

การขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชน : ศึกษาเปรียบเทียบผู้ที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย
ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

นางสาวฝนทิพย์ โพธิ์วิรัตน์นนท์

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SOCIALIZATION OF YOUTHS' MORALITY : A COMPARATIVE STUDY OF ENROLLED AND
NON-ENROLLED STUDENTS IN SUNDAY BUDDHIST SCHOOL AT
WAT MAHATHATYUWARAJARANGSARIT RAJAWORAMAHAWIHARA, BANGKOK

Miss Fontip Potiviratananon

สภามหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Master of Art Program in Human and Social Development
Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชน : ศึกษาเปรียบเทียบผู้ที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาวณทิพย์ โพธิ์วิรัตน์านนท์

สาขาวิชา

พัฒนามนุษย์และสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร.พินิจ ลาภธนานนท์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

รองอธิการบดี

rdanrsmty

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ม.ร.ว. กัลยา ดิงศภัทีย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

วิไล วงศ์สืบชาติ

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัฒนาวดี ชูโต)

พินิจ ลาภธนานนท์

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ดร.พินิจ ลาภธนานนท์)

วิไล วงศ์สืบชาติ

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. วิไล วงศ์สืบชาติ)

สุรียา วีรวงศ์

กรรมการ

(นางสุรียา วีรวงศ์)

ฝนทิพย์ โพธิ์วิรัตน์านนท์ : การขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชน : ศึกษาเปรียบเทียบผู้ที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร. (SOCIALIZATION OF YOUTHS' MORALITY : A COMPARATIVE STUDY OF ENROLLED AND NON-ENROLLED STUDENTS IN SUNDAY BUDDHIST SCHOOL AT WAT MAHATHATYUWARAJARANGSARIT RAJAWORAMAHAWIHARA, BANGKOK) อ. ที่ปรึกษา : ดร. พินิจ ลาภานานนท์, 218 หน้า.

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของสถาบันสังคมในการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชนและคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชน โดยศึกษาเปรียบเทียบเยาวชนผู้ที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ เยาวชนผู้ที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีอายุระหว่าง 14-18 ปี และกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนทั้งสองกลุ่ม ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พระสงฆ์ในวัดที่เยาวชนมีโอกาสไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา และกลุ่มเพื่อน รวมจำนวน 260 คน โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เจาะลึก

ผลการศึกษา พบว่า สถาบันสังคมที่เยาวชนและกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนทั้งที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้ความสำคัญในการขัดเกลาจริยธรรมมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ สถาบันครอบครัว รองลงมา ได้แก่ สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน กลุ่มเพื่อน และสถาบันศาสนา ตามลำดับ ซึ่งแต่ละสถาบันสังคมจะมีวิธีการขัดเกลาจริยธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมให้กับเยาวชนที่แตกต่างกันไปตามบทบาทและหน้าที่ของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความเสียสละมีเมตตามากที่สุด รองลงมา คือ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความขยันอุตสาหะ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความกตัญญูกตเวที ความสามัคคี ความประหยัด และความมีเหตุผล ตามลำดับ ทั้งนี้การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มแวดล้อมจะขึ้นอยู่กับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยรวมและขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของกลุ่มแวดล้อมเยาวชนว่าสิ่งใดควรปฏิบัติและสิ่งใดไม่ควรปฏิบัติ ส่วนระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนจากการประเมินของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนทั้งสองกลุ่ม พบว่า ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวม 9 ด้านของเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และเมื่อพิจารณาในรายด้านแต่ละด้าน พบว่า เยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมรายด้านที่ต่างกัน โดยเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี และความขยันอุตสาหะ ในขณะที่เยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่าเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านความมีระเบียบวินัยและความประหยัด

สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต..... ฝนทิพย์ โพธิ์วิรัตน์านนท์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4789114420 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEY WORD : SOCIALLIZATION OF YOUTHS' MORALITY

FONTIP POTIVIRATTANANON : SOCIALLIZATION OF YOUTHS' MORALITY :
A COMPARATIVE STUDY OF ENROLLED AND NON-ENROLLED STUDENTS IN
STUDENTS IN SUNDAY BUDDHIST SCHOOL AT WAT MAHATHATYUWARAJARANGSARIT
RAJAWORAMAHAWIHARA, BANGKOK. THESIS ADVISOR : PINIT LAPTHANANON, Ph.D.,
218 pp.

This study aims to explore the role of social institutions in the contemporary process of socialisation of youths' morality and their ethical characteristics. The study investigates through a comparative study of enrolled and non-enrolled students in the Sunday Buddhist School. Two main groups of research sample are were the enrolled and non-enrolled students of the age between 14-18 years old. The other sample groups are those who have close relationship with those two main samples including their parents, school teachers, monk teachers in the Sunday Buddhist School, monks at temples which the samples usually participate in religious activities, and school friends. Hence, there are totally 260 respondents involving in the investigation which was conducted by using questionnaires and in-depth interview technique.

The study illustrates that the social institutions which influences socialisation of youths' morality and youths' ethical characteristics are family, educational institution, mass media, groups of friends and religious institution, respectively. However, each institution provides both directly and indirectly ways of socialisation depending on its roles and functions in the process of socialisation. The study also clarifies that the involving social institutions of the youths prefer the ethic of sacrifice and kindness as their first priority, while the rests are discipline, responsibility, diligence, honesty, gratefulness, harmony, economisation and reasoning, respectively. In fact, the socialization of youth's morality among the groups of involving social institutions has depended generally on social change and their discretion on which things are appropriate or inappropriate to conduct. Comparatively, the level of the 9 ethical characteristics of the enrolled students in the Sunday Buddhist School is higher than those of the non-enrolled students. However, when each ethic is investigated in details, the enrolled students have higher level of responsibility, honesty, reasoning, gratefulness, sacrificing, harmony, and diligence, correspondingly than those of the non-enrolled students, On the contrary, the non-enrolled students have correspondingly higher level in the ethics of discipline and economisation than those of the enrolled students.

Field of study: Human and Social Development
Academic year: 2007

Student's signature FONTIP POTIVIRATTANANON
Advisor's signature PINIT LAPTHANANON

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาจากบุคคลหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร. พินิจ ลาภธนานนท์ ที่มีส่วนสำคัญยิ่งต่อการผลักดันให้การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ประสบความสำเร็จด้วยความเมตตากรุณา และความเอาใจใส่ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาดูแลการเสียสละเวลาอันมีค่ามาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และตรวจแก้ไขงานที่สับสนและไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของผู้วิจัยอยู่หลายรอบอย่างอดทน นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผศ. ดร. พัฒนาวดี ชูโต รศ. ดร. วิไล วงศ์สืบชาติ และอาจารย์สุรียา วีรวงศ์ ที่ได้ชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้ให้เสร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณพ่อคุณแม่ที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนด้านการศึกษาของลูกมาโดยตลอดด้วยการรอคอยความสำเร็จด้านการศึกษาของลูกด้วยความอดทนและเป็นกำลังใจให้เสมอ รวมทั้งน้องหวานและน้องกิมที่คอยถามถึงด้วยความเป็นห่วงเสมอมา ซึ่งทุกคนในครอบครัวเป็นแรงผลักดันและกำลังใจที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ผู้วิจัยพยายามทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จนสำเร็จ

ขอบคุณพระอาจารย์ ผู้ปกครอง และน้องๆ ในโรงเรียนพุทธศาสนาวินิตยวันอาทิตยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร รวมถึงพระสงฆ์ ผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระอาจารย์ธวัชชัย ถาวรธัมโม พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวินิตยวันอาทิตยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ รวมทั้งเสียสละเวลามาให้สัมภาษณ์ ให้คำชี้แนะ รวมทั้งช่วยเหลือประสานงานในด้านต่างๆ ให้เป็นไปด้วยความราบรื่นตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าอยู่ ผู้วิจัยจึงขอกราบนมัสการและขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ขอบคุณพี่ๆ เพื่อน ๆ และน้องๆ ทุกคนที่มีน้ำใจคอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ให้สำเร็จลงได้โดยเฉพาะพี่ปาน พี่อุ๋น ตู๊ก อีฟ ชมพู กิ่ง น้องอ้อฟ และเพื่อนๆ ภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์โดยเฉพาะ ย้อย เอ๋ ปู๋ เพิ่ม อิ๊ก ที่คอยให้คำปรึกษา โทรมาถามอยู่เป็นระยะๆ และให้กำลังใจเสมอมาตลอดระยะเวลาที่เรียนและทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณทุกคนจากใจจริงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฐ
สารบัญรูปภาพ.....	ฑ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1.1 แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม.....	9
2.1.2 แนวคิดจริยธรรม.....	21
2.1.3 แนวคิดเยาวชน.....	33
2.1.4 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม.....	43
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
2.3 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	49
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย.....	52
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	52
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	60
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
3.5 ข้อจำกัดในการวิจัย.....	68

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์บทบาทของสถาบันสังคมในการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์	
4.1 สถาบันครอบครัว.....	71
4.2 สถาบันการศึกษา.....	88
4.3 สถาบันศาสนา.....	112
4.4 กลุ่มเพื่อน	121
4.5 สื่อมวลชน	132
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางจริยธรรม	
5.1 ผลการวิเคราะห์การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์.....	136
5.2 แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์และกลุ่มแวดล้อมทางสังคม.....	139
5.3 ผลการวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้านของกลุ่มเยาวชนการประเมินของกลุ่มแวดล้อมทางสังคม และของทุกกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์.....	141
5.4 สถาบันที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมให้กับเยาวชน.....	150
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	155
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	171
รายการอ้างอิง.....	174
ภาคผนวก.....	178
ภาคผนวก ก แนวคำถามและแบบสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างต่างๆ.....	179
ภาคผนวก ข รูปภาพกิจกรรมเสริมของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์รอบ 1 ปี.....	211
ภาคผนวก ค รูปภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์.....	214
ภาคผนวก ง อัตราร้อยละ อันดับ และคะแนนการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มแวดล้อมจำแนกตามกลุ่มเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์.....	216

ภาคผนวก จ อัตราร้อยละสถาบันสังคมที่มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมของเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์.....	217
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	218

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1-1 สถิติจำนวนนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.....	5
ตารางที่ 2-1 คุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ของเยาวชนตามกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ตามแนวทางของพุทธศาสนา โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคุณลักษณะทางจริยธรรมที่จะทำการศึกษาในครั้งนี้.....	30
ตารางที่ 2-2 คุณลักษณะทางจริยธรรม ความหมาย และแนวปฏิบัติ.....	31
ตารางที่ 3-1 ค่าคะแนนรวมสูงสุดและต่ำสุดของคุณลักษณะทางจริยธรรมใน 9 ด้าน.....	55
ตารางที่ 3-2 ค่าคะแนนรวมสูงสุดและต่ำสุดคุณลักษณะทางจริยธรรมรวม 9 ด้าน จำแนกตามกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา.....	60
ตารางที่ 3-3 รายชื่อโรงเรียนสามัญที่เยาวชนมาเรียนซ้ำกัน จำแนกตามจำนวนเยาวชนในแต่ละระดับชั้น.....	62
ตารางที่ 3-4 จำนวนตัวอย่างของเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์จำแนกตามโรงเรียนสามัญและชั้นเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์.....	63
ตารางที่ 3-5 จำนวนกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่างแวดล้อมทางสังคมที่ตอบแบบสอบถาม.....	65
ตารางที่ 3-6 รายชื่อโรงเรียน จำนวนเยาวชนแยกตามระดับชั้น และกลุ่มเยาวชนตัวอย่างที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาที่สัมพันธ์เชิงลึก.....	66
ตารางที่ 3-7 จำนวนกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่างแวดล้อมทางสังคมที่สัมพันธ์เชิงลึก.....	67
ตารางที่ 4-1 อัตราร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์.....	71
ตารางที่ 4-2 อัตราร้อยละวิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์.....	77
ตารางที่ 4-3 อัตราร้อยละของการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของผู้ปกครองเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์.....	83
ตารางที่ 4-4 แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์.....	86
ตารางที่ 4-5 อัตราร้อยละข้อมูลทั่วไปของพระอาจารย์ที่สอนระดับชั้นปลายและชั้นสูงโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.....	90

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 4-6	97
อัตราร้อยละการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระอาจารย์โรงเรียน พุทธศาสนวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.....	
ตารางที่ 4-7	99
แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของพระอาจารย์โรงเรียน พุทธศาสนวันอาทิตย์.....	
ตารางที่ 4-8	106
อัตราร้อยละการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของครูโรงเรียนสามัญ เยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์.....	
ตารางที่ 4-9	110
แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านครูโรงเรียนสามัญของเยาวชน ที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์.....	
ตารางที่ 4-10	113
อัตราร้อยละข้อมูลทั่วไปของพระสงฆ์.....	
ตารางที่ 4-11	119
อัตราร้อยละการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระสงฆ์.....	
ตารางที่ 4-12	120
แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของพระสงฆ์.....	
ตารางที่ 4-13	122
อัตราร้อยละระยะเวลาที่รู้จักกันของกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียนและไม่เรียน โรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์.....	
ตารางที่ 4-14	125
อัตราร้อยละกิจกรรมที่เยาวชนและกลุ่มเพื่อนทำร่วมกันในช่วงวันหยุดหรือ ปิดเทอม.....	
ตารางที่ 4-15	127
อัตราร้อยละการเลือกคบเพื่อนที่ดีตามคุณลักษณะทั้ง 9 ด้านของกลุ่มเพื่อน เยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์.....	
ตารางที่ 4-16	129
แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียน และไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์.....	
ตารางที่ 4-17	132
อัตราร้อยละของสื่อที่มีอิทธิพลในการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชนที่เรียนและ ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์และกลุ่มแวดล้อมทางสังคม.....	
ตารางที่ 5-1	140
แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียน โรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์และกลุ่มแวดล้อมทางสังคม.....	
ตารางที่ 5-2	142
อัตราร้อยละระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมจำแนกตามกลุ่มเยาวชน ผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ กลุ่มเพื่อน และรวมทุกกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบกลุ่ม เยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์.....	

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 6-1 สรุปผลการวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมและรายด้าน เปรียบเทียบกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนา วันอาทิตย์.....	169
ตารางที่ 6-2 สรุปผลการวิเคราะห์สถาบันสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริม จริยธรรมให้กับเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนา วันอาทิตย์.....	170

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
แผนภาพที่ 2-1 กรอบแนวคิดตัวแทนของสังคมในการขัดเกลาและคุณลักษณะทางจริยธรรม ที่พึงประสงค์.....	51
แผนภาพที่ 5-1 การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มเวดล้อมทางสังคมเยาวชนที่เข้า เรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย์.....	137
แผนภาพที่ 5-2 สถาบันสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรม ให้กับเยาวชน.....	152

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญรูปภาพ

ภาพประกอบ

หน้า

รูปภาพ 3-1	ที่ตั้งโรงเรียนสามัญของเยาวชนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียน พุทธศาสนวันอาทิตย์.....	70
------------	--	----

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาของสังคมไทยมีความหลากหลายและรุนแรงขึ้น ซึ่งสาเหตุที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมตะวันตก รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีและการสื่อสารไร้พรมแดนในแนวทางของโลกาภิวัตน์ จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นสาเหตุให้เยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนถูกละเลยในเรื่องการปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมจากผู้ใกล้ชิดและผู้ที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ บิดาและมารดาผู้ที่จะประกอบอาชีพหารายได้โดยไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนและดูแลบุตรอย่างใกล้ชิด จึงมีบิดามารดาจำนวนมากไม่น้อยที่จำเป็นต้องส่งบุตรธิดาไปอาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง เช่น ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา ให้ดูแลแทนทำให้เยาวชนขาดความใกล้ชิดกับบิดามารดา เยาวชนส่วนหนึ่งที่ถูกครอบงำโดยไม่มีเวลาจะดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด รู้สึกเหงาและขาดความอบอุ่นจึงหันไปหากกลุ่มเพื่อนหรือใช้ชีวิตอยู่ตามห้างสรรพสินค้า โรงภาพยนตร์ หรือเที่ยวกลางคืน เป็นต้น (เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม, 2548 : 49) ซึ่งแม้กลุ่มเพื่อนจะสามารถเป็นผู้รับฟังความทุกข์และพร้อมที่จะให้คำแนะนำในทุกเรื่อง แต่เมื่อต่างคนยังขาดวุฒิภาวะจึงอาจจะชักนำกันแก้ปัญหาด้วยวิธีผิดๆ และจากสภาพการณ์เช่นนี้ยังส่งผลต่อสภาพจิตใจและการประพฤติปฏิบัติตัวของเยาวชนซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เยาวชนหาทางออกในทางที่ผิดได้

นอกจากนี้ในส่วนของวัดและพระสงฆ์ ซึ่งเป็นสถาบันสังคมที่เคยมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการสร้างเสริมศีลธรรมและจริยธรรมของคนไทยได้ถูกจำกัดบทบาทในด้านกรเรียนการสอนลง เพราะในปัจจุบันภาครัฐได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนอย่างเคร่งครัด และวิชาพุทธศาสนาในโรงเรียนก็เป็นการเรียนตามหลักสูตรเพื่อใช้สอบเท่านั้นซึ่งไม่ได้มีผลมากนักต่อการเรียนรู้เรื่องศีลธรรมจริยธรรมของเยาวชน ทำให้เยาวชนขาดการเรียนรู้ถึงแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติจนก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาครอบครัว การข่มขืน ยาเสพติด การพนัน ทะเลาะวิวาท เป็นต้น (กรมการศาสนา, 2548 : 5)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นทางกรมการศาสนาหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีภารกิจในการส่งเสริมให้นำหลักธรรมทางศาสนามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมเพื่อให้เป็นคนดีมีศีลธรรม (กรมการศาสนา, 2548 : 5) ได้เล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนในด้านจริยธรรมจึงพยายามที่

จะจัดให้มีกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ที่จะส่งเสริมด้านจริยธรรมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งหนึ่งในกิจกรรมที่ทางกรมการศาสนาได้จัดตั้งขึ้นก็คือ การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินยาติย ซึ่งรูปแบบการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินยาติยยังสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้มีการจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรมในหลักการที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ควบคู่กับมีคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (กระทรวงศึกษาธิการ. www.moe.go.th [online], 19 พฤศจิกายน 2548) ดังนั้นการส่งเสริมการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินยาติยจึงออกมาในรูปแบบของการได้รับงบประมาณจากหน่วยงานของภาครัฐที่ดำเนินงานโดยกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ตามระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินยาติย พ.ศ. 2534 ซึ่งกำหนดแนวทางที่ชัดเจนด้านการจัดตั้งและการดำเนินงานจัดชั้นเรียน หลักสูตรการสอน และการประเมินผลการศึกษา โดยให้วัดและโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการให้การศึกษ เพื่อให้เข้าถึงตัวเยาวชนมากที่สุด โรงเรียนพุทธศาสนาวินยาติยเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบโรงเรียนโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายใดๆ จัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างโอกาสให้เยาวชนเข้ามารู้จักวัด ศึกษาหาความรู้หลักธรรมกับพระสงฆ์ และให้มีความคุ้นเคยกับพระสงฆ์ เพื่อเป็นการอบรมบ่มนิสัย สร้างจิตสำนึก ปกป้องคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามให้แก่เยาวชน ซึ่งความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมจากทางโรงเรียนพุทธศาสนาวินยาติยถือเป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่เยาวชนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน (กรมการศาสนา, 2548 : 12)

เนื่องจากการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนนั้น มิใช่หน้าที่ของผู้ใดผู้หนึ่งหรือสถาบันใดสถาบันหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นหน้าที่ของทุกสถาบันในสังคม นอกจากโรงเรียนพุทธศาสนาวินยาติยซึ่งเป็นหนึ่งในสถาบันการศึกษาแล้วยังมีสถาบันอื่นๆ ที่จะช่วยในการพัฒนาจริยธรรมให้กับเยาวชน โดยเริ่มจากสถาบันครอบครัว ซึ่งถือเป็นสถาบันแรกที่ใกล้ชิดกับเยาวชนมากที่สุดและมีส่วนสำคัญที่ปลูกฝังลักษณะพื้นฐานทางด้านจิตใจให้แก่เยาวชน เป็นสถาบันซึ่งทำหน้าที่วางรากฐานให้แก่สถาบันอื่นๆ ตลอดจนการถ่ายทอดลักษณะต่างๆ เป็นต้นว่าด้านอารมณ์ จิตใจ นิสัย คุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นพ่อแม่หรือผู้ปกครองจึงเป็นสถาบันสังคมที่ใกล้ชิดกับเยาวชนที่สุดที่จะมีอิทธิพลในการช่วยขัดเกลาทางสังคมในด้านต่างๆ ให้กับเยาวชน นอกจากสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาแล้ว สถาบันศาสนาก็มีความสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรม ทั้งนี้เนื่องด้วยคำสอนของศาสนาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของศาสนิกชนในด้านคุณธรรมจริยธรรม ถึงแม้ว่าเป็นหลักการของแต่ละศาสนาเพราะต่างศาสนาต่างสังคมย่อมจะมีแนวความคิดความเชื่อและวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไป แต่ทั้งนี้ทุกศาสนาต่างมี

เป้าหมายก็เพื่อให้ศาสนิกชนเป็นผู้อยู่ในคุณธรรมความดี (กัญนิกา พรหมณวิพิทักษ์, 2530 : 36) และนอกจากนี้ยังมีตัวแทนทางสังคมที่ใกล้ชิดกับเยาวชนอีก คือ กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน ในส่วนของกลุ่มเพื่อนดังที่พระเทพเวที (2532 : 622-647 อ้างถึงในหรรษา เลหาเสวีกุล, 2537 : 2) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “พุทธธรรม” ว่า “หลักธรรมในพระพุทธศาสนาถือว่าการมีกัลยาณมิตรเป็นมงคลประการหนึ่งของชีวิต สำหรับคนทั่วไปการเจริญปัญญาต้องเริ่มต้นจากองค์ประกอบภายนอกคือ ความมีกัลยาณมิตรเป็นผู้คอยแนะนำชักจูงไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เยาวชนที่รู้จักเลือกคบเพื่อนอย่างเหมาะสม ย่อมรู้จักหลีกเลี่ยงและปฏิเสธเพื่อนที่จะนำตนไปสู่หนทางแห่งอบายมุขทั้งปวง” และในส่วนของสื่อต่างๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ ที่มีอิทธิพลที่จะชักจูงเยาวชนทั้งในด้านความคิด ทศนคติ ค่านิยม และวิถีปฏิบัติ ดังนั้นการส่งเสริมในด้านจริยธรรมให้กับเยาวชนจึงควรได้รับความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย และควรจะต้องส่งเสริมและปลูกฝังให้กับเยาวชนในสังคม เพราะถ้าเยาวชนส่วนใหญ่มีจิตสำนึกที่ดี และมีจริยธรรมแล้วปัญหาสังคมต่างๆ ก็จะลดลง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเยาวชนที่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร ก็เพราะที่โรงเรียนพุทธศาสนาวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร เป็นสถานที่ที่มีความโดดเด่นในด้านการเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาศีลธรรมจริยธรรมมาตั้งแต่ในอดีต กล่าวคือ ในปีพ.ศ.2432 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสถาปนาสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งแรกขึ้นที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เพื่อเป็นสถานที่เล่าเรียนพระปริยัติธรรมและวิชาการชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรโดยพระราชทานนามว่า “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” และต่อมาในปี พ.ศ.2501 ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ขึ้นเป็นแห่งแรกของประเทศไทย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการส่งเสริม เผยแพร่พุทธศาสนา และให้การศึกษอบรมศีลธรรมจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน และบุคคลทั่วไปให้มีความรู้ในด้านพุทธศาสนา ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนพุทธศาสนาวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร สังกัดสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีครูผู้สอนเป็นพระนิสิตและพระเจ้าหน้าที่ที่มีคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมีการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน ประมวลผลการเรียนการสอน คู่มือการสอน สถิติจำนวนนักเรียน ประวัตินักเรียน รวมทั้งมีการจัดระบบการเรียนการสอน และมีระบบการบริหารงานเป็นของตนเอง โรงเรียนพุทธศาสนาวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะเรียนทุกวันอาทิตย์สัปดาห์ละ 1 วัน และได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะ

เข้ามาเรียน คือ เป็นผู้ที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ขึ้นไป โดยจะดูจากชั้นเรียนที่เรียนมาจากโรงเรียนสามัญ และเมื่อเข้ามาเรียนก็จะมาจัดระดับชั้นเรียนใหม่ โดยโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แบ่งระดับชั้นเรียนออกเป็น 5 ระดับชั้น ระดับละ 3 ชั้น ดังนี้ ชั้นต้น 1-2-3 (ป.1-3) ชั้นกลาง 1-2-3 (ป.4-6) ชั้นปลาย 1-2-3 (ม.1-3) ชั้นสูง (ม.4-6) และชั้นสูงพิเศษ (ผู้ที่จบการศึกษาชั้นมัธยมปลายขึ้นไป) ชั้นสูงและชั้นสูงพิเศษจะใช้ระยะเวลาเรียน 1 ปี โดยหลักสูตรการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับจริยธรรมมี 3 วิชาหลักจะเรียนในช่วงเช้าเป็นวิชาบังคับ คือ วิชาธรรม ซึ่งมีเนื้อหาสาระรวมทั้งวิชาศีลธรรมตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ศาสนาต่างๆ และปรัชญาเกี่ยวกับพุทธศาสนา วิชาประวัติพุทธศาสนา วิชาธรรมภาคภาษาอังกฤษ และจะมีวิชาพิเศษซึ่งจะเรียนในช่วงบ่ายเป็นวิชาเลือก ได้แก่ วิชานาฏศิลป์ วิชาดนตรีไทย ภาษาอังกฤษ มารยาทไทย เป็นต้น ซึ่งวิชาพิเศษในตอนบ่ายนั้นเยาวชนสามารถเลือกวิชาที่ตนสนใจเรียนโดยจะไม่มีการบังคับ

เมื่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยดำเนินกิจการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์มาได้ระยะหนึ่ง และสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ว่าให้มีการจัดการศึกษาอบรมให้เยาวชนเกิดความรู้คู่คุณธรรม ทำให้โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นที่รู้จักแพร่หลาย ส่งผลให้เยาวชนและผู้สนใจเข้ามาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จะเห็นได้จากข้อมูลสถิติจำนวนนักเรียนในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมา คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540-2549 ซึ่งมีจำนวนนักเรียนที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจำนวนทั้งสิ้น 6,434 คน (สถิติจำนวนนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อ้างถึงในหนังสือพิธีมอบประกาศนียบัตร วุฒิบัตร และทุนการศึกษา, 2550 : 149-150) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1-1

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับการขาดแคลนจริยธรรมของเยาวชน เนื่องจากเยาวชนเป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตและเป็นวัยที่ชอบทดลองผิดลองถูก หรือเสี่ยงที่จะถูกชักจูงไปในทางที่ผิดได้ง่ายและในวัยนี้ยังเป็นวัยแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านต่างๆ จึงควรได้รับความรู้และการปลูกฝังในด้านจริยธรรมเพื่อจะนำไปสู่การมีจริยธรรมที่ดีต่อไป

ตารางที่ 1-1 สถิติจำนวนนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียน (คน)
2540	356
2541	452
2542	604
2543	581
2544	634
2545	680
2546	664
2547	790
2548	823
2549	850
รวมทั้งหมด	6,434

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษารายชื่อกฎเกณฑ์ของสถาบันสังคมต่างๆ โดยเปรียบเทียบเยาวชนที่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์และไม่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ว่ามีการชดเชยกิจกรรมแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร และเยาวชนที่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์และไม่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์มีคุณลักษณะทางจริยธรรมแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นพื้นฐานความรู้และความเข้าใจถึงกระบวนการชดเชยทางจริยธรรมของเยาวชนภายใต้กระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้

1. วิเคราะห์บทบาทสถาบันสังคมในการชดเชยกิจกรรมของเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

2. เปรียบเทียบคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตในการศึกษาคั้งนี้ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ขอบเขตเชิงพื้นที่

การศึกษาเรื่องการขาดแคลนจริยธรรมของเยาวชน ศึกษาเปรียบเทียบเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาควัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร โดยมีเหตุผลสำคัญ คือ เป็นโรงเรียนที่มีอายุเก่าแก่ โดยเปิดสอนให้แก่เยาวชนมากกว่า 50 ปี มีหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมที่เป็นแบบแผน นอกจากนี้ยังครอบคลุมโรงเรียนสามัญของกลุ่มเยาวชนที่เป็นตัวอย่างของการศึกษาคั้งนี้ในเขตกรุงเทพมหานครอีก 11 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ โรงเรียนเบญจมราชาลัย โรงเรียนสตรีวัดระฆัง โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย โรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม โรงเรียนวัดนวลนรดิศ โรงเรียนราชวินิตมัธยม โรงเรียนมัธยมวัดมกุฎกษัตริย์ โรงเรียนวัดราชโอรส โรงเรียนสตรีวัดอัปสรสวรรค์ และโรงเรียนมหรณพาราม โดยมาจากการคัดเลือกตัวอย่างเยาวชนที่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์และมาจากโรงเรียนสามัญที่ซ้ำกัน บนพื้นฐานความคิดที่ว่าการศึกษาของเยาวชนที่มาจากโรงเรียนสามัญโรงเรียนเดียวกัน น่าจะเป็นประโยชน์ให้สามารถเปรียบเทียบความคิดเห็นภายใต้เงื่อนไขสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนที่ไม่แตกต่างกัน รวมถึงกลุ่มบุคคลแวดล้อมมากขึ้นจากสถานศึกษาเดียวกันทั้งกลุ่มครูและกลุ่มเพื่อนในโรงเรียนสามัญที่มีส่วนขาดแคลนจริยธรรมให้แก่เยาวชน ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์อีกประการหนึ่งด้วย

2. ขอบเขตเชิงเนื้อหา

ในการศึกษาเรื่องการขาดแคลนจริยธรรมของเยาวชน ศึกษาเปรียบเทียบเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นเชิงเนื้อหาในการศึกษาคั้งนี้ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 ศึกษาบทบาทของแต่ละสถาบันสังคมในการขาดแคลนจริยธรรมให้กับเยาวชน เปรียบเทียบระหว่างเยาวชนผู้ที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้แก่

- บทบาทครอบครัว
- บทบาทโรงเรียน
- บทบาทวัดและพระสงฆ์
- บทบาทกลุ่มเพื่อน
- บทบาทสื่อมวลชน

2.2 ศึกษาคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านในประเด็นที่ครอบคลุมแนวปฏิบัติระดับคุณลักษณะทางจริยธรรม และการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด และความขยันอดสาหัส โดยจะเป็นการศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มเยาวชนผู้ที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์และจากการประเมินของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมเยาวชนทั้งสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ พระสงฆ์ และกลุ่มเพื่อน

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เยาวชน หมายถึง เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 14-18 ปี ที่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร และไม่ได้เรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

การขัดเกลาจริยธรรม หมายถึง การถ่ายทอด การอบรมสั่งสอน และส่งเสริมในด้านจริยธรรมให้แก่เยาวชนโดยผ่านสถาบันสังคมต่างๆ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน

คุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ หมายถึง การกระทำหรือการประพฤติปฏิบัติในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม ดึงงาม และเป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวม

สถาบันครอบครัว หมายถึง พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของเยาวชน

สถาบันการศึกษา หมายถึง โรงเรียนสามัญที่เยาวชนศึกษาอยู่ ณ ปัจจุบัน และโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

สถาบันศาสนา หมายถึง วัดที่เยาวชนไปทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาบ่อยครั้ง โดยมีพระสงฆ์ที่เคยทำการสอนหรือเคยทำกิจกรรมทางศาสนากับเยาวชนเป็นตัวแทนของการศึกษาสถาบันศาสนา

กลุ่มเพื่อน หมายถึง เพื่อนของเยาวชนที่ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์และศึกษาอยู่ที่โรงเรียนสามัญ

สื่อมวลชน หมายถึง สื่อที่ใช้ในการนำข่าวสารใดๆ ไปสู่ประชาชนหรือมวลชนและสามารถรับข่าวสารได้โดยการรับฟัง และการรับชม ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะดูอิทธิพลของสื่อวิทยุและโทรทัศน์

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาคั้งนี้ คือ

1. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อเสริมสร้างหรือปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการกิจกรรมให้แก่เยาวชน
2. เพื่อให้บุคคลใกล้ชิดกับเยาวชนหันมาให้ความสำคัญในการที่จะสร้างเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชนผู้ที่จะเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไปในอนาคต
3. เพื่อเสนอแนวทางให้กับโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ในการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนผู้เข้าเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารื่องการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชน : ศึกษาเปรียบเทียบผู้ที่เข้าเรียน และผู้ที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร ได้ใช้แนวคิดต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชน ศึกษาเปรียบเทียบผู้ที่เข้าเรียน และผู้ที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร มีแนวคิดที่เกี่ยวข้องในประเด็นการศึกษาเรื่องการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชน คือ แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม แนวคิดจริยธรรม แนวคิดเยาวชน และแนวคิดการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม (Socialization)

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและไม่สามารถมีชีวิตอยู่โดยลำพัง กล่าวคือเมื่อมนุษย์เกิดมาถ้าไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดา ย่อมจะมีชีวิตรอดได้ยาก และยังมีกิจกรรมอีกมากมายที่มนุษย์จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับคนอื่น ๆ ในชุมชนหรือสังคมเดียวกันเพื่อความอยู่รอด เพื่อสนองความต้องการ และช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น การหาอาหาร ด้านเศรษฐกิจ การปกครอง เป็นต้น (ณรงค์ เสงี่ยมประชา, 2541 : 163) และเมื่อมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน การขัดเกลาทางสังคมจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์ เพราะมนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้กฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน รวมทั้งเรียนรู้วัฒนธรรมอย่างมีระเบียบแบบแผนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับการอยู่ร่วมกันในสังคม

2.1.1.1 ความหมายของการขัดเกลาทางสังคม

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2532 : 370-371) ได้ให้ความหมายของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม(Socialization process) ไว้ว่า “เป็นกระบวนการทางสังคมกับจิตวิทยาซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีความเป็นคนโดยแท้จริง สามารถอยู่ร่วมและมีความสัมพันธ์กับ

คนอื่นได้อย่างราบรื่น กระบวนการขัดเกลาทางสังคมจะเริ่มต้นตั้งแต่บุคคลถือกำเนิดมาในโลก ตัวแทนสำคัญของสังคมที่ทำหน้าที่ในเรื่องนี้ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศาสนา ตลอดจนสื่อมวลชนต่างๆ โดยตัวแทนเหล่านี้จะช่วยให้แต่ละบุคคลได้เรียนรู้เกี่ยวกับ คุณธรรม คุณค่า และอุดมคติที่สังคมยึดมั่น รวมทั้งได้เรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใช้ชีวิตในแนวทางที่สังคมต้องการ การขัดเกลาทางสังคมเกิดขึ้นทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจโดยเจตนา อย่างเช่น การอบรมสั่งสอนโดยพ่อแม่และครูอาจารย์ การเรียนรู้หรือเอาอย่างการกระทำของเพื่อนฝูง หรือตัวละครในนวนิยายที่แพร่ทางสื่อมวลชน”

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ (2540 : 43) ได้ให้ความหมายการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) โดยแบ่งออกเป็น 2 นัย คือ

1) การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง การถ่ายทอดวัฒนธรรม โดยเหตุที่มนุษย์ทุกคนไม่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด เช่น การใช้ภาษาพูด การอ่าน เขียนหนังสือ มารยาททางสังคมหรือระเบียบประเพณีต่างๆ การขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม ทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้วัฒนธรรมดังกล่าว และสามารถปฏิบัติตัวให้เข้ากับสังคมได้ถูกต้อง

2) การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง การพัฒนาบุคลิกภาพ แต่ละสังคมมีวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน คนในแต่ละสังคมจึงมีบุคลิกภาพแตกต่างกัน เช่น คนไทยมีบุคลิกภาพยิ้มง่ายอ่อนโยนและเคารพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพมากกว่าเงื่อนไขของภาวะธรรมชาติ เช่น เด็กไทยโดยทั่วไปจะมีลักษณะรูปร่างหน้าตาคล้ายกันแต่การแสดงออกไม่เหมือนกันทุกคน เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีผู้ใหญ่เอาใจใส่อบรมสั่งสอนอยู่เสมอมักจะมีกิริยามารยาทเรียบร้อยและพูดจาไพเราะกว่าเด็กที่ถูกปล่อยปละละเลยไม่มีใครเอาใจใส่ดูแล เป็นต้น

กล่าวโดยรวมได้ว่า การขัดเกลาทางสังคมนอกจากจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมและวัฒนธรรมแล้ว ยังมีส่วนในการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อีกด้วย ซึ่งการขัดเกลาทางสังคมของแต่ละสังคมก็จะมีลักษณะที่ทำให้บุคลิกภาพของแต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไปตามสังคมที่ตนเองอยู่ แต่อย่างไรก็ตามพบว่า แนวคิดการขัดเกลาทางสังคมที่มีผู้นำเสนอไว้ข้างต้นนั้น มีประเด็นสำคัญร่วมกัน คือ เป็นกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลตั้งแต่แรกเกิดไปจนตลอดชีวิต เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถอยู่ร่วมและทำงานกับคนในสังคมได้อย่างราบรื่น

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดนิยามของการขัดเกลาทางสังคม หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่มนุษย์ต้องประสบตั้งแต่เกิดไปจนตลอดชีวิตทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เช่น ในด้านระเบียบกฎเกณฑ์ ความประพฤติ และค่านิยมที่กลุ่มหรือสังคมได้กำหนดไว้จากการเรียนรู้ที่ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยมีตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมซึ่งได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน พระสงฆ์ กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน เป็นผู้ให้ความรู้ ถ่ายทอด และอบรม สั่งสอนเพื่อที่จะพัฒนาให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมด้วยดี

2.1.1.2 จุดมุ่งหมายของการขัดเกลาทางสังคม

สุพัตรา สุภาพ (2547 : 39) และจำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์และคณะ (2540 : 44) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการขัดเกลาทางสังคมไว้สอดคล้องกัน แบ่งออกเป็น 4 ประการ ดังนี้

1) เพื่อเป็นการปลูกฝังระเบียบวินัยขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและกิจกรรมทางสังคมของการอยู่ร่วมกันของกลุ่ม จุดมุ่งหมายข้อนี้ทำให้บุคคลยอมรับระเบียบกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด แม้ว่าอาจจะฝืนใจหรือไม่เต็มใจทำ ระเบียบวินัยจึงเป็นพื้นฐานที่บุคคลถูกขัดเกลาให้ประพฤติปฏิบัติตั้งแต่วัยต้นของชีวิต เช่น รู้จักความสะอาด มารยาททางสังคม เป็นต้น ซึ่งผู้ใหญ่ควรทำเป็นแบบอย่าง มีความสม่ำเสมอ และมีความยืดหยุ่นอย่างมีเหตุผล เพราะจะมีผลต่อความประพฤติของบุคคลเป็นอย่างมาก

2) เพื่อเป็นการปลูกฝังความมุ่งหวังในชีวิตที่กลุ่มสังคมยอมรับหรือเป็นการช่วยสร้างแรงบันดาลใจและความมีวินัยขึ้นในตัวบุคคล ความมุ่งหวังจะช่วยให้บุคคลมีความมุ่งมั่น และยอมรับระเบียบวินัยที่จะต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อลุล่วงสู่ความต้องการในอนาคต ความลุล่วงที่ต้องการนั้น คือ ความมุ่งหวังที่บุคคลได้รับจากสังคมหรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ได้ ถ่ายทอดคุณค่าทางสังคมนั้นมาถึงตัวบุคคล เช่น ทางสังคมของคนไทยยกย่องให้เกียรติคนที่มีการศึกษาสูง ยกย่องอาชีพบางอย่าง เช่น เป็นวิศวกร นายแพทย์ ทหาร เป็นต้น บุคคลเหล่านี้จะได้รับการปลูกฝังทั้งทางตรงและทางอ้อมทำให้เขาเกิดความมุ่งหวังในคุณค่าเหล่านี้และยอมทำตามบรรทัดฐานที่กลุ่มวางไว้

3) เพื่อเป็นการกำหนดบทบาทในสังคมหรือทำให้บุคคลรู้จักบทบาททางสังคม การกำหนดบทบาทในสังคมนั้นทั้งทัศนคติต่างๆ ที่เข้ากับบทบาทนั้นๆ บุคคลจะได้รับการอบรมให้รู้ระเบียบสังคมตั้งแต่วัยต้นของชีวิตในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป เช่น การมีบทบาทเป็นครู นักเรียน เป็นต้น ลักษณะการวางตัวให้มีพฤติกรรมอย่างไรกับบุคคลอื่นๆ ที่เขามีความสัมพันธ์ด้วยและถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ เช่น คนไทยส่วนใหญ่จะเริ่มสอนบุตรหลานวัยเด็กให้รู้จัก “สวัสดี” ผู้ใหญ่ ด้วยการอบรมในลักษณะที่สอนให้เด็กสะสมความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตัวเอง

และคนอื่นที่ละเล็กละน้อย เด็กๆ ก็จะรับสิ่งต่างๆ เข้าไว้และประพฤติปฏิบัติได้อย่างไม่ขัดเขิน ถูกต้องตามกาลเทศะ

4) เป็นการให้เกิดความชำนาญหรือทักษะในด้านต่างๆ เพื่อที่จะช่วยให้บุคคลเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมกับคนอื่นๆ จุดมุ่งหมายข้อนี้เป็นผลสุดท้ายที่ต่อเนื่องมาจากจุดมุ่งหมายแต่ละข้อตามลำดับ ในสังคมที่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ วิธีการเรียนรู้มักเกิดจากการเลียนแบบถ่ายทอดกันลงมานับชั่วอายุคนโดยยึดหลักขนบธรรมเนียมประเพณีสืบต่อกันมา แต่ในสังคมที่สลับซับซ้อน ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตของบุคคลอย่างมาก เช่น ในปัจจุบันการศึกษาอย่างเป็นทางการ คือ การเรียนที่โรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนเสริมสร้างทักษะนอกเหนือจากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในบ้าน หรือเกิดจากการเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการขัดเกลาทางสังคมที่กล่าวมาข้างต้น มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาตัวบุคคลในสังคมให้เป็นบุคคลผู้มีความรู้ ความชำนาญ มีทักษะในด้านต่างๆ รวมทั้งให้รู้จักบทบาททางสังคมและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมได้อย่างราบรื่น

2.1.1.3 วัยที่จำเป็นต่อการขัดเกลาทางสังคม

สุพัตรา สุภาพ (2547 : 40) ได้กล่าวว่าวัยที่จำเป็นต่อการขัดเกลาทางสังคมแบ่งออกเป็น 2 วัย คือ ในวัยเด็กและวัยเยาวชน มีรายละเอียดดังนี้

1) การขัดเกลาในระยะที่ยังเป็นเด็ก (Socialization the child) ช่วงวัยนี้การขัดเกลาทางสังคมจะมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ของเด็กมากที่สุด โดยพ่อแม่ผู้ปกครองจะเป็นสถาบันสังคมสถาบันแรกที่จะอบรมสั่งสอนเด็กในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งจะเป็นไปตามขั้นตอนของการเจริญเติบโต โดยตอนเป็นทารกเด็กจะต้องการอาหาร ความรักความอบอุ่น พอโตขึ้นเด็กจะเริ่มแสดงออกในด้านอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็นความรักหรือความเกลียด ความพอใจหรือไม่พอใจ พ่อแม่ผู้ปกครองจึงต้องปรับจากการสนองตอบความต้องการทางร่างกายมาเป็นการให้การขัดเกลาให้รู้จักควบคุมอารมณ์ ช่วยตัวเอง เป็นต้น เพราะการตอบสนองทางกายจะลดความสำคัญลงเมื่อเด็กเติบโตขึ้น และกลายมาเป็นการตอบสนองทางด้านจิตใจแทน และการที่เด็กจะมีลักษณะแบบใดก็เกิดจากความสัมพันธ์กับบุคคลที่ตนใกล้ชิดที่สุดนั่นก็คือ พ่อแม่ผู้ปกครองที่ดูแลเด็กนั่นเอง

ในวัยเด็กนี้พ่อแม่มีความใกล้ชิดเด็กที่สุดที่จะช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเจตคติหรือแนวทางที่เด็กจะยึดถือเป็นหลักปฏิบัติหรือเป็นไปในทางตรงข้ามก็ได้

2) การขัดเกลาในช่วงของเยาวชน (Socialization the youth) เยาวชนจะเป็นวัยที่พ้นจากความเป็นเด็กและเริ่มเข้าสู่ความเป็นหนุ่มสาวซึ่งระยะนี้มีการเปลี่ยนทางร่างกายและจิตใจ จะเป็นผู้ใหญ่ก็ไม่ใช่ จะเป็นเด็กก็ไม่ใช่ เพื่อนจึงมีความหมายต่อบุคคลในวัยนี้มากและมักจะเห็นว่าเพื่อนจำเป็นจะขาดเสียมิได้ ทำอะไรมักจะทำด้วยเพื่อน มีอะไรมักจะทำให้เพื่อนฟังหรือขอความเห็นขอคำปรึกษามากกว่าพ่อแม่ เพราะมักจะคิดว่าพ่อแม่ไม่เข้าใจตัวเองหรือพูดกันไม่รู้เรื่อง สิ่งสำคัญที่สุดของวัยนี้ คือ การที่ครอบครัวและสังคมยอมรับว่าเขาได้ผ่านระยะวัยเด็กมาแล้วและกำลังก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ จึงควรจะยอมรับความคิดเห็นและให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัวอย่างใกล้ชิด

กล่าวได้ว่าในวัยของเยาวชนการขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะเป็นวัยที่เริ่มเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านทั้งในด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และจิตใจ การขัดเกลาทางสังคมจึงควรออกมาในรูปเข้าใจความต้องการ ให้ความสนใจต่อปัญหาไม่ว่าเป็นปัญหาอะไร เช่น ควรยอมให้คบเพื่อนต่างเพศภายในขอบเขต ให้รวมกลุ่มเพื่อนฝูงวัยเดียวกัน หรือสนใจในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และให้การสนับสนุนตามสมควร นอกจากนี้ผู้ใกล้ชิดและผู้ที่เกี่ยวข้องควรเป็นผู้ให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นผู้คอยช่วยเหลือหากเห็นว่าการประพฤติในทางที่ผิดไปจากข้อตกลงของกลุ่มหรือของสังคม

ณรงค์ เส็งประชา (2541 : 167-168) ได้กล่าวถึงวัยที่จำเป็นต่อการขัดเกลาทางสังคมเช่นเดียวกัน โดยได้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1) วัยเด็กระยะแรกๆ การขัดเกลาทางสังคมในวัยนี้จะเน้นในด้านการตอบสนองความต้องการของทารก เช่น การให้อาหาร การให้ความอบอุ่น ระยะนี้จะเริ่มอบรมให้รู้ว่าอะไรผิดอะไรถูก เด็กจะเรียนรู้กิริยาอาการพอใจหรือไม่พอใจของผู้ใหญ่และจะจดจำ และจะเริ่มรู้จักควบคุมความต้องการและความประพฤติมากขึ้นเรื่อยๆ

2) วัยหนุ่มสาว ในวัยนี้การขัดเกลาทางสังคมส่วนใหญ่จะได้จากกลุ่มเพื่อน และโรงเรียน วัยนี้มักจะเอาอย่างเลียนแบบผู้อื่น เช่น ทำตามบุคคลที่ตนยกย่อง ตามเพื่อน เป็นต้น รวมทั้งยังสนใจและต้องการมีเพื่อนต่างเพศ ต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเอง และจากการที่ได้สัมผัสกับกลุ่มต่าง ๆ ทำให้มีโอกาสเลือกที่จะยึดบรรทัดฐานใด คุณค่าใดเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

3) วัยผู้ใหญ่ ในวัยนี้ก็มีความจำเป็นที่จะต้องขัดเกลาทางสังคมเช่นเดียวกัน แม้จะเป็นผู้มีประสบการณ์มากแล้วก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากบางโอกาสต้องประสบกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ในสังคม ซึ่งตนยังไม่เคยพบมาก่อน เช่น การแต่งงาน การมีบุตรคนแรก การเป็นข้าราชการใหม่ หรือการเข้าไปอยู่ในสังคมอื่น ก็จำเป็นต้องศึกษาวัฒนธรรมของสังคมนั้นเพื่อจะได้อยู่ร่วมกับสังคมใหม่นั้นได้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ณรงค์ เส็งประชา ได้เพิ่มเติมในส่วนการขัด

เกลาทางสังคมในวัยผู้ใหญ่ กล่าวคือ การขัดเกลาทางสังคมนั้นย่อมมีอยู่ตลอดเวลาและในทุกวัย เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สมาชิกในสังคมจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อให้เข้ากับสังคมที่ตนเองอยู่อย่างเหมาะสม ซึ่งจะเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่เกิดไปจนตลอดชีวิต การขัดเกลาทางสังคมจึงไม่ใช่แค่เฉพาะในวัยเด็กเท่านั้น แต่ไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดก็จะต้องพบกับกาขัดเกลาทางสังคมทั้งสิ้น ซึ่งในแต่ละวัยการขัดเกลาทางสังคมหรือการเรียนรู้อาจจะมีขอบเขตและเงื่อนไขที่แตกต่างกัน

กล่าวโดยรวมได้ว่า การขัดเกลาทางสังคมนั้นย่อมมีอยู่ตลอดเวลาและในทุกวัย เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สมาชิกในสังคมจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อให้เข้ากับสังคมที่ตนเองอยู่อย่างเหมาะสม ซึ่งจะเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่เกิดไปจนตลอดชีวิต การขัดเกลาทางสังคมจึงไม่ใช่แค่เฉพาะในวัยเด็กเท่านั้น แต่ไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดก็จะต้องเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมทั้งสิ้น ซึ่งในแต่ละวัยการขัดเกลาทางสังคมหรือกระบวนการเรียนรู้ อาจจะมีขอบเขตและเงื่อนไขที่แตกต่างกันไป

2.1.1.4 สถาบันหรือกลุ่มตัวแทนในการขัดเกลาทางสังคม

ในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม สถาบันหรือกลุ่มตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมมีส่วนสำคัญในการขัดเกลาให้สมาชิกรุ่นใหม่ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ซึ่งการขัดเกลาทางสังคมจากกลุ่มตัวแทนทางสังคมอาจจะเป็นไปในรูปของการส่งเสริมกันหรือขัดแย้งกันก็ได้ และในบางครั้งอาจจะทำให้เกิดความสับสนแก่ผู้ที่ได้รับการขัดเกลาทางสังคม แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมต่างๆ เป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตมนุษย์ เพราะมนุษย์จะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลต่างๆ เหล่านี้ตลอดเวลาตั้งแต่เกิดไปจนตลอดชีวิต เพื่อจะได้มีประสบการณ์และมีโอกาสเรียนรู้คุณค่าในแบบที่แตกต่างกัน ทำให้มีโอกาสได้เลือกและยึดถือเอาแบบที่ตนคิดว่าดีที่สุดมาเป็นแบบอย่างของตน โดยสถาบันหรือตัวแทนทางสังคมเหล่านี้จะทำหน้าที่ถ่ายทอดในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม คุณค่า และอุดมคติที่สังคมต้องการ ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงกลุ่มตัวแทนหรือสถาบันที่ช่วยในการขัดเกลาด้านจริยธรรมให้กับเยาวชน 5 กลุ่ม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน ซึ่งสถาบันสังคมทั้ง 5 กลุ่มนี้เป็นสถาบันสังคมที่มีความใกล้ชิดกับเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน โดยตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมของทั้ง 5 กลุ่มจะออกมาในรูปของการขัดเกลาทางสังคมทั้งโดยตรงและโดยอ้อม กล่าวคือ การขัดเกลาทางสังคมโดยตรงจะเป็นการขัดเกลาที่ต้องการให้บุคคลปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนที่กลุ่มสังคมนั้นกำหนดไว้ เป็นการบอกว่สิ่งใดควรหรือไม่ควรทำ อะไรผิดอะไรถูก เป็นการชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติต่อบุคคลอย่างจริงจังและเจตนา เพื่อให้บุคคลสามารถวางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ และในส่วนการขัดเกลาทางสังคมโดยอ้อม เป็นการอบรมที่ไม่ได้

บอกกันโดยตรง เป็นการได้รับประสบการณ์หรือประโยชน์จากการสังเกต และการเรียนรู้หรือเลียนแบบจากการกระทำของผู้อื่น ซึ่งตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมเหล่านี้จะมีบทบาทวิธีการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรมที่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) สถาบันครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันที่ใกล้ชิดกับเยาวชนมาตั้งแต่เกิด ทำหน้าที่ถ่ายทอดปลูกฝัง และอบรมสั่งสอนด้านต่างๆ แก่เยาวชนจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ อีกทั้งครอบครัวยังมีอิทธิพลต่อบุตรทั้งในด้านความเชื่อ ทศนคติ บุคลิกภาพ และการประพฤติปฏิบัติ รวมทั้งการถ่ายทอดคุณธรรมและจริยธรรมทางศาสนาในเบื้องต้นด้วย (ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, 2547 : 36-2) ครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคคล และวิธีการอบรมเลี้ยงดูในด้านต่างๆ ที่เหมาะสม รวมทั้งรายละเอียดในการอบรมพร่ำสอน และการถ่ายทอดจริยธรรมให้แก่สมาชิกในครอบครัวของตนเพื่อให้สมาชิกของตนเป็นบุคคลที่สังคมต้องการ ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นแหล่งกำเนิดที่สำคัญทางจริยธรรมของบุคคล อาจกล่าวได้ว่า จริยธรรมของบุคคลนั้นมีต้นเหตุมาจากอิทธิพลของครอบครัวและสังคมมากกว่าอิทธิพลของพันธุกรรม (องุ่น พูลทวี, 2539 :48) เพราะฉะนั้นการอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีให้แก่เด็ก จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่พ่อแม่และผู้ปกครองจะต้องให้ความสำคัญและเอาใจใส่เป็นพิเศษเพราะเด็กและเยาวชน คือ ผู้ที่จะเป็นอนาคตของชาติในภายหน้า (สำนักงานพัฒนาคุณธรรม, 2537 อ้างถึงในองุ่น พูลทวี, 2539 : 49)

ครอบครัวจึงเป็นสถาบันอันดับแรกสุดในการพัฒนาเยาวชนตั้งแต่แรกเกิดทั้งทางร่างกายและจิตใจ เยาวชนจะได้เรียนรู้และได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากทางครอบครัวก่อนออกไปสู่องค์กรทางสังคมอื่นๆ โดยผู้ที่มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูอย่างมาก คือ พ่อแม่ และผู้ปกครอง เพราะมีโอกาสได้ใกล้ชิดมากกว่าคนอื่นๆ โดยเฉพาะในด้านการอบรมเลี้ยงดูและปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เยาวชนซึ่งดวงเดือน พันธุมนาวิน (2520 อ้างถึงในธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, 2545 : 122-127) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูหรือการขัดเกลาทางสังคมโดยครอบครัว เป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของคนมากที่สุด เพราะครอบครัวซึ่งมีพ่อแม่เป็นหลักมีอิทธิพลต่อชีวิตและการพัฒนาทุกด้านของเยาวชนเป็นอย่างมาก ซึ่งได้กล่าวถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูไว้ 5 แบบ ดังนี้

1) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูกตนด้วยการแสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขลูก มีความใกล้ชิดกับลูก ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับลูก นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ การสนับสนุนช่วยเหลือ และการให้ความสำคัญกับลูกด้วย การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนนี้ เป็นการให้ในสิ่งที่ลูกต้องการทั้งสิ้น

ฉะนั้นพ่อแม่ที่เลี้ยงลูกด้วยวิธีนี้ จึงเป็นผู้ที่ลูกรักและลูกเห็นความสำคัญของพ่อแม่ ซึ่งจะทำให้ลูกยอมรับการอบรมสั่งสอนต่างๆ ของพ่อแม่ได้โดยง่าย และยอมรับพ่อแม่เป็นแบบอย่างโดยไม่รู้ตัว

2) การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การที่พ่อแม่ได้อธิบายเหตุผลให้แก่ลูกในขณะที่มีการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของลูกหรือลงโทษลูก นอกจากนั้นพ่อแม่ที่ใช้วิธีนี้ยังได้ให้รางวัลและลงโทษลูกอย่างเหมาะสมกับการกระทำของลูกมากกว่าที่จะปฏิบัติต่อลูกตามอารมณ์ของตนการกระทำของพ่อแม่จะเป็นเครื่องช่วยให้ลูกได้เรียนรู้และรับทราบถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรทำ นอกจากนั้นจะช่วยให้ลูกสามารถทำนายว่าตนจะได้รับรางวัลหรือลงโทษจากพ่อแม่ หลังจากที่ทำผิดกรรมต่างๆ แล้วมาน้อยเพียงใด

3) การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษ แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ เมื่อเด็กกระทำผิดจะมีการลงโทษทางกาย เช่น การตี การหยิก เป็นต้น และยังมีกลงโทษแบบอื่น เช่น โดยการกล่าวตักเตือน ชู ประชด ดิเตียน ไม่ให้ความรัก การตัดสิทธิ์ต่างๆ ซึ่งการลงโทษเหล่านี้เรียกรวมกันว่าการลงโทษทางจิต

4) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม แบ่งออกเป็น การควบคุมมาก หมายถึง การออกคำสั่งให้เด็กทำตามแล้วผู้ใหญ่คอยตรวจตราใกล้ชิดว่าเด็กทำตามที่ตนต้องการหรือไม่ ถ้าเด็กไม่ทำตามก็จะลงโทษเด็ก ส่วนการควบคุมน้อย หมายถึง การสอนให้เด็กรู้จักคิดตัดสินใจว่าควรทำหรือไม่ควรทำสิ่งใดและเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ้าง โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเด็กมากนัก

5) การอบรมเลี้ยงดูแบบได้พึ่งตนเองเร็ว หมายถึง การเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง ภายใต้การแนะนำและการฝึกฝนจากบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูอื่นๆ ซึ่งจะช่วยให้เด็กช่วยตนเองได้เร็ว และไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากและนานเกินไป วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นมีผลต่อการสร้างเสริมคุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ให้แก่เยาวชนทั้งสิ้น วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบหนึ่งหรือสองแบบร่วมกันสามารถสร้างคุณลักษณะบางด้านให้แก่เยาวชนหรือวิธีการเลี้ยงดูบางแบบยังเป็นพื้นฐานให้เกิดคุณลักษณะหลายๆ แบบในตัว เยาวชนอีกด้วย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูของดวงเดือน พันธุมนาวิน ที่นำเสนอข้างต้นมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชนทั้งกลุ่มที่เรียนและกลุ่มที่ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย์ว่าลักษณะการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวของแต่ละกลุ่มเป็นอย่างไร ที่จะนำมาสู่การมีคุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์และนอกจากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวแล้วในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะดูถึง การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของครอบครัวในด้านต่างๆ และรูปแบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

2) สถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมแห่งที่สอง ที่สมาชิกในสังคมจะได้รับ การอบรมและการขัดเกลาต่อจากครอบครัว ซึ่งสถาบันการศึกษาจะเป็นแหล่งที่ถ่ายทอดความรู้ อย่างเป็นทางการ ทั้งความรู้ด้านวิชาการและการปฏิบัติตามบทบาททางสังคม และยังเป็นแหล่ง ความรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีความเจริญงอกงามในด้านร่างกาย ความรู้ และสติปัญญา รวมทั้งยังมี บทบาทในการปลูกฝังจริยธรรม ดังนั้นการเป็นคนดีมีจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่สถาบันการศึกษาจะต้อง สร้างให้แก่เยาวชนที่เป็นผู้เรียนด้วย ซึ่งนอกจากสถาบันการศึกษาจะสอนในด้านวิชาการต่างๆ แล้ว การที่สถาบันการศึกษาได้จัดกิจกรรมทางศาสนาเพื่อชักจูงให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับศาสนา มากขึ้น เช่น การส่งเสริมให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาโดยการทำบุญตักบาตร ไปฟัง เทศน์ในวันพระ หรือประกอบศาสนพิธีเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา การจัดให้มีการเข้าค่ายพุทธ ศาสนาเพื่อกลมเกลียวจิตใจ การจัดโครงการบรรพชาสามเณรในภาคฤดูร้อน ตลอดจนส่งเสริมให้ เยาวชนไปเรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ที่วัด ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่ง ที่เยาวชนจะได้มีโอกาสเรียนรู้หลักธรรมคำสอนและฝึกปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน รวมทั้งจะทำให้เยาวชน มีการพัฒนาทางจริยธรรมต่อไป

สถาบันศึกษานอกจากจะเป็นสถานที่ให้ความรู้ในด้านวิชาการต่างๆ ผ่าน กระบวนการเรียนการสอนที่เรียกว่า หลักสูตร แล้ว ยังมีตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมในโรงเรียน ได้แก่ ครู อาจารย์ เป็นผู้ให้ การอบรมสั่งสอนแก่เยาวชน ยังเป็นสถานที่อบรมสั่งสอนในด้าน จริยธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรง คือ การเรียนการสอนวิชาจริยธรรมหรือศาสนา ส่วนทางอ้อม คือ จะได้รับจากอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวทั้งจากครูและเพื่อนนักเรียน รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ที่สถาบันการศึกษาได้จัดและส่งเสริมในด้านจริยธรรม

ในการศึกษาครั้งนี้การขัดเกลาจริยธรรมจากสถาบันการศึกษาผู้วิจัยจะกล่าวถึง การขัดเกลาจริยธรรมจากโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนสามัญและโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ซึ่งมี ตัวแทนการขัดเกลา คือ ครูและอาจารย์ที่สอนในโรงเรียนสามัญ และพระอาจารย์ในโรงเรียนพุทธ ศาสนาวัดอาทิตย์ โดยจะดูจากหลักสูตรการเรียนการสอนที่ส่งเสริมในด้านจริยธรรม กิจกรรมที่ ส่งเสริมจริยธรรม และการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของครูโรงเรียนสามัญและพระ อาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

3) สถาบันศาสนา

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยสถาบันศาสนาในสังคมไทยมีมานานแล้วและมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวไทยอย่างแน่นแฟ้น รวมทั้งหลักคำสอนทางศาสนา ล้วนแต่มีรากฐานมาจากสถาบันศาสนา โดยมี วัดและพระสงฆ์เป็นตัวแทนในการขัดเกลาทางสังคม กล่าวคือ วัดนอกจากจะเป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์ ยังเป็นที่ตั้งของศาสนวัตถุสถาน ที่เก็บรวบรวมศาสนธรรมคำสอน เป็นที่ประกอบศาสนพิธี เป็นศูนย์รวมของศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ตั้งแต่จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม เป็นต้น แล้วยังเป็นศูนย์กลางการบริการชุมชนในด้านต่างๆ ตั้งแต่พิธีกรรมทางศาสนา การให้การศึกษาทั้งทางศาสนาและทางโลก โดยอบรมสั่งสอนในด้านศีลธรรม จริยธรรม ไปจนถึงกิจกรรมด้านสังคมสงเคราะห์อื่นๆ ตามกำลังความสามารถของแต่ละวัดจะทำได้ โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัดที่ทำหน้าที่ เป็นผู้นำทางด้านจิตใจ เป็นศูนย์รวมของความเคารพนับถือ และความร่วมมือร่วมใจของประชาชน และเป็นตัวแทนในการให้การศึกษาอบรมสั่งสอนในด้านศีลธรรมแก่ประชาชนอีกด้วย (สุมัตถยา ศรีวรเพชร, 2528 :78) ปัจจุบันถึงแม้ว่าบทบาทของสถาบันศาสนาจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการไปจากเดิมบ้าง แต่ยังคงมีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาทางจริยธรรมแก่ประชาชน โดยร่วมมือกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนในด้านการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนา

ในส่วนบทบาทการให้การศึกษา หลังจากที่มีการปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนได้ถูกแยกออกไปจากวัด บทบาทของสถาบันศาสนาที่เคยมีต่อการศึกษาโดยตรงก็ได้ลดน้อยลงไป สถาบันศาสนาจึงเปลี่ยนบทบาทมาเป็นการให้การอนุเคราะห์ที่ดินของวัดเป็นที่ตั้งของโรงเรียน หาทุนให้แก่การศึกษา และจัดหาทุนให้แก่เด็กนักเรียนที่ยากจน เป็นต้น ส่วนพระสงฆ์ก็มาเป็นครูช่วยสอนวิชาศีลธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนต่างๆ แทน นอกจากนี้สถาบันศาสนายังได้ปฏิบัติภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์โดยการเปิดโรงเรียนสอนศาสนาให้แก่เยาวชน เช่น โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพราะตระหนักว่าวัด คือสถาบันทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการดำเนินงานด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสู่ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชน และมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน ปลูกฝัง ส่งเสริม ในเรื่องของศีลธรรมจริยธรรม ตลอดจนกลม่อเมลาจิตใจ สร้างทัศนคติและค่านิยมที่ดีให้เกิดแก่เยาวชนผู้ที่อยู่ในวัยเรียน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงเป็นการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ให้การศึกษาอบรมเฉพาะเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนเพื่อให้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ศึกษาหาความรู้ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันและสามารถดำรงอยู่ในสังคมด้วยความสงบสุข อีกทั้งเป็นการให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับวัดและพระสงฆ์มากขึ้น (กรมการศาสนา, 2548 : 10) ดังที่พระอาจารย์ภิรมณ์ มีประดิษฐ์ (2531 อ้างถึงในหรรษา เลหาเสรีกุล, 2537 : 14) ได้กล่าว

เปรียบเทียบว่า “การจัดการศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เปรียบเสมือนการเพาะชำ ต้นกล้าเยาวชนของชาติ เพื่อให้ชาติได้ต้นพันธุ์ที่ดีไปขยายพันธุ์ต่อไป” โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงเป็นการดำเนินการระหว่างสถาบันศาสนาและหน่วยงานของภาครัฐซึ่งก็คือกรมการศาสนาโดยทางกรมการศาสนามีนโยบายสนับสนุนในด้านงบประมาณต่อเนื่องทุกปีเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสู่ประชาชนที่มีเด็กและเยาวชนเป็นเป้าหมายสำคัญ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้วัดและพระสงฆ์มีบทบาทในการปฏิบัติภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันศาสนากับสถาบันอื่นๆ ให้อยู่คู่กับสังคมไทยตลอดไป (กรมการศาสนา, 2548 : 12-13) และในส่วนบทบาทของสถาบันศาสนาในด้านการเผยแผ่ มีทั้งการแสดงธรรมเทศนาตามประเพณีเดิมและการเผยแผ่โดยวิธีการสมัยใหม่โดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการเผยแผ่ ช่วยให้การเผยแผ่ในด้านศาสนาเป็นไปอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง และน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ด้วยการใช้สื่อประเภทต่างๆ ทั้ง วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต วีดีโอเทป สิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ เป็นต้น มาเผยแผ่หลักธรรมคำสอนที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบันและสามารถนำมาใช้ในชีวิตรประจำวันได้ นอกจากนี้ยังมีการเผยแผ่ร่วมกับหน่วยงานราชการและเอกชน เช่น การเผยแผ่พระธรรมชุดทั้งในและต่างประเทศ การอบรมจริยธรรมตามโรงเรียน หน่วยงาน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามบทบาทของสถาบันศาสนาในด้านการศึกษาและการเผยแผ่ เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยในการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชน ซึ่งความผูกพันของเยาวชนที่มีต่อสถาบันศาสนาย่อมเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยทำให้จริยธรรมได้มีโอกาสซึมซาบเข้าไปในความรู้สึกนึกคิด การประพฤติปฏิบัติ และจะติดตัวอยู่ต่อไปเมื่อเยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ รวมทั้งสถาบันศาสนายังมีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคม เพื่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญก้าวหน้าของสังคมและประเทศชาติต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้จะพิจารณาบทบาทของสถาบันศาสนาในการขัดเกลาจริยธรรมโดยดูจากการให้การศึกษา การเผยแผ่ การสงเคราะห์ และการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระสงฆ์ให้กับเยาวชน

4) กลุ่มเพื่อน

กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มตัวแทนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคมทางอ้อม เพราะไม่มีการเขียนระเบียบหรือกฎเกณฑ์ในการที่บุคคลจะคบกับเพื่อนไว้อย่างแน่นอน (จำนง อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ, 2540 : 48) ถึงแม้กลุ่มเพื่อนจะเป็นการขัดเกลาทางสังคมทางอ้อมแต่เป็นสิ่งที่ใกล้ชิดตัวบุคคลมากที่สุด และมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างคุณธรรม

ค่านิยมและลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับตัวเยาวชน ตามที่ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2520 อ้างถึงในแสงอรุณ ธรรมเจริญและคณะ, 2547 : 19) ได้กล่าวไว้ว่า เยาวชนในช่วงวัยนี้มักจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่างและคล้ายตามลักษณะของเพื่อนๆ ได้โดยง่าย โดยมักใช้เวลาอยู่กับเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ และมักเลือกคบเพื่อนที่มีลักษณะนิสัยคล้ายคลึงกันกับตน ซึ่งลักษณะของเพื่อนวัยเดียวกันจึงมีอิทธิพลให้เกิดการชักจูง และการเลียนแบบให้มีความประพฤติที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมได้ ซึ่งบุคคลที่จะคบกันเป็นเพื่อนนั้น เพราะมีสิ่งที่ต้องการร่วมกันบางประการ เช่น การมีความคิดตรงกัน มีรสนิยมและงานอดิเรกที่เหมือนกัน เรียนอยู่ที่เดียวกัน เป็นต้น การขัดเกลาทางสังคมโดยกลุ่มเพื่อนมีลักษณะแตกต่างกันจากการขัดเกลาทางสังคมของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนจะสอนถึงกฎระเบียบที่สังคมส่วนใหญ่มองว่าให้คนในสังคมปฏิบัติไปในทางหนึ่ง โดยมีข้อบังคับและครูเป็นผู้อบรมสั่งสอนและดูแลควบคุมให้เด็กประพฤติตัวตามกฎเกณฑ์เหล่านั้น แต่ในกลุ่มเพื่อนเยาวชนจะมีโอกาสที่จะเลือกปฏิบัติตัวตามต้องการของตัวเองและคาดหวังของเพื่อนได้ ซึ่งการปฏิบัติตัวอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับกฎของโรงเรียนก็ได้ การคบกันของบุคคลในกลุ่มเพื่อนก็จะมีแนวทางปฏิบัติที่คนในกลุ่มจะต้องตกลงกันเองโดยไม่มีใครมาบังคับ (จำนง อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ, 2540 : 48) ซึ่งกลุ่มเพื่อนของเยาวชนจะมีทั้งเพื่อนที่อยู่ในโรงเรียนสามัญและเพื่อนที่อยู่นอกโรงเรียน

การศึกษาครั้งนี้จะพิจารณาบทบาทของกลุ่มเพื่อนในกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมจากการเลือกคบเพื่อนหรือลักษณะของกลุ่มเพื่อนที่เยาวชนคบอยู่โดยดูจากเงื่อนไขของระยะเวลา การทำกิจกรรมร่วมกัน และการให้ความสำคัญจากคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านทั้งกลุ่มเพื่อนที่เรียนในโรงเรียนสามัญและกลุ่มเพื่อนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

5) สื่อมวลชน

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าสื่อมวลชนเป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่มีส่วนในการขัดเกลาจริยธรรมให้แก่เยาวชนที่สำคัญอีกตัวแทนหนึ่ง เนื่องจากปัจจุบันมีเครือข่ายสื่อมวลชนที่ทันสมัยมากขึ้น ทำให้สื่อประเภทต่างๆ สามารถเข้าถึงตัวประชาชนได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วกว่าในอดีต ซึ่งสื่อมวลชนมีหลายประเภท ได้แก่ วิทยู โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น สื่อมวลชนเหล่านี้ยังมีส่วนในการขัดเกลาทางสังคมในด้านต่างๆ ตั้งแต่เรื่องคุณค่า ความเชื่อ แบบของความประพฤติ เป็นต้น ซึ่งสื่อมวลชนมีผลทั้งในด้านที่ดีและด้านไม่ดี และยังมีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนอีกด้วย ดังนั้นการจะยึดถือข่าวสารหรือแบบแผนของสังคมที่ได้รับจากสื่อมวลชนจึงเป็นเรื่องที่จะต้องใช้ความคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ ซึ่งปัจจุบันเยาวชนได้รับอิทธิพลจากสื่อต่างๆ ค่อนข้างมาก จะเห็นได้จากในแต่ละวันเยาวชนจะใช้

เวลาในการดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ อ่านหนังสือพิมพ์ อ่านนิทาน อ่านการ์ตูน เป็นต้น (องุ่น พูลทวี, 2539 : 51) และยิ่งในสภาพสังคมปัจจุบันที่พ่อแม่ไม่มีเวลาให้กับลูกหรือมีเวลาให้กับลูกน้อยลง ทำให้บทบาทของสื่อหรือการเปิดรับสื่อของเยาวชนมีโอกาสเข้าถึงตัวเยาวชนได้มากขึ้น ซึ่งเยาวชนจะเลียนแบบจากสื่อที่ตนเองชื่นชอบมาเป็นแบบอย่างหรือนำมาปฏิบัติ เพราะฉะนั้นถ้าหากสื่อมวลชนเป็นแบบอย่างที่ดีและปลูกฝังสอดแทรกในด้านคุณธรรมจริยธรรมตามบรรทัดฐานของสังคม ก็จะช่วยให้สมาชิกของสังคมและเยาวชนได้เรียนรู้และได้รับการปลูกฝังสิ่งเหล่านี้ไปด้วย แต่ในทางกลับกันถ้าเยาวชนได้รับสื่อที่ไม่เหมาะสมก็อาจจะทำให้เยาวชนเลียนแบบไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ซึ่งการศึกษาค้นคว้าจะพิจารณาอิทธิพลของสื่อมวลชนในกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชนจากสื่อโทรทัศน์และวิทยุ

กล่าวได้ว่าตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่มีบทบาทต่อการปลูกฝังและสร้างเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชนที่กล่าวมาข้างต้น ทุกตัวแทนเป็นตัวแทนที่มีความสำคัญและมีบทบาทในการให้ความคิดและปลูกฝังสร้างเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชนทั้งสิ้น รวมทั้งมีส่วนช่วยในการขัดเกลาให้บุคคลนั้นมีความประพฤติที่เหมาะสมตามที่สังคมต้องการ ซึ่งหากทุกสถาบันและทุกตัวแทนทางสังคมให้ความร่วมมือกันในการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้กับเยาวชน โดยเฉพาะเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนที่ควรจะได้รับ การปลูกฝังตั้งแต่แรกเริ่มตามคำกล่าวที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่าย” ก็จะทำให้เยาวชนเหล่านี้มีคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ดีในวัยต่อไป

2.1.2 แนวคิดจริยธรรม (Morality)

จริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับบุคคลในสังคม กล่าวคือจริยธรรมเป็นเรื่องกรอบควบคุมความประพฤติของบุคคลในลักษณะของการกระทำที่เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น ไม่ขัดต่อสภาพความเป็นอยู่ ความต้องการ และความรู้สึกนึกคิดของบุคคลโดยทั่วไป ในแต่ละสังคมบุคคลจะต้องเรียนรู้และยอมรับจริยธรรมในสังคมของตน โดยรากฐานการเกิดจริยธรรมจะเริ่มตั้งแต่เด็กแรกเกิด โดยการเรียนรู้จากบุคคลใกล้ชิดรวมทั้งสถาบันสังคมต่างๆ เช่น ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน ซึ่งการเป็นผู้มีจริยธรรมตามที่ดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ (2520 : 1-2) ได้กล่าวไว้ คือ “ผู้มีจริยธรรมนั้น ได้แก่ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีระเบียบวินัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว กตัญญูทุกเวที ขยัน อดทน มีเมตตา กรุณา เป็นต้น” จริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะควบคุมบุคคลให้กระทำในสิ่งที่ดีงาม เป็นไปอย่างถูกต้อง ไม่เบียดเบียนทั้งต่อตัวเองและบุคคลอื่น สังคมใดที่มีความสำนึกทาง

จริยธรรมและกระทำในสิ่งที่ดีงามที่สังคมยอมรับ บุคคลและสังคมนั้นก็จะมีแต่ความสงบสุข (เกียรติคุณ สิทธิชัยและคณะ, 2541 : 9)

2.1.2.1 ความหมายของจริยธรรม

ชินโอสถ หัสบำเรอ (อัครสำเนา อ้างในเกียรติคุณ สิทธิชัยและคณะ, 2541 : 6) ได้ให้ความหมายจริยธรรมว่า เป็นความประพฤติ หรือการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง หรือสอดคล้องตามความเป็นจริงอันเป็นไปตามธรรมชาติ โดยวิเคราะห์มาจากรากศัพท์คำว่า จริยะ + ธรรม

จริยะ หมายถึง ความประพฤติ หรือปฏิบัติตน

ธรรม หมายถึง ความจริง อันเป็นไปตามธรรมชาติ

ความหมายดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับของบุญมี แทนแก้ว (2539 : 170) ที่กล่าวว่าจริยธรรม หมายถึง ธรรมชาติหรือหลักธรรมที่บุคคลควรประพฤติ เป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่ดียามถูกต้องอันเป็นสิ่งที่ประสงค์ของสังคม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 291) ได้ให้คำนิยามว่า จริยธรรม หมายถึง “ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม”

ในส่วนของไพฑูริย์ สีนลารัตน์และประนอม รอดคำดี (2534 : 30) ได้มองความหมายของจริยธรรมในฐานะที่เป็นระบบหนึ่งของสังคม โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1) ความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ที่มีส่วนกำหนดโครงสร้างของจริยธรรม เช่น ถ้ามีความเชื่อที่มนุษย์เต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว ระบบจริยธรรมจะเป็นไปในลักษณะห้ามมนุษย์เอาเปรียบกัน เป็นต้น

2) ความเชื่อเกี่ยวกับอุดมคติหรือความดีสูงสุด ให้ความหมายหรือความสมเหตุสมผลแก่ระบบ จริยธรรม เช่น ชาวพุทธฝ่ายมหายานบำเพ็ญตนเป็นพระโพธิสัตว์ เพราะเชื่อว่าวิถีชีวิตเช่นนั้นช่วยให้ตนตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในภพนี้ความดีเป็นพระพุทธรูปเจ้าจึงเป็นอุดมคติของเขาเหล่านั้น

3) ระบบจริยธรรมเป็นระเบียบปฏิบัติหรือแนวทางแห่งการดำเนินชีวิต คือ ชี้แนะว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ ทั้งนี้เพื่อพาชีวิตไปสู่จุดหมายสูงสุดหรืออุดมคติ

4) เหตุจูงใจให้คนปฏิบัติดี และเลิกละการปฏิบัติผิด ซึ่งมีเหตุจูงใจที่ทำให้คนดำเนินตามหลักจริยธรรมมี 3 ประการ

- ผลประโยชน์ส่วนตนเป็นเหตุจูงใจให้คนทำดีมีจริยธรรม เพราะถ้าไร้จริยธรรม สังคมอาจดำเนินหรือคว่ำบาตร กฎหมายอาจลงโทษ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน คนเราจึงมีจริยธรรม ทั้งนี้เพราะเล็งเห็นผลตอบแทนในชาตินี้หรือหวังสวรรค์ในชาติหน้า

- ความเคารพกฎกติกาจนเป็นนิสัยทำให้คนอยู่ในระเบียบวินัย และดำเนินตามหลัก จริยธรรม และรักษาสัญญา โดยจะถูกฝึกมาตั้งแต่เล็ก

- ความมีน้ำใจต่อผู้อื่น รวมถึงความรักเคารพผู้อื่นทำให้คนเรา รักษาคำมั่นสัญญาหรือละเว้นการเบียดเบียนผู้อื่น

ความหมายจริยธรรมของไพฑูริย์ สีนลาร์ตันและประนอม รอดคำดี (2534 :30) ได้เพิ่มเติมในเรื่องที่เกี่ยวกับความเชื่อ กล่าวคือ การจะมีจริยธรรมจะต้องประกอบไปด้วยความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ และความเชื่อเรื่องอุดมคติหรือความดีสูงสุด รวมทั้งจะต้องมีเหตุจูงใจในการที่จะปฏิบัติดีตามหลักจริยธรรม ซึ่งจะแตกต่างจากความหมายโดยทั่วไปที่จะกล่าวถึงจริยธรรมว่าหมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนในแนวทางที่ถูกต้อง

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดนิยามของจริยธรรม หมายถึง แนวทางของการประพฤติปฏิบัติ ในสิ่งที่ดีงามและถูกต้องเพื่อประโยชน์สูงสุดของตนเองและสังคมส่วนรวม ซึ่งแนวทางของการปฏิบัติเหล่านั้นน่าจะมาจากขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ และปรัชญา ของสังคมนั้นๆ

2.1.2.2 องค์ประกอบของจริยธรรม

นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้จำแนกองค์ประกอบจริยธรรมไว้แตกต่างกัน ดังนี้

กรมวิชาการ และสมบุญ ศาลยาชีวิน (อ้างถึงใน คำพลอย โพธิ์ทอง, 2542 : 21) ได้จำแนกองค์ประกอบทางจริยธรรมไว้สอดคล้องกันพอสรุปได้ว่าจริยธรรมของบุคคลประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ

1) องค์ประกอบด้านความรู้ ได้แก่ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินใจแยกความถูกผิดได้ด้วยความคิด

2) องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก ได้แก่ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมนั้นมาเป็นแนวปฏิบัติ

3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรมกรรมการแสดงออก คือ พฤติกรรมที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูกหรือผิด ในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ กัน

ในส่วนของพระราชธรรมนี (อ้างถึงในคำพลอย โพธิ์ทอง, 2542 : 22) ได้แบ่งจริยธรรมตามแนวทางพุทธศาสนาออกเป็น 2 ประการ ดังนี้

1) จริยธรรมภายใน เป็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของบุคคลซึ่งเป็นรากฐานทำให้เกิดจริยธรรมภายนอก

2) จริยธรรมภายนอก เป็นจริยธรรมที่บุคคลแสดงออกมาเป็นการกระทำภายนอกที่เราสามารถมองเห็นได้ เช่น การเอาใจใส่ในการทำงาน ความมีระเบียบวินัย แต่จริยธรรมที่แท้จริงนั้นต้องมีความเป็นอิสระไม่ตกอยู่ในเงื่อนไขภายนอก เช่น การทำงานเพื่อผลงานของงานไม่ใช่เพื่อเงิน

และในส่วนของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2520 : 4-6) ได้แบ่งองค์ประกอบจริยธรรมของมนุษย์ออกเป็น 4 ด้าน คือ

1) ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การบอกได้ว่าการกระทำใดดีควรทำ และการกระทำใดเลวควรงดเว้น ความรู้เชิงจริยธรรมของคนเรา จะมีมากหรือน้อย ยังขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และสติปัญญา

2) ทัศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมว่า ชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ทัศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้นและในเวลาที่แตกต่างกัน ทัศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงไป

3) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การยกเหตุผลมาอ้างถึงการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

4) พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นไม่ไปแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืน ค่านิยมหรือกฎเกณฑ์ในสังคมนั้น ๆ

จากองค์ประกอบจริยธรรมที่นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้จำแนกไว้ข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบด้านปัญญา องค์ประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก และองค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม

นอกจากองค์ประกอบของจริยธรรมที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นยังควรทำความเข้าใจถึงวิธีการสร้างเสริมจริยธรรมให้แก่เยาวชนโดยพระธรรมกิตติวงศ์ (อั้งในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546 : 6-11) ได้กำหนดวิธีการสร้างเสริมจริยธรรมให้แก่เยาวชนอยู่ 3 ประการ คือ

1) ต้องสร้างจิตสำนึกร่วมกัน เพราะเรื่องจิตสำนึกเป็นสิ่งสำคัญ ถ้ายังมีจิตสำนึกที่แตกต่างกันไม่เห็นร่วมกันความคิดเห็นยังไม่เป็นเอกภาพ โดยเฉพาะในหมู่ผู้ที่จะเสริมสร้างจริยธรรมแล้วการจะเสริมสร้างจริยธรรมก็จะเดินหน้าไม่ได้ เพราะฉะนั้นต้องสร้างจิตสำนึกร่วมกันให้มีความเห็นคล้อยตามกันเป็นแบบเดียวกัน มีเป้าหมายอย่างเดียวกัน ซึ่งภาษาพระเรียกว่า ภิภูริสามัญญตา เป็นการปรับความคิดเห็นให้ตรงกัน แล้วขั้นต่อไปจะเกิดสี่ลสามัญญตา คือ ปรับการกระทำให้เหมือนกัน ตรงกัน ซึ่งเป็นหลักของพระพุทธเจ้าโดยตรง

2) ต้องมีการระดมความคิดเพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน กล่าวคือ ต้องประชุม สัมมนา เพื่อระดมความคิดเห็นร่วมกัน โดยใช้หลักของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่าหลักอภิปรายนิยธรรม ซึ่งหมายถึง หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ นั่นคือต้องมีการระดมความคิดเห็นร่วมกันนั่นเอง

3) ต้องมีการแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจนว่าควรจะเป็นบทบาทของใคร ในขั้นตอนนี้เป็นเรื่องของการบูรณาการร่วมกัน คือ เป็นการร่วมมือกันของหลายๆ ฝ่าย ซึ่งกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมในอดีตที่ผ่านมา มีตัวแทนทางสังคมในการเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เยาวชนอยู่ 3 หลักใหญ่ คือ บ้าน วัด และโรงเรียน แต่ต่อมาเมื่อสังคมเปลี่ยนไปตัวแทนทางสังคมในการเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เยาวชนจึงมีเพิ่มมากขึ้น เช่น สื่อมวลชน ชุมชน หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เป็นต้น ซึ่งแต่ละตัวแทนจะมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน เช่น บ้านก็ทำหน้าที่พัฒนากาย วัดก็ทำหน้าที่พัฒนาจิตใจ และโรงเรียนทำหน้าที่พัฒนาสมองและปัญญา เป็นต้น ถึงแม้ว่าแต่ละตัวแทนจะแบ่งงานกันทำให้ชัดเจนแต่ไม่ได้หมายความว่าจะทำอย่างเดียวกันพอแต่ทุกสถาบันควรจะต้องร่วมมือกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันที่จะสร้างเสริมจริยธรรมให้แก่เยาวชนโดยแนวความคิดนี้มีจุดเด่น คือ การนำเสนอถึงวิธีการเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เยาวชนโดยจะเน้นไปที่การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การร่วมมือกัน โดยร่วมมือกันกับตัวแทนหรือสถาบันทางสังคมต่างๆ ซึ่งได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน เป็นต้น ในการที่จะเสริมสร้างและปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เยาวชนเพื่อเยาวชนจะได้เป็นบุคคลที่ดีของชาติต่อไป

2.1.2.3 คุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์สำหรับเยาวชน

คุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์และจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตมีหลายประการ ทั้งที่เป็นคำสอนทางศาสนา กฎหมาย ระเบียบ หลักปฏิบัติของทางราชการ ตลอดจนจรรยาบรรณวิชาชีพที่กลุ่มบุคคลในวงการอาชีพต่างๆ กำหนดขึ้น ซึ่งได้มีผู้กำหนดคุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์สำหรับเยาวชนไว้มากมายและเนื่องจากผู้ศึกษาได้ศึกษาเปรียบเทียบถึงคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนใน 2 แบบ คือ เยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้รวบรวมคุณลักษณะทางจริยธรรมจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรมเยาวชนมานำเสนอ จากนั้นผู้ศึกษาจะทำการประมวลคุณลักษณะทางจริยธรรมที่มีผู้นำเสนอไว้แล้วทั้งหมดมาประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่จะนำมาใช้ศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งคุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์สำหรับเยาวชนออกเป็น 3 ส่วน คือ คุณลักษณะทางจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนา คุณลักษณะทางจริยธรรมของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และตามหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

คุณลักษณะทางจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนา

จริยธรรมตามแนวพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาสอนมีมากมายดังที่บุญมีแท่นแก้ว (2539 : 196-237) ได้จำแนกเป็น 3 ระดับด้วยกัน คือ จริยธรรมระดับต้นหรือจริยธรรมขั้นพื้นฐาน จริยธรรมระดับกลาง และจริยธรรมระดับสูง ดังนี้

1) จริยธรรมพื้นฐานหรือจริยธรรมระดับต้น

เป็นหลักธรรมขั้นต่ำสุดที่สังคมจะต้องมี และบุคคลจะต้องมีไว้ในตน หากไม่มีจริยธรรมพื้นฐานนี้ผู้คนในสังคมจะไม่อาจอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข กล่าวคือ หากผู้คนในสังคมต้องการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่กระทบกระทั่งกัน คนเหล่านั้นต้องปฏิบัติตามหลักจริยธรรมพื้นฐาน ซึ่งหลักจริยธรรมพื้นฐานมักแฝงอยู่ในรูปของกฎหมาย และหลักคำสอนของพุทธศาสนา ได้แก่ หลักเบญจศีล และเบญจธรรม

เบญจศีล หมายถึง ศีลห้าประการ เป็นศีลที่ควรมีไว้ในตน เป็นข้อปฏิบัติเพื่อเว้นจากความชั่ว มี 5 ประการ ได้แก่

- เว้นจากการปลงชีวิตหรือการฆ่า การเบียดเบียน
- เว้นจากการถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยการลัก โกง หลอกหลวง ทำลายทรัพย์สิน
- เว้นจากการประพฤตินิดในกาม
- เว้นจากการพูดเท็จ
- เว้นจากน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

ส่วนของเบญจธรรม หมายถึง ธรรมที่ส่งเสริมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีลเป็น ธรรมที่เสริมบุคลิกลักษณะของผู้นั้นได้เป็นอย่างดี มี 5 ประการ ได้แก่

- เมตตากุศล คือ ความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุข ความเจริญ และความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์
- สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพในทางสุจริต
- กามสังวร คือ ความสังวรระวังในกาม คือ รู้จักยับยั้ง ความคุมตนเองในทางกามารมณ์ ไม่ให้หลงใหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส
- สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ ความซื่อตรง
- สติสัมปชัญญะ คือ ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกฝนให้เป็นคน รู้จักยั้งคิด รู้สึกตัวเสมอว่าสิ่งใดควรทำ และไม่ควรรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท

2) จริยธรรมระดับกลาง

เป็นหลักธรรมแห่งการทำความดีหรือกรรมดีอันนำไปสู่ความเจริญและสันติสุข อันเป็นระดับที่ยกความดีของบุคคลให้สูงขึ้นกว่าในระดับต้น ได้แก่ กุศลธรรมบถ 10 ประการ ดังนี้

- เว้นจากการฆ่าสัตว์
- เว้นจากการลักทรัพย์
- เว้นจากการประพฤตินิดทางกาม
- เว้นจากการพูดเท็จ
- เว้นจากการพูดส่อเสียด
- เว้นจากการพูดคำหยาบ
- เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อเหลวไหล
- เว้นจากการเพ่งโทษ หรือมุ่งร้ายผู้อื่น
- เว้นจากการพยาบาทผู้อื่น
- เว้นจากการประพฤตินิดธรรม (ประพฤติกฎต้องตามหลักธรรม)

3) จริยธรรมระดับสูง

จริยธรรมระดับสูงเป็นทางไปสู่ความเป็นอริยชน เป็นทางที่ผู้ปฏิบัติแล้วจะห่างไกลจากกิเลส ผู้ใดปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์ จิตใจของผู้นั้นจะหมดกิเลส เปลี่ยนแปลงจากคนธรรมดาเป็นอริยชน เช่น พระพุทธเจ้า และพระอรหันต์ทั้งหลาย ได้แก่ หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งมีข้อปฏิบัติทั้ง 8 ข้อ ดังนี้

- สัมมาทิฐิ คือ ปัญญาอันเห็นชอบ คือ เห็นอริยสัจ 4
- สัมมาสังกัปปะ คือ ดำริชอบ ดำริจะออกจากกาม ไม่พยายาท และไม่เบียดเบียน
- สัมมาวาจา คือ เจรจาชอบ คือ เว้นจากวจีทุจริต
- สัมมากัมมันตะ คือ ทำการงานชอบ
- สัมมาอาชีวะ คือ เลี้ยงชีวิตชอบ เว้นจากความเลี้ยงชีวิตโดยทางที่ผิด
- สัมมาวายามะ คือ เพียรชอบ
- สัมมาสติ คือ ระลึกรชอบ
- สัมมาสมาธิ คือ ตั้งใจไว้ชอบ

คุณลักษณะทางจริยธรรมตามกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

รัฐและหน่วยงานระดับชาติได้มุ่งหวังเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และให้ผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ อ้างถึงในอัญชลี พุกชาญคำ, 2547 : 31)

คุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ของเยาวชนที่ทางกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (อ้างถึงใน ประภาศรี สีหอำไพ, 2543 : 66-67) ได้กำหนดไว้มี 11 ประการ มีดังต่อไปนี้

1) ความรับผิดชอบ หมายถึง ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ด้วยความเพียร ความละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

2) ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น รวมไปถึงสังคมประเทศชาติ

3) ความมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรอง พิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจ โดยไม่ผูกพันกับอารมณ์และความยึดมั่นของตนเองที่มีอยู่เดิมซึ่งอาจผิดได้ ไม่เป็นคนหูเบาเชื่อง่าย

4) ความกตัญญูทวาที หมายถึง ความรู้บุญคุณและตอบแทนคุณต่อคนอื่นและสิ่งอื่นที่มีบุญคุณ ได้แก่ บิดามารดา ครู อาจารย์ โรงเรียน ประเทศชาติ ศาสนา

5) การรักษาระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมความประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ขอบบังคับ ข้อตกลง กฎหมาย และศีลธรรม

6) ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การให้ปันแก่คนที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา รวมทั้งการรู้จักสละทิ้งอารมณ์ร้ายในตัวเอง

7) ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือกันกระทำการได้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ปรับตนเองเข้ากับผู้อื่นได้ดี รับผิดชอบ รักหมู่คณะ

8) การประหยัด หมายถึง การใช้สิ่งทั้งหลายอย่างพอเหมาะพอควร ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด รู้จักระมัดระวัง ไม่ให้มีส่วนเกินเหลือทิ้ง รู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขต ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย

9) ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรงสอดคล้องกับความจริงไม่มีความลำเอียง

10) ความอดุสาหะ หมายถึง ความพยายามอย่างเข้มแข็งเพื่อให้เกิดความสำเร็จในกิจการงาน ขยัน อดทน ไม่ท้อถอย กระตือรือร้น หนักแน่น ไม่หวั่นไหวง่าย และไม่ยอมแพ้

11) ความเมตตากรุณา หมายถึง ความรักใคร่ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข และคิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

คุณลักษณะทางจริยธรรมตามหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้กำหนดคุณลักษณะทางจริยธรรมไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน คือ หลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้เป็นคนดี ดังนี้

- ทาน คือ ให้ปันด้วยเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เสียสละตามความสามารถ
- ปิยวาจา คือ กล่าววาจาสุภาพเป็นประโยชน์ สร้างสามัคคี รักใคร่
เกื้อกูลกัน
- อัถถจริยธรรม คือ ทำประโยชน์แก่สังคม
- สมานัตตตา คือ ทำตนให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างเสมอภาค มีสุขร่วมกัน

ในการกำหนดคุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์สำหรับเยาวชนผู้ศึกษาได้
พิจารณาจากคุณลักษณะทางจริยธรรมต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น โดยใช้คุณลักษณะทางจริยธรรม
ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก พร้อมกับพิจารณาเปรียบเทียบประกอบรวมไป
กับคุณลักษณะทางจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนา และคุณลักษณะทางจริยธรรมตามหลักสูตร
การเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
แล้วนำมาจัดกลุ่มใหม่เป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์สำหรับเยาวชนที่จะนำมาใช้
การศึกษาในครั้งนี้ ดังตารางที่ 2-1

ตารางที่ 2-1 คุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ของเยาวชนตามแนวกรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศาสนา และโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคุณลักษณะทางจริยธรรม
ที่ศึกษาในครั้งนี้

คุณลักษณะทางจริยธรรม			
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ	แนวพุทธศาสนา	โรงเรียนพุทธศาสนาวัน อาทิตย์	การศึกษา
- ความรับผิดชอบ			ความรับผิดชอบ
- ความซื่อสัตย์	- เว้นจากการขโมย - เว้นจากการพูดเท็จ - เว้นจากการประพฤติผิดใน กาม		ความซื่อสัตย์ยุติธรรม
- ความยุติธรรม			
- มีเหตุผล	- การมีสติ รู้ตัวอยู่เสมอว่าสิ่ง ใดควรทำหรือไม่ควรทำ		ความมีเหตุผล
- ความกตัญญูกตเวที			ความกตัญญูกตเวที
- การมีระเบียบวินัย			การมีระเบียบวินัย
- ความเสียสละ		- ทาน - อัถถจริยธรรม	ความเสียสละมีเมตตา
- เมตตากรุณา	- มีความเมตตากรุณาและ ช่วยเหลือผู้อื่น		

ตารางที่ 2-1 (ต่อ)

คุณลักษณะทางจริยธรรม			
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ	แนวพุทธศาสนา	โรงเรียนพุทธศาสนาวัน อาทิตย์	การศึกษา
- สามัคคี		- ปิยวาจา - สมนัตตตา	ความสามัคคี
- การประหยัด			ความประหยัด
- ความอุตสาหะ			ความขยันอุตสาหะ

จากตารางคุณลักษณะทางจริยธรรมที่จะทำการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาได้ไปเก็บข้อมูลเบื้องต้นด้านความหมายและแนวปฏิบัติของคุณลักษณะทางจริยธรรมจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มครูโรงเรียนสามัญ กลุ่มพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กลุ่มพระสงฆ์ และกลุ่มเพื่อนเยาวชน แล้วนำมาจัดเป็นกลุ่มคุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์สำหรับเยาวชนที่จะทำการศึกษาในครั้งนี้ 9 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ มีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด และความขยันอุตสาหะ ดังตารางที่ 2-2

ตารางที่ 2-2 คุณลักษณะทางจริยธรรม ความหมาย และแนวปฏิบัติ

คุณลักษณะทางจริยธรรม	ความหมาย	แนวปฏิบัติ
1. ความรับผิดชอบ	ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกผัน ความพากเพียร และความละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น	<ul style="list-style-type: none"> - ทำผิดแล้วยอมรับผิด - ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จ - รู้จักหน้าที่และทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี - ตรงต่อเวลา
2. ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น รวมไปถึงสังคมประเทศชาติ โดยไม่มีความลำเอียง	<ul style="list-style-type: none"> - ความเป็นกลางไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง - ไม่คดโกงผู้อื่น - ไม่พูดปด - ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น - ประพฤติอย่างตรงไปตรงมาไม่โกหกหลอกลวง - ไม่เอาของคนอื่นมาเป็นของตน

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

คุณลักษณะทางจริยธรรม	ความหมาย	แนวปฏิบัติ
3. ความมีเหตุผล	ความสามารถในการใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรอง พิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจ โดยไม่ผูกพันกับอารมณ์และความยึดมั่นของตนเองที่มีอยู่เดิมซึ่งอาจผิดได้	<ul style="list-style-type: none"> - มีสติ ความยับยั้งชั่งใจ โดยไม่ยึดมั่นหรือผูกพันกับอารมณ์ของตน - ใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ ไตร่ตรอง ไม่หุนเหินเชื่อคนง่าย - มีการคิดอย่างเป็นระบบมีหลักการ - รู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด - กล้าคิดกล้าแสดงออกในสิ่งที่ดี - ไม่ลุ่มหลง งมงายเพราะความเชื่อโดยไม่ใช้เหตุผล
4. ความกตัญญูกตเวที	ความรู้บุญคุณและตอบแทนคุณต่อคนอื่น และสิ่งอื่นที่มีบุญคุณ ได้แก่ บิดามารดา ครู อาจารย์ โรงเรียน ประเทศชาติ ศาสนา	<ul style="list-style-type: none"> - รู้จักบุญคุณและตอบแทนผู้มีพระคุณ - ช่วยเหลือผู้มีพระคุณ - เลี้ยงดูผู้มีพระคุณ เมื่อท่านเดือดร้อนหรือลำบาก - เชื้อฟังกผู้มีพระคุณ
5. ความมีระเบียบวินัย	การประพฤติตนตามข้อบังคับ ข้อตกลง กฎ กติกาต่างๆ และกรอบศีลธรรม เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยความสงบสุขของสังคมนั้นๆ	<ul style="list-style-type: none"> - ประพฤติปฏิบัติตามกฎและข้อบังคับต่าง ๆ ที่สังคมนั้นๆ กำหนดไว้โดยไม่ฝ่าฝืนตามอำเภอใจ - รู้จักจัดการสิ่งต่างๆ โดยมีการวางแผนอย่างเป็นแบบแผนและเป็นระบบทั้งในการอุปโภคบริโภค ได้แก่ ไม่รับประทานอาหารในที่ที่ไม่ควร ไม่รับประทานอาหารมูมามาม รักษาเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และเครื่องใช้ให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยและต่อสถานที่ ได้แก่ การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในบ้าน โรงเรียน วัด สถานที่ราชการ และที่สาธารณะต่าง ๆ
6. ความเสียสละมีเมตตา	การกระทำที่แสดงถึงเมตตริจิต ความมีน้ำใจ โอบอ้อมอารีต่อผู้อื่น ละความเห็นแก่ตัว เพื่อให้เขาได้รับความสะดวก มีความพอใจ เป็นการช่วยเหลือแบ่งปันสิ่งของซึ่งกันและกันตามกำลังความสามารถ ด้วยกำลังกาย ทรัพย์ สติปัญญา	<ul style="list-style-type: none"> - ช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อนหรือลำบาก - การให้เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นที่ลำบาก - การยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม - การรู้จักแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น - การยอมทำทุกอย่างเพื่อคนอื่น
7. ความสามัคคี	ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือกันทำงานให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว รักหมู่คณะ ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน	<ul style="list-style-type: none"> - การรวมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันพร้อมเพรียงกันในการทำกิจกรรมหรืองานให้สำเร็จ ลุล่วง - การไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน - การรู้จักประนีประนอมและแก้ไขปัญหาคด้วยสันติวิธี - สร้างความสัมพันธ์อันดีในหมู่คณะ

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

คุณลักษณะทางจริยธรรม	ความหมาย	แนวปฏิบัติ
8. ความประหยัด	การใช้สิ่งทั้งหลายอย่างพอเหมาะพอควร ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด รู้จักระมัดระวัง ไม่ให้มีส่วนเกินเหลือทิ้ง รู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขตไม่ฟุ้งเพื่อฟุ้งเฟ้อ	<ul style="list-style-type: none"> - รู้จักใช้ทรัพย์สินให้เหมาะสมเท่าที่จำเป็น ไม่ฟุ้งเฟ้อ - รู้จักใช้จ่าย คิดก่อนซื้อโดยพิจารณาจาก ความสำคัญประโยชน์และความเหมาะสม - รู้จักอดออม - ไม่ใช่ของที่มีราคาสูงหรือแพงเกินฐานะ
9. ความขยันอุตสาหะ	ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกผัน ด้วยความเพียร ความละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายอีกทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งการประกอบภารกิจด้วยความพยายามอย่างเข้มแข็ง อดทน ไม่ท้อถอย กระตือรือร้น หนักแน่น ไม่ยอมแพ้ เพื่อให้เกิดความสำเร็จ	<ul style="list-style-type: none"> - มีความเพียรพยายาม มุ่งมั่นในการทำงานสิ่งหนึ่งสิ่งใดจนสำเร็จ - มีความอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค - มีความสม่ำเสมอในการทำงาน - แสวงหาความรู้อยู่เสมอ - ไม่ขี้เกียจ

กล่าวได้ว่าคุณลักษณะทางจริยธรรม ความหมาย และแนวปฏิบัติทั้ง 9 ด้านที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นมุมมองและความคิดเห็นที่กำหนดโดยกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาในครั้งนี้ ณ ช่วงเวลาปัจจุบัน ซึ่งจะใช้กำหนดแนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมในการศึกษาครั้งนี้ แต่แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมดังกล่าวไม่ได้เป็นสิ่งที่แน่นอนตายตัว แต่สามารถปรับเปลี่ยนได้ ซึ่งในอนาคตแนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมเหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ อาจจะขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงไปของสังคมและวัฒนธรรม ณ ช่วงเวลาหนึ่งด้วย

2.1.3 แนวคิดเยาวชน

เยาวชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญ เป็นความหวังและเป็นอนาคตของชาติ ประเทศชาติจะเจริญและพัฒนาไปได้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของเยาวชนในแต่ ละยุคสมัย งานพัฒนาเยาวชนจึงถือเป็นงานที่มีความสำคัญ ดังนั้นรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนจึงได้พยายามให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการพัฒนาและส่งเสริม ด้านจริยธรรมให้กับเยาวชน เพื่อให้เยาวชนเป็นคนดีและมีคุณภาพ เพื่อจะได้เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคต

2.1.3.1 ความหมายของเยาวชน

ได้มีการให้คำจำกัดความถึงความหมายของคำว่า เยาวชนไว้หลากหลาย ความหมาย ผู้ศึกษาขอนำเสนอความหมายของคำว่า เยาวชน ในส่วนที่สอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน (www.oppo.opp.go.th [online], 30 สิงหาคม 2549) กำหนดว่า เยาวชน คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 25 ปีบริบูรณ์

ในส่วนของพฟาดวี รัฐวิวัฒนา (2535 : 77) ได้แบ่งช่วงอายุของเยาวชนออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงวัยที่เป็นเด็ก คือ มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 14 ปี และช่วงวัยของเยาวชน คือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 915) ได้ให้ความหมายของเยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปี บริบูรณ์ และไม่ใช่ว่าเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (www.nso.go.th [online], 30 สิงหาคม 2549) โครงการสำรวจเด็กและเยาวชน ได้ให้ความหมายของเยาวชนว่า เยาวชน หมายถึง ผู้ที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี ซึ่งสอดคล้องกับขององค์การสหประชาชาติ ที่ได้ให้ความหมาย เยาวชน หมายถึง คนในวัยหนุ่มสาวผู้มีอายุระหว่าง 15-25 ปี

ในการศึกษาถึงกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชน ผู้ศึกษาได้กำหนดนิยามเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ว่า หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปีจนถึงอายุ 18 ปี และไม่ใช่ว่าผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส

2.1.3.2 ความสำคัญของเยาวชน

เยาวชนนับว่าเป็นวัยที่สำคัญวัยหนึ่งที่พ้นจากสภาพความเป็นผู้เยาว์และเริ่มเข้าสู่ภาวะของความเป็นหนุ่มสาว วัยนี้เป็นวัยของการเจริญเติบโตเพื่อที่จะก้าวไปสู่การเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว และยังเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และความคิดสติปัญญา รวมทั้งมีความแปรปรวนของอารมณ์และจิตใจเพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมใหม่ๆ โดยความแปรปรวนของอารมณ์เป็นสาเหตุให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น รักชอบอะไรก็อาจจะรักจนหลง ชอบจนคลั่ง หรือถ้าเกลียดอะไรก็จะเคียดแค้นจนกินไม่ได้นอนไม่หลับ แต่อารมณ์เหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามวันเวลาที่ผ่านไป นอกจากนี้เยาวชนในวัยนี้

ยังมีความต้องการในด้านต่างๆ ที่เด่นชัดขึ้นมา คือ ความต้องการที่จะให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อนซึ่งเยาวชนคิดว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด โดยเห็นได้จากปรากฏการณ์ที่เยาวชนมักจะทำอะไรตามเพื่อน เป็นต้นว่ารสนิยมการแต่งกาย การดำรงชีพ ซึ่งถ้าเยาวชนได้เข้ากลุ่มที่มีแบบแผนการประพฤติปฏิบัติที่ดีก็จะสนใจในทางที่ดี แต่ถ้าเข้ากลุ่มที่ชักชวนกันไปในทางที่ไม่ดีก็จะต่อต้านหรือต่อต้านต่อสังคมและคนรอบข้าง นอกจากนี้ยังต้องการความเป็นอิสระจากผู้ปกครอง โดยอาจจะแสดงออกมาในรูปของการต่อต้านระเบียบหรือกฎข้อบังคับต่างๆ ขัดขึ้น คือตั้งต่อคำสั่งสอนของพ่อแม่หรือครู อาจารย์ เป็นต้น หรือต้องการให้เป็นที่สนใจจากผู้อื่นมากจนบางครั้งอาจจะออกมาในรูปที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบของสังคม และเยาวชนในวัยนี้ยังเป็นวัยที่สนใจและดูแลตัวเองมากขึ้น เช่น จะรักสวยรักงาม แต่งตัวให้ทันสมัย เป็นต้น และต้องการเป็นเพื่อนกับเพศตรงข้าม อย่างไรก็ตามเยาวชนในวัยนี้เป็นวัยที่ต้องการให้ผู้ใหญ่เข้าใจและยอมรับว่าเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง โดยการให้บุคคลที่ใกล้ชิดยอมรับความคิดเห็นและเข้าใจถึงธรรมชาติของเขา (สุพัตรา สุภาพ 2541 : 58) ซึ่งเยาวชนยังเป็นกำลังและพลังที่สำคัญของชาติต่อไปในอนาคตทั้งนี้ สมिति สระอุบล (2534 : 4) ได้จำแนกความสำคัญของเยาวชนออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ความสำคัญต่อครอบครัว เยาวชนนับว่าเป็นความหวังของบิดามารดา ทั้งในด้านการศึกษาและการทำงาน อย่างเช่นความคาดหวังของบิดามารดาในการที่จะให้บุตรตั้งใจเล่าเรียนให้จบหลักสูตรการศึกษาออกมาเพื่อประกอบอาชีพเป็นหลักเป็นฐาน และเป็นที่พึ่งของบิดามารดาในยามชราต่อไป

2) ความสำคัญต่อชุมชน เป็นที่ยอมรับว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์ต้องมีความสัมพันธ์ไปมาหาสู่กัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอยู่เสมอ ทั้งด้วยการตั้งถิ่นฐานอยู่ในกลุ่มเดียวกัน อาศัยเส้นทางการคมนาคมเดียวกัน หรืออาศัยบริการสาธารณะร่วมกันในชุมชน ดังนั้นหากชุมชนใดก็ตามสามารถพัฒนาเยาวชนไปในทางที่ถูกต้อง ปลูกฝังให้พวกเขารักท้องถิ่น รักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของตนเองจะโดยวิธีใดก็ตาม เยาวชนเหล่านี้จะมีส่วนช่วยหรือเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนหรือสังคมต่อไป

3) ความสำคัญต่อรัฐ จะเห็นได้ว่าเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของประชากรในรัฐ รัฐจะมั่นคงแข็งแรง ย่อมต้องอาศัยเยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป เช่น การเข้าไปรับใช้ชาติเป็นทหารเพื่อปกป้องอธิปไตยของชาติ รัฐจึงต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ เพื่อให้เป็นเยาวชนที่ดีของชาติต่อไป

ในส่วนของเสาวนีย์ เสนาสุ (อ้างถึงในสมिति สระอุบล, 2534 : 5) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเยาวชนในกระบวนการพัฒนา ดังนี้

1) เยาวชนเป็นแรงงานแฝง คือ เยาวชนเป็นวัยที่ยังต้องเรียนหนังสือ และยังคงพึ่งพาผู้อื่น แต่ยังมีเยาวชนอีกส่วนหนึ่งที่อยู่นอกโรงเรียนแต่ด้วยความที่ขาดความรู้ ทักษะ ความคิด โอกาส ทุน และทรัพยากร จึงทำให้เยาวชนเหล่านี้ไม่ได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่ เพราะขาดการพัฒนาที่ถูกต้องเหมาะสม ความสามารถในการพึ่งตนเองจึงมีอยู่น้อย การช่วยเหลือสังคมจึงแทบจะเป็นไปไม่ได้

2) เยาวชนเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อเยาวชนเป็นแรงงานแฝงที่ว่างงานหรือมีเวลาที่ไร้ประโยชน์ทางการผลิตมากเกินไป จึงมีแนวโน้มสร้างปัญหาทางสังคมในด้านอบายมุข สิ่งเสพติด อาชญากรรม ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การตกเป็นเหยื่อของสังคม นอกจากนี้การที่เยาวชนเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ว่างงาน ก็มักจะทำให้รายได้ไม่เพียงพอ กับการจ่ายในการดำรงชีวิตที่ตึงภายในสังคม

3) เยาวชนเป็นภาระต่อการพัฒนา เมื่อมีเยาวชนจำนวนมากที่น่าจะช่วยเหลือตัวเองได้ แต่กลับยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ จึงกลายเป็นผู้รับ ผู้บริโภค ผู้ใช้จ่าย ที่สังคมต้องแบกรับภาระทำนองเดียวกับ “มือไม่พายแต่เอาเท้าราน้ำ” ซึ่งก็หมายความว่า แทนที่จะสามารถจะช่วยแบ่งเบาภาระของสังคม กับเพิ่มภาระเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการพัฒนาประเทศมากขึ้น

4) เยาวชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ในการที่ประเทศมุ่งสู่การพัฒนาประเทศให้ทันสมัยนั้น การสร้างให้เยาวชนเป็นเครื่องมือการผลิตนั้น ต้องลงทุนด้วยงบประมาณมหาศาลในการจัดการฝึกอบรมให้เกิดทักษะทางการผลิต ตลอดจนการสร้างงานทางอุตสาหกรรมให้มากขึ้น ซึ่งไม่แน่ว่าจะประสบผลสำเร็จ เพราะเยาวชนเป็นมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจ เป็นธรรมชาติ ไม่ใช่หุ่นยนต์ที่จัดโปรแกรมและควบคุมได้โดยคอมพิวเตอร์

5) เยาวชนเป็นความหวังของสังคมใหม่ นอกจากเยาวชนจะอยู่ในวัยหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงแห่งชีวิตแล้ว เยาวชนยังถูกจัดว่าเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประเด็นสำคัญในกระบวนการพัฒนาประเทศจึงอยู่ที่ว่า ทำอย่างไรจึงจะทำให้เยาวชนเป็นความหวังของสังคมใหม่ เป็นอนาคตของชาติ เป็นผู้ใช้แรงงานอย่างเต็มความสามารถ เป็นผู้ที่ไม่สร้างปัญหา เป็นผู้ไม่กระทำตนเป็นภาระ หากสามารถทำดังกล่าวได้ ก็เท่ากับสังคมได้รับการปลดปล่อยทั้งปัญหาและภาระทั้งยังได้สมาชิกที่เป็นความหวังของสังคมใหม่ในการพัฒนาประเทศอีกด้วย

จากความสำคัญของเยาวชนที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า เยาวชนมีความสำคัญทั้งต่อครอบครัว ชุมชน และประเทศ รวมทั้งยังมีความสำคัญต่อการพัฒนา แต่อย่างไรก็ตามเยาวชนก็เป็นได้ทั้งผู้พัฒนา และเป็นภาระต่อการพัฒนา ดังนั้นรัฐบาลทุกยุคทุก

สมัยต่างตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของเยาวชนว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศ ควรได้รับการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและเกื้อกูลต่อการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต จึงได้กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาต่างๆ เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีคุณค่าต่อไป

2.1.3.3 นโยบายพัฒนาเยาวชน

รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างก็ตระหนักถึงความสำคัญของเยาวชน ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะพัฒนาเยาวชนของชาติ ซึ่งเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2454 เมื่อรัชกาลที่ 6 ได้ทรงพระราชทานกำเนิดลูกเสือไทย ด้วยทรงมีแนวคิดและนโยบายเกี่ยวกับเยาวชนว่า “เยาวชนเป็นสมาชิกสำคัญของครอบครัวและสังคมประเทศชาติ มีความต้องการที่จะสร้างเยาวชนให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพด้วยการพัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่มและบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น” ต่อมาในปี พ.ศ.2516 รัฐบาลได้ประกาศใช้นโยบายเยาวชนแห่งชาติฉบับแรก มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้มีคุณลักษณะที่ศรัทธาต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีระเบียบวินัย ยึดมั่นในความสามัคคี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความคิดริเริ่ม นิยมและภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ และต่อมาในปี พ.ศ.2521 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 62 ระบุว่า “รัฐพึงสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนแห่งชาติให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อความมั่นคงของรัฐ” และออกพระราชบัญญัติส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2521 พร้อมกับประกาศตั้ง “สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ” ให้เป็นหน่วยงานกลางในการกำหนดนโยบาย ประเมินผล และส่งเสริมและประสานงานและพัฒนาเยาวชน และในปี พ.ศ.2534 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 69 ระบุว่า “รัฐพึงสนับสนุนส่งเสริมพลเมืองของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนให้มีความสมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรม” (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน อ้างถึงในนิตินา ชูโต 2528 : 32)

เพื่อให้นโยบายในการพัฒนาเยาวชนที่กล่าวมาข้างต้นนำไปสู่การปฏิบัติได้ จึงกำหนดเป็นแผนพัฒนาเยาวชนขึ้น และเพื่อให้สอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกันกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้มีการสอดแทรกแผนพัฒนาเยาวชนเข้าไปอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอาจกล่าวได้ว่าแผนพัฒนาเยาวชนและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน มีรายละเอียดดังนี้ (นิตินา ชูโต 2528 : 32-34)

1) เมื่อประเทศไทยได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 เป็นต้นมา ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-2 (พ.ศ.2504-2509, พ.ศ.2510-2514) ไม่ได้มีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนโดยตรง งานพัฒนาเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมแผนภาคพัฒนาการศึกษา การสาธารณสุข และโภชนาการ ฯลฯ

2) ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) นับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการระบุเกี่ยวกับเยาวชน ในแผนพัฒนาดังกล่าวซึ่งกล่าวว่า “เยาวชนคือพลังทางเศรษฐกิจและสังคม” สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมเยาวชนแห่งชาติ ได้รับผิดชอบงานฝึกเยาวชนนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งโครงการฝึกผู้นำเยาวชนในเมืองและชนบท และการสนับสนุนงานค่ายอาสาพัฒนาของนิสิตนักศึกษา

3) ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) ได้มีการแยกเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนไว้ต่างหาก ในการพัฒนาสังคม โดยเน้นเด็กเป็นกลุ่มเป้าหมาย และได้มีการจัดตั้ง “สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ” ในสำนักนายกรัฐมนตรี มีฐานเทียบเท่ากรม มีหน้าที่เป็นศูนย์วางแผนประสานงาน กำกับดูแลและติดตามประเมินผล รวมทั้งสนับสนุนงานด้านเยาวชนของหน่วยงานต่างๆ ของเอกชนและรัฐบาลเมื่อ พ.ศ. 2521

4) ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) รัฐได้ตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญของประชากรกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง จึงได้มีการเน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นประชากรกลุ่มเป้าหมายพิเศษกลุ่มหนึ่ง นอกเหนือจากการพัฒนาและการให้บริการทางสังคมอื่นๆ ซึ่งเด็กและเยาวชนจะได้รับผลประโยชน์โดยตรงและทางอ้อม

5) ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6-7 (พ.ศ.2530-2539) มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและมุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเป็นปัจจัยในการพัฒนา และสนองตอบสภาวะความจำเป็นพื้นฐานด้วยการขยายการจัดบริการและแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชน ทั้งนี้รัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลและการจัดบริการทั้งร่างกาย สติปัญญา และความสามารถขั้นพื้นฐาน การเตรียมให้มีอาชีพด้านสังคมวัฒนธรรม จริยธรรม ด้านการเมืองการปกครอง และได้กำหนดหน้าที่ของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งได้แก่ ครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา ภาคธุรกิจ องค์กรเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6) ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนแบบองค์รวม ดำเนินการอย่างรอบด้าน ครอบคลุมการพัฒนาครอบครัว ชุมชนและระบบบริหารจัดการของหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง และกำหนดคุณลักษณะของเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ไว้ ได้แก่ การครอบครัวอบอุ่น เจริญเติบโตสมวัย คิดเป็น สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสังคม และรู้จักพัฒนาตนเองอย่าง

ต่อเนื่อง ในการจัดบริการ รัฐให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษา การพัฒนามนุษย์คุณภาพและทักษะในการประกอบอาชีพ ในรูปแบบของการจัดบริการทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าและระดับอุดมศึกษา มีการเสริมสร้างทักษะชีวิตและการส่งเสริมการใช้เวลาว่าง เช่น ออกค่าย กีฬา ดนตรี ศิลปะ ท่องเที่ยว การแข่งขันทักษะเฉพาะทาง การอบรม พร้อมทั้งการฝึกอาชีพระยะสั้นสำหรับเยาวชน

7) ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ยังคงเน้นการปลูกฝังเยาวชนให้ตระหนักในความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ สำคัญในหน้าที่ มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม การได้รับการส่งเสริมสุขภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม ให้รู้จักช่วยเหลือป้องกันตนเองให้รอดพ้นจากภัยมุข การได้รับการพัฒนา ฟื้นฟู ปกป้อง พิทักษ์สิทธิ์ และการส่งเสริมมิตรภาพระหว่างเยาวชนในประเทศกับต่างประเทศตามนโยบายของรัฐ นโยบายเยาวชนแห่งชาติ แต่ละฉบับรัฐบาลมอบหมายให้ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลัก รับผิดชอบใช้เป็นกรอบในการจัดทำเป็นแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้แบ่งงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติ ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในปี 2545 ประกาศใช้ พ.ร.บ. ปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2545 ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่สุดในรอบ 110 ปีของระบบราชการไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ก่อตั้งขึ้นใหม่โดยยุบหน่วยงานสำคัญ ๆ หลายแห่งเข้าไว้ด้วยกัน ได้แก่ กรมประชาสงเคราะห์ บางส่วนของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท บางส่วนของกรมการพัฒนาชุมชน และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ มีฐานะเทียบเท่ากอง คือ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก และสำนักส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

นโยบายพัฒนาเยาวชนแห่งชาติที่กล่าวมาข้างต้นยังได้ใช้เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545-2554 ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2545-2549 ได้ใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาเยาวชนของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ถึงปัจจุบัน

2.1.3.4 การพัฒนาจริยธรรมเยาวชน

การจะพัฒนาจริยธรรมเยาวชนนั้นจะต้องเป็นกระบวนการที่สืบเนื่องตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และเป็นการพัฒนาที่ต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต รวมทั้งเป็นการพัฒนาไปพร้อมๆ กับการพัฒนาในด้านอื่นๆ ตั้งแต่การพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญา ความสามารถทางสังคม ค่านิยม วัฒนธรรม และในการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนจะต้องให้โอกาสเยาวชนพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ เพื่อให้เยาวชนได้พัฒนาเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ เป็นตัวของตัวเอง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมที่ตนเองอยู่อย่างมีความภาคภูมิใจ

2.1.3.4.1 ปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมเยาวชน

นิตา ชูโต (2528 : 12-13) ได้นำเสนอเงื่อนไขและปัจจัยต่างๆ ในการพัฒนาจริยธรรมเยาวชน ดังต่อไปนี้

- 1) บิดามารดา และผู้ใหญ่ในสังคม ควรมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน คือ จะต้องถือว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน ไม่ควรเห็นว่าการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนเป็นหน้าที่ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด หน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใด โดยเฉพาะ
- 2) เยาวชนเป็นทั้งผู้รับ ผู้ให้ และผู้พัฒนาในเวลาเดียวกัน ฉะนั้นจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจธรรมชาติ ศักยภาพ และความต้องการของเยาวชนในทุกๆ ด้าน เพื่อให้โอกาสเยาวชนเหล่านั้นได้พัฒนาจริยธรรมอย่างเต็มศักยภาพ
- 3) การพัฒนาจริยธรรมเยาวชนนั้นเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต และเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนต้องการความตั้งใจจริงจึงต้องใช้วิธีการป้องกันมากกว่าการแก้ไข
- 4) กิจกรรมการพัฒนาจริยธรรมเยาวชนนั้นมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการพัฒนาในด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนาทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ ควบคู่กันไปด้วยอย่างจริงจังในระยะยาว
- 5) การพัฒนาจริยธรรมเยาวชนเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันของบุคคลทุก ๆ คนในสังคม ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดการวางแผนปฏิบัติการ และการประเมินผลงานในทุก ๆ ขั้นตอนจะช่วยให้ทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชน ได้มีความตระหนักในหน้าที่ ความรับผิดชอบ เพื่อพัฒนาจริยธรรมให้ดียิ่งขึ้น

6) ผู้ที่ทำงานในกิจกรรมการพัฒนาจริยธรรมเยาวชนทั้งภาครัฐและเอกชน จะต้องมีความตั้งใจเอาจริงเอาจังและร่วมมือกัน ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อเนื่องกัน พร้อมทั้งแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาจริยธรรมเยาวชน

7) สังคมมีส่วนหล่อหลอมและเป็นตัวแบบแก่เยาวชน การที่ผู้ใหญ่ในสังคมทั้งบุคคลที่ใกล้ชิดกับเยาวชนและผู้นำในสังคม ประพฤติตนดี มีความซื่อสัตย์ เสียสละเพื่อส่วนรวม ก็ย่อมจะเป็นตัวอย่างให้เยาวชนประพฤติตาม นอกจากนี้สื่อมวลชนต่าง ๆ ย่อมมีส่วนช่วยหล่อหลอมให้เยาวชนพัฒนาจริยธรรม

จากปัจจัยและเงื่อนไขทั้ง 7 ข้อ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นถึงปัจจัยและเงื่อนไขการพัฒนาจริยธรรมเยาวชนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาจริยธรรมเยาวชนที่จะเกิดขึ้นได้นั้นมีความเกี่ยวโยงกันในหลากหลายแนวคิดดังเช่นพระมหาทองสุริยสุริยโชโต ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาจริยธรรมเยาวชนไว้ กล่าวคือ การพัฒนาจริยธรรมเยาวชนอาจทำได้โดยการประยุกต์เอาหลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาบางประการเข้าไปด้วย เพราะอารยธรรมและประเพณีวัฒนธรรมไทยรวมไปถึงหลักปฏิบัติและกิริยามารยาททางสังคมบางประการล้วนได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา มีรายละเอียดดังนี้

1) ชี้นำให้เข้าใจในหลักปฏิจจสมุปปาท คือ หลักของการอาศัยกันและกัน ทุกสิ่งทุกอย่างต่างก็อาศัยกันและกันเกิดขึ้นและเป็นอยู่ กล่าวคือ เยาวชนจำเป็นต้องอาศัยบิดามารดาเป็นผู้เจือเกื้อหนุนในการดำรงชีวิต และอาศัยครูอาจารย์เป็นผู้สั่งสอนศิลปวิทยา จำเป็นต้องเชื่อฟังคำแนะนำพร่ำสอนของท่านในสิ่งที่ถูกต้อง

2) ชี้นำให้เห็นทั้งคุณและโทษของการคบเพื่อน คือ การมีเพื่อนนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ในฐานะเป็นสัตว์สังคม เพราะมนุษย์ไม่อาจจะอยู่คนเดียวโดดเดี่ยว จำต้องคบค้าสมาคมกับเพื่อนฝูง เพื่อนที่ดีย่อมช่วยเหลือจุนเจือและพึ่งพาอาศัยได้ในคราวจำเป็น แต่เพื่อนที่ไม่ดีย่อมทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง เสียทรัพย์สินสมบัติ และเสียหายที่การงาน อย่างไรก็ตาม พระพุทธเจ้าก็ทรงสอนให้เราหันมาสำรวจตัวเองให้ดีก่อน ก่อนที่จะโยนความผิดหรือถูกไปยังเพื่อน

3) ยกย่องสรรเสริญเป็นครั้งคราว คือ เมื่อเยาวชนประสบความสำเร็จในกิจกรรมบางประการ เช่น เรียนได้คะแนนดี สร้างประโยชน์แก่สังคม ผู้ใหญ่ไม่ควรเมินเฉย ควรยกย่องสรรเสริญหาของขวัญมอบให้เป็นกำลังใจ เป็นการส่งเสริมให้ใช้สติปัญญาและ

ความสามารถอย่างถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อช่วยกันสร้างคุณงามความดีอันจะเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาจริยธรรมให้แก่เยาวชนต่อไป

4) คอยชี้แนะประสบการณ์ใหม่ ๆ คือ ผู้ใหญ่ควรสอดส่องดูแลเยาวชนในวัยนี้อย่างใกล้ชิด เพราะเป็นวัยที่ต้องการอยากรู้ อยากทดลอง และมีอารมณ์แปรเปลี่ยนเร็ว ควรชี้แนะให้เยาวชนได้รู้ว่าสิ่งที่รับมามีผลดีผลเสียอย่างไร นอกจากนั้นควรปลูกฝังสิ่งที่ดีงามให้แก่เยาวชน

5) คอยประดับประดาอุดมคติที่เยาวชนได้วางไว้ คือ ผู้ปกครองควรให้กำลังใจในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการศึกษา และแนะนำในสิ่งที่ถูกที่ควร ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในกรอบความสามารถของเยาวชนที่จะกระทำได้ และผู้ปกครองควรให้ความอบอุ่นแก่เยาวชนในวัยนี้เพราะหากผิดหวังอาจจะตัดสินใจแบบผิด ๆ ได้ ดังนั้นผู้ปกครองควรเอาใจใส่ดูแลและให้ความอบอุ่นอยู่เสมอ

6) ชี้แนะให้เข้าใจความหมายของชีวิตและให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง คือ ผู้ที่เข้าใจในชีวิตย่อมไม่อ่อนไหวไปตามกระแสของโลก และจะมีความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้นจึงควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเองด้วยการศึกษาหาความรู้เพื่อก่อให้เกิดปัญญา ทั้งนี้อาจจะต้องอาศัยการศึกษาในด้านจริยธรรม ศาสนา เป็นพื้นฐานในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเอง รวมทั้งผู้ปกครองควรชี้แนะเยาวชนให้เข้าใจปัญหาด้วย

แนวคิดข้างต้นให้ความสำคัญในการชี้แนะและปลูกฝังเยาวชน โดยใช้หลักทางพุทธศาสนาบางประการในการที่จะนำมาพัฒนาจริยธรรมให้กับเยาวชน รวมทั้งจำเป็นต้องอาศัยผู้นำหรือผู้ใหญ่ ได้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และผู้นำทางสังคมอื่น ๆ เป็นผู้คอยแนะนำช่วยเหลือปลูกฝังให้เยาวชนอยู่ในกรอบวินัยตามความเหมาะสม นอกจากนี้ผู้ใหญ่จะหวังให้เยาวชนเป็นคนดีมีจริยธรรมนั้น ตนเองจะต้องทำตัวเป็นแบบอย่างก่อน ดังนั้นการที่จะปลูกฝังจริยธรรมใด ๆ ให้แก่เยาวชน ผู้ใหญ่หรือผู้นำจะต้องมีจริยธรรมนั้น ๆ เป็นพื้นฐานอยู่ก่อนแล้ว จึงจะทำให้การปลูกฝังดังกล่าวได้ผลและพัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไป

นอกจากปัจจัยและแนวคิดการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนข้างต้นยังมีสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของเยาวชนประกอบด้วย (จิราพร เชาว์ประยูร อังในอรุณี สุบัญญัติ, 2545 : 45)

- สิ่งแวดล้อมทางรูปธรรม ได้แก่ บ้าน โรงเรียน ชุมชน สื่อ ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพที่สามารถสัมผัสได้

- สิ่งแวดล้อมทางนามธรรม ได้แก่ แบบแผน ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ซึ่งสามารถเข้าใจได้ ด้วยความรู้สึกนึกคิด ซึ่งขึ้นอยู่กับทัศนคติและค่านิยมของแต่ละบุคคล ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาจริยธรรมย่อมผ่านเข้ามาในวิถีชีวิตของเยาวชนทุกคน โดยเยาวชนจะมีการพัฒนาที่แตกต่างกันไปตามสังคมที่ตนเองอยู่หรือได้รับการขัดเกลาทางสังคมจากสถาบันทางสังคมที่แตกต่างกัน เช่น การอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง จากสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน เป็นต้น ซึ่งบางคนโชคดีมีผู้ปกครองหรือคนใกล้ชิดเข้าใจในตัวของเยาวชน ก็ทำให้เยาวชนมีการพัฒนาจริยธรรม ผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เข้าสู่ภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่ประกอบด้วยคุณสมบัติที่ดี แต่ก็มีเยาวชนจำนวนมากที่ไม่สามารถพัฒนาจริยธรรม และผ่านพ้นอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ติดการพนัน เป็นต้น เยาวชนจึงเป็นวัยที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาจริยธรรม เพื่อสร้างกรอบเป็นแนวปฏิบัติให้สามารถประพฤติปฏิบัติตนเป็นเยาวชนที่ดีของสังคมต่อไป ซึ่งกลุ่มเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ถือเป็นช่วงการเปลี่ยนผ่านของเด็กไปสู่สภาวะการเป็นวัยรุ่น อันเป็นรอยต่อที่สำคัญของการกำหนดเงื่อนไขและคุณลักษณะการเป็นเยาวชนที่ดีและผู้ใหญ่ที่ดีต่อไปในอนาคต

2.1.4 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

สังคมและวัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกสังคม โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ เวลา ซึ่งอาจจะเร็วหรือช้าก็ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มาเกี่ยวข้อง เช่น ระดับการศึกษา การสื่อสาร การคมนาคม และแนวความคิดหรือแบบการกระทำซึ่งกลายเป็นบรรทัดฐานหรือประเพณีขึ้นมาทำให้สภาพแวดล้อมเดิมทางสังคมต้องเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ยังมีสภาพแวดล้อมอื่นๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเช่นเดียวกัน เช่น สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ไม่ว่าจะมาจากการสร้างสิ่งใหม่ การตัดแปลงแก้ไขโดยมนุษย์หรือเป็นไปโดยธรรมชาติ ทำให้มนุษย์ในแต่ละเวลาและแต่ละสมัยจึงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมือนกัน

2.1.4.1 ความหมายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

สุพัตรา สุภาพ (2547 : 116) ให้ความหมายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมและเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ด้วยสายตาในลักษณะต่างๆ ของวิถีการดำรงชีวิต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นเกิดขึ้นได้เสมอหากว่าสภาพแวดล้อมของชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็นอยู่เดิมเพื่อให้เข้ากับสภาพใหม่ที่เกิดขึ้นจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นอาจจะดีขึ้นหรือเลวลง หรือคงเดิมก็ได้ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไม่ได้เกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพียงอย่างเดียว เพราะมีหลายปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น อุดมคติ เทคโนโลยี ศาสนา เศรษฐกิจ ค่านิยม ฯลฯ ซึ่งอาจจะทำให้โครงสร้างของสังคมในระยะหรือช่วงเวลานั้นๆ เปลี่ยนแปลงไปถ้ามีปัจจัยบางอย่างเปลี่ยนแปลง

ความหมายดังกล่าวข้างต้นได้สอดคล้องกับความหมายของณรงค์ เสงี่ยมประชา (2538 : 206) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นของคู่กันและไปด้วยกัน กล่าวคือ ถ้าสังคมเปลี่ยนวัฒนธรรมก็เปลี่ยนและถ้าวัฒนธรรมเปลี่ยนสังคมก็จะเปลี่ยนแปลงไป เช่นเดียวกัน โดยลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียวแต่มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น อุดมคติ เทคโนโลยี ศาสนา ค่านิยม เศรษฐกิจ เป็นต้น โดยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอาจเป็นไปอย่างช้าๆ หรือเร็วก็ได้

นอกจากนั้นณรงค์ เสงี่ยมประชา ได้เสริมในประเด็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

- การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเปรียบเสมือนภาพถ่ายปรากฏการณ์ทางสังคมในระยะหนึ่งซึ่งปรากฏการณ์เช่นนั้นจะไม่ปรากฏในลักษณะรูปแบบเดิมอีก
- พฤติกรรมของแต่ละบุคคลย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่ยอมรับของสังคม
- พฤติกรรมพื้นฐานสังคมหรือพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น การไม่ยอมรับการปกครองแบบเผด็จการก็จะทำให้สังคมปรับรูปแบบของการปกครอง เป็นต้น
- การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ทุกสังคมจะต้องมีปัจจุบันอยู่เสมอ

- การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นจากการกระทำต่อกันทางสังคมและมีปฏิริยาโต้ตอบกัน เช่น การเรียกร้องสวัสดิการเพิ่ม และถ้านายจ้างปฏิบัติตามก็จะมีการเปลี่ยนแปลง

- การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมย่อมมีทิศทางและเป้าหมายอย่างน้อยที่สุดก็เปลี่ยนจากของเก่าไปเป็นของใหม่

- สามารถทราบทิศทางของการเปลี่ยนแปลงได้ถ้าเราสามารถทราบเป้าหมายและอุดมการณ์ของผู้คนในสังคม

ในส่วนของสุริชัย หวันแก้ว (2547 : 155) ได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมโดยแบ่งความหมายออกเป็น 2 ส่วน คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) หมายถึง การที่ระบบสังคม กระบวนการแบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครองได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะในด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราวโดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้นและที่สำคัญก็คือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยม บรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ในสังคมนั้นๆ

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ให้กำหนดนิยามของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและระหว่างส่วนประกอบของสังคมนั้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งในด้านค่านิยม บรรทัดฐาน ระบบสัญลักษณ์ต่างๆ โดยจะเป็นไปอย่างรวดเร็วหรือช้า หรือเป็นในทางบวกหรือลบก็ได้ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับโครงสร้างของสังคมในยุคหรือสมัยนั้นๆ ว่าเห็นชอบไปในทิศทางใด

2.1.4.2 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อจริยธรรมของเยาวชน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นมักเกิดด้วยปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องกัน มีน้อยครั้งที่กล่าวได้ว่ามีปัจจัยหรือสาเหตุเดียวที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมโดยมิได้เกี่ยวข้องกับปัจจัยหรือสาเหตุอื่นๆ เลย เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในส่วนหนึ่งของสังคมอาจจะกระตุ้นหรือกระทบให้ส่วนอื่นของสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น ด้านเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา เทคโนโลยีการสื่อสาร วัฒนธรรม ความเชื่อหรือทัศนคติในด้านต่างๆ

เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยก็ได้รับผลของการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม, การเปลี่ยนแปลงทางการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรมจากแบบจารีตประเพณีดั้งเดิมมาเป็นแบบตะวันตกหรือแบบทันสมัย และการรับเอาวิทยาการและเทคโนโลยีอย่างตะวันตกมาเป็นแบบอย่าง เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นอกจากจะส่งผลในทางที่ดีแล้วก็ยังได้สร้างปัญหาในด้านต่างๆ ด้วย เช่น เกิดการว่างงาน ปัญหาสังคมต่างๆ ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และความเสื่อมของระบบคุณธรรมจริยธรรมในสังคม เป็นต้น

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ซึ่งย่อมเกิดขึ้นได้กับทุกสังคมและจากหลายสาเหตุทั้งในด้านขนาดและองค์ประกอบของประชากร, สังคม, สิ่งแวดล้อม, เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ บางทีก็ปรากฏออกเป็นนโยบายหรือแผนพัฒนา บางทีก็เป็นการเปลี่ยนแปลงที่กว้างเพราะเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน และบางส่วนก็เป็นลักษณะของการปรับตัวของผู้คนในสังคมซึ่งจะออกมาในรูปของขบวนการสังคม แต่ถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจะเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่จะช่วยสร้างความเจริญให้แก่สังคมแต่การเปลี่ยนแปลงนั้นๆ อาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นก็ได้เช่นเดียวกัน

จากการที่ประเทศไทยได้รับความเจริญก้าวหน้ามาจากต่างชาติ ทำให้ปัจจุบันสภาพสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต กล่าวคือ เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมไปเป็นสังคมอุตสาหกรรม มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไร้พรมแดนตามกระแสโลกาภิวัตน์เกิดความสะดวกรวดสบายจากวัตถุใช้สอยที่ก้าวหน้า และการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติทั้งด้านการแต่งกายและการกินอยู่โดยให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าทางด้านจิตใจและละทิ้งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีแบบดั้งเดิม ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ต่างมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจเพื่อปากท้องและความอยู่รอดของตนรวมถึงมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้นตามไปด้วย ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีที่ได้ปลูกฝังกันมาตั้งแต่ในอดีตได้ถูกลดความสำคัญลงไป ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด และการทะเลาะวิวาท เป็นต้น นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้วการปฏิรูประบบราชการในด้านการศึกษาของเยาวชนได้เน้นการให้ความรู้ในเชิงวิชาการเพื่อการสอบแข่งขัน ทำให้หลักคุณธรรมและจริยธรรมไม่สามารถเข้าถึงเยาวชน ซึ่งปัญหาต่างๆ ดังกล่าวได้ส่งผลไปยังเยาวชนผู้อยู่ในวัยเรียนรู้ ผู้เป็นทรัพยากรและเป็นอนาคตที่สำคัญของชาติ ทำให้เยาวชนขาดแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของคุณธรรมและจริยธรรม

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบทางสังคมและการปรับตัวของเยาวชนให้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยด้วย อันเนื่องมาจากการได้รับข่าวสาร ความรู้ และได้รับการศึกษาที่ทันสมัย ทำให้เยาวชนแต่ละคน มีทางเลือกเพิ่มมากขึ้นและยังเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ของเยาวชน และคนในสังคมที่เคยมีต่อกันเปลี่ยนแปลงไปหรือลดน้อยลง เช่น ขาดความใกล้ชิดกัน ต่างคน ต่างอยู่ ขาดการช่วยเหลือกัน และการที่ต่างคนต่างมีความคิดเป็นของตนเองทำให้ต้องดิ้นรนใน วิธีทางต่างๆ เพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัวในสังคมปัจจุบัน

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับการขาดเจตคติธรรมของเยาวชน : ศึกษาเปรียบเทียบผู้ที่เข้าเรียนและผู้ที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร ไม่ปรากฏว่ามีผู้ศึกษาวิจัยโดยตรง ดังนั้นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องนี้จึงเป็นการนำงานวิจัยที่มีสาระสำคัญใกล้เคียงพอที่จะนำมาเป็นกรอบแนวคิดในงานที่จะศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

กัญนิภา พรหมณพิทักษ์ (2530) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของโรงเรียน ครอบครัว และมัสยิดในการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ในชุมชนมุสลิม : การศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลลุมพินี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัว โรงเรียน และมัสยิด มีบทบาทต่อการปลูกฝังจริยธรรมของนักเรียนโดยใช้หลักจริยธรรม 30 ประการตามกระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 ซึ่งจริยธรรมที่ปลูกฝังมากที่สุด ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา ความขยันหมั่นเพียร การทำให้สงบบมีสมาธิ มีอารมณ์แจ่มใส มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำชั่ว การไม่พูดปด ไม่บิดเบือนไม่อำพรางความจริง ไม่ยุ่งยงให้เกิดการแตกแยก ไม่พูดคำหยาบ ไม่โลภ และไม่ขโมย และนอกจากนี้ยังพบว่านอกจากบทบาทของครอบครัว โรงเรียน และตัวแทนทางศาสนาที่ช่วยปลูกฝังจริยธรรมของนักเรียน ยังมีสภาพแวดล้อมทางสังคมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชน คือ สื่อมวลชน การศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของครอบครัว โรงเรียนและตัวแทนทางศาสนาซึ่งก็คือมัสยิด เป็นตัวแทนทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียน แต่นอกเหนือจากบทบาทของครอบครัว โรงเรียน และตัวแทนทางศาสนา ยังมีปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ที่จะช่วยปลูกฝังจริยธรรมให้กับเยาวชน ซึ่งการที่เยาวชนอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เหมาะสมก็จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาทางจริยธรรมของเยาวชนอีกด้วย

จุฬารัตน์ ไพศาลโรจนรัตน์ (2543) ศึกษาเรื่องบทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในการขัดเกลาทางศีลธรรมศึกษาคณะศึกษานิเทศศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีส่วนสำคัญในการขัดเกลาทางศีลธรรมแก่เยาวชน ทั้งในด้านความประพฤติ การสำรวม การแต่งกาย วุฒิภาวะ ความตั้งใจในการทำงาน (สมาธิ) และความยับยั้งชั่งใจ (เพศ) รวมทั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยังได้ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพุทธศาสนา เช่น การเข้าร่วมพิธีสำคัญทางศาสนา การสวดมนต์ ทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์มากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า มีปัจจัยและแรงจูงใจอื่นที่ทำให้เยาวชนเข้ามาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้แก่ ความศรัทธาของผู้ปกครอง พ่อแม่ที่ต้องการให้เยาวชนใกล้ชิดกับศาสนา ความต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และต้องการความรู้เพิ่มเติมในวิชาดนตรีไทย ภาษาต่างประเทศและวิชาอื่นๆ นอกจากนี้ความรู้ด้านธรรมะ การศึกษานี้ได้นำเสนอประเด็นที่สำคัญคือ บทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นอกจากมีส่วนช่วยในการอบรมสั่งสอนและขัดเกลาทางด้านจริยธรรมให้กับเยาวชนแล้ว ยังเป็นแหล่งให้ความรู้ในด้านต่างๆ นอกเหนือจากความรู้ด้านธรรมะ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงถือได้ว่าเป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมตัวแทนหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการปลูกฝังจริยธรรมให้กับเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน

สุชาติ กาญจนวลีกุล (2546) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนโนนสะอาดพิทยาสรรค์ อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ในการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนได้ใช้กิจกรรมแทรกแซง ประกอบด้วย การอบรมให้ความรู้นักเรียน การประชุมผู้ปกครอง การจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรม จริยธรรม “ค่ายพุทธบุตร” กิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน การเยี่ยมครอบครัว และพบปะผู้ปกครอง ภายหลังจากใช้กิจกรรมแทรกแซงเหล่านี้แล้วนักเรียนมีการพัฒนาจริยธรรมที่ดีขึ้น การศึกษานี้จึงชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่สำคัญในการพัฒนาจริยธรรมให้แก่นักเรียน คือ การใช้กิจกรรมแทรกแซงมาช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาจริยธรรมที่เพิ่มขึ้นนอกจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรในโรงเรียน และเห็นได้ว่าการใช้กิจกรรมแทรกแซงจะต้องประกอบไปด้วยบุคคลหลายฝ่ายที่จะช่วยกันพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนซึ่งได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อน และตัวแทนทางศาสนา ที่จะช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาจริยธรรมที่ดีขึ้น

จากแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงนำมารวบรวมและสรุปเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

2.3 กรอบแนวคิดในการศึกษา

กรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่องการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชน : ศึกษาเปรียบเทียบผู้ที่เข้าเรียนและผู้ที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร ได้นำแนวคิดเรื่องการขัดเกลาทางสังคม แนวคิดจริยธรรม แนวคิดเยาวชน และแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มาเป็นส่วนสำคัญในการอธิบายกรอบแนวคิด ดังนี้

กรอบแนวคิดในการศึกษาคั้งนี้เน้นการศึกษาถึงกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชน กล่าวคือ เยาวชนเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และสติปัญญาเพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เยาวชนต้องเผชิญในแต่ละช่วงวัย ดังนั้นในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเพื่อการเสริมสร้างคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับเยาวชน จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากสถาบันสังคมต่างๆ เพื่ออบรมสั่งสอนเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติที่เหมาะสมกับสังคมไทย ซึ่งได้แก่ ระเบียบ แบบแผน กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม จริยธรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจถึงบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบที่ควรปฏิบัติอย่างถูกต้อง เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ซึ่งสถาบันต่างๆ ในสังคมที่มีส่วนในการส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน โดยเริ่มจากสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันแรกที่มนุษย์ผูกพันตั้งแต่เกิด และเป็นสถาบันที่ให้การอบรมสั่งสอนแก่เยาวชนให้รู้จักระเบียบสังคม โดยมีการอบรมสั่งสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงก็ด้วยการอบรมสั่งสอนให้ความรู้ความเข้าใจซึ่งรวมถึงการว่ากล่าวหรือลงโทษ ส่วนทางอ้อมก็โดยการทำตัวเป็นแบบอย่าง การขัดเกลาจริยธรรมของสถาบันครอบครัวนี้จะมืออยู่ตลอดเวลา จนกล่าวได้ว่าเป็นสถาบันที่ให้การอบรมแก่เยาวชนตั้งแต่เกิดจนตาย ในการศึกษาครั้งนี้จะพิจารณาบทบาทของสถาบันครอบครัวในการขัดเกลาจริยธรรมจากลักษณะการอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรม และรูปแบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

สถาบันการศึกษา เป็นสถาบันแห่งที่สองรองจากสถาบันครอบครัวที่เยาวชนจะได้รับการอบรมสั่งสอนและขัดเกลาทางสังคม ซึ่งสถาบันการศึกษานอกจากจะเป็นแหล่งให้ความรู้ด้านวิชาการแล้วยังเป็นแหล่งให้ความรู้ในด้านพุทธิศึกษา จริยศึกษา ซึ่งหมายถึงผู้ที่เข้ารับการศึกษาศึกษาทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเจริญทั้งด้านความรู้และการเป็นคนดีมีจริยธรรมด้วย ซึ่งล้วนเป็นสิ่งทีสถาบันการศึกษาหรือโรงเรียนควรจะต้องสร้างให้เยาวชน ในการศึกษาครั้งนี้จะพิจารณาบทบาทของสถาบันการศึกษาในการขัดเกลาจริยธรรมจากหลักสูตรการเรียนการสอนที่ส่งเสริมในด้านจริยธรรม กิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรม และการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของครูและพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

สถาบันศาสนา เป็นสถาบันที่สำคัญอีกสถาบันหนึ่งในสังคมไทย ที่มีบทบาทในการอบรม ปลูกฝัง สั่งสอนให้คนเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม โดยหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พุทธศาสนา ให้การศึกษา และให้ความรู้แก่ประชาชน ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้จะพิจารณาบทบาทของสถาบันศาสนาในการขัดเกลาจริยธรรมจากการให้การศึกษาแก่เยาวชนในด้านกาให้การศึกษา การเผยแผ่ และการให้การสงเคราะห์ และการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระสงฆ์

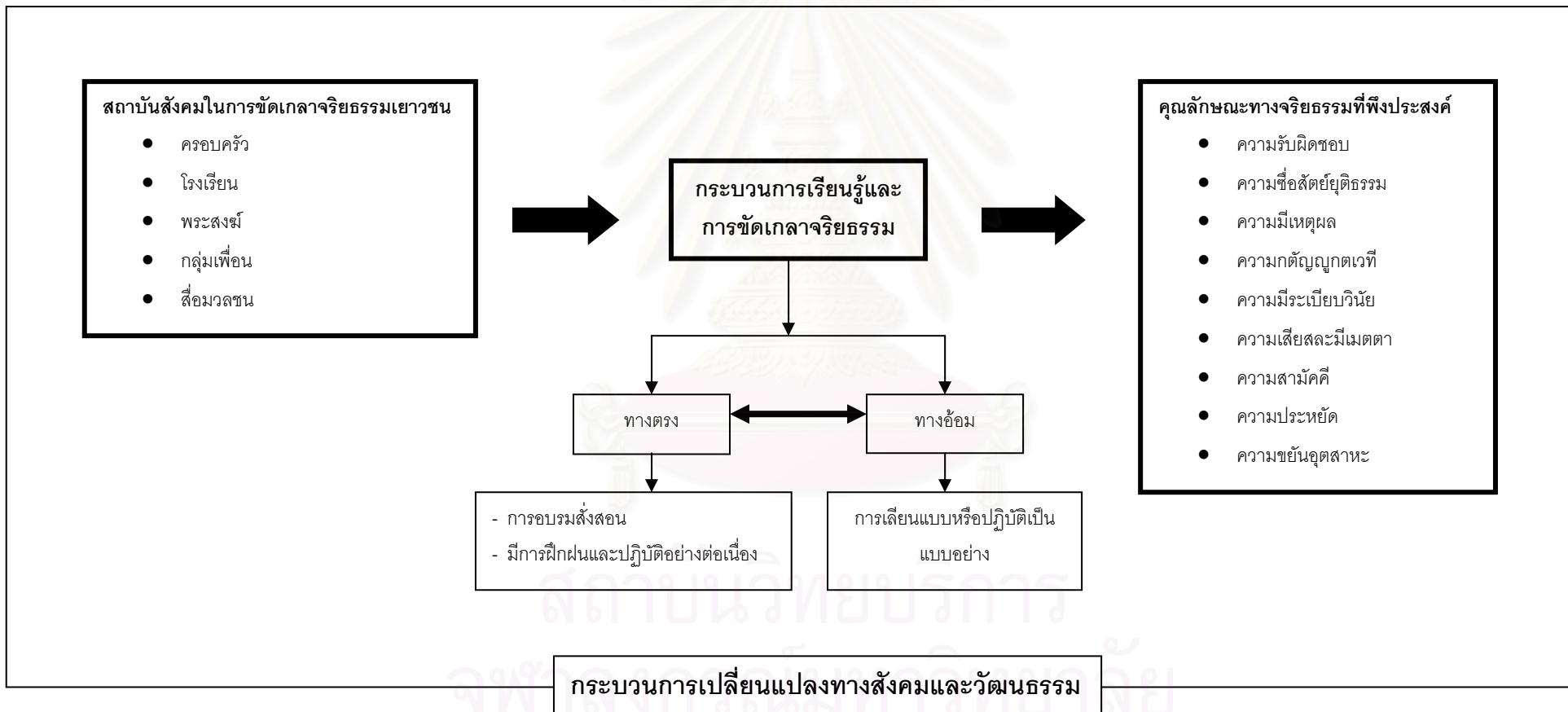
กลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มตัวแทนทางสังคมอีกตัวแทนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อเยาวชนในวัยนี้ ซึ่งเยาวชนในวัยนี้จะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่างและคล้อยตามไปกับเพื่อนๆ โดยง่าย มักจะใช้เวลาอยู่กับเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ และจะเลือกคบเพื่อนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตน ลักษณะของเพื่อนในวัยเดียวกันจึงมีอิทธิพลต่อการเลียนแบบของเยาวชนในวัยนี้ได้ ในการศึกษาคั้งนี้จะพิจารณาบทบาทของกลุ่มเพื่อนในการขัดเกลาจริยธรรมโดยดูจากการเลือกคบเพื่อน ระยะเวลาที่คบกัน และการทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับคุณลักษณะทางจริยธรรมในการเลือกคบเพื่อนทั้งกลุ่มเพื่อนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย์

ในส่วนของบทบาทสื่อมวลชน ซึ่งปัจจุบันเป็นอีกกลุ่มตัวแทนทางสังคมหนึ่งที่มีความสำคัญและเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในสังคม เนื่องจากมีเครือข่ายและวิทยาการที่ทันสมัยทำให้สื่อประเภทต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น เข้าถึงตัวเยาวชนได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งสื่อประเภทต่างๆ เหล่านี้จะมีส่วนในการขัดเกลาทางสังคมตั้งแต่ด้านคุณค่า ความเชื่อ และแบบแผนความประพฤติ ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้ได้พิจารณาถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนในการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชนโดยดูอิทธิพลจากสื่อโทรทัศน์และวิทยุ และเมื่อเยาวชนได้รับการขัดเกลาจริยธรรมจากสถาบันสังคมต่างๆ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมที่กล่าวมาข้างต้นแล้วก็จะทำให้เยาวชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในด้านบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ เพื่อให้ตนเองประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและพัฒนาจริยธรรมของตนโดยมีการฝึกฝนปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและมีการปลูกฝังจากตัวแบบที่ดี จนกระทั่งส่งผลให้เกิดคุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ภายใต้กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งการศึกษาคั้งนี้จะศึกษาคุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์สำหรับเยาวชนใน 9 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด และความขยันอดสูหาหะ ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเยาวชนรวมทั้งยังสอดคล้องตามหลักสูตรของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ดังกรอบแนวคิดต่อไปนี้

กรอบแนวคิด

แผนภาพที่ 2-1 ตัวแทนของสังคมในการขัดเกลาและคุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน : เปรียบเทียบผู้เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

3.1.1 การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร (Documentary study) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทั้งที่เป็นทฤษฎี แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องบทบาทการขัดเกลาจริยธรรมของครอบครัว โรงเรียน วัดและพระสงฆ์ กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน และในประเด็นเรื่องจริยธรรมเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

3.1.2 การวิจัยภาคสนาม (Field study) เป็นขั้นตอนหลังจากที่ได้ศึกษาวิจัยเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ แล้ว การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้แบบสอบถามที่แตกต่างกันสำหรับแต่ละกลุ่มตัวอย่าง โดยมีประเด็นสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ข้อมูลส่วนบุคคล บทบาทของสถาบันสังคมต่างๆ และคุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงกว้างก่อนที่จะเลือกตัวอย่างเพื่อนำมาศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยเครื่องมือช่วยในการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.2.1 เครื่องบันทึกเสียง / กล้องถ่ายรูป ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ใช้เครื่องบันทึกเสียงในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อใช้บันทึกเสียงกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นจึงนำมาถอดเทปและจัดข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป ในส่วนกล้องถ่ายรูปได้ใช้ในการบันทึกภาพกิจกรรมที่เยาวชนเข้าร่วมกับทางโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เนื่องในโอกาสสำคัญๆ และเทศกาลต่างๆ (ภาคผนวก ข และ ค)

3.2.2 แนวคำถาม ใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยเป็นประเด็นคำถามที่ถามเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันสังคมต่างๆ ในการขัดเกลาจริยธรรม และคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน โดยจะสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ พระสงฆ์ และกลุ่มเพื่อน

3.2.3 แบบสอบถาม ประเด็นคำถามที่จะใช้ในแบบสอบถามเยาวชนทั้งผู้ที่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์และไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ บิดามารดาและผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ พระสงฆ์ และกลุ่มเพื่อนทั้งที่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์และไม่ได้เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ ซึ่งแบบสอบถามได้สร้างขึ้นมาจากแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 การให้ความหมายและแนวปฏิบัติของคุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้าน

ส่วนที่ 3 บทบาทของสถาบันสังคมในการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ได้แก่

ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี ความประหยัด และความขยันอดทน

แบบสอบถามในส่วนคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากแบบสัมภาษณ์เบื้องต้นโดยให้แต่ละกลุ่มเป้าหมายให้ความหมายและจำแนกคุณลักษณะของจริยธรรมในแต่ละด้าน และปรับปรุงจากแนวคิดคุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์สำหรับเยาวชนจาก 3 หน่วยงาน คือ คุณลักษณะทางจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนา คุณลักษณะทางจริยธรรมของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และคุณลักษณะทางจริยธรรมตามหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข้อมูลทั้งหมดเหล่านี้ได้นำมาประมวลและประยุกต์เพื่อเป็นข้อกำหนดคุณลักษณะทางจริยธรรมที่จะใช้ในการศึกษาครั้งนี้โดยมีการปรับปรุงข้อคำถามเพื่อให้มีความเหมาะสมกับแต่ละกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เนื้อหาจะครอบคลุมคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด และความขยันอดทน

การวัดตัวแปร ในส่วนที่ 4 เรื่องการจัดระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ใช้การคำนวณแบบมาตราส่วนประเมินค่า(Rating Scale) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 4 ระดับ ดังนี้

จริงมาก	หมายถึง ปฏิบัติเป็นประจำหรือทุกครั้ง
ค่อนข้างจริง	หมายถึง ปฏิบัติบ่อยครั้ง
จริงบางครั้ง	หมายถึง ปฏิบัติบางครั้ง
ไม่จริง	หมายถึง ไม่ปฏิบัติเลย

หลังจากนั้นนำมาแปลผลคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งคำถามมีทั้งหมด 40 ข้อ แต่ละข้อจะมีคะแนนเต็ม 3 คะแนน โดยจะมีคำถามทั้งทางบวกและทางลบ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

การให้คะแนนคุณลักษณะทางจริยธรรมในทาง *บวก* คือ ให้คะแนนแต่ละข้อจากมากไปหาน้อย พิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

จริงมาก	ให้คะแนน 3
ค่อนข้างจริง	ให้คะแนน 2
จริงบางครั้ง	ให้คะแนน 1
ไม่จริง	ให้คะแนน 0

การให้คะแนนคุณลักษณะทางจริยธรรมในทาง *ลบ* คือ ให้คะแนนแต่ละข้อจากน้อยไปหามาก พิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

จริงมาก	ให้คะแนน 0
ค่อนข้างจริง	ให้คะแนน 1
จริงบางครั้ง	ให้คะแนน 2
ไม่จริง	ให้คะแนน 3

เกณฑ์ในการประเมินค่าระดับของคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนในแต่ละด้านแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ สูง กลาง และต่ำ ซึ่งแต่ละคุณลักษณะจะมีคะแนนต่างกันและมีคะแนนห่างกันเป็นระดับช่วงชั้น (Interval) มีวิธีการคำนวณ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนรวมสูงสุด} - \text{คะแนนรวมต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}}$$

โดยค่าคะแนนรวมสูงสุดและต่ำสุดของคุณลักษณะทางจริยธรรมในแต่ละด้าน และของแต่ละกลุ่มตัวอย่างที่นำมาจัดระดับช่วงชั้นนั้น ผู้วิจัยจะดูจากค่าข้อมูลสูงสุดและค่าข้อมูลต่ำสุดของข้อมูลปฐมภูมิที่เก็บข้อมูลมาได้ ซึ่งค่าคะแนนรวมสูงสุดและต่ำสุดของคุณลักษณะทางจริยธรรมในแต่ละด้าน แจกแจงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3-1 ค่าคะแนนรวมสูงสุดและต่ำสุดของคุณลักษณะทางจริยธรรมใน 9 ด้าน

คุณลักษณะทางจริยธรรม	ค่าคะแนนสูงสุด	ค่าคะแนนต่ำสุด
ความรับผิดชอบ	12	2
ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	18	2
ความมีเหตุผล	16	1
ความกตัญญูกตเวที	12	2
ความมีระเบียบวินัย	6	1
ความเสียสละมีเมตตา	15	4
ความสามัคคี	12	0
ความประหยัด	11	0
ความขยันอุตสาหะ	15	1

ในส่วนเกณฑ์การประเมินระดับของคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนทั้ง 9 ด้านสามารถแจกแจงการคำนวณและจัดระดับไว้ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบ

ข้อ 1 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 2 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 3 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 4 เป็นคำถามทาง +

คุณลักษณะทางจริยธรรมด้านความรับผิดชอบมีคำถามจำนวน 4 ข้อ มีคะแนนรวมทั้ง 12 คะแนน จัดแบ่งออกเป็น 3 ระดับ มีวิธีการคำนวณดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนรวมสูงสุด} - \text{คะแนนรวมต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}} = \frac{12 - 2}{3} = \frac{10}{3} = 3.33 \text{ หรือ } 3$$

- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับต่ำ 2-4 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับปานกลาง 5-7 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับสูง 8-12 คะแนน

2. ความซื่อสัตย์ยุติธรรม

ข้อ 5 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 6 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 7 เป็นคำถามทาง -

ข้อ 8 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 9 เป็นคำถามทาง -

ข้อ 10 เป็นคำถามทาง +

คุณลักษณะทางจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ยุติธรรมมีคำถามจำนวน 6 ข้อ มีคะแนนรวมทั้งหมด 18 คะแนน จัดแบ่งออกเป็น 3 ระดับ มีวิธีการคำนวณดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนรวมสูงสุด} - \text{คะแนนรวมต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}} = \frac{18 - 2}{3} = \frac{16}{3} = 5.33 \text{ หรือ } 5$$

- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์ยุติธรรมอยู่ในระดับต่ำ 2-6 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์ยุติธรรมอยู่ในระดับปานกลาง 7-11 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์ยุติธรรมอยู่ในระดับสูง 12-18 คะแนน

3. ความมีเหตุผล

ข้อ 11 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 12 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 13 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 14 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 15 เป็นคำถามทาง -

ข้อ 16 เป็นคำถามทาง +

คุณลักษณะทางจริยธรรมด้านการมีเหตุผลมีคำถามจำนวน 6 ข้อ มีคะแนนรวมทั้งหมด 18 คะแนน จัดแบ่งออกเป็น 3 ระดับ มีวิธีการคำนวณดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนรวมสูงสุด} - \text{คะแนนรวมต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}} = \frac{16 - 1}{3} = \frac{15}{3} = 5$$

- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านการมีเหตุผลอยู่ในระดับต่ำ 1-5 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านการมีเหตุผลอยู่ในระดับปานกลาง 6-10 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านการมีเหตุผลอยู่ในระดับสูง 11-16 คะแนน

4. ความกตัญญูกตเวที

ข้อ 17 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 18 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 19 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 20 เป็นคำถามทาง +

คุณลักษณะทางจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีมีคำถามจำนวน 4 ข้อ มีคะแนนรวมทั้งสิ้น 12 คะแนน จัดแบ่งออกเป็น 3 ระดับ มีวิธีการคำนวณดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนรวมสูงสุด} - \text{คะแนนรวมต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}} = \frac{12 - 2}{3} = \frac{10}{3} = 3.33 \text{ หรือ } 3$$

- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความกตัญญูกตเวทีอยู่ในระดับต่ำ 2-4 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความกตัญญูกตเวทีอยู่ในระดับปานกลาง 5-7 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความกตัญญูกตเวทีอยู่ในระดับสูง 8-12 คะแนน

5. ความมีระเบียบวินัย

ข้อ 21 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 22 เป็นคำถามทาง +

คุณลักษณะทางจริยธรรมด้านระเบียบวินัยมีคำถามจำนวน 2 ข้อ มีคะแนนรวมทั้งสิ้น 6 คะแนน จัดแบ่งออกเป็น 3 ระดับ มีวิธีการคำนวณดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนรวมสูงสุด} - \text{คะแนนรวมต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}} = \frac{6 - 1}{3} = \frac{5}{3} = 1.66 \text{ หรือ } 2$$

- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความมีระเบียบวินัยอยู่ในระดับต่ำ 1-2 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความมีระเบียบวินัยอยู่ในระดับปานกลาง 3-4 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความมีระเบียบวินัยอยู่ในระดับสูง 5-6 คะแนน

6. ความเสี่ยงละมีเมตตา

ข้อ 23 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 24 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 25 เป็นคำถามทาง -

ข้อ 26 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 27 เป็นคำถามทาง +

คุณลักษณะทางจริยธรรมด้านความเสี่ยงละมีเมตตา มีคำถามจำนวน 5 ข้อ มีคะแนนรวมทั้งหมด 15 คะแนน จัดแบ่งออกเป็น 3 ระดับ มีวิธีการคำนวณดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนรวมสูงสุด} - \text{คะแนนรวมต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}} = \frac{15 - 4}{3} = \frac{11}{3} = 3.66 \text{ หรือ } 4$$

- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความเสี่ยงละมีเมตตาอยู่ในระดับต่ำ 4-7 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความเสี่ยงละมีเมตตาอยู่ในระดับปานกลาง 8-11 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความเสี่ยงละมีเมตตาอยู่ในระดับสูง 12-15 คะแนน

7. ความสามัคคี

ข้อ 28 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 29 เป็นคำถามทาง -

ข้อ 30 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 31 เป็นคำถามทาง -

คุณลักษณะทางจริยธรรมด้านความสามัคคีมีคำถามจำนวน 4 ข้อ มีคะแนนรวมทั้งหมด 12 คะแนน จัดแบ่งออกเป็น 3 ระดับ มีวิธีการคำนวณดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนรวมสูงสุด} - \text{คะแนนรวมต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}} = \frac{12 - 0}{3} = \frac{12}{3} = 4$$

- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความสามัคคีอยู่ในระดับต่ำ 0-4 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความสามัคคีอยู่ในระดับปานกลาง 5-8 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความสามัคคีอยู่ในระดับสูง 9-12 คะแนน

8. ความประหยัด

ข้อ 32 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 33 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 34 เป็นคำถามทาง -

ข้อ 35 เป็นคำถามทาง +

คุณลักษณะทางจริยธรรมด้านการประหยัดมีคำถามจำนวน 4 ข้อ มีคะแนนรวมทั้งหมด 12 คะแนน จัดแบ่งออกเป็น 3 ระดับ มีวิธีการคำนวณดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนรวมสูงสุด} - \text{คะแนนรวมต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}} = \frac{11 - 0}{3} = \frac{11}{3} = 3.66 \text{ หรือ } 4$$

- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านการประหยัดอยู่ในระดับต่ำ 0-4 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านการประหยัดอยู่ในระดับปานกลาง 5-8 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านการประหยัดอยู่ในระดับสูง 9-12 คะแนน

9. ความขยันอดสาหัส

ข้อ 36 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 37 เป็นคำถามทาง -

ข้อ 38 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 39 เป็นคำถามทาง +

ข้อ 40 เป็นคำถามทาง +

คุณลักษณะทางจริยธรรมด้านความขยันอดสาหัสมีคำถามจำนวน 5 ข้อ มีคะแนนรวมทั้งหมด 15 คะแนน จัดแบ่งออกเป็น 3 ระดับ มีวิธีการคำนวณดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนรวมสูงสุด} - \text{คะแนนรวมต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}} = \frac{15 - 1}{3} = \frac{14}{3} = 4.66 \text{ หรือ } 5$$

- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความขยันอดสาหัสอยู่ในระดับต่ำ 1-5 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความขยันอดสาหัสอยู่ในระดับปานกลาง 6-10 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความขยันอดสาหัสอยู่ในระดับสูง 11-15 คะแนน

ในส่วนเกณฑ์การประเมินรวมคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ที่นำมาจัดระดับช่วงชั้นนั้น ผู้วิจัยจะดูจากค่าข้อมูลสูงสุดและค่าข้อมูลต่ำสุดของคะแนนรวมคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ซึ่งมีคะแนนรวมทั้งหมด 120 คะแนน ค่าคะแนนรวมสูงสุดและต่ำสุดของคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน แจกแจงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3-2 ค่าคะแนนรวมสูงสุดและต่ำสุดคุณลักษณะทางจริยธรรมรวม 9 ด้าน จำแนกตามกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

กลุ่มเยาวชนและกลุ่ม แวดล้อมทางสังคมที่ เรียนโรงเรียนพุทธ ศาสนาวินาศิตย	ค่าคะแนน รวมสูงสุด	ค่าคะแนน รวมต่ำสุด	กลุ่มเยาวชนและกลุ่ม แวดล้อมทางสังคมที่ไม่ เรียนโรงเรียนพุทธ ศาสนาวินาศิตย	ค่าคะแนน รวมสูงสุด	ค่าคะแนน รวมต่ำสุด
เยาวชน	104	54	เยาวชน	110	50
ผู้ปกครอง	97	50	ผู้ปกครอง	96	28
ครูโรงเรียนสามัญ	85	44	ครูโรงเรียนสามัญ	80	38
กลุ่มเพื่อน	94	45	กลุ่มเพื่อน	95	39

จากนั้นจึงนำมาแบ่งเป็น 3 ระดับ มีวิธีการคำนวณและจัดระดับ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนรวมสูงสุด} - \text{คะแนนรวมต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}} = \frac{110 - 28}{3} = \frac{82}{3} = 27.33 \text{ หรือ } 27$$

- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมรวมอยู่ในระดับต่ำ 28-54 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมรวมอยู่ในระดับปานกลาง 55-82 คะแนน
- มีคุณลักษณะทางจริยธรรมรวมอยู่ในระดับสูง 83-110 คะแนน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลในประเด็นนิยามและภาพรวมของคุณลักษณะทางจริยธรรมในแนวคิดของประชากรในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงบทบาทสถานับสังคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษา คือ กลุ่มเยาวชนผู้ที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตยและกลุ่มบุคคลแวดล้อมของเยาวชนทั้งสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบิดามารดาหรือผู้ปกครอง กลุ่มครู

โรงเรียนสามัญ กลุ่มพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กลุ่มพระสงฆ์ในวัดที่เยาวชน มักจะไปร่วมทำกิจกรรมทางศาสนา และกลุ่มเพื่อน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบ กึ่งโครงสร้าง (Semi – structured questionnaires) ทั้งนี้ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้นั้นจะนำมาใช้เป็น ข้อมูลพื้นฐานและแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างต่างๆ อันเป็นการนำไปสู่การสร้าง แนวคำถามและเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพต่อไป โดยการเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณนั้น ผู้วิจัยมีขั้นตอน ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ ดังนี้

1) กลุ่มเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการติดต่อ ขอรายชื่อนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร ซึ่งทางโรงเรียนได้มีการแบ่งระดับชั้น เรียนออกเป็น 5 ระดับชั้น คือ ระดับชั้นต้น(ป.1-3) ระดับชั้นกลาง (ป.4-6) ระดับชั้นปลาย(ม.1-3) ระดับชั้นสูง (ม.4-6) และระดับชั้นสูงพิเศษ (อุดมศึกษาขึ้นไป) โดยรายชื่อนักเรียนทั้งหมด รวบรวมจากฝ่ายทะเบียนและสถิติปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อย่างไรก็ตามเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้มุ่งเน้นเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 14-18 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนที่อยู่ในระดับชั้นปลาย(ม.1-3) และระดับชั้นสูง(ม.4-6) โดยเป็นกลุ่ม เยาวชนที่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนด้านจริยธรรมของโรงเรียนพุทธศาสนาวัน อาทิตย์มาอย่างต่อเนื่อง คือ ตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนภาคการศึกษาแรกของปีการศึกษา 2549 มาจนถึง ภาคการศึกษาปลายของปี 2549 โดยเป็นเยาวชนทั้งนักเรียนชายและหญิงที่เรียนและอาศัยอยู่ใน เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจากข้อมูลสถิติ พบว่า มีจำนวนเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ทั้งระดับชั้นปลายและสูงทั้งชายและหญิงรวม 89 คน ซึ่งมาจากโรงเรียนสามัญทั้งหมด 57 โรงเรียน

จากการที่เยาวชนกลุ่มดังกล่าวนี้มาจากหลากหลายโรงเรียนสามัญ ผู้วิจัยจึง กำหนดวิธีการคัดเลือกตัวอย่างเยาวชนที่มาจากโรงเรียนสามัญที่ซ้ำกัน บนพื้นฐานความคิดที่ว่า การศึกษาของเยาวชนที่มาจากโรงเรียนสามัญโรงเรียนเดียวกัน อาจจะเป็นประโยชน์ให้สามารถ เปรียบเทียบความคิดเห็นภายใต้เงื่อนไขสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนที่ไม่แตกต่างกัน รวมถึงกลุ่มบุคคลแวดล้อมมากขึ้นจากสถานศึกษาเดียวกันทั้งกลุ่มครู และกลุ่มเพื่อนในโรงเรียน สามัญ ทั้งนี้จากข้อมูลสถิติปี 2549 ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ พบว่ามีนักเรียนที่มาจากโรงเรียนสามัญที่ซ้ำกัน ทั้งหมด 18 โรงเรียน และมีจำนวนนักเรียนชายและหญิงรวม 48 คน ซึ่งสามารถแจกแจงได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3-3 รายชื่อโรงเรียนสามัญที่มีเยาวชนมาเรียนซ้ำกัน จำแนกตามจำนวนเยาวชน
ในแต่ละระดับชั้น

ลำดับ	โรงเรียนสามัญที่มี นักเรียนเรียนซ้ำกัน	จำนวนนักเรียน ในระดับชั้น ปลาย 1 (ม. 1)	จำนวนนักเรียน ในระดับชั้น ปลาย 2 (ม. 2)	จำนวนนักเรียน ในระดับชั้น ปลาย 3 (ม. 3)	จำนวน นักเรียนใน ระดับชั้นสูง (ม 4-6)	รวม (คน)
1	มัธยมวัดสิงห์	1 (ช)	1 (ญ)			2
2	เบญจมราชาลัย	1 (ญ)			1 (ญ)	2
3	สตรีวัดระฆัง	1 (ญ)	3 (ญ)		1 (ญ)	5
4	ชิโนรสวิทยาลัย	1 (ญ) 2 (ช)		1 (ญ)		4
5	มัธยมวัดดุสิตาราม	2 (ญ)	1 (ช)	1 (ญ)		4
6	วัดนวลนรดิศ	1 (ช) 1 (ญ)				2
7	ราชวินิตมัธยม		1 (ญ)		1 (ช)	2
8	มัธยมวัดมกุฎกษัตริย์		1 (ช)	1 (ช)	1 (ช)	3
9	วัดราชโอรส		1 (ช)	1 (ช)		2
10	สตรีวัดอัมพวัน			1 (ญ)	1 (ญ)	3
11	มหารชนพาราม		3 (ญ)		1 (ญ)	4
12	กรุงเทพการบัญชี				2 (ช)	2
13	ธนบุรีวิเทศพิถลารักษ์	1 (ช)	1 (ช)			2
14	สามเสนวิทยาลัย 2	2 (ญ)			1 (ช)	3
15	หอวัง	2 (ญ)	1 (ญ)			3
16	จันทรประดิษฐาราม วิทยาคม	1 (ญ)			1 (ญ)	2
17	สตรีศรีสุริโยทัย		1 (ญ)	1 (ญ)		2
18	ราชันนทาจารย์		2 (ญ)			2
	รวม	16	16	6	10	48

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ตามเมื่อผู้วิจัยได้ลงไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่ามีเยาวชนจาก 7 โรงเรียนที่ไม่ได้มาเรียนอย่างต่อเนื่อง คือ มาลงทะเบียนไว้แต่ไม่ได้เข้ามาเรียนและมาเรียนได้แค่หนึ่งเทอมแล้วเลิกเรียนไป ได้แก่ โรงเรียนกรุงเทพการบัญชี, โรงเรียนธนบุรีเทพพิลาภรักษ์, โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย 2, โรงเรียนหอวัง, โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม, โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัยและโรงเรียนราชินีนาถอาจารย์ จึงได้ตัดกลุ่มประชากรเป้าหมายออกไป 16 คน นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนที่ลดลงและเพิ่มขึ้นจากตารางข้างต้น เนื่องจากมาลงทะเบียนเรียนไว้แต่ไม่มาเรียนและมาลงทะเบียนเพิ่มภายหลัง โดยโรงเรียนที่มีเยาวชนมาลงทะเบียนไว้แต่ไม่มาเรียน คือ โรงเรียนสตรีวัดระฆัง 2 คน (นร.หญิงชั้นปลาย 1 และ 2) และโรงเรียนมัธยมวัดดุสิตารามอีก 1 คน (นร.หญิงชั้นปลาย 1) และโรงเรียนที่มีนักเรียนมาเรียนเพิ่มภายหลัง คือ โรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ 1 คน (นร.หญิงชั้นปลาย 2) ทำให้มีจำนวนกลุ่มเยาวชนเป้าหมายที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 30 คน จากโรงเรียนสามัญเข้ากันทั้งสิ้น 11 โรงเรียน ซึ่งสามารถแจกแจงได้ดังตารางที่ 3-4

ตารางที่ 3-4 แสดงจำนวนตัวอย่างของเยาวชนที่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์
จำแนกตามโรงเรียนสามัญและชั้นเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์

ลำดับ	โรงเรียนสามัญที่มีนักเรียนเรียนมาเรียนซ้ำกัน	จำนวนนักเรียนในระดับชั้นปลาย 1 (ม. 1)	จำนวนนักเรียนในระดับชั้นปลาย 2 (ม. 2)	จำนวนนักเรียนในระดับชั้นปลาย 3 (ม. 3)	จำนวนนักเรียนในระดับชั้นสูง (ม 4-6)	รวม (คน)
1	มัธยมวัดสิงห์ (ร.ร.สหศึกษา)	1 (ช)	2 (ญ)	-	-	3
2	เบญจมราชาลัย (ร.ร.หญิงล้วน)	1 (ญ)	-	-	1 (ญ)	2
3	สตรีวัดระฆัง (ร.ร.หญิงล้วน)	-	2 (ญ)	-	1 (ญ)	3
4	ชินรอสวิทยาลัย (ร.ร.สหศึกษา)	2 (ช) 1 (ญ)	-	1 (ญ)	-	4
5	มัธยมวัดดุสิตาราม (ร.ร.สหศึกษา)	1 (ญ)	1 (ช)	1 (ญ)	-	3
6	วัดนวลนรดิศ (ร.ร.สหศึกษา)	1 (ช) 1 (ญ)	-	-	-	2
7	ราชวินิตมัธยม (ร.ร.สหศึกษา)	-	1 (ญ)	-	1 (ช)	2
8	มัธยมวัดมกุฎกษัตริย์ (ร.ร.ชายล้วน)	-	1 (ช)	1 (ช)	1 (ช)	3
9	วัดราชโอรส (ร.ร.สหศึกษา)	-	1 (ช)	1 (ช)	-	2
10	สตรีวัดอัมพวัน (ร.ร.หญิงล้วน)	-	-	1 (ญ)	1 (ญ)	2
11	มหารวมพาราม (ร.ร.สหศึกษา)	-	3 (ญ)	-	1 (ญ)	4
รวมทั้งหมด		8	11	5	6	30

2) กลุ่มเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ คือ เป็นเพื่อนนักเรียนในโรงเรียนสามัญของกลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามกลุ่มตัวอย่างในตารางที่ 3-4 ซึ่งเรียนอยู่ในระดับชั้นเดียวกันจำนวน 30 คน

3) กลุ่มพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่จะตอบแบบสอบถามกลุ่มละ 30 คน รวมทั้งหมด 60 คน

4) กลุ่มครูโรงเรียนสามัญ คือ ครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชาของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กลุ่มละ 30 คน รวมครูโรงเรียนสามัญของเยาวชนทั้งสองกลุ่มที่จะตอบแบบสอบถามทั้งหมด 60 คน

5) กลุ่มเพื่อนเยาวชน คือ เพื่อนของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์กลุ่มละ 30 คน รวมทั้งจะต้องทำแบบสอบถามทั้งหมด 60 คน

6) กลุ่มครูที่เป็นพระสงฆ์ คือ พระอาจารย์ที่สอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร ในระดับชั้นปลายและสูงมีทั้งหมด 10 รูป ซึ่งเป็นพระอาจารย์ประจำชั้น 4 รูป พระอาจารย์ประจำวิชา 5 รูป และพระอาจารย์ที่เป็นผู้บริหาร 1 รูป

7) กลุ่มพระสงฆ์ คือ เป็นพระสงฆ์ที่เคยทำการสอนหรือเคยทำกิจกรรมทางศาสนากับเยาวชน และเป็นวัดที่เยาวชนไปร่วมทำกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งจะรวบรวมจากการระบุของเยาวชนในการสำรวจแบบสอบถามโดยพบว่า วัดที่เยาวชนได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำนั้นมีหลากหลายวัด ซึ่งโดยส่วนมากเป็นวัดที่อยู่ใกล้บ้านและใกล้โรงเรียนของเยาวชน แต่เนื่องจากข้อจำกัดในการวิจัยทั้งด้านงบประมาณและเวลา ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงจากวัดที่มีเยาวชนระบุถึงมากที่สุดจำนวน 2 วัด ได้แก่ วัดระฆังโฆสิตาราม และวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ในการวิจัยในครั้งนี้จะเลือกพระสงฆ์จากทั้ง 2 วัดมาทำแบบสอบถามรวม 10 รูป

ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่างแวดล้อมที่ตอบแบบสอบถามสามารถแจกแจงได้ดังตารางต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3-5 จำนวนตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่างแวดล้อมที่ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์					กลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์				พระสงฆ์ ทั่วไป	รวม
เยาวชน	ผู้ปกครอง	ครู โรงเรียน สามัญ	พระ อาจารย์	กลุ่ม เพื่อน	เยาวชน	ผู้ปกครอง	ครู โรงเรียน สามัญ	กลุ่ม เพื่อน		
30	30	30	10	30	30	30	30	30	10	260

3.3.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากจำนวนเยาวชนที่เรียนในโรงเรียนพุทธ

ศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดมหาราชาตยุวราชวังสฤงษณ์ ราชวรมหาวิหาร ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่ง เพื่อทำการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างทุกประเภทดังที่กล่าวข้างต้นโดยใช้แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะยืดหยุ่น คือ ในเบื้องต้นจะมีแนวคำถามที่สามารถปรับเปลี่ยนคำถามได้ตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่มตัวอย่างและเปิดกว้างสำหรับข้อมูลที่จะนำไปสู่ประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยแนวคำถามของทุกกลุ่มตัวอย่างจะเน้นที่ประเด็นบทบาทของสถาบันทางสังคมต่างๆ คุณลักษณะทางจริยธรรม และแนวทางการขัดเกลาทางจริยธรรมของแต่ละสถาบันสังคม ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์เชิงลึกในแต่ละกลุ่มนั้นผู้วิจัยได้คัดเลือกภายใต้เงื่อนไข วัตถุประสงค์ของการวิจัย และข้อจำกัดของงานวิจัยทั้งในด้านระยะเวลาและความเป็นไปได้ในการติดตามเพื่อขอสัมภาษณ์ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างแวดล้อมของเยาวชนหลายกลุ่มที่ต้องสัมภาษณ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยมีขั้นตอนและเงื่อนไขในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

1) กลุ่มเยาวชน กลุ่มเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่จะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก จะคัดเลือกจากเยาวชนที่เป็นตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม โดยมีวิธีการคัดเลือกโรงเรียนและจำนวนนักเรียนตัวอย่างในการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบเจาะจง คือ เลือกจากโรงเรียนสามัญที่มีเยาวชนมาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มากที่สุดและเป็นโรงเรียนที่มีเยาวชนมาเรียนต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งโรงเรียนสามัญออกเป็น 3 ประเภท คือ โรงเรียนสหศึกษา โรงเรียนชายล้วน และโรงเรียนหญิงล้วน จากนั้นจะคัดเลือกเยาวชนของแต่ละระดับชั้น คือ ระดับชั้นปลาย 1 ปลาย 2 ปลาย 3 และชั้นสูง มาระดับชั้นละ 1 คน โดยให้ครอบคลุมทั้งเพศชายและหญิง รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างเยาวชนเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 4 คน

(ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-6) และในส่วนกลุ่มตัวอย่างเยาวชนไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะเลือกจากเพื่อนของเยาวชนตัวอย่างที่มาเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่เป็นเพศเดียวกันจำนวน 4 คน จำแนกได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3-6 รายชื่อโรงเรียน จำนวนเยาวชนตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึกจำแนกตามระดับชั้น และการเรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

รายชื่อโรงเรียน	จำนวนเยาวชนเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์				จำนวนตัวอย่างที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่จะสัมภาษณ์เชิงลึก	จำนวนตัวอย่างที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่จะสัมภาษณ์เชิงลึก
	ปลาย 1 (ม. 1)	ปลาย 2 (ม. 2)	ปลาย 3 (ม. 3)	ชั้นสูง (ม.4-6)		
1. โรงเรียนสหศึกษา - โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย - โรงเรียนมหารณพาราม	2 (ช) 1 (ญ)	- 3 (ญ)	1 (ญ) -	- 1 (ญ)	1 (ช) ชั้นปลาย 1 1 (ญ) ชั้นปลาย 2	1 (ช) ชั้นปลาย 1 1 (ญ) ชั้นปลาย 2
2. โรงเรียนชายล้วน - โรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริย์	-	1 (ช)	1 (ช)	1 (ช)	1 (ช) ชั้นปลาย 3	1 (ช) ชั้นปลาย 3
3. โรงเรียนหญิงล้วน - โรงเรียนสตรีวัดระฆัง	-	2 (ญ)	-	1 (ญ)	1 (ญ) ชั้นสูง	1 (ญ) ชั้นสูง
รวม	3	6	2	3	4 (คน)	4 (คน)

2) กลุ่มผู้ปกครองของเยาวชน เป็นผู้ปกครองของเยาวชนที่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 4 คน และผู้ปกครองเยาวชนไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 4 คน จำนวนผู้ปกครองที่สัมภาษณ์เชิงลึกจะเชื่อมโยงมาจากเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางที่ 3-6

3) กลุ่มครูโรงเรียนสามัญ เชื่อมโยงมาจากกลุ่มเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามตารางที่ 3-6 โดยเลือกตัวแทนจากครูโรงเรียนสหศึกษาโรงเรียนละ 1 คน ครูโรงเรียนชายล้วนและครูโรงเรียนหญิงล้วนโรงเรียนละ 1 คน รวมครูโรงเรียนสามัญของเยาวชนทั้งสองกลุ่มที่สัมภาษณ์ 4 คน

4) กลุ่มเพื่อน เพื่อนเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ 4 คน และเพื่อนเยาวชนที่ไม่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ 4 คน จำนวนกลุ่มเพื่อนที่สัมภาษณ์เชิงลึกและเชื่อมโยงกับเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามตารางที่ 3-6

5) พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลืออกจากพระอาจารย์ประจำวิชา พระอาจารย์ประจำชั้น และพระอาจารย์เจ้าหน้าที่ อย่างละ 1 รูป รวม 3 รูป

6) กลุ่มพระสงฆ์ เป็นพระสงฆ์ในวัดที่เยาวชนมักจะไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา โดยเลือกพระสงฆ์จากวัดตามกลุ่มพระสงฆ์ (ในตารางที่ 3-5) คือ จากวัดระฆังโฆสิตาราม และวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์วัดละ 2 รูป รวมพระสงฆ์ที่ต้องสัมภาษณ์จำนวน 4 รูป

ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่างแวดล้อมที่จะไปทำการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถแจกแจงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3-7 จำนวนตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างแวดล้อมที่สัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์					กลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์				พระสงฆ์ ทั่วไป	รวม จำนวน ตัวอย่าง
เยาวชน	ผู้ปกครอง	ครู โรงเรียน สามัญ	พระ อาจารย์	กลุ่ม เพื่อน	เยาวชน	ผู้ปกครอง	ครู โรงเรียน สามัญ	กลุ่ม เพื่อน		
4	4	4	3	4	4	4	*	4	4	35

* เป็นกลุ่มเดียวกับครูโรงเรียนสามัญเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

สรุปจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามจำนวน 260 คน และในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจำนวน 35 คน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การประมวลผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะแบ่งข้อมูลที่ได้ทั้งหมดแยกออกเป็น 2 ส่วน เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.4.1 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ได้ทำการสรุปคำตอบจากแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด 35 คน และอภิปรายตามขอบเขตของวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยใช้วิธีการบรรยายเชิงพรรณนา โดยมีประเด็นการวิเคราะห์ ดังนี้

- วิเคราะห์การขัดเกลาจริยธรรมจากกลุ่มตัวแทนการขัดเกลาทางสังคม ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ พระอาจารย์ กลุ่มเพื่อน และพระสงฆ์ทั่วไปทั้งของกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนและกลุ่มที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และในส่วนของสื่อมวลชนผู้วิจัยจะวิเคราะห์จากอิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อเยาวชนจากการประเมินของกลุ่มแวดล้อมและจากตัวเยาวชนเอง

3.4.2 ข้อมูลจากแบบสอบถาม

- วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 260 คน โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) อัตราร้อยละ (Percentage) และอภิปรายโดยใช้วิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

- วิเคราะห์คุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน โดยใช้การคำนวณแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ หลังจากนั้นนำมาแปรผลคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.5 ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อจำกัดในการทำการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

ข้อจำกัดก่อนทำการศึกษามี 2 ประเด็น คือ ในประเด็นเกี่ยวกับสื่อมวลชนในการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชน ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้สัมภาษณ์ผู้ทำหน้าที่สื่อมวลชนโดยตรง เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เน้นที่กลุ่มเป้าหมายที่คุ้นเคยกับเยาวชนจึงไม่สามารถหาผู้ที่ทำหน้าที่สื่อมวลชนที่มีความรู้จักกับเยาวชนที่จะให้ความเห็นเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยก็ไม่ได้วิเคราะห์เนื้อหาที่สื่อต่างๆ ในเรื่องเกี่ยวข้องกับการขัดเกลาจริยธรรมที่จะทำให้เกิดข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของสื่อต่อเรื่องนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงศึกษาอิทธิพล

ของสื่อในการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชนและจากความคิดเห็นของกลุ่มแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ พระสงฆ์ทั่วไป พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ และกลุ่มเพื่อน โดยการศึกษาในครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะความเห็นต่อบทบาทสื่อโทรทัศน์และวิทยุ เท่านั้น ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำสื่อต่างๆ ไปใช้ส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชนอย่างเหมาะสม และในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันศาสนาซึ่งมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนของการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากเยาวชนไม่ได้มีพระสงฆ์ที่คุ้นเคยหรือสนิทกันเป็นการส่วนตัวเพราะส่วนใหญ่เยาวชนจะไปวัดที่ใกล้กับโรงเรียน โดยมีครูที่โรงเรียนพาเยาวชนไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา ความสัมพันธ์ของเยาวชนกับพระสงฆ์จึงห่างกันทำให้การเก็บข้อมูลในส่วนของสถาบันศาสนาที่มีพระสงฆ์เป็นตัวแทนในการศึกษาจะเป็นการประเมินการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชนในภาพรวมซึ่งจะไม่ได้ระบุถึงเยาวชนกลุ่มใดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยตรง

นอกจากนี้โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์จะเปิดสอนสัปดาห์ละ 1 วัน และมีการปิดภาคเรียนเช่นเดียวกับโรงเรียนสามัญ ซึ่งนักเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์จะเป็นนักเรียนที่มาจากหลากหลายโรงเรียนสามัญ อันเป็นผลให้ในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งต้องสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนเกิดอุปสรรคในการนัดสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูล และการติดตามศึกษาเชิงลึกในแต่ละกรณีศึกษา กล่าวคือ ขาดความต่อเนื่องและมีเวลาจำกัด นอกจากนั้นในการศึกษาค้นคว้าวิจัยได้กำหนดที่จะทำการสัมภาษณ์เยาวชนและกลุ่มแวดล้อมทางสังคมที่ไม่ได้เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ด้วย ทำให้บางครั้งในการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลจะไม่ได้รับการตอบรับหรือยินดีที่จะให้ข้อมูลมากนัก ผู้วิจัยจึงต้องทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์ รวมทั้งมีการรับ-ส่งแบบสอบถามผ่านทางไปรษณีย์จึงทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมเยาวชนที่ไม่ได้เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์มีความล่าช้าและต้องใช้ระยะเวลายาวนาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์บทบาทของสถาบันสังคมในการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาเรื่อง “การขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชน : ศึกษาเปรียบเทียบผู้ที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร” โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ บทบาทสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา กลุ่มเพื่อน และอิทธิพลของสื่อมวลชน มีรายละเอียดดังนี้

4.1 บทบาทสถาบันครอบครัวในกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชน

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ใกล้ชิดกับเยาวชนมาตั้งแต่เกิด ซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอด ปลูกฝัง และอบรมสั่งสอนในด้านต่างๆ แก่เยาวชน จนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ รวมทั้งสถาบันครอบครัวยังมีอิทธิพลในด้านอื่นๆ อีก คือ ความเชื่อ ทศนคติ บุคลิกภาพ และการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งในการศึกษาส่วนนี้ได้นำเสนอถึงบทบาทของสถาบันครอบครัวในเรื่องประเด็น รูปแบบ และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรม การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรม และแนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้านของผู้ปกครอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1 รูปแบบและความสัมพันธ์ของครอบครัว

การวิเคราะห์ในประเด็นรูปแบบและความสัมพันธ์ของครอบครัวจะมาจากการสำรวจข้อมูลในแบบสอบถามส่วนของคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มผู้ปกครองของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-1 อัตราร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียน
พุทธศาสนานานาชาติ

ข้อมูลทั่วไป	เยาวชนเรียนโรงเรียนพุทธ ศาสนานานาชาติ		เยาวชนไม่เรียนโรงเรียนพุทธ ศาสนานานาชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้ปกครองของเยาวชน				
- บิดา มารดา	29	96.7	27	90.0
- ลุง/ ป้า	1	3.3	1	3.3
- ตา/ยาย	0	0.0	2	6.7
รวม	30	100.0	30	100.0
สถานภาพสมรสของผู้ปกครอง				
- สมรสและอยู่กับคู่สมรส	25	83.3	28	93.3
- โสด	1	3.3	0	0.0
- หย่าร้าง	1	3.3	0	0.0
- หม้าย	0	0.0	1	3.3
- แยกกันอยู่	3	10.0	1	3.3
รวม	30	100.0	30	100.0
อาชีพผู้ปกครอง				
- ธุรกิจส่วนตัว	8	26.7	3	10.0
- พนักงานบริษัท	7	23.3	6	20.0
- ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	7	23.3	7	23.3
- รับจ้างทั่วไป	2	6.7	4	13.3
- แม่บ้าน	6	20.0	10	33.3
รวม	30	100.0	30	100.0

จากตารางพบว่า ผู้ปกครองของเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติเกือบทั้งหมดมีครอบครัวที่มีบิดามารดาเป็นผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 96.7 ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 3.3 มีลุงกับป้าเป็นผู้ปกครอง ในส่วนผู้ปกครองของเยาวชนไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติก็มีลักษณะไม่แตกต่างกัน คือ ส่วนใหญ่มีครอบครัวที่มีบิดามารดาเป็นผู้ปกครองเช่นเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 90 รองลงมาเป็นตายาย และลุงกับป้า คิดเป็นร้อยละ 6.7 และ 3.3 ตามลำดับ

จากการศึกษาข้อมูลในแบบสอบถามในประเด็นรูปแบบครอบครัว พบว่า รูปแบบครอบครัวของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์นั้นส่วนใหญ่มีบิดามารดาเป็นผู้ปกครองและอาศัยอยู่ด้วยกัน โดยรูปแบบครอบครัวของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์จากทั้งหมด 60 ครอบครัว ส่วนใหญ่มีรูปแบบครอบครัวเดี่ยวจำนวน 43 ครอบครัว คือ มีสมาชิกในครอบครัวประกอบด้วย บิดา มารดา และบุตร และรูปแบบครอบครัวขยายมีจำนวน 17 ครอบครัว คือ มีสมาชิกในครอบครัวประกอบด้วย บิดา มารดา บุตร และญาติพี่น้อง (ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้ำ ออ) อาศัยอยู่ร่วมกันหรือปลูกบ้านอยู่ในบริเวณเดียวกันหรือเป็นครอบครัวที่แยกออกมาสร้างที่อยู่ใหม่หลังจากแต่งงานแต่ก็จะนำพ่อแม่หรือพี่น้องที่ยังไม่ได้แต่งงานของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาอยู่ด้วย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้แบ่งครอบครัวขยายออกเป็น 2 แบบ คือ ครอบครัวขยายที่อยู่ร่วมกัน 3 รุ่น ประกอบด้วย บิดา มารดา บุตร และ ปู่ ย่า ตา ยาย บิดา มารดา บุตร ปู่ ย่า ตา ยาย และ ลุง ป้า น้ำ ออ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้ำ ออ และ หลาน และครอบครัวขยายที่อยู่ร่วมกัน 2 รุ่น ประกอบด้วย บิดา มารดา บุตร และ ลุง ป้า น้ำ ออ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้านี้จะเห็นได้ว่า ครอบครัวของเยาวชนที่ศึกษามีเพียงส่วนน้อยที่ยังอาศัยอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัวขยาย คือ มีเพียง 17 ครอบครัวจากทั้งหมด 60 ครอบครัว โดยผู้ปกครองของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ให้เหตุผลในการที่ยังอยู่เป็นครอบครัวขยายว่า เพราะต้องดูแลพ่อแม่ที่อายุมากเนื่องจากญาติพี่น้องคนอื่นๆ แยกครอบครัวออกไปหมด ยกเว้นญาติพี่น้องที่ยังไม่แต่งงานก็จะอาศัยอยู่ร่วมกัน และครอบครัวที่มีกิจการส่วนตัวที่ต้องสืบทอดก็ต้องช่วยดูแลกิจการต่อจากพ่อแม่ รวมทั้งให้พ่อแม่มาอยู่ด้วยเพื่อช่วยเลี้ยงดูบุตรเมื่อต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ในส่วนรูปแบบครอบครัวเดี่ยวผู้ปกครองของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ให้เหตุผลตรงกันว่า การที่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวก็เพื่อให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพสังคมเมืองที่รายได้ของครอบครัวมาจากค่าจ้างหรือเงินเดือนที่จำกัดและตายตัว จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้รูปแบบและสมาชิกของครอบครัวมีขนาดลดลง กล่าวคือ เมื่อผู้ปกครองแต่งงานก็จะแยกครอบครัวออกมาซึ่งจะหาซื้อบ้านหรือเช่าบ้านใกล้ที่ทำงานของตน รวมทั้งใกล้กับสถานศึกษาของบุตรเพื่อความสะดวกในการเดินทาง และเพื่อความเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวเมื่อมีสมาชิกเพิ่มขึ้น รวมทั้งเป็นการควบคุมค่าใช้จ่ายของครอบครัวด้วย แต่ในช่วงปิดเทอมหรือวันหยุดบางครั้งก็จะส่งบุตรไปอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้องเพื่อช่วยเลี้ยงดูเนื่องจากบิดามารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน

กล่าวได้ว่าประเด็นการมีรูปแบบครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายของผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและเหตุผลหลายประการ สรุปได้ดังนี้

การมีครอบครัวเดี่ยว

1) ค่าใช้จ่าย เนื่องจากเป็นครอบครัวที่อยู่ในสังคมเมืองใหญ่ คือ กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีค่าครองชีพสูง ทั้งค่ากิน ค่าใช้จ่ายภายในบ้าน ค่าเล่าเรียนบุตร ค่าเรียนพิเศษ ค่าเดินทาง ฯลฯ ซึ่งถ้าอยู่เป็นครอบครัวใหญ่ก็จะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากขึ้นตามไปด้วย

2) ต้องการความเป็นอิสระจากครอบครัวใหญ่ เพราะการอยู่เป็นครอบครัวเดี่ยวจะได้ไม่ต้องขึ้นอยู่กับญาติพี่น้องมากนัก โดยเฉพาะเรื่องการตัดสินใจภายในบ้าน และค่าใช้จ่าย

3) ในด้านเวลา ปัจจุบันไม่ว่าในการทำงานหรือการเรียนมีเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน ทำให้ต้องหาที่อยู่อาศัยใกล้กับที่ทำงานหรือโรงเรียนเพื่อความสะดวกและเพื่อลดเวลาในการเดินทางของคนในครอบครัวจึงจำเป็นต้องแยกครอบครัวออกมาอยู่ต่างหาก และการที่ทุกคนต่างมีภาระและหน้าที่ของตนเองที่ต้องทำ ผู้ปกครองต้องออกไปทำงานนอกบ้านและบุตรต้องออกไปเรียนหนังสือทำให้เวลาในการอยู่ร่วมกันและใกล้ชิดกันของคนในครอบครัวลดน้อยลงไปด้วย

การมีครอบครัวขยาย

1) ต้องดูแลบิดามารดาที่แก่ชรา เนื่องจากญาติพี่น้องแยกครอบครัวออกไปหมดยกเว้นญาติพี่น้องที่ไม่ได้แต่งงาน

2) มีกิจการที่ต้องสืบทอดต่อจากครอบครัวร่วมกับญาติๆ

3) ต้องการให้บิดามารดาช่วยเหลือเลี้ยงดูบุตรเมื่อต้องออกไปทำงานนอกบ้าน

ในส่วนประเด็นความสัมพันธ์ของครอบครัวในด้านสถานภาพสมรสของผู้ปกครอง เยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศวิทยจากข้อมูล (ตาราง 4-1) พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.3 มีสถานภาพสมรสและอยู่กับคู่สมรส คือ มีทั้งหมด 25 ครอบครัว จากทั้งหมด 30 ครอบครัว รองลงมา แยกกันอยู่กับคู่สมรสมีร้อยละ 10 ซึ่งเป็นครอบครัวที่บิดาทำงานอยู่ต่างจังหวัดจึงอยู่กับมารดาเพียงลำพังมี 2 ครอบครัว และบิดานอนป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลมี 1 ครอบครัว ผู้ปกครองที่โสด คิดเป็นร้อยละ 3.3 คือ เป็นป่าที่ไม่ได้สมรสจึงรับหลานมาอยู่ด้วยมี 1 ครอบครัว และผู้ปกครองที่ย่าร้างคิดเป็นร้อยละ 3.3 คือ บุตรอยู่กับมารดามี 1 ครอบครัว และในส่วนสถานภาพสมรสของผู้ปกครองเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศวิทยส่วนใหญ่มีลักษณะไม่แตกต่างกัน คือ ผู้ปกครองมีสถานภาพสมรสและอยู่กับคู่สมรสคิดเป็นร้อยละ 93.3 มี 28 ครอบครัว รองลงมา ผู้ปกครองที่เป็นหม้าย คือ เป็นเยาวชนที่มียายเป็นผู้ปกครองมี 1 ครอบครัว

และผู้ปกครองที่แยกกันอยู่ คือ บิดาทำงานอยู่ต่างจังหวัดบุตรจึงอยู่กับมารดาเพียงลำพังมี 1 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 3.3 เท่ากัน

กล่าวได้ว่าในประเด็นความสัมพันธ์ของครอบครัวในด้านสถานภาพสมรสของผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิลาวันอาทิตย์ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส และอยู่กับคู่สมรสจะเห็นได้ว่ามีถึง 53 ครอบครัว จากทั้งหมด 60 ครอบครัว และจากการที่ผู้ปกครองมีสถานภาพสมรสและอยู่กับคู่สมรส คือ มีทั้งบิดามารดาอยู่พร้อมหน้ากันทำให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของเยาวชนทั้งสองกลุ่มมีความใกล้ชิดสนิทสนม มีการเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน และดูแลกัน ซึ่งทุกคนในครอบครัวจะมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของตนอย่างชัดเจน คือ บทบาทของบิดามารดาในการทำหน้าที่หารายได้มาเลี้ยงดูครอบครัว รวมทั้งงานดูแลรับผิดชอบภายในบ้าน เช่น การเลี้ยงดู ทำอาหาร ทำความสะอาดบ้าน เป็นต้น ส่วนลูกๆ มีหน้าที่หลักในการเรียนหนังสือและช่วยบิดามารดาทำงานบ้านเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้บทบาทที่สำคัญของบิดามารดา คือ การอบรมสั่งสอน ถึงแม้ว่าทั้งบิดาและมารดาจะทำงานนอกบ้านทั้งคู่ แต่การที่ได้อยู่พร้อมหน้าภายในครอบครัวเดียวกันทำให้เมื่อมีเวลาว่างก็สามารถที่จะอบรมสั่งสอนบุตรได้และสามารถดูแลบุตรได้อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้จากการศึกษาข้อมูลยังพบว่า มีครอบครัวของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิลาวันอาทิตย์ที่มีบิดามารดาแยกกันอยู่และหย่าร้างกัน กล่าวคือ ครอบครัวที่มีบิดามารดาแยกกันอยู่ บิดาต้องออกไปทำงานต่างจังหวัดเพื่อหารายได้มาสู่ครอบครัวและส่งเสียให้บุตรได้เรียนหนังสือนานๆ ถึงจะกลับมาบ้านบุตรจึงต้องอยู่กับมารดาเพียงลำพัง ทำให้การอบรมสั่งสอน ความเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน รวมทั้งความใกล้ชิดระหว่างพ่อ แม่กับบุตรในครอบครัวที่แยกกันอยู่จึงมีน้อยลง นอกจากนี้การที่ผู้ปกครองต้องออกไปทำงานนอกบ้านทั้งคู่ทำให้ต่างคนต่างมีรายได้ มีสังคมของตนเอง มีผลให้การดูแลซึ่งกันและกันระหว่างสามีและภรรยาเกิดความห่างเหินและอาจนำไปสู่ครอบครัวที่แตกแยกหรือหย่าร้างกัน

ในส่วนด้านอาชีพของผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิลาวันอาทิตย์พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 26.7 รองลงมาคืออาชีพพนักงานบริษัทและอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 23.3 เท่ากัน เป็นแม่บ้านคิดเป็นร้อยละ 20 และอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 6.7 และในส่วนอาชีพผู้ปกครองเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิลาวันอาทิตย์ ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมา คือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท รับจ้างทั่วไป และธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 23.3, 20, 13.3 และ 10 ตามลำดับ (ดูในตารางที่ 4-1)

ในประเด็นด้านอาชีพของผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ กล่าวได้ว่าส่วนใหญ่ผู้ปกครองจะประกอบอาชีพนอกบ้าน เช่น รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งทำธุรกิจส่วนตัวซึ่งได้แก่ ตู้ซัอมรด โรงกลิ้งร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายเฟอร์นิเจอร์ และร้านเสริมสวย ส่วนบุตรก็ต้องออกไปเรียนหนังสือรวมทั้งอาจจะมีการเรียนพิเศษต่อในตอนเย็น และการที่ผู้ปกครองต้องประกอบอาชีพนอกบ้านและเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ต้องเรียนหนังสือและเรียนพิเศษทำให้ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงเวลาหลังเลิกงานและเลิกเรียนหรือในวันหยุด และในช่วงเวลาที่ส่งบุตรไปโรงเรียนหรือไปเรียนพิเศษในวันหยุด ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่จะเป็นคนไปรับส่งบุตรด้วยตัวเอง ในส่วนผู้ปกครองของเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ พบว่าส่วนใหญ่จะมีอาชีพเป็นแม่บ้านแม้จะมีเวลาอยู่บ้านมากแต่ก็ไม่ใช่ว่ามีเวลาอยู่กับบุตรหลานมากนัก เนื่องจากบุตรหลานต้องเรียนพิเศษเพิ่มเติมในตอนเย็น เพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถรวมทั้งเพื่อสอบแข่งขันทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน และยังทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีกด้วย จากการศึกษาข้อมูล ผู้ปกครองที่มีอาชีพเป็นแม่บ้านอยากที่จะแบ่งเบาภาระให้กับครอบครัวจึงได้รับงานมาทำที่บ้านและหาอาชีพเสริม ได้แก่ การทำดอกไม้ประดิษฐ์จากถุงน่อง เย็บเสื้อผ้าไหม ทำขนม เปิดร้านขายของชำเล็กๆ น้อยๆ อยู่ภายในบ้านตนเอง และออกไปรับจ้างญาติพี่น้องทำงานในวันหยุดเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว ทำให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวระหว่างผู้ปกครองและเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ที่จะอยู่ใกล้ชิดกับบุตรหลานลดน้อยลงเช่นเดียวกัน และถึงแม้ว่าภาระหน้าที่ของคนในครอบครัวจะทำให้ความสัมพันธ์ของครอบครัวเยาวชนทั้งสองกลุ่มในการที่จะมีเวลาอยู่ร่วมกันและใกล้ชิดกันลดน้อยลงแต่จากการศึกษา พบว่า ครอบครัวของเยาวชนทั้งสองกลุ่มจะใช้เวลาในช่วงวันหยุดหรือเวลาว่างของคนในครอบครัวพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องต่างๆ รวมถึงสอดแทรกการอบรมสั่งสอนไปด้วย และการออกไปทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น การทำบุญ ตักบาตร ทานข้าวนอกบ้าน เดินเที่ยวห้างสรรพสินค้า ดูภาพยนตร์ ออกกำลังกายตามสวนสาธารณะหรือถ้าเป็นวันหยุดยาวติดต่อกันหลายๆ วันก็จะแวะเวียนไปเยี่ยมเยียนปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้องหรือไปท่องเที่ยวต่างจังหวัด แต่ในการไปเยี่ยมหรือไปท่องเที่ยวในแต่ละครั้งก็ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับเวลาที่ว่างที่มีตรงกันของคนในครอบครัว

4.1.2 วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของผู้ปกครอง

กระบวนการเรียนรู้และการขัดเกลาทางจริยธรรมสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในครอบครัวเพื่ออบรมสั่งสอนให้สมาชิกในครอบครัวเรียนรู้ที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคงและเหมาะสม ทั้งนี้กล่าวได้ว่าครอบครัวนอกจากจะมีบทบาทในการเลี้ยงดูสมาชิกใน

ครอบครัวแล้ววิธีการที่ใช้ในการอบรมเลี้ยงดูก็นับว่ามีความสำคัญมาก ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์วิธีการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของดวงเดือน พันธุมนาวินที่ได้จำแนกวิธีการอบรมเลี้ยงดูไว้ 5 แบบ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนวิธีการอบรมเลี้ยงดูจะมาจากแบบสอบถามของกลุ่มผู้ปกครองในส่วนที่ 3 บทบาทของสถาบันครอบครัวในการขัดเกลาจริยธรรม ผลการศึกษาอธิบายได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-2 อัตราร้อยละวิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย (ตอบได้มากกว่าหนึ่งคำตอบ)

วิธีการอบรมเลี้ยงดู	ผู้ปกครองเยาวชนเรียนโรงเรียน พุทธศาสนาวินอาทิตย	ผู้ปกครองเยาวชนไม่เรียน โรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย
	(n=30)	(n=30)
แบบรักสนับสนุน	43.3	43.3
แบบควบคุม	53.3	60.0
แบบใช้เหตุผล	73.3	53.3
แบบลงโทษทางจิต	33.3	13.3
แบบพึ่งตนเองเร็ว	43.3	40.0

จากข้อมูลในตารางข้างต้นวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย พบว่า ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล คิดเป็นร้อยละ 73.3 รองลงมา แบบควบคุม แบบรักสนับสนุน แบบพึ่งตนเองเร็ว และแบบลงโทษทางจิต คิดเป็นร้อยละ 53.3, 43.3, 43.3, และ 33.3 ตามลำดับ และในส่วนวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของผู้ปกครองเยาวชนไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย พบว่า ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมา แบบใช้เหตุผล แบบรักสนับสนุน แบบพึ่งตนเองเร็ว และแบบลงโทษทางจิต คิดเป็นร้อยละ 53.3, 43.3, 40, และ 13.3 ตามลำดับ

ในประเด็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยปรากฏว่าผู้ปกครองของเยาวชนทั้งสองกลุ่มใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรในแบบที่คล้ายกัน แต่ในกลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยจะให้ความสำคัญกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผลมากกว่า ส่วนกลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยจะให้ความสำคัญกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบควบคุมมากกว่า แต่เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมๆ แล้วจะพบว่า

การลดค่าขนม ลดเวลาในการเล่นกับเพื่อน ลดเวลาการดูโทรทัศน์ เล่นคอมพิวเตอร์ เล่นเกมส์ เป็นต้น และในการลงโทษแต่ละครั้งผู้ปกครองของเยาวชนทั้งสองกลุ่มจะมีการอบรมสั่งสอนหรือตักเตือนบุตรโดยจะบอกถึงโทษที่บุตรได้กระทำลงไป รวมทั้งยกตัวอย่างให้บุตรเห็นว่าสิ่งที่ได้กระทำลงไปนั้นมีโทษร้ายแรงต่อผู้อื่นและตนเองอย่างไร

อย่างไรก็ตามในประเด็นการอบรมเลี้ยงดูบุตรกล่าวได้ว่า ผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยส่วนใหญ่จะใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรในแบบควบคุมและแบบการใช้เหตุผล คือ เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการอธิบาย ยกตัวอย่าง พูดคุย เปิดโอกาสให้บุตรแสดงความคิดเห็นรวมถึงอธิบายเหตุและผลให้บุตรฟังว่าจะอะไรเป็นสิ่งที่ถูกอะไรเป็นสิ่งที่ไม่ดี และให้บุตรตัดสินใจเองว่าสิ่งใดควรและทำสิ่งใดไม่ควรทำซึ่งเป็นการให้อิสระแก่บุตรในการตัดสินใจทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีผู้ปกครองคอยดูแลและแนะนำอย่างใกล้ชิด ซึ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรดังกล่าวยังเป็นการอบรมสั่งสอนทั้งในแบบทางตรงและทางอ้อม ในแบบทางตรงนั้น ได้แก่ การบอกกล่าว แนะนำ จากบิดามารดาหรือผู้ปกครองโดยตรงว่าสิ่งใดควรทำและสิ่งใดไม่ควรทำ เพื่อจะส่งเสริมในด้านความประพฤติและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และขจัดความประพฤติและคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ให้ออกไปจากเยาวชน และในทางอ้อมจะเป็นเงื่อนไขที่ขึ้นอยู่กับสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น การมอบหมายงานให้เยาวชนทำเป็นประจำจนเกิดเป็นความเคยชินหรือเกิดจากการเลียนแบบ เป็นต้น โดยมีการลงโทษเพื่อเป็นการควบคุมความประพฤติที่ไม่ดีของบุตรด้วย

4.1.3 การอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรมของผู้ปกครอง

นอกจากวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ผู้ปกครองของเยาวชนทั้งสองกลุ่มยังมีการอบรมสั่งสอนที่เน้นด้านจริยธรรม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนการอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรมจะมาจากแบบสอบถามของกลุ่มผู้ปกครองในส่วนที่ 3 บทบาทของสถาบันครอบครัวในการขัดเกลาจริยธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ในประเด็นการอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรมให้แก่เยาวชน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ปกครองของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย พบว่า ผู้ปกครองของเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยจะอบรมสั่งสอนจริยธรรมในด้านการปฏิบัติศาสนกิจ พิธีกรรม และกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การไหว้พระ สวดมนต์ นั่งสมาธิ ฟังเทศน์ และนั่งวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งผู้ปกครองจะทำเป็นประจำทั้งที่บ้านและที่วัด รวมถึงการทำบุญ ทำทาน ตักบาตร ช่วยเหลือกิจกรรมของวัดในวันสำคัญต่างๆ และการช่วยเหลืองานต่างๆ ของโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย ซึ่งในโรงเรียนพุทธ

ศาสนาวัดอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ได้มีการตั้งกลุ่มผู้ปกครองเพื่อช่วยเหลืองานของโรงเรียนด้วย ได้แก่ จัดทำอาหารกลางวันให้แก่พระอาจารย์ เยาวชน ผู้ปกครอง และครูที่เป็นฆราวาส การหารายได้เข้าโรงเรียนโดยการขายของเล็กๆ น้อยๆ จัดสถานที่และเตรียมงานในโอกาสงานพิธีต่างๆ เป็นต้น ซึ่งก็จะให้บุตรเข้าช่วยหรือเข้าร่วมทำกิจกรรมด้วยทุกครั้ง ซึ่งเป็นการฝึกให้บุตรมีจิตใจที่ดี ไม่กระด้าง มีสติในการทำงานหรือในด้านการเรียน มีความเสียสละมีเมตตา มีความสามัคคี ความขยันอดทน และ ความกตัญญูกตเวทีย เป็นต้น รวมทั้งกลุ่มผู้ปกครองจะเข้าร่วมฝึกอบรมด้านจริยธรรมในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ด้วยเช่นกัน และยังเป็นกรอบสั่งสอนเพื่อให้บุตรได้เรียนรู้และซึมซับวัฒนธรรมประเพณีของไทยเพื่อจะได้สืบทอดให้แก่รุ่นต่อไป

นอกจากการอบรมสั่งสอนแล้วผู้ปกครองของเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ยังได้มีการเสริมและสอดแทรกความรู้ให้กับเยาวชนในด้านจริยธรรมอื่นๆ อีก ได้แก่ การนำบุตร/หลานเข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์โดยให้เหตุผลเป็นอันดับแรกว่า เพราะต้องการให้บุตร/หลานได้ใกล้ชิดพุทธศาสนาและได้ศึกษาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า นอกเหนือจากการเรียนในโรงเรียนสามัญ เพราะในปัจจุบันการเรียนวิชาเหล่านี้ในโรงเรียนสามัญมีจำนวนชั่วโมงเรียนน้อย จึงอยากให้บุตร/หลานศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งฝึกมารยาทไทยด้วย ข้อสอง คือ อยากให้บุตร/หลานรู้จักบาปบุญคุณโทษ และเหตุผลข้อสาม คือ ให้บุตร/หลานใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเมื่อเยาวชนเข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์แล้วผู้ปกครองมีความเห็นว่าบุตร/หลานมีความประพฤติที่เปลี่ยนไป โดยบุตร/หลานมีความประพฤติในด้านจริยธรรมที่ดีขึ้นที่เห็นได้ชัดก็คือ มีความรับผิดชอบและมีระเบียบวินัยในหน้าที่ของตนเองมากขึ้น เช่น การทำการบ้าน และทำงานบ้านที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ต้องคอยตักเตือนมากเหมือนแต่ก่อน มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม รู้ผิดชอบชั่วดีรู้ว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ และรู้จักบาปบุญคุณโทษ มีความกตัญญูกตเวทีย คือ เชื้อพังและช่วยเหลือบิดามารดา มีมารยาทอ่อนน้อมถ่อมตนกับผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสกว่า และมีสมาธิมากขึ้นทั้งในการเรียนและการใช้ชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ผู้ปกครองได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ปัจจุบันการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อเยาวชน เนื่องจากยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป การศึกษาหาความรู้มีหลากหลายมากขึ้นจึงอยากให้บุตรได้ศึกษาเพิ่มเติมในวิชาอื่นๆ นอกจากการเรียนในโรงเรียนสามัญ และนอกเหนือจากการเข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์แล้วผู้ปกครองยังได้มีการส่งเสริมเยาวชนในด้านจริยธรรมอื่นๆ อีก คือ การเล่าเรื่องธรรมะ ชื่อนหนังสือ และวีซีดีที่เกี่ยวกับธรรมะ คุณธรรม จริยธรรมมาให้บุตรได้อ่านและศึกษาเพิ่มเติม

ในส่วนการอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรมของผู้ปกครองของเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า ผู้ปกครองจะอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรมให้กับบุตรในด้านการไหว้พระ สวดมนต์ นั่งสมาธิ และฟังเทศน์ ทำบุญ ทำทาน ตักบาตร และช่วยเหลือกิจกรรมภายในวัด โดยผู้ปกครองให้ความเห็นว่า จะอบรมสั่งสอนบุตรในด้านจริยธรรมโดยเริ่มจากสิ่งง่ายๆ ก่อนเพื่อให้บุตรเกิดความสนใจและคิดว่าทำได้ไม่ยาก โดยจะทำเป็นตัวอย่างรวมทั้งบอกกล่าว แนะนำว่าปฏิบัติแล้วจะเกิดประโยชน์อย่างไร ซึ่งจะให้บุตรเริ่มปฏิบัติจากที่บ้านก่อน แต่ในด้านของการทำบุญ ทำทาน ตักบาตร และช่วยเหลือกิจกรรมภายในวัดจะทำเฉพาะในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและโอกาสสำคัญๆ เช่น วันวิสาขบูชา มาฆบูชา อาสาฬหบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษา รวมทั้งในโอกาสวันสำคัญของคนในครอบครัว เช่น ครบรอบวันเกิดของคนในครอบครัวหรือของ ปู่ ย่า ตา ยาย โดยจะพากันไปทำบุญทำทาน ตักบาตร ถวายสังฆทาน และฟังเทศน์ที่วัดแต่ไม่ได้ไปทำบ่อยครั้งนักจะขึ้นอยู่กับเวลาของคนในครอบครัวเป็นสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีเวลาวางตรงกัน เพราะถ้าเป็นวันหยุดก็ต้องพานบุตรไปเรียนพิเศษทั้งวันเสาร์และอาทิตย์ ส่วนในวันปกติผู้ปกครองก็ต้องทำงาน และนอกจากจะพานบุตร/หลานไปทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแล้วผู้ปกครองของเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้มีการอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรมให้แก่บุตรโดยจะนำหนังสือธรรมะซึ่งจะเป็นพวกการ์ตูนธรรมะหรือนิทานที่สอดแทรกในเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมมาให้บุตร/หลานได้อ่าน และมีการเล่าเรื่องธรรมะ โดยยกตัวอย่างในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัจจุบันในเรื่องของจริยธรรมประกอบให้บุตร/หลานได้ฟัง เช่น การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และในเรื่องของบาปบุญคุณโทษ เป็นต้น

กล่าวได้ว่าในประเด็นการอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรมของผู้ปกครองเยาวชนเรียนและไม่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเด็นต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและเหตุผลของเยาวชนและผู้ปกครองหลายประการด้วยกัน สรุปได้ดังนี้

- 1) ขึ้นอยู่กับความศรัทธาในด้านพุทธศาสนาของผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เลือกให้บุตรเรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ก็เพราะมีความศรัทธาในพุทธศาสนาและเห็นว่าโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะเป็นแหล่งอบรมสั่งสอนทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธศาสนาได้ดี เพราะมีบุคลากรทางพุทธศาสนาที่มีความรู้ความสามารถมาสอนให้กับเยาวชน นอกจากนี้อีกเหตุผลหนึ่งที่ผู้ปกครองเลือกให้บุตร/หลานมาเรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร ก็เพราะอยู่ใกล้บ้านและโรงเรียนบุตร/หลานสามารถเดินทางมาเรียนได้สะดวก

2) ขึ้นอยู่กับเวลาของเยาวชนและผู้ปกครอง ซึ่งในปัจจุบันเยาวชนส่วนใหญ่จะใช้เวลาว่างในการไปเรียนพิเศษเสริมในเชิงวิชาการ เพราะการศึกษาในเชิงวิชาการเป็นวิชาเรียนหลักและมีการแข่งขันกันค่อนข้างสูง ในส่วนการเข้าร่วมในกิจกรรมด้านจริยธรรมหรือศาสนา ผู้ปกครองให้การสนับสนุนแต่ก็จะเป็นช่วงวันหยุดยาวหรือมีเวลาว่างตรงกัน ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นการทำบุญตักบาตรและถวายสังฆทานเนื่องในวันสำคัญทางพุทธศาสนาหรือโอกาสสำคัญของคนในครอบครัวเท่านั้นเนื่องจากผู้ปกครองติดในเรื่องของการทำงานทำให้ไม่มีเวลาในการสนับสนุนในด้านจริยธรรมให้กับบุตรได้อย่างเต็มที่

3) ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ปกครอง คือ ในปัจจุบันมีข่าวไม่ดีในการปฏิบัติตัวของพระสงฆ์ออกมากก็จะทำให้ทั้งผู้ปกครองและเยาวชนมีความศรัทธาและความเชื่อถือต่อพระสงฆ์ลดลง ประกอบกับผู้ปกครองส่วนหนึ่งเชื่อว่าในเรื่องจริยธรรมนั้นผู้ปกครองสามารถสอนเองได้โดยไม่ต้องไปศึกษาเพิ่มเติมจากข้างนอกไม่เหมือนเรียนในเชิงวิชาการที่จะต้องใช้ในการสอบแข่งขันเพื่อศึกษาต่อและใช้ในการทำงานจึงอยากให้ศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของวิชาที่เป็นวิชาการมากกว่า

4) ผู้ปกครองไม่รู้จักสถาบันที่มีการอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรมและศาสนาจึงไม่ได้สนใจให้บุตรเข้าเรียน ซึ่งผู้ปกครองที่รู้จักก็จะบอกกันปากต่อปากหรือแนะนำกันมากกว่าหรือเป็นผู้ปกครองที่มีความสนใจจริงๆ เพราะมีการโฆษณาน้อยไม่เหมือนสถาบันกวดวิชาในทางวิชาการ

4.1.4 การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรม

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของผู้ปกครองเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย ซึ่งการวิเคราะห์ในส่วนนี้จะมาแบบสอบถามของกลุ่มผู้ปกครองในส่วนที่ 3 เรื่องการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับเยาวชน ผลการศึกษาสามารถแจกแจงได้ดังตารางต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-3 อัตราร้อยละของการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของผู้ปกครองเยาวชนที่
เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์
(ตอบได้มากกว่าหนึ่งคำตอบ)

คุณลักษณะทาง จริยธรรม	ผู้ปกครองของเยาวชน เรียน โรงเรียนพุทธศาสนา วันอาทิตย์ (n = 30)	คุณลักษณะทาง จริยธรรม	ผู้ปกครองของเยาวชน ไม่เรียน โรงเรียนพุทธ ศาสนาวันอาทิตย์ (n = 30)
ความเสียสละมีเมตตา	56.7	ความขยันอดสาหัส	66.7
ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	23.3	ความเสียสละมีเมตตา	46.7
ความขยันอดสาหัส	16.7	ความมีระเบียบวินัย	30.0
ความรับผิดชอบ	16.7	ความรับผิดชอบ	16.7
ความประหยัด	13.3	ความกตัญญูทวดเวท	13.3
ความกตัญญูทวดเวท	6.7	ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	10.0
ความมีระเบียบวินัย	6.7	ความประหยัด	6.7
ความสามัคคี	3.3	ความมีเหตุผล	3.3
ความมีเหตุผล	0.0	ความสามัคคี	0.0

จากตารางข้างต้นการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้แก่เยาวชน ผู้ปกครอง
ของเยาวชนเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ส่วนใหญ่จะปลูกฝังคุณลักษณะทางด้าน
จริยธรรมในด้านความเสียสละมีเมตตา คิดเป็นร้อยละ 56.7 รองลงมา ความซื่อสัตย์ยุติธรรม
ความขยันอดสาหัส ความรับผิดชอบ ความประหยัด ความกตัญญูทวดเวท ความมีระเบียบวินัย
และความสามัคคี คิดเป็นร้อยละ 23.3, 16.7, 16.7, 13.3, 6.7, 6.7 และ 3.3 ตามลำดับ
และในส่วนผู้ปกครองเยาวชนไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ส่วนใหญ่จะปลูกฝัง
คุณลักษณะทางด้านจริยธรรมในด้านความขยันอดสาหัส คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมา ความ
เสียสละมีเมตตา ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความกตัญญูทวดเวท ความซื่อสัตย์
ยุติธรรม ความประหยัด และความมีเหตุผล คิดเป็นร้อยละ 46.7, 30, 16.7, 13.3, 10, 6.7
และ 3.3 ตามลำดับ

ในประเด็นการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมเมื่อศึกษาเปรียบเทียบกัน
ระหว่างกลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ปรากฏว่า
ในกลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะให้ความสำคัญกับการปลูกฝัง
จริยธรรมในด้านความเสียสละมีเมตตามากกว่า ส่วนกลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียน

พุทธศาสนาวินยัยจะให้ความสำคัญกับการปลูกฝังจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์สุจริตมากกว่า แต่เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว พบว่า ผู้ปกครองของเยาวชนทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมใน 2 ด้าน คือ ความเสียสละมีเมตตา และความซื่อสัตย์สุจริต เป็นอันดับต้นๆ

โดยผู้ปกครองเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินยัยให้ความสำคัญเห็นถึงการเห็นความสำคัญของการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความเสียสละมีเมตตาว่า เนื่องจากคนไทยมีประเพณีและวัฒนธรรมที่ปลูกฝังและถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษ คือ ให้มีลักษณะนิสัยที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและมีเมตตาต่อผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก ซึ่งในสังคมเมืองการเสียสละหรือช่วยเหลือ แบ่งปันกันหาได้ยากเพราะทุกคนต่างต้องทำมาหากินเลี้ยงชีพตนและครอบครัว รวมทั้งมีการแข่งขันกันในด้านต่างๆ ค่อนข้างสูง รวมทั้งผู้ปกครองเห็นว่าการเสียสละมีเมตตาเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมพื้นฐานที่ดีจึงอยากให้นุตร/หลานปฏิบัติตามและไม่อยากให้สูญหายไปกับสังคมไทยหรือการเปลี่ยนแปลงไปของสังคมสมัยใหม่ที่ผ่านเข้ามา และจากการศึกษาข้อมูลยังพบว่า ผู้ปกครองของเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินยัยยังมีความใกล้ชิดกับศาสนา กล่าวคือ จะเข้าวัดทำบุญและปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำ รวมทั้งเมื่อเยาวชนมาเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินยัยก็จะมาเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนและวัดด้วย ทำให้ผู้ปกครองของเยาวชนในกลุ่มนี้ใกล้ชิดกับศาสนาและเห็นความสำคัญกับเรื่องของการเสียสละช่วยเหลือผู้อื่น การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว บาปบุญคุณโทษ และเรื่องของกรรมเวร และในส่วนผู้ปกครองของเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินยัยได้ให้ความสำคัญในด้านความซื่อสัตย์สุจริตโดยให้ความเห็นว่า คือ การไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งในด้านการงานและการเรียนและเป็นจริยธรรมที่อยากจะได้ปลูกฝังให้กับบุตร/หลานได้ฝึกและปฏิบัติเป็นอย่างมากตั้งแต่เด็ก เพราะต้องการให้นุตร/หลานสามารถพึ่งตนเองและหาเลี้ยงตนเองได้เมื่อเติบโตขึ้นหรือเมื่อไม่มีพ่อกับแม่อยู่ด้วย รวมทั้งในอนาคตจะได้มีงานทำที่ดี มีรายได้ที่ดี และอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป สำหรับคุณลักษณะจริยธรรมด้านอื่นๆ รองลงมาที่ผู้ปกครองทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญที่จะปลูกฝังให้กับเยาวชน คือ การมีความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ ซึ่งผู้ปกครองของเยาวชนทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นร่วมกันว่าคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 3 ด้านนี้มีความสำคัญและเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่เยาวชนซึ่งอยู่ในวัยเรียนควรมีเพื่อที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีต่อไป แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงไปของสังคมปัจจุบันสังคมรอบตัวเยาวชนเข้ามามีบทบาทต่อเยาวชนมากขึ้น เช่น เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย สื่อต่างๆ และกลุ่มเพื่อนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ซึ่งจะมีการนำเสนอและชักจูงให้เยาวชนหลงผิดได้ง่าย และทำให้เยาวชนคิดว่าเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมดาไม่ได้มีความผิดหรือร้ายแรง จึงละเลย

ในการที่จะปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎ ระเบียบ และความถูกต้อง และยังส่งผลถึงการไม่รับผิดชอบต่อหน้าชื่อของตนเอง ซึ่งจะเป็นการบ่มเพาะคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ต่อตัวเยาวชนและต่อสังคมส่วนรวม

อย่างไรก็ตามการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้ปกครองของเยาวชนแต่ละกลุ่มก็จะให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมที่แตกต่างกันไป ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความเห็นความสำคัญและดุลยพินิจของตัวบิดามารดาและผู้ปกครองของเยาวชนเป็นสำคัญแล้วจึงบอกกล่าว แนะนำโดยตรงว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ รวมทั้งมีการฝึกปฏิบัติเพื่อส่งเสริมให้บุตรมีคุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์และขจัดคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกไป นอกจากนี้การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของบิดามารดาและผู้ปกครองยังอาจมาจากสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ เช่น การมอบหมายงานหรือหน้าที่ให้บุตรทำจนเกิดความเคยชินหรือเกิดมาจากการเลียนแบบของบุตรที่เห็นผู้ปกครองหรือบิดามารดาเป็นแบบอย่าง ซึ่งการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับบุตรหลานก็เพื่อให้บุตรหลานได้ซึมซับหรือคุ้นเคยกับสิ่งเหล่านี้และนำไปประพฤติปฏิบัติต่อไป

4.1.5 แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้านของผู้ปกครองเยาวชนเรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย

นอกจากรูปแบบและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว วิธีการอบรมเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรม และการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้แก่เยาวชนแล้ว ผู้ปกครองของเยาวชนทั้งสองกลุ่มยังได้ให้แนวปฏิบัติในเรื่องคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านที่อาจกลายเป็นแบบอย่างที่ดีหรือไม่ดีให้แก่เยาวชน ซึ่งแนวปฏิบัติของผู้ปกครองเยาวชนทั้งสองกลุ่มผู้วิจัยจะรวบรวมมาจากการสัมภาษณ์และจากแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้สร้างแบบสอบถามในการประเมินระดับการมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนทั้งสองกลุ่มต่อไป ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-4 แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของผู้ปกครองเยาวชนที่เข้าเรียน และไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

คุณลักษณะทางจริยธรรม	ผู้ปกครองเยาวชนเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์	ผู้ปกครองเยาวชนไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์	สรุปแนวปฏิบัติ
ความรับผิดชอบ	<ul style="list-style-type: none"> - ทำผิดแล้วยอมรับผิด - ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จ - ทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด 	<ul style="list-style-type: none"> - ยอมรับภาระหน้าที่ตนเองได้กระทำลงไป - ทำหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด - ปฏิบัติตามหน้าที่และบทบาทของตนเองอย่างดีที่สุด 	<ol style="list-style-type: none"> 1 ยอมรับผิดในการกระทำของตนเอง 2 ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ 3 รู้จักหน้าที่และบทบาทของตนเอง
ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ตรงไปตรงมา - ไม่โอ้อวดเข้าข้างคนผิด - ไม่โก่งคนอื่น - ไม่เอาของคนอื่นมาเป็นของตน - ไม่โกหก - ไม่เอาเปรียบผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - ตรงไปตรงมา - มีใจเป็นกลาง - ไม่โก่ง - ไม่ลักขโมยของผู้อื่น - ไม่เอาเปรียบผู้อื่น 	<ol style="list-style-type: none"> 1 มีความเป็นกลางไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง 2 ไม่คิดโก่งผู้อื่น 3 ไม่พูดปด 4 ไม่เอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น 5 ทำอะไตรงไปตรงมา 6 ไม่เอาของคนอื่นมาเป็นของตน
ความมีเหตุผล	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ใช่อารมณ์ของตนเป็นใหญ่ - รู้ว่าสิ่งใดถูกหรือผิด - กล้าคิดกล้าแสดงออกในสิ่งที่ดี - มีการคิดก่อนทำ - อธิบายได้ในสิ่งที่ตนได้กระทำลงไป 	<ul style="list-style-type: none"> - ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นไม่เอาแต่ความคิดของตนเป็นใหญ่ - รู้ว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ - การตัดสินใจทำอะไรโดยไตร่ตรองถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ 	<ol style="list-style-type: none"> 1 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นไม่เอาความคิดของตนเป็นใหญ่ 2 มีการคิด วิเคราะห์ ไตร่ตรองก่อนตัดสินใจทำสิ่งใดอย่างรอบคอบ 3 รู้ว่าสิ่งใดถูกหรือผิด 4 กล้าคิดกล้าแสดงออกในสิ่งที่ดี 5 สามารถอธิบายสิ่งต่างๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจในสิ่งที่เรากระทำลงไปได้
ความกตัญญูกตเวที	<ul style="list-style-type: none"> - รู้จักตอบแทนบุญคุณ - เชื้อฟังกผู้มีพระคุณ - ช่วยเหลือผู้มีพระคุณ - เลี้ยงดูผู้มีพระคุณ 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้จักบุญคุณของผู้ที่เกื้อกูลช่วยเหลือและหาโอกาสตอบแทน - ช่วยเหลือผู้ที่เกื้อกูลเรา - เลี้ยงดูผู้มีพระคุณ 	<ol style="list-style-type: none"> 1 การรู้จักบุญคุณและตอบแทนผู้มีพระคุณ 2 ช่วยเหลือผู้มีพระคุณ 3 เลี้ยงดูผู้มีพระคุณ 4 เชื้อฟังกผู้มีพระคุณ

ตารางที่ 4-4 (ต่อ)

คุณลักษณะทางจริยธรรม	ผู้ปกครองเยาวชนเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย	ผู้ปกครองเยาวชนไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย	สรุปแนวปฏิบัติ
ความมีระเบียบวินัย	- ทำตามกฎ ระเบียบของสังคมที่กำหนด	- ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมไม่ฝ่าฝืนตามอำเภอใจ	1 ปฏิบัติตนเคารพกฎระเบียบที่สังคมกำหนดไว้โดยไม่ฝ่าฝืนตามอำเภอใจ
ความเสียสละมีเมตตา	- การทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม - การให้ในสิ่งที่เราสามารถให้ผู้อื่นได้ - ช่วยเหลือผู้อื่น - มีน้ำใจต่อผู้อื่น	- การยอมสูญเสียทรัพย์สินโดยไม่หวังผลตอบแทน - การให้เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ - รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่นโดยเฉพาะผู้ที่ด้อยกว่า	1 การช่วยเหลือผู้อื่น 2 การให้เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นที่ลำบากกว่า 3 การยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 4 การรู้จักแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น 5 การยอมทำทุกอย่างเพื่อคนอื่น
ความสามัคคี	- การรวมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จ - การไม่ทะเลาะกัน - การช่วยเหลือทำงานรวมกันเป็นกลุ่ม - มีความรักใคร่	- การทำงานหรือปฏิบัติงานร่วมกันจนสำเร็จลุล่วง - ไม่ทะเลาะกัน - การสร้างความสัมพันธ์อันดีในหมู่คณะ	1 การรวมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน พร้อมเพรียงกันในการทำกิจกรรมหรืองานให้สำเร็จลุล่วง 2 การช่วยเหลือกันทำงาน 3 การไม่ทะเลาะกัน 4 รักใคร่กันในหมู่คณะ 5 สร้างความสัมพันธ์อันดีในกลุ่ม
ความประหยัด	- ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยของเท่าที่จำเป็น - เก็บออมหรืออดออม - รู้จักใช้จ่าย	- ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยโดยไม่จำเป็น - รู้จักเก็บออม/มัธยัสถ์ - รู้จักใช้จ่ายทั้งเงินทองและทรัพยากร	1 ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น 2 รู้จักใช้จ่าย คิดก่อนซื้อโดยพิจารณาจากความสำคัญ ประโยชน์ และความเหมาะสม 3 รู้จักอดออม
ความขยันอุตสาหะ	- ปฏิบัติสิ่งใดๆ ด้วยความเพียรพยายามเพื่อให้เกิดความสำเร็จ - มีความสม่ำเสมอในการทำงาน - ไม่ย่อท้อ - ไม่ขี้เกียจ - แสวงหาความรู้อยู่เสมอ - อดทนต่อความยากลำบาก	- มีความเพียรพยายามทำงานให้สำเร็จลุล่วง - ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค - ไม่เกียจคร้าน - มีความอดทนประกอบกิจการงาน	1 มีความเพียรพยายาม มุ่งมั่นในการทำงานสิ่งหนึ่งสิ่งใดจนสำเร็จ 2 ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค 3 มีความอดทน 4 แสวงหาความรู้อยู่เสมอ 5 ไม่ขี้เกียจ

จากผลการศึกษาบทบาทสถาบันครอบครัวแสดงให้เห็นว่า ครอบครัวเป็นสถาบันแรกของสังคมที่มีความใกล้ชิดกับเยาวชนและมีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูและการอบรมสั่งสอนให้แก่เยาวชนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ การบอกกล่าวกันโดยตรงและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างเพื่อให้เยาวชนมีพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ปกติสุข รวมถึงครอบครัวยังเป็นสถาบันที่อบรมสั่งสอนแนะนำให้เยาวชนมีลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ ที่ชัดเจนมากขึ้นทั้งในด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม ฯลฯ หรือกล่าวได้ว่าถ้าเยาวชนคนใดมีครอบครัวที่อบอุ่นและมีการประพฤติปฏิบัติตามกรอบของศีลธรรมจริยธรรมตั้งแต่วัยแรก ก็จะทำให้เยาวชนคนนั้นเป็นเยาวชนที่ดีของสังคมได้

4.2 บทบาทของสถาบันการศึกษาในกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน

นอกจากสถาบันครอบครัวที่มีความใกล้ชิดกับเยาวชนแล้ว สถาบันการศึกษายังเป็นสถาบันที่สำคัญอีกสถาบันหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับเยาวชนรองลงมาจากครอบครัว เพราะในปัจจุบันเยาวชนใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนมากขึ้น รวมทั้งสถาบันการศึกษายังเป็นรากฐานของกิจกรรมต่างๆ เพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมหรือมรดกของสังคมไปยังเยาวชนรุ่นต่อไป และเป็นวิถีทางนำเยาวชนให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎระเบียบของสังคม ซึ่งสถาบันการศึกษาจะมีกระบวนการจัดรูปแบบการศึกษาอย่างเป็นระบบ คือ มีการแบ่งหน้าที่ต่างๆ ออกไปให้บุคคลหลายฝ่ายรับผิดชอบร่วมกัน เช่น โรงเรียน ครู นักเรียน เป็นต้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทของสถาบันการศึกษาในการขัดเกลาจริยธรรมในสถาบันการศึกษาของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ คือ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และโรงเรียนสามัญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 บทบาทการขัดเกลาจริยธรรมของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปัจจุบันการเรียนการสอนด้านจริยธรรมในโรงเรียนได้รับความสำคัญน้อยลง เพราะสถาบันการศึกษาจะมุ่งเน้นในทางวิชาการเพื่อนำไปใช้สอบสำหรับการแข่งขันเข้าสู่อการเรียนในระดับอุดมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องจริยธรรมของเยาวชนจึงลดน้อยลงจนก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมากมาย การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงได้รับการสนับสนุนเพื่อที่จะช่วยขัดเกลาให้เยาวชนมีความประพฤติปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสม โดยผู้ทำหน้าที่ในการขัดเกลาจริยธรรม คือ พระอาจารย์ ทั้งนี้ในการศึกษาบทบาทการขัดเกลาจริยธรรมของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นรูปแบบการดำเนินงาน ขั้นตอน ระยะเวลาในการเรียนการสอน ข้อมูลทั่วไปของพระอาจารย์ หลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรม การประเมินผลการเรียน การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรม และแนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้านของพระอาจารย์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1.1 รูปแบบการดำเนินงาน ขั้นตอน และระยะเวลาการเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รูปแบบการดำเนินงานของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แบ่งภาคการศึกษาออกเป็น 2 ภาค โดยภาคเรียนแรกจะเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 เดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายน และภาคเรียนที่สองจะเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 เดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ โดยวิธีการสมัครเรียนของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มี 2 แบบ คือ เยาวชนที่สมัครเรียนครั้งแรก และเยาวชนที่เป็นนักเรียนเก่าของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งถ้าเป็นเยาวชนที่สมัครเรียนในครั้งแรกจะต้องกรอกใบสมัครและนำรูปถ่ายมาสองใบ แต่ถ้าเป็นนักเรียนเก่าจะกรอกใบสมัครเพียงอย่างเดียวเพื่อจัดเก็บเป็นสถิติของโรงเรียนและเพื่อจัดเก็บข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน โดยเยาวชนทุกระดับชั้นที่มาสมัครเรียนจะไม่เสียค่าเล่าเรียน ยกเว้นค่าชุดนักเรียนและหนังสือเรียน ซึ่งการสมัครเรียนถ้ายังเป็นเยาวชนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาจะต้องนำผู้ปกครองมาสมัครเรียนด้วย เนื่องจากถือตามระเบียบของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่กำหนดไว้ว่าการเริ่มเข้ามาศึกษาเล่าเรียนกับพระต้องมีผู้นำมามอบตัวหรือถวายตัวให้แก่พระสงฆ์ และเป็นการรับรองเข้ารับการศึกษาซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีต แต่ในส่วนเยาวชนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไปไม่ต้องพาผู้ปกครองมาสมัคร สามารถสมัครด้วยตนเองได้เลยเพราะถือว่าผ่านการเรียนในระดับชั้นประถมศึกษามาแล้ว

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กำหนดระยะเวลาของการเรียนการสอน ดังนี้ ก่อนเข้าเรียนในเวลา 8.30 น. จะมีการเข้าแถวเพื่อทำการสวดมนต์ แผ่เมตตา นั่งสมาธิ และฟังโอวาทจากพระอาจารย์ซึ่งจะเป็นหลักธรรมสั้น ๆ หลังจากนั้นก็จะแยกย้ายเดินแถวเข้าห้องเรียนตามระดับชั้นของตัวเอง โดยมีพระอาจารย์ประจำชั้นเดินคุมแถวเข้าห้องเรียน ซึ่งลักษณะการเรียนการสอนในช่วงเช้าจะแบ่งเป็น 3 วิชา วิชาละ 50 นาที ถึง 1 ชั่วโมง จะเป็นวิชาที่เกี่ยวกับเรื่องพุทธศาสนาและจริยธรรมประกอบด้วย วิชาประวัติพระพุทธศาสนา(ภาษาไทย) วิชาธรรมะศึกษา และวิชาประวัติพุทธศาสนา(ภาษาอังกฤษ) โดยจะมีอาจารย์ที่เป็นพระสงฆ์มาสอนทั้ง 3 วิชา ซึ่งจะเป็นพระอาจารย์ที่มีความถนัดในเรื่องนั้นๆ การเรียนในช่วงเช้าจะเลิกเรียนประมาณ 11.30 น. หลังจากเลิกเรียนในช่วงเช้า

จะพักรับประทานอาหารกลางวันทางโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์จัดเตรียมไว้ให้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ซึ่งอาหารกลางวันทางโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ได้งบประมาณจากทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่จัดสรรมาให้ และอีกส่วนหนึ่งได้มาจากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธาและผู้ปกครองของเยาวชนที่ช่วยในด้านทุนทรัพย์และแรงงานในการจัดเตรียมอาหารให้กับพระอาจารย์ ครูที่เป็นฆราวาส เยาวชน และผู้ปกครอง จะมารับประทานอาหารร่วมกันบริเวณลานด้านหน้าตึกเรียนที่ทางโรงเรียนได้จัดไว้ให้ ส่วนพระอาจารย์จะรับประทานอาหารอยู่ด้านในตึกเรียน หลังจากพักรับประทานอาหารกลางวันในช่วงบ่ายจะเป็นการเรียนวิชาพิเศษจะเริ่มเรียนในเวลา 13.00น. ซึ่งจะเป็นวิชาที่แล้วแต่เยาวชนจะเลือกที่จะเรียนหรือไม่เรียนก็ได้ทางโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ไม่ได้บังคับ ได้แก่ วิชาดนตรีไทย นาฏศิลป์ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน มารยาทไทย ร้องเพลงธรรมะ วาทยศิลป์ ธรรมะศึกษา เป็นต้น ซึ่งในการเรียนการสอนวิชาในช่วงบ่ายจะมีทั้งครูที่เป็นฆราวาส และพระสงฆ์มาสอนแล้วแต่ความถนัดในวิชานั้นๆ ซึ่งทางโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ไม่ได้มีค่าใช้จ่ายในการสอนให้กับครูจะเป็นการสอนเพื่อเป็นวิทยาทานให้แก่เยาวชน โดยวิชาภาคบ่ายจะเลิกเรียนเวลาประมาณ 16.00 น.

4.2.1.2 ข้อมูลทั่วไปของพระอาจารย์ที่สอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การสำรวจข้อมูลจากแบบสอบถามของพระอาจารย์ที่สอนเยาวชนในระดับชั้นปลายและสูงโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในประเด็นข้อมูลทั่วไปของพระอาจารย์ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์กับเยาวชน จำนวนชั่วโมงการสอนต่อสัปดาห์ และระดับการศึกษา ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-5 อัตราร้อยละข้อมูลทั่วไปของพระอาจารย์ที่สอนระดับชั้นปลายและชั้นสูงในโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อมูลทั่วไป	พระอาจารย์ของเยาวชนระดับชั้นปลายและชั้นสูงโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
ความสัมพันธ์กับเยาวชน		
- พระอาจารย์ประจำชั้น	4	40.0
- พระอาจารย์ประจำวิชา	5	50.0
- พระอาจารย์ผู้บริหาร	1	10.0
รวม	10	100.0

ตารางที่ 4-5 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	พระอาจารย์ของเยาวชนระดับชั้นปลายและชั้นสูงโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
จำนวนปีที่ทำการสอน		
- 1 ปี	3	30.0
- 2 ปี	1	10.0
- 4 ปี	1	10.0
- 5 ปี	2	20.0
- 6 ปี	1	10.0
- 21 ปี	1	10.0
- 28 ปี	1	10.0
รวม	10	100.0
จำนวนการสอนต่อสัปดาห์		
- 1 คาบ	2	20.0
- 3 คาบ	7	70.0
- 6 คาบ	1	10.0
รวม	10	100.0
ระดับการศึกษา		
- ปริญญาตรี	2	20.0
- สูงกว่าปริญญาตรี	8	80.0
รวม	10	100.0

จากข้อมูลในตารางข้างต้นพบว่า พระอาจารย์ที่มาสอนเยาวชนนั้นแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ เป็นพระอาจารย์ประจำวิชาคิดเป็นร้อยละ 50 เป็นทั้งพระอาจารย์ประจำชั้นและพระอาจารย์ประจำวิชาคิดเป็นร้อยละ 40 และพระอาจารย์ผู้บริหารคิดเป็นร้อยละ 10 ซึ่งพระอาจารย์ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะคัดเลือกมาจากพระสงฆ์ทั่วไปและพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมหาวิทยาลัยที่ต้องการเข้ามาฝึกสอน โดยจะต้องเข้ามาสอบคัดเลือกซึ่งจะมีระยะเวลาในการสอน 1 ปีการศึกษา แต่ถ้าต้องการจะสอนในปีถัดไปจะต้องเข้ามาสอบคัดเลือกใหม่ ซึ่งจะเป็นไปตามกฎระเบียบของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์กำหนดไว้ นอกจากพระอาจารย์ที่เป็นผู้บริหารจะบริหารงานทั่วไปในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แล้วยังทำการสอนให้แก่เยาวชนด้วยรวมทั้งจะสอนแทนเมื่อพระอาจารย์รูปใดรูปหนึ่งไม่มาทำการสอน

ในส่วนจำนวนปีที่พระอาจารย์ทำการสอนจากข้อมูลในตาราง พบว่า มีตั้งแต่ 1-28 ปี โดยพระอาจารย์ที่มาสอนเยาวชนระดับชั้นปลายและสูงส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์มากกว่า 2 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาเป็นพระอาจารย์ที่มีประสบการณ์สอน 1-2 ปีคิดเป็นร้อยละ 40 ซึ่งการสอนในระดับชั้นปลายและชั้นสูงพระอาจารย์ส่วนใหญ่จะเป็นพระอาจารย์ที่มีการศึกษาและประสบการณ์ในการสอนมามาก เพราะเนื้อหาในการเรียนจะเป็นเนื้อหาที่ลึกซึ้งและยากขึ้นกว่าในระดับชั้นประถม โดยพระอาจารย์ที่ทำการสอน 1-2 ปี จะถูกจัดให้เป็นพระอาจารย์พิเศษ และพระอาจารย์ที่มาสอนมากกว่า 2 ปีขึ้นไปจะเป็นพระอาจารย์ประจำหรือเป็นระดับผู้บริหาร และจากการที่พระอาจารย์มีประสบการณ์สอนมายาวนานทำให้พระอาจารย์มีความใกล้ชิดและมีวิธีการที่จะทำให้เยาวชนได้เข้าใจในหลักศาสนาและจริยธรรมมากขึ้น รวมทั้งการสอนมานานทำให้เยาวชนเกิดความคุ้นเคยกับพระอาจารย์และเห็นพระอาจารย์เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติต่อไป

ส่วนจำนวนชั่วโมงการสอนพระอาจารย์จะมีการสอนตั้งแต่ 1-6 ชั่วโมงในแต่ละสัปดาห์ โดยส่วนใหญ่จะมีจำนวนชั่วโมงการสอนอยู่ระหว่าง 1-3 ชั่วโมงคิดเป็นร้อยละ 90 รองลงมาเป็นพระอาจารย์ที่มีจำนวนชั่วโมงการสอน 6 ชั่วโมงคิดเป็นร้อยละ 10 สำหรับพระอาจารย์ที่มีชั่วโมงการสอน 1-3 ชั่วโมงจะเป็นการสอนในช่วงเช้า คือ เป็นวิชาบังคับ 3 วิชาโดยพระอาจารย์จะเวียนกันไปสอนใน 4 ระดับชั้น คือ ระดับชั้นปลาย 1,2,3 และระดับชั้นสูง วิชาละ 50 นาที ถึง 1 ชั่วโมง ส่วนพระอาจารย์ที่มีชั่วโมงการสอนมากกว่า 3 ชั่วโมง คือ จะเป็นพระอาจารย์ที่มีการสอนในช่วงบ่าย ซึ่งเป็นวิชาเฉพาะที่เปิดสอนโดยใช้เวลาเรียนประมาณ 3 ชั่วโมง คือ วิชาธรรมศึกษาตรี โท เอก ซึ่งเป็นวิชาที่สอนพิเศษให้กับเยาวชนที่จะไปสอบนักธรรมชั้นตรี โท เอก เพื่อได้รับประกาศนียบัตรหรือเรียกว่า การสอบธรรมะสนามหลวง

ในส่วนระดับการศึกษาจากการศึกษาข้อมูลส่วนใหญ่พระอาจารย์ที่มาสอนจะมีระดับการศึกษาทางสายสามัญสูงกว่าปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมา คือ ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 20 ซึ่งพระอาจารย์ที่มาทำการสอนในแต่ละวิชาจะมีระดับการศึกษาทั้งสายสามัญและทางธรรม โดยทางโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีข้อกำหนดให้พระอาจารย์ที่มาทำการสอนจะต้องมีระดับการศึกษาทางสายสามัญตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปและในทางธรรมต้องจบธรรมศึกษาชั้นเอก จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่พระอาจารย์ที่มาทำการสอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรีซึ่งพระอาจารย์ให้ความเห็นว่า เนื่องจากปัจจุบันการศึกษาได้มีการพัฒนาไปมากพระอาจารย์ที่ทำการสอนจึงต้องมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อมาทำการสอนให้กับเยาวชนได้ทันตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

4.2.1.3 หลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรม และการประเมินผลการเรียนในด้านจริยธรรมของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

กรมการศาสนาได้กำหนดรูปแบบกระบวนการเรียนการสอนและหลักสูตรของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ไว้ในลักษณะเดียวกันตั้งแต่ปีพ.ศ.2522 โดยให้ใช้หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ฉบับกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วย วิชาบังคับ 3 วิชา คือ วิชาธรรม วิชาประวัติพระพุทธศาสนา และวิชาพุทธศาสนพิธี ส่วนวิชาเลือกขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของท้องถิ่นและความพร้อมของโรงเรียน เช่น วิชาภาษาอังกฤษ วาดศิลป์ ดนตรีไทย มารยาทไทย นาฏศิลป์ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันสามารถแบ่งหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ออกเป็น 3 แบบ (ประชุม ชุ่มเพ็งพันธ์, 2517 : 7-8) ดังนี้

- หลักสูตรที่โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์จัดขึ้นเองโดยเฉพาะ แต่ละโรงเรียนแต่ละท้องถิ่นอาจไม่เหมือนกันแล้วแต่ความสะดวก ความต้องการ และความจำเป็นของโรงเรียนนั้นๆ โรงเรียนที่ใช้หลักสูตรแบบนี้มักจะมีใบประกาศนียบัตรของตนออกให้นักเรียนที่จบหลักสูตรเป็นเอกเทศ
- หลักสูตรธรรมศึกษา(ตรี-เอก) โรงเรียนที่จัดสอนในแบบนี้จะส่งนักเรียนเข้าสอบธรรมศึกษานามหลวงเพื่อรับประกาศนียบัตรของกรมการศาสนา ซึ่งโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์เป็นจำนวนมากได้เปิดสอนพิเศษธรรมศึกษา และส่งนักเรียนเข้าสอบเพื่อรับประกาศนียบัตรธรรมศึกษา
- ไม่มีหลักสูตรวางไว้แน่นอนแต่จะวางไว้กว้างๆ คือ สอนวิชาทั่วไปและขึ้นอยู่กับคณะผู้ดำเนินงานที่จะพิจารณาตามความเหมาะสม การเรียนการสอนมุ่งให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธี วัฒนธรรมประเพณีไทย สันทนาการ วิชาชีพเบื้องต้น และให้สามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามสภาพของสังคม ฐานะครอบครัว สิ่งแวดล้อม ได้อย่างเหมาะสมเป็นประการสำคัญ โรงเรียนที่จัดหลักสูตรแบบนี้ไม่มีวุฒิบัตรออกให้ และไม่ได้ส่งสอบธรรมศึกษา

สำหรับหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนที่ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกำหนดขึ้นและมีการจัดทำหนังสือเรียนขึ้นมาเอง ซึ่งหนังสือเรียนที่นำมาให้เยาวชนเรียนเนื้อเรื่องจะมาจากหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โท และเอก โดยเลือกหัวข้อให้เหมาะสมกับเวลาที่เรียนและระดับชั้นนั้นๆ ของเยาวชน ซึ่งมีวิชาบังคับ 4 วิชา คือ วิชาธรรมศึกษา (เนื้อหาจะเกี่ยวกับศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรม) วิชาพุทธประวัติ (ภาคภาษาไทย)

วิชาพุทธประวัติ (ภาคภาษาอังกฤษ) และวิชากรรมฐาน-มารยาทไทย (ภาคปฏิบัติ) และในทุกปี การศึกษาโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ยังเปิดสอน วิชาธรรมศึกษาตรี โท เอก ให้แก่เยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์และประชาชนทั่วไปเพื่อเข้าสอบและรับประกาศนียบัตรธรรมศึกษา (ธรรมสนามหลวง) ชั้นตรี - เอก

นอกจากวิชาหลักที่สอนในช่วงเช้าแล้วยังมีวิชาเลือกที่สอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในตอนบ่ายโดยครูที่เป็นฆราวาสหรือพระสงฆ์แล้วแต่วิชาและความถนัดของครูท่านนั้นๆ รวมทั้งครูที่มาสอนต้องมีใจรักจริงๆ เพราะไม่มีค่าตอบแทนจะเป็นการสอนแบบวิทยาทาน ได้แก่ วิชาธรรมะภาคปฏิบัติ คือ วิปัสสนากัมมัฏฐาน วิชาดนตรีไทย นาฏศิลป์ ภาษาจีน มารยาทไทย สวดมนต์และร้องเพลงธรรมะ วาดศิลป์ อบรมธรรมศึกษาเพื่อใช้สอบแข่งขันหรือสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อ และวิชาสามัญทั่วไป เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา เป็นต้น ซึ่งผู้ที่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และสาขาต่างๆทั่วประเทศจนจบปีการศึกษานั้นๆ จะได้รับประกาศนียบัตร แต่ถ้าเรียนต่อเนื่องจนครบสามปีจะได้รับวุฒิปัตร์และหนังสือเรียนฟรีในปีถัดไป ซึ่งทางโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์จะจัดงานรับประกาศนียบัตรและวุฒิปัตร์ทุกปี การศึกษาที่ลานอโศก ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ราชวรมหาวิหาร แต่ถ้าเป็นสาขาที่อยู่ต่างจังหวัดทางโรงเรียนจะจัดส่งประกาศนียบัตร วุฒิปัตร์ และหนังสือเรียนไปให้ รวมทั้งทางโรงเรียนยังมีทุนการศึกษาแจกสำหรับนักเรียนในแต่ละปี โดยแบ่งประเภททุนการศึกษาออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

- ประเภทเรียนดี มีความประพฤติเรียบร้อย และขยันเรียน
- ประเภทนาฏศิลป์ – ดนตรีไทย
- ประเภทช่วยเหลือกิจกรรมโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์
- ประเภทสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์

โดยทุนการศึกษาทุกประเภททางโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ได้รับงบประมาณมาจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากการอุปถัมภ์ของเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย พระเถระ ศิษย์เก่า และผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ จากมูลนิธิโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ และจากการทอดผ้าป่าบำรุงการศึกษาซึ่งจะจัดทุกปีหลังจบปีการศึกษาให้ผู้มีจิตศรัทธาได้ร่วมช่วยเหลือ

นอกจากหลักสูตรการเรียนการสอนทางโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยยังมีกิจกรรมเสริมประกอบหลักสูตรการเรียนการสอนซึ่งจะมีตลอดทั้งปีการศึกษา และจะจัดกิจกรรมแบบนี้ทุกปี คือ สวดมนต์ ไหว้พระ นั่งสมาธิ

ฟังเทศน์ การเข้าค่ายปฏิบัติธรรม กิจกรรมวันพ่อและวันแม่แห่งชาติ กิจกรรมวันไหว้ครู การออกไปทัศนศึกษานอกสถานที่เนื่องในวันสำคัญ ได้แก่ วันปิยมหาราช การบำเพ็ญสาธารณกุศล ในสถานสงเคราะห์ต่างๆ และกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันมาฆบูชา (ภาพกิจกรรมต่างๆ คู่มือภาคผนวก ข) โดยการพาเยาวชนไปเข้าร่วมกับทางวัดอื่นๆ และหน่วยงานราชการต่างๆ ที่จัดกิจกรรม ซึ่งเป็นการให้เยาวชนได้ปฏิบัติจริงและเห็นจริงควบคู่ไปกับการเรียนการสอน และจากการสำรวจจากแบบสอบถามพระอาจารย์ได้ให้ความคิดเห็นว่า กิจกรรมเสริมประกอบหลักสูตรเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลในการสร้างเสริมและหล่อหลอมจริยธรรมให้กับเยาวชนในระดับสูง ซึ่งจะก่อให้เกิดคุณลักษณะในด้านต่างๆ เช่น ความกตัญญูต่องานต่อผู้มีพระคุณทั้งผู้ปกครอง บิดามารดา ครู อาจารย์ พระสงฆ์ การเสียสละช่วยเหลือกันทำงาน และความสามัคคีในการทำกิจกรรมต่างๆ เป็นหมู่คณะ นอกจากนี้จากการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมทางโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยังมีกิจกรรมเสริมอื่นๆ อีก คือ โดยการพาเยาวชนและผู้ปกครองไปทัศนศึกษาต่างจังหวัด ซึ่งก็แล้วแต่ทางโรงเรียนจะจัดไปไหนในแต่ละปีและถือได้ว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและให้ความรู้กับเยาวชนอีกด้วย

ในส่วนของวัดและการประเมินผลการเรียนของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดให้มีการสอบวัดผลปีละ 2 ครั้ง คือ สอบวัดผลกลางปี คือ ในช่วงเดือนกันยายน และการสอบวัดผลปลายปี คือ ในช่วงปลายเดือนมกราคมถึงต้นกุมภาพันธ์ โดยนักเรียนทุกคนจะต้องมีเวลาเรียนทั้งสิ้นร้อยละ 80 จึงมีสิทธิ์สอบ ซึ่งหมวดวิชาที่จะประเมินผล มีดังนี้

- วิชาธรรม	100 คะแนน
- วิชาประวัติพุทธศาสนา	100 คะแนน
- วิชาธรรมภาคภาษาอังกฤษ	100 คะแนน
- วิชาภาคปฏิบัติ	100 คะแนน
- เวลาเข้าเรียน (จิตพิสัย)	100 คะแนน
- ความประพฤติ (จิตพิสัย)	100 คะแนน

ส่วนเกณฑ์การตัดสินการประเมินผลการเรียนของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการนำคะแนนที่ประเมินได้ในปลายภาคเรียนแต่ละหมวดวิชามาเปลี่ยนเป็นระดับผลของการเรียนโดยใช้ตัวเลขแสดงระดับผลการเรียนในแต่ละหมวดวิชาเป็นระดับ ดังนี้

ได้คะแนน 80-100	ได้ระดับคะแนนเท่ากับ 4	คือ ผลการเรียนดีมาก
ได้คะแนน 70-79	ได้ระดับคะแนนเท่ากับ 3	คือ ผลการเรียนดี
ได้คะแนน 60-69	ได้ระดับคะแนนเท่ากับ 2	คือ ผลการเรียนปานกลาง
ได้คะแนน 50-59	ได้ระดับคะแนนเท่ากับ 1	คือ ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ
ได้คะแนน 1-49	ได้ระดับคะแนนเท่ากับ 0	คือ ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ

ในการประเมินผลการเรียนพระอาจารย์ผู้สอนประจำวิชาเป็นผู้ออกข้อสอบ ตรวจสอบ และ กำหนดการให้คะแนนและพระอาจารย์ประจำชั้นจะเป็นผู้ในคะแนนในหมวดของเวลาเรียนและ หมวดความประพฤติ โดยพิจารณาให้ตามที่เหมาะสมหรืออาจจะปรึกษาร่วมกับพระอาจารย์ที่ สอนประจำวิชา

กล่าวได้ว่าการปลูกฝังจริยธรรมของพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้กับเยาวชนนั้น พระอาจารย์มีแนวทางในการปลูกฝัง จริยธรรมให้กับเยาวชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

- ทางตรง ได้แก่ การอบรมสั่งสอน ซึ่งแจ่มชัดดีข้อเสีย โดยจัดเป็นหลักสูตร หรือวิชาเฉพาะ ได้แก่ วิชาธรรมจริยา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในวิชาหลักธรรม ศึกษา นอกจากนั้นยังสอดแทรกโดยการให้เยาวชนได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยมี พระอาจารย์เป็นผู้ควบคุมดูแลให้ประพฤติปฏิบัติไปในแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสม เช่น การมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน การ เสียสละ สามัคคี เป็นต้น
- ทางอ้อม ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียนโดยทาง โรงเรียนจะสอดแทรกกิจกรรมด้านต่างๆ ตามลักษณะโอกาส เช่น การจัด ป้ายนิเทศ การไปทัศนศึกษานอกสถานที่ และการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ ต่างๆ ได้แก่ วันพ่อ วันแม่ วันสำคัญทางพุทธศาสนา วันไหว้ครู วันสงกรานต์ ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังจริยธรรมในด้านความสามัคคี เสียสละมีเมตตา กตัญญูกตเวที รับผิดชอบ เป็นต้น

4.2.1.4 การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการสำรวจแบบสอบถามการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้กับเยาวชน ซึ่งการวิเคราะห์ในส่วนนี้จะมาจากแบบสอบถามในส่วนที่ 3 เรื่องการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับเยาวชน ผลการศึกษาสามารถแจกแจงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-6 อัตราร้อยละการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ตอบได้มากกว่าหนึ่งคำตอบ)

คุณลักษณะทางจริยธรรม	พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (n = 10)
ความเสียสละมีเมตตา	50.0
ความสามัคคี	40.0
ความรับผิดชอบ	30.0
ความกตัญญูกตเวที	30.0
ความมีระเบียบวินัย	30.0
ความประหยัด	30.0
ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	20.0
ความขยันอุตสาหะ	20.0
ความมีเหตุผล	10.0

จากตารางข้างต้นการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า พระอาจารย์ส่วนใหญ่จะปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับเยาวชนในด้านความเสียสละมีเมตตา คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา ความสามัคคี คิดเป็นร้อยละ 40 ความรับผิดชอบ ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความประหยัด คิดเป็นร้อยละ 30 ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความขยันอุตสาหะ คิดเป็นร้อยละ 20 และความมีเหตุผล คิดเป็นร้อยละ 10

การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในแต่ละด้านที่กล่าวมาข้างต้นหากพิจารณาจะเห็นได้ว่าทุกคุณลักษณะทางจริยธรรมมีความสำคัญ แต่คุณลักษณะทางจริยธรรมที่พระอาจารย์ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกๆ ที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชน คือ การเสียสละมีเมตตา และความสามัคคี ซึ่งพระอาจารย์ให้ความคิดเห็นในเรื่องการปลูกฝังด้านความเสียสละมีเมตตาว่า เป็นสิ่งที่เยาวชนในวัยนี้ควรได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็กเพราะเยาวชนจะต้องอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคมซึ่งการได้ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากหรือลำบากกว่าเราโดยเฉพาะกับมนุษย์ให้พ้นจากความลำบากหรือความทุกข์ถือได้ว่าเป็นการช่วยเหลืออันยิ่งใหญ่ โดยพระอาจารย์จะทำการยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่ใกล้ตัวควบคู่ไปกับการอบรมสั่งสอนในเชิงหลักการ เช่น การที่พระอาจารย์ได้มาทำการสอนให้กับเยาวชนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ถือเป็นการเสียสละโดยเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน คือ ยอมสูญเสียเวลาในการทำกิจของสงฆ์ต่างๆ เพื่อมาช่วยเหลือผู้ที่กำลังตกทุกข์ได้ยากและลำบากให้พ้นทุกข์ ให้มีความรู้ และก่อให้เกิดสติปัญญาสามารถช่วยเหลือตัวเองได้และนำไปช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป ซึ่งยังตรงกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในเรื่องของการให้ทาน คือ การแบ่งปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตามความสามารถของตน และอรรถจริยธรรม คือ การทำประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวม และในส่วนตัวด้านความสามัคคีนั้น พระอาจารย์ได้มีความเห็นว่าเป็นคุณลักษณะที่ทุกคนในสังคมที่ควรจะมีให้แก่กันและควรปลูกฝังให้กับเยาวชนซึ่งเป็นไม้อ่อนและเป็นวัยที่เริ่มจะเรียนรู้การเข้ากลุ่มสังคม เพราะถ้าคนในสังคมแตกความสามัคคีหรือไม่ร่วมมือกันทำสิ่งที่เกิดประโยชน์ก็ไม่สามารถอยู่ได้อย่างสงบสุขและเนื่องจากสถานภาพและบทบาทของการเป็นพระอาจารย์การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมและการเผยแพร่หลักคำสอนให้แก่เยาวชนก็เพื่อจะให้เยาวชนเป็นคนดีของสังคมต่อไป

4.2.2 แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้านของพระอาจารย์ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

นอกจากรูปแบบการดำเนินงาน ขั้นตอน และระยะเวลาในการเรียนการสอน ข้อมูลทั่วไปของพระอาจารย์ การประเมินผลการเรียน หลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรม และการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้แก่เยาวชนแล้ว พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยังได้ให้แนวปฏิบัติในเรื่องคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ซึ่งแนวปฏิบัติดังกล่าวผู้วิจัยได้รวบรวมมาจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อนำไปใช้สร้างแบบสอบถามในการประเมินการมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนทั้งสองกลุ่มต่อไป ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-7 แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

คุณลักษณะทางจริยธรรม	สรุปแนวปฏิบัติของพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์
ความรับผิดชอบ	1 ยอมรับผิดในการกระทำของตนเอง 2 รู้จักหน้าที่และบทบาทของตนเอง
ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	1 ให้ความเสมอภาคกัน 2 ไม่คดโกง 3 ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น
ความมีเหตุผล	1 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นไม่เอาความคิดของตนเป็นใหญ่ 2 มีสติ คิดอะไรให้รอบคอบ 3 มีการคิดอย่างเป็นระบบ 4 ไม่มั่งมาย
ความกตัญญูกตเวทิตี	1 การรู้จักคุณของผู้อื่นและหาโอกาสตอบแทน
ความมีระเบียบวินัย	1 การอยู่ในข้อตกลงหรือระเบียบปฏิบัติของสังคมเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความเรียบร้อยในหมู่คณะ
ความเสียสละมีเมตตา	1 การรู้จักสูญเสียประโยชน์ของตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 2 การช่วยเหลือผู้ที่ยากกว่า
ความสามัคคี	1 มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความพร้อมเพรียงในการทำงานเป็นกลุ่มหรือหมู่คณะ 2 การอยู่รวมกันด้วยความสมานฉันท์ 3 การช่วยเหลือกันทำงาน
ความประหยัด	1 การรู้จักอดออม 2 รู้จักใช้จ่ายให้เป็นประโยชน์และเกิดผลคุ้มค่า
ความขยันอุตสาหะ	1 มีความเพียรพยายามในการทำสิ่งใดให้ดีที่สุด 2 ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรค 3 มีความอดทน

อย่างไรก็ตามกล่าวได้ว่าโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันสังคมสถาบันหนึ่งที่มีบทบาทในการขัดเกลาจริยธรรมให้แก่เยาวชนมีกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชนอยู่ 2 แบบ แบบแรก คือ มีรูปแบบและหลักสูตรการเรียนการสอนที่กำหนดไว้แน่นอน รวมทั้งยังมีวิธีการปลูกฝังและถ่ายทอดตลอดจนการประเมินผลการเรียนอย่างมีระบบ และแบบที่สอง คือ มีการปลูกฝังจริยธรรมหรือถ่ายทอดโดยไม่ได้ตั้งใจโดยผ่านกิจกรรมเสริมหรือกิจกรรมนอกหลักสูตรที่โรงเรียนกำหนดขึ้น และการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของพระอาจารย์ผู้สอน ซึ่งเป็นการนำความรู้ใน

ด้านจริยธรรมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการอบรมสั่งสอนแก่เยาวชนและให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันโดยการให้เยาวชนได้ปฏิบัติจริงและเห็นจริงเพื่อให้เยาวชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

4.2.3 บทบาทการขัดเกลาจริยธรรมของโรงเรียนสามัญ

โรงเรียนถือเป็นสถาบันสังคมที่ให้การศึกษอบรม ปลูกฝัง ถ้ายทอด และ ประเมินผลอย่างเป็นระบบและมีแบบแผน เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ในด้านวิชาการ จริยธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ของสังคม โรงเรียนจึงมีความสำคัญในการทำหน้าที่ให้การ อบรมสั่งสอนและหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่สมาชิกของสังคมในด้านต่างๆ โดย ผู้ทำหน้าที่ในการขัดเกลาจริยธรรม คือ ครู ซึ่งการศึกษาด้านบทบาทการขัดเกลาจริยธรรมของโรงเรียน สามัญในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นรูปแบบและระยะเวลาการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาและจริยธรรม หลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมของโรงเรียน และการ ประเมินผลการเรียน การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรม และแนวปฏิบัติคุณลักษณะทาง จริยธรรม 9 ด้านของครูโรงเรียนสามัญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.3.1 รูปแบบ และระยะเวลาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและ จริยธรรมของโรงเรียนสามัญ

รูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรมในโรงเรียนสามัญ ของเยาวชนกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาทั้งที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัน อาทิตย์จะมีการแบ่งการเรียนการสอนของแต่ละปีการศึกษาออกเป็น 2 ภาค ภาคเรียนแรกจะ เริ่มต้นเรียนเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายนและภาคเรียนที่สองจะเริ่มเรียนตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงกุมภาพันธ์ ซึ่งโรงเรียนสามัญใน 11 โรงเรียนของเยาวชนที่เป็นกลุ่มอย่างแต่ละโรงเรียนจะแบ่ง ระยะเวลาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรมแตกต่างกัน จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล และการสัมภาษณ์สามารถแบ่งออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

- เรียนวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรมรวมกันสัปดาห์ละ 1 คาบ/สัปดาห์ (ตามกระทรวงศึกษาธิการกำหนดเป็นวิชาบังคับ) ได้แก่ โรงเรียนชินนโรส วิทยาลัย โรงเรียนวัดนวลนรดิศ โรงเรียนวัดมกุฏกษัตริย์ และโรงเรียน เบญจมราชาลัย

- เรียนวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรม (วิชาบังคับ) สัปดาห์ละ 1 คาบและวิชาจริยธรรมสัปดาห์ละ 1 คาบ รวม 2 คาบ/สัปดาห์ ได้แก่ โรงเรียนวัดคูสีตาราม โรงเรียนราชวินิตมัธยม โรงเรียนสตรีวัดอัปสรสวรรค์ และโรงเรียนมหารณพาราม
- เรียนวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรม (วิชาบังคับ) สัปดาห์ละ 1 คาบและเรียนวิชาเสริมพระพุทธศาสนา 1 คาบ รวม 2 คาบ/สัปดาห์ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ และโรงเรียนวัดราชโอรส
- เรียนวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรม (วิชาบังคับ) สัปดาห์ละ 1 คาบวิชาบังคับเลือกที่เกี่ยวกับศาสนาและจริยธรรมสัปดาห์ละ 1 คาบ และวิชาคุณธรรม 1 คาบหรือบางโรงเรียนจะเรียกว่าชั่วโมงโฮมรูมโดยจะเรียนทุกวันรวม 3 คาบ/สัปดาห์ คือ เป็นการสอนก่อนเข้าเรียนหรือก่อนเลิกเรียนประมาณ 50 นาทีถึง 1 ชั่วโมง โดยจะให้นักเรียนนั่งสมาธิหรือสวดมนต์รวมทั้งอบรมจริยธรรมก่อนเข้าเรียนหรือก่อนกลับบ้าน ซึ่งก็แล้วแต่ทางโรงเรียนนั้นๆ จะกำหนดตามความเหมาะสม ได้แก่ โรงเรียนสตรีวัดระฆัง

ซึ่งวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรมนอกเหนือจากที่กระทรวงศึกษาธิการ

กำหนดให้เรียนสัปดาห์ละ 1 คาบแล้ว จำนวนชั่วโมงการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรมที่เพิ่มขึ้นในแต่ละสัปดาห์ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้นจะขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของโรงเรียนนั้นๆ ตามความเหมาะสม

จากการศึกษาข้อมูลและการสัมภาษณ์ความสัมพันธ์ของครูโรงเรียนสามัญกับเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์สามารถแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ เป็นครูประจำชั้นอย่างเดียว เป็นครูสอนประจำวิชาพุทธศาสนาและจริยธรรม และเป็นทั้งครูประจำชั้นและครูประจำวิชาพุทธศาสนาและจริยธรรม ซึ่งการสอนวิชาพุทธศาสนาและจริยธรรมในโรงเรียนสามัญนอกจากจะมีครูประจำวิชามาสอนแล้ว ปัจจุบันครูประจำชั้นจะมีชั่วโมงการสอนวิชาจริยธรรมด้วย ซึ่งจะเป็นในช่วงก่อนเข้าเรียนหรือหลังเลิกเรียนให้กับนักเรียนในห้องที่ประจำชั้น ซึ่งเป็นการร่วมมือระหว่างครูและโรงเรียนเพื่ออบรมสั่งสอนเยาวชนในด้านจริยธรรม โดยจะให้ครูประจำชั้นเป็นผู้คอยอบรมสั่งสอนและดูแลอีกทางหนึ่ง เพราะเยาวชนจะมีความใกล้ชิดกับครูประจำชั้นมากกว่าครูประจำวิชาอื่นๆ เพื่อไม่ให้เยาวชนหลงผิดหรือปฏิบัติไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควรอันเนื่องมาจากการห่างเหินจากคุณธรรมและจริยธรรม ในส่วนวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรมในโรงเรียนสามัญจะมีทั้งครูและพระสงฆ์มาสอน แต่ถ้าเป็นวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรมซึ่งเป็นวิชาบังคับจะเป็นครูในหมวดวิชาสังคมศาสตร์สอน แต่ถ้าเป็นวิชาเสริมหรือเป็นเนื้อหาที่

เกี่ยวกับพระสงฆ์โดยตรงก็จะให้พระสงฆ์มาช่วยสอนซึ่งพระสงฆ์ที่มาสอนนั้นจะเป็นพระสงฆ์ทั่วไป และพระสงฆ์ฝึกสอน โดยพระสงฆ์ฝึกสอนจะเป็นพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งก็แล้วแต่ทางโรงเรียนจะกำหนดว่าแต่ละสัปดาห์จะให้ครูและพระสงฆ์เป็นผู้สอนกี่ชั่วโมง แต่ถ้าเป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้กับวัดก็จะมีพระสงฆ์มาสอนเป็นประจำทุกสัปดาห์ แต่ถ้าโรงเรียนใดไม่ได้อยู่ใกล้กับวัดก็ต้องเชิญพระสงฆ์จากวัดอื่นมาสอนหรือเป็นพระสงฆ์ที่ขอมาฝึกสอน ซึ่งพระสงฆ์ที่จะมาสอนนั้นจะมีการศึกษาทั้งในทางธรรมและสายสามัญ โดยทางโรงเรียนจะไปรับและส่งรวมทั้งเลี้ยงอาหารกลางวันถ้าพระสงฆ์มีสอนในช่วงเช้าและจัดห้องพักรูให้กับพระสงฆ์ด้วย และจากการศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนสามัญได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ในบางครั้งโรงเรียนก็ไม่ได้เชิญพระสงฆ์มาสอนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีข้อจำกัด คือ ในด้านงบประมาณของโรงเรียน คือ ในด้านสถานที่, รถรับส่ง, ค่าปัจจัย, ค่าอาหาร รวมทั้งปัญหาเรื่องเวลาในการเดินทางมาสอนของพระสงฆ์ซึ่งมีเวลาไม่แน่นอนทำให้มีการเรียนการสอนของเยาวชนไม่ต่อเนื่อง เช่น ถ้าเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ก็จะต้องงดสอนเพราะพระสงฆ์จะต้องทำกิจของสงฆ์ในวันสำคัญเหล่านี้และให้ครูมาสอนแทนรวมทั้งพระสงฆ์ที่มาสอนบางท่านเอาใจเด็กมากเกินไปทำให้เด็กไม่ค่อยเชื่อฟังและเล่นมากกว่าเรียน

4.2.3.2 หลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมเสริม และการประเมินผลการเรียน ในด้านจริยธรรมของโรงเรียนสามัญ

จากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่างๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภูมิวิชาการ กระบวนการศึกษาธิการ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก กระบวนการศึกษาธิการโดยอาศัยอำนาจมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 จึงเห็นสมควรปรับปรุงและกำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 โดยยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ กล่าวคือ เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น โดยกำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี มีสาระการเรียนรู้มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่มและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นช่วงชั้นละ 3 ปี จัดเฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาจัดทำสาระในรายละเอียดเป็นรายปี หรือรายภาคให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณสมบัตินพึง

ประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมายด้วย

ส่วนหลักสูตรของโรงเรียนสามัญจะประกอบด้วย การเรียนรู้และประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติมเป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนและกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โดยสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน 8 กลุ่ม คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ ซึ่งสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา www.academic.obec.go.th [online], 12 พฤษภาคม 2550) ได้แก่

กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤติของชาติ

กลุ่มสอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

ในส่วนสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในด้านวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 5 สาระ ประกอบด้วย สาระด้านศาสนา ศิลธรรม และจริยธรรม สาระด้านหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ซึ่งในด้านศาสนา ศิลธรรม และจริยธรรมมีวัตถุประสงค์และเนื้อหา 3 ข้อ คือ

- 1) เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน
- 2) ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ
- 3) ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

นอกจากสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเยาวชน ได้แก่

- **กิจกรรมแนะแนว** เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต คุณลักษณะทางอารมณ์ และการเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งครูทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ
- **กิจกรรมนักเรียน** เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น โครงการกิจกรรมตามความสนใจชุมนุมวิชาการ กิจกรรมรักการอ่าน กิจกรรมสาธารณประโยชน์ ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์

จากการศึกษาข้อมูลจากแบบสอบถามเยาวชนทั้งสองกลุ่มให้ความคิดเห็นว่าการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาและจริยธรรมในโรงเรียนสามัญตามหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมของกระทรวงศึกษาธิการนั้น มีส่วนช่วยส่งเสริมจริยธรรมให้แก่ตนเองในด้านต่างๆ คือ ช่วยให้เป็นคนมีเหตุผลมากขึ้น มีหลักธรรมประจำใจ ทำให้เป็นคนดีมีศีลธรรม รู้จักบาปบุญคุณโทษ รวมถึงเป็นศาสนาประจำชาติไทยจึงควรจะต้องเรียนรู้ไว้เพื่อสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป แต่จากการศึกษาข้อมูลยังพบว่า การเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาและจริยธรรมของเยาวชนได้มีความสำคัญลดลงไป คือ ไม่ได้เป็นวิชาหลักแต่เป็นวิชาเลือก รวมทั้งพบว่าครูผู้สอนในวิชานี้เป็นเพียงครูฝึกสอนเพราะเป็นแค่วิชาเสริมหรือวิชาเลือก และประกอบกับครูฝึกสอนนั้นมีคุณวุฒิและวัยวุฒิไม่แตกต่างจากนักเรียนมากนักทำให้เยาวชนไม่มีความเกรงกลัวและไม่เชื่อฟังรวมถึงไม่ตั้งใจเรียน

นอกจากหลักสูตรการเรียนการสอนตามสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นวิชาหลักและวิชาบังคับที่จะต้องเรียนแล้ว จากการศึกษาข้อมูลจากแบบสอบถามโรงเรียนสามัญยังมีกิจกรรมเสริมในด้านจริยธรรมให้กับเยาวชน คือ การเข้าค่ายอบรมพุทธศาสนา ตักบาตร ฝึกมารยาทไทย การแข่งขันธรรมะ และกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น การสวดมนต์ ไหว้พระ นั่งสมาธิ ฟังเทศน์ จัดบายนิเทศ การเวียนเทียน ทำเทียนพรรษา ทอดผ้าป่า และนอกจากกิจกรรมเสริมเหล่านี้โรงเรียนยังได้เข้าร่วมเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ คือ การนำหลักพุทธศาสนามาบูรณาการให้เข้ากับวิชาเรียนหลักในเชิงวิชาการและ

กิจกรรมต่างๆ เช่น การสวดมนต์หรือนั่งสมาธิก่อนและหลังเลิกเรียน การทำรายงานเกี่ยวกับวิชา พุทธศาสนาและจริยธรรม จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น จัดป้ายนิเทศ แสดง ละคร เป็นต้น ซึ่งในประเด็นนี้จากการสอบถามครูโรงเรียนสามัญได้ให้ความคิดเห็นว่า กิจกรรม เสริมประกอบหลักสูตรเหล่านี้ส่งเสริมจริยธรรมให้กับนักเรียนในระดับสูง เพราะทำให้เยาวชนได้ ปฏิบัติจริงและเห็นจริงควบคู่ไปกับการเรียนการสอนในวิชาหลัก และทำให้เยาวชนเกิดความสนใจ ที่จะนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันต่อไป และเป็นไปตามหลักการของกระทรวงศึกษาธิการที่ว่า “มีความรู้คู่คุณธรรม”

ในส่วนการวัดและประเมินผลการเรียนของโรงเรียนสามัญเป็นกระบวนการที่ให้ ครูผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพนักเรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ นักเรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ ซึ่งโรงเรียนในฐานะผู้รับผิดชอบด้าน การประเมินผลการเรียนจะต้องทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียน ให้เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้า ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้หรือไม่ และมากน้อยเพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินผลการเรียนจึงต้องใช้วิธีการที่ หลากหลายโดยเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินจาก ความประพฤติ พฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสม ผลงาน โดยจะจัดให้มีการประเมินผลการเรียนปีละ 2 ครั้ง คือ สอบวัดผลกลางปี (ในภาค การศึกษาแรก) และสอบวัดผลปลายปี (ในภาคการศึกษาปลาย) ในบางโรงเรียนจะมีการสอบ กลางภาคเพื่อเป็นการเก็บคะแนน ซึ่งการสอบกลางภาคนั้นจะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและเวลา ของแต่ละโรงเรียนจะกำหนด

4.2.3.2 การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของครูโรงเรียนสามัญ

นอกจากรูปแบบ ระยะเวลา หลักสูตร และกิจกรรมเสริมของโรงเรียนสามัญ ดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของครูผู้สอนถือว่ามีมีความสำคัญ เพราะครูถือได้ว่าเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเยาวชนและให้การอบรมสั่งสอนเป็นที่สองรองจากบิดามารดา ของเยาวชน ซึ่งการวิเคราะห์ในส่วนนี้จะมาจากแบบสอบถามในส่วนที่ 3 เรื่องการปลูกฝัง คุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับเยาวชน ผลการศึกษาสามารถแจกแจงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-8 อัตราร้อยละการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของครูโรงเรียนสามัญเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ (ตอบได้มากกว่าหนึ่งคำตอบ)

คุณลักษณะทางจริยธรรม	ครูโรงเรียนสามัญของเยาวชน <i>เรียน</i> โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ (n = 30)	คุณลักษณะทางจริยธรรม	ครูโรงเรียนสามัญของเยาวชน <i>ไม่เรียน</i> โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ (n = 30)
ความมีระเบียบวินัย	73.3	ความขยันอดสาหัส	63.3
ความรับผิดชอบ	66.7	ความรับผิดชอบ	60.0
ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	33.3	ความมีระเบียบวินัย	56.7
ความเสียสละมีเมตตา	30.0	ความเสียสละมีเมตตา	23.3
ความขยันอดสาหัส	30.0	ความมีเหตุผล	13.3
ความมีเหตุผล	13.3	ความกตัญญูกตเวที	10.0
ความกตัญญูกตเวที	10.0	ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	10.0
ความสามัคคี	6.7	ความสามัคคี	3.3
ความประหยัด	3.3	ความประหยัด	3.3

จากตารางข้างต้นการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูโรงเรียนสามัญเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์พบว่า ครูส่วนใหญ่คิดว่าตนเป็นแบบอย่างในด้านความมีระเบียบวินัย คิดเป็นร้อยละ 73.3 รองลงมา คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความเสียสละมีเมตตา ความขยันอดสาหัส ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความสามัคคี และ ความประหยัด คิดเป็นร้อยละ 66.7, 33.3, 30, 30, 13.3, 10, 6.7 และ 3.3 ตามลำดับ ส่วนครูโรงเรียนสามัญเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์พบว่า ครูส่วนใหญ่คิดว่าตนเป็นแบบอย่างในด้านความขยันอดสาหัส คิดเป็นร้อยละ 63.3 รองลงมา คือ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความสามัคคี และ ความประหยัด คิดเป็นร้อยละ 60, 56.7, 23.3, 13.3, 10, 10, 3.3 และ 3.3 ตามลำดับ

การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านต่างๆ ของครูโรงเรียนสามัญที่กล่าวมานั้นหากพิจารณาการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของครูโรงเรียนสามัญของเยาวชนทั้งสองกลุ่มจะเห็นได้ว่าครูให้ความสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมทุกๆ ด้านจากคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน แต่คุณลักษณะทางจริยธรรมที่ครูโรงเรียนสามัญของเยาวชนทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกๆ คือ ในด้านความมีระเบียบวินัย และความขยัน

อุตสาหกรรม รองลงมา คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริตธรรม และความเสียสละมีเมตตา โดยครูโรงเรียนสามัญให้เหตุผลในการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมดังกล่าวข้างต้นว่า เป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมพื้นฐานที่ควรปลูกฝังให้แก่เยาวชน โดยครูโรงเรียนสามัญของเยาวชนที่เรียนโรงเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาตยให้มีความสำคัญในด้านความมีระเบียบวินัยเป็นอันดับแรกโดยให้เหตุผลว่า เนื่องจากโรงเรียนมีนักเรียนมาจากหลากหลายสถานที่ จึงเน้นที่จะให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนและอยู่ในกฎระเบียบวินัยก่อน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของคนส่วนรวมหรือคนหมู่มาก ในส่วนความขยันอุตสาหกรรมนั้นครูโรงเรียนสามัญของเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาตยได้ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก โดยให้ความเห็นว่า หน้าที่ของการเป็นนักเรียนควรจะต้องมีความขยันอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งในด้านการเรียนและการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีการค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอเพื่อจะได้มีความรู้และรู้เท่าทันผู้อื่น รองลงมาครูโรงเรียนสามัญของเยาวชนทั้งสองกลุ่มได้ให้ความสำคัญในด้านความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตธรรม และความเสียสละมีเมตตา โดยครูโรงเรียนสามัญของเยาวชนทั้งสองกลุ่มให้เหตุผลในการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมใน 3 ด้านนี้ว่า เป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมพื้นฐานของเยาวชนในวัยเรียน คือ ควรรับผิดชอบต่อหน้าที่ตนเองให้ดี เช่น การมาเรียนให้ตรงเวลาและทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามเป้าหมาย ในส่วนด้านความซื่อสัตย์สุจริตธรรม คือ เคารพสิทธิของผู้อื่น ตรงไปตรงมา มีใจเป็นกลางอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของตน ไม่คดโกงหรือขโมยของคนอื่น นอกจากนี้การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีความเสียสละมีเมตตาช่วยเหลือส่วนรวมมากกว่าส่วนตน รวมทั้งคอยช่วยเหลือผู้ที่มีผู้ที่มีความเดือดร้อนและลำบากเราโดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของครูดังกล่าวข้างต้นนั้นเพื่อจะให้เยาวชนได้นำมาฝึกปฏิบัติและนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันต่อไป

นอกจากการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมครูโรงเรียนสามัญใน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนชินอรสวิทยาลย์ โรงเรียนมหารณพาราม โรงเรียนมัธยมวัดมกุฎกษัตริย์ และโรงเรียนสตรีวัดระฆัง ยังมีวิธีการปลูกฝังจริยธรรมอีก 2 แบบ คือ

- แบบแรก คือ ครูผู้สอนจะให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในด้านการเรียนและการวางแผนจัดทำกิจกรรมต่างๆ ให้เยาวชนได้มีการออกความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยมีครูเป็นผู้คอยแนะนำช่วยเหลือ นอกจากนี้ครูผู้สอนจะจัดเวลาหรือเปิดโอกาสให้เยาวชนได้นัดและเข้าพบหลังเลิกเรียนหรือเรียกว่า "กิจกรรมสนทนาปัญหาชีวิต" ซึ่งครูจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ ที่เยาวชนมีปัญหาทั้งในด้านการเรียนและชีวิตส่วนตัว ซึ่งโรงเรียนที่ใช้วิธีการปลูกฝังในแบบนี้ คือ โรงเรียนสตรีวัดระฆัง

- **แบบที่สอง** คือ ครูจะเป็นคนกำหนดเนื้อหา วิธีสอนและกิจกรรมทุกอย่างให้ เยาวชนได้ปฏิบัติ เช่น การทำรายงานโดยให้เยาวชนออกไปหาข้อมูล และออกมารายงานหน้า ชั้นเรียน โดยครูจะไม่แจ้งจุดมุ่งหมายล่วงหน้าจะให้เยาวชนออกไปเรียนรู้ด้วยตนเอง หลังจากนั้น ครูจะยกตัวอย่างประกอบและแนะนำเพิ่มเติมเพื่อให้เยาวชนเข้าใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งครูโรงเรียน สามัญยังให้ความสนใจเพิ่มเติมว่า การใช้วิธีการปลูกฝังแบบนี้เป็นวิธีที่ได้ผลมาก เพราะ เยาวชนมีความสนใจในการเรียนการสอนวิชาจริยธรรมมากขึ้นและนำไปปฏิบัติตาม เพราะเป็น วิธีการสอนที่สอดคล้องเหตุการณ์ในปัจจุบันให้เยาวชนได้เข้าใจและเห็นจริงซึ่งโรงเรียนที่ใช้วิธีการ ปลูกฝังในแบบนี้ คือ โรงเรียนสตรีวัดระฆัง โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย โรงเรียนมหารณพาราม และโรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริย์

กล่าวได้ว่าโรงเรียนสามัญซึ่งเป็นสถาบันสังคมสถาบันหนึ่งที่มีบทบาทในการขัด เกลาจริยธรรมให้แก่เยาวชนมีกระบวนการขัดเกลากิจกรรมให้กับเยาวชนอยู่ 2 แบบ แบบแรก คือ มีรูปแบบและหลักสูตรที่กำหนดแน่นอน รวมทั้งยังมีวิธีการปลูกฝังและถ่ายทอดตลอดจนการ ประเมินผลการเรียนอย่างมีระบบ และแบบที่สอง คือ มีการปลูกฝังจริยธรรมหรือถ่ายทอดโดย ไม่ได้ตั้งใจโดยผ่านกิจกรรมเสริมหรือกิจกรรมนอกหลักสูตรที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเอง นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์พระอาจารย์และครูโรงเรียนสามัญของเยาวชนทั้งสองกลุ่ม โดยภาพรวมแล้ว กระบวนการขัดเกลากิจกรรมของทั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาวันอาทิตย์และโรงเรียนสามัญที่มีผลต่อ เยาวชนและเยาวชนให้ความสนใจมากที่สุดคือ การขัดเกลากิจกรรมโดยใช้กิจกรรมเสริมประกอบ หลักสูตรโดยการเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนหรือกิจกรรมนั้นๆ เช่น การเปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นหรือลงมือกระทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองและ นำมาเสนอครูหน้าห้องหรือการมาพูดคุยกับครูโดยตรง ซึ่งทำให้เยาวชนได้ปฏิบัติจริงและเห็นจริง ควบคู่กันไปด้วย รวมถึงการเรียนการสอนแบบสอดคล้องเหตุการณ์ในปัจจุบันให้เยาวชนได้เห็น จริงหรือสอดคล้องยุคสมัยและสิ่งบันเทิงต่างๆ เช่น เพลง ดารา ภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ เยาวชนในวัยนี้ให้ความสนใจและยังทำให้เยาวชนเกิดความสนุกสนานต่อการเรียนการสอน ซึ่ง การสอนแบบนี้จะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครูหรือพระอาจารย์ผู้สอนที่จะคิดหรือจัดการเรียนการ สอนให้เกิดความน่าสนใจ เพื่อให้เยาวชนหันมาสนใจวิชาจริยธรรมมากขึ้น และนำความรู้ที่ได้ไป ปรับใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

อย่างไรก็ตามกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชนของสถาบันการศึกษา ทั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และโรงเรียนสามัญ สรุปได้ดังนี้

1) การขัดเกลาจริยธรรมโดยใช้หลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมที่มีผู้กำหนดไว้แล้ว คือ ตามหลักสูตรของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการพุทธศักราช 2544

2) การขัดเกลาจริยธรรมโดยการใช้กิจกรรมเสริมประกอบหลักสูตร เช่น การพาไปทัศนศึกษาหรือทำกิจกรรมนอกสถานที่เรียน เพื่อให้เยาวชนปฏิบัติจริงและเห็นจริงควบคู่ไปกับการเรียนการสอน

3) การขัดเกลาจริยธรรมที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ทำหน้าที่ปลูกฝังหรือถ่ายทอดโดยตรง คือ ครูหรือพระสงฆ์ผู้สอน โดยการสอนจะให้สอดคล้องและเป็นไปตามลักษณะเหตุการณ์ในปัจจุบัน และสอดคล้องสิ่งที่เยาวชนสนใจอยู่ในขณะนั้น เช่น ละคร ภาพยนตร์ การ์ตูน อินเทอร์เน็ต เกมส์ เป็นต้น เพื่อให้เยาวชนเกิดความสนใจที่จะศึกษาและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4.2.4 แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้านของครูโรงเรียนสามัญ เยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

นอกจากรูปแบบการเรียนการสอน กิจกรรม และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ในด้านจริยธรรมให้แก่เยาวชนแล้ว ครูโรงเรียนสามัญยังได้ให้แนวปฏิบัติในเรื่องคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ซึ่งแนวปฏิบัติของครูโรงเรียนสามัญเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ผู้วิจัยได้รวบรวมมาจากการสัมภาษณ์และจากแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้สร้างแบบสอบถามในการประเมินการมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนทั้งสองกลุ่มต่อดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-9 แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของครูโรงเรียนสามัญเยาวชนที่
เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย

คุณลักษณะทาง จริยธรรม	ครูเยาวชนเรียน โรงเรียนพุทธศาสนาวิน อาทิตย	ครูเยาวชนไม่เรียน โรงเรียนพุทธศาสนาวิน อาทิตย	สรุปแนวปฏิบัติ
ความรับผิดชอบ	- ตรงต่อเวลา - ทำตามหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย	- ตรงเวลา - ทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จนเสร็จ	1 ตรงต่อเวลา 2 ทำตามหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย
ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	- ตรงไปตรงมา - มีใจเป็นกลาง - ไม่โกง - ไม่เอาของคนอื่น - ไม่พูดปด - ไม่เอาเปรียบ	- มีความตรงไปตรงมา - ไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่าย หนึ่ง - ไม่โกงผู้อื่น - ไม่อยากได้ของคนอื่นมาเป็นของ ตนเอง - ไม่พูดปด - ไม่เอาเปรียบผู้ที่ด้อยกว่า	1 มีความตรงไปตรงมา 2 มีใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียง เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง 3 ไม่โกงผู้อื่น 4 ไม่อยากได้ของคนอื่นมา เป็น ของตน 5 ไม่พูดปด 6 ไม่เอาเปรียบผู้ที่ด้อยกว่า
ความมีเหตุผล	- ยอมรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่นไม่ใช้ความคิดของตนเอง เป็นใหญ่ - รู้ผิดชอบชั่วดี - มีการคิด วิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนตัดสินใจทำอะไรสิ่งใด	- ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ใช้อารมณ์ตนเองเป็นใหญ่ - รู้ผิดชอบชั่วดี - มีการคิดวิเคราะห์ก่อนทำสิ่งใด สิ่งหนึ่ง - อธิบายสิ่งต่างๆ ที่ตนทำได้	1 ยอมรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่นไม่ใช้อารมณ์ตนเองเป็น ใหญ่ 2 รู้ผิดชอบชั่วดี 3 มีการคิดวิเคราะห์ก่อนทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไป 4 อธิบายสิ่งต่างๆ ที่ตนทำได้
ความกตัญญูกตเวที	- ระลึกถึงบุญคุณของผู้อื่น และหาโอกาสตอบแทน	- รู้จักตอบแทนบุญคุณแก่ผู้มี พระคุณ	1 รู้จักตอบแทนบุญคุณและ ระลึกถึงบุญคุณของ ผู้มี พระคุณ
ความมีระเบียบวินัย	- ปฏิบัติตนให้ถูกกฎ ระเบียบ ที่สังคมกำหนดไว้โดยไม่ฝ่าฝืน	- ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบที่วาง ไว้	1 ปฏิบัติตนให้ถูกกฎ ระเบียบที่สังคมกำหนดไว้โดยไม่ ฝ่าฝืน
ความเสียสละมีเมตตา	- การยอมสูญเสียเวลาส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวม - การให้ - การช่วยเหลือผู้อื่น - การมีน้ำใจ	- การยอมสูญเสียเพื่อผลประโยชน์ ส่วนรวม - การให้สิ่งของแก่ผู้อื่น - การมีน้ำใจต่อผู้อื่น	1 การยอมสูญเสียเวลา ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 2 การให้ 3 การช่วยเหลือผู้อื่น 4 การมีน้ำใจ

ตารางที่ 4-9 (ต่อ)

คุณลักษณะทางจริยธรรม	ครูเยาวชนเรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์	ครูเยาวชนไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์	สรุปแนวปฏิบัติ
ความสามัคคี	<ul style="list-style-type: none"> - การรวมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการทำกิจกรรมส่วนรวม - การไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน - การช่วยเหลือกันทำงาน - รักใคร่กันในกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> - การรวมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการทำกิจกรรมส่วนรวม 	<ol style="list-style-type: none"> 1 การรวมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการทำกิจกรรมส่วนรวม 2 การไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน 3 การช่วยเหลือกันทำงาน 4 รักใคร่กันในกลุ่ม
ความประหยัด	<ul style="list-style-type: none"> - ซื่อของเท่าที่จำเป็นคิดและไตร่ตรองก่อนใช้ - รู้จักอดออม - ไม่ใช่ของแพงเกินฐานะ - รู้จักใช้จ่ายทั้งเงินและสิ่งของ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย - การรู้จักเก็บออม - รู้จักใช้จ่าย 	<ol style="list-style-type: none"> 1 ซื่อของเท่าที่จำเป็นคิดและไตร่ตรองก่อนใช้ 2 รู้จักอดออม 3 ไม่ใช่ของแพงเกินฐานะ 4 รู้จักใช้จ่ายทั้งเงินและสิ่งของ
ความขยันอุตสาหะ	<ul style="list-style-type: none"> - มีความเพียรพยายามและตั้งใจในการทำสิ่งต่างๆ - มีความสม่ำเสมอในการทำงานและการเรียน - ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค - ไม่เกียจคร้าน - หาความรู้อยู่เสมอ - มีความอดทน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีความเพียรในการทำงานให้สำเร็จ - มีความสม่ำเสมอในการทำงาน - ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค - ไม่เกียจคร้าน - หาความรู้อยู่เสมอ - มีความอดทน 	<ol style="list-style-type: none"> 1 มีความเพียรพยายามในการทำงานหรือสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จ 2 มีความสม่ำเสมอในการทำงาน 3 ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค 4 ไม่เกียจคร้าน 5 หาความรู้อยู่เสมอ 6 มีความอดทน

นอกจากบทบาทของสถาบันการศึกษาที่มีส่วนในการขัดเกลาจริยธรรมให้แก่เยาวชน ยังมีสถาบันที่มีบทบาทในการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชนอีก คือ สถาบันทางศาสนาซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงให้ประพฤติดี ประพฤติชอบตามแนวทางของศาสนา ดังจะกล่าวถึงบทบาทของสถาบันศาสนาในการขัดเกลาจริยธรรมให้แก่เยาวชนในส่วนถัดไป

4.3 บทบาทของสถาบันศาสนาในกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน

ศาสนามีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอนให้เยาวชนประพฤติชอบอยู่ในศีลในธรรมเพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี สามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคม โดยรวมแล้วศาสนาทุกศาสนาจะมีหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวกับอะไรคือความดี อะไรคือความชั่ว ซึ่งเป็นส่วนที่เรียกว่า “ศีลธรรม” และหลักเกณฑ์ที่ศาสนากำหนดไว้สำหรับสมาชิกในสังคมได้ปฏิบัติตามเรียกว่า “จริยธรรม” ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทของสถาบันศาสนาในการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชนโดยผ่านตัวแทนในการขัดเกลา ก็คือ พระสงฆ์ ทั้งในด้านให้การศึกษา การเผยแพร่ การสงเคราะห์ การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระสงฆ์ และแนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้านของพระสงฆ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.3.1 บทบาทของสถาบันศาสนาในการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชนโดยผ่านกระบวนการให้ศึกษา การเผยแพร่ และการสงเคราะห์

ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ทำให้บทบาทของสถาบันศาสนาในการอบรมปลูกฝังจริยธรรมให้กับเยาวชนมีบทบาทลดลง ซึ่งในอดีตโรงเรียนกับวัดมักจะอยู่ในสถานที่เดียวกันโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ทำหน้าที่สั่งสอนอบรมเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความประพฤติและจริยธรรมอันดีงาม ควบคู่กับการศึกษาวิชาความรู้วิทยาการต่างๆ ของทางโลก รวมทั้งพระสงฆ์ยังเป็นผู้นำทางด้านจิตใจ และเป็นที่เคารพนับถือจากประชาชนทุกชั้นของสังคม แต่ในปัจจุบันบทบาทของวัดและพระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสได้อบรมสั่งสอนเยาวชนได้มากเหมือนแต่ก่อนโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ในเขตเมืองแต่จะมีบทบาทเน้นในด้านพิธีกรรมตามประเพณี วันสำคัญทางพุทธศาสนา และการทำบุญต่างๆ อย่างไรก็ตามวัดและพระสงฆ์ในปัจจุบันก็ได้พยายามทำหน้าที่เท่าที่จะทำได้แม้จะไม่สามารถคงบทบาทเดิมไว้ได้ทุกอย่างท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะบทบาทที่วัดและพระสงฆ์ยังคงพยายามเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมากก็คือ การให้การศึกษ การเผยแพร่ และการสงเคราะห์ ซึ่งก่อนจะกล่าวถึงรายละเอียดบทบาทของสถาบันศาสนาในการเป็นผู้ให้การศึกษ การเผยแพร่ และการสงเคราะห์ นั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลจากแบบสอบถามในประเด็นเรื่องข้อมูลทั่วไปของพระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและอาศัยในเขตเมือง ในประเด็นจำนวนพรรษาที่บวช และการศึกษาของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการให้การศึกษ การเผยแพร่ และการสงเคราะห์ ให้แก่เยาวชน สามารถอธิบายได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-10 อัตราร้อยละข้อมูลทั่วไปของพระสงฆ์

ข้อมูลทั่วไป	พระสงฆ์ทั่วไป	
	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
- ทางสายสามัญและธรรม	8	80.0
- ทางธรรมอย่างเดียว	2	20.0
รวม	10	100.0
จำนวนพรรษาที่บวช		
- 1 ปี	2	20.0
- 5 ปี	1	10.0
- 8 ปี	1	10.0
- 9 ปี	1	10.0
- 10 ปี	1	10.0
- 17 ปี	1	10.0
- 26 ปี	1	10.0
- 35 ปี	1	10.0
- 37 ปี	1	10.0
รวม	10	100.0

จากข้อมูลในตารางข้างต้นระดับการศึกษาของพระสงฆ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ พระสงฆ์ที่เรียนทางธรรมอย่างเดียว และพระสงฆ์ที่เรียนทั้งทางสายสามัญและทางธรรม โดยส่วนใหญ่พระสงฆ์จะมีระดับการศึกษาทั้งในทางธรรมและทางสายสามัญ คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมาจะมีระดับการศึกษาในทางธรรมเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 20 โดยทางสายสามัญมีพระสงฆ์ที่จบในระดับมัธยมศึกษาจำนวน 1 รูป ปริญญาตรี 6 รูป และสูงกว่าปริญญาตรี 1 รูป ส่วนพระสงฆ์ที่จบในทางธรรมเพียงอย่างเดียวมีนักธรรมเอก 1 รูป และเปรียญธรรม 6 ประโยค 1 รูป ซึ่งพระสงฆ์ที่เรียนทางธรรมจะต้องเรียนจบขั้นพื้นฐาน คือ ระดับนักธรรมเอกก่อนแล้วจึงจะเรียนต่อในทางบาลีหรือเรียกว่า เปรียญธรรม โดยมีระดับ 1-9 ประโยค ซึ่งการศึกษาของพระสงฆ์แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ระดับแรก คือ ทางธรรม หรือเรียกว่าการเรียนนักธรรมตรี โท เอก โดยผู้ที่เป็นฆราวาสก็สามารถเรียนได้เพราะเป็นวิชาพื้นฐานในทางธรรมทั่วไป แต่ทางฆราวาสจะเรียกว่า ธรรมะศึกษาตรี โท เอก ระดับที่สอง คือ การเรียนทางบาลี หรือเรียกว่า การเรียนเปรียญธรรม ซึ่งเป็นการเรียนทางสายภาษาของพระสงฆ์และนักบวชเท่านั้นโดยเรียกว่า

วิชาบาลีศึกษา และระดับที่สาม คือ ระดับอุดมศึกษาหรือระดับชั้นปริญญาตรีขึ้นไป จากข้อมูลในตารางที่ (4-10) จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ที่เป็นผู้ให้การศึกษาและเผยแพร่ส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาทั้งสายสามัญและทางธรรม และจากการศึกษาข้อมูล พบว่า ในปัจจุบันการศึกษามีความสำคัญกับคนในทุกชนชั้น พระสงฆ์ผู้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทในการให้การศึกษา การเผยแพร่ และการอบรมสั่งสอนให้กับเยาวชนทำให้พระสงฆ์ต้องศึกษาเล่าเรียนในทางธรรมและทางโลกให้มากที่สุด คือ ทั้งในด้านการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และศึกษาในด้านเทคโนโลยี คือ การใช้เครื่องมือสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง เพื่อให้การถ่ายทอดและสอดแทรกพระธรรมคำสั่งสอนเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงและสามารถนำไปปรับใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน และเป็นการเรียนรู้ให้เท่าทันสังคมในปัจจุบันเพื่อให้ทันตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งปัจจุบันก็มีแนวโน้มว่าพระสงฆ์จะมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นโดยจะเห็นได้จากการส่งเสริมในด้านการศึกษาให้แก่พระสงฆ์โดยการเปิดสอนในระดับมหาวิทยาลัยที่เพิ่มมากขึ้นและหลากหลายสาขาวิชาให้พระสงฆ์ได้เลือกศึกษา

ในส่วนจำนวนพรรษาที่บวชของพระสงฆ์มีตั้งแต่ 1-37 ปี โดยพระสงฆ์ที่ทำการสอนให้กับเยาวชนส่วนใหญ่มีจำนวนพรรษามากกว่า 5 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมามีจำนวนพรรษาต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 20 จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพบว่า พระสงฆ์ที่มีจำนวนพรรษามากกว่า 5 ปีขึ้นไป นอกจากจะทำกิจสงฆ์ทั่วไปที่วัดที่จำพรรษาอยู่แล้วจะเป็นพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางด้านการศึกษา คือ เป็นพระอาจารย์สอนในโรงเรียนต่างๆ และเป็นพระสงฆ์ในด้านการบริหาร คือ เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัด และผู้ช่วยครูใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรม ส่วนพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่ำกว่า 5 ปี นอกจากจะเป็นพระสงฆ์ที่ทำกิจสงฆ์ทั่วไปที่วัดที่จำพรรษาอยู่แล้ว ยังเป็นพระอาจารย์พิเศษสอนในโรงเรียนสามัญและโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยวิทยารวมทั้งศึกษาต่อทั้งในทางธรรมและสามัญควบคู่ไปด้วย

จากการศึกษาข้อมูลในส่วนด้านการให้ศึกษาและการเผยแพร่หลักธรรมเพื่อส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรมให้กับเยาวชน ซึ่งวัดและพระสงฆ์ที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และวัดระฆังโฆสิตาราม ได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรมให้กับเยาวชน ซึ่งมีหลายกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

- การเข้าค่ายจริยธรรม คือ เป็นการอบรมจริยธรรมโดยจัดอบรมแบบค้างคืนนอกสถานที่ให้เยาวชนได้ปฏิบัติจริงและเห็นจริง เป็นระยะเวลาสั้นๆ 3-5 วัน โดยมีครูที่เป็นฆราวาสและพระสงฆ์เป็นผู้ควบคุมดูแลและระหว่างการเข้าค่ายอบรม

- **จัดโครงการสอนธรรมะศึกษา** คือ วัดร่วมกับโรงเรียนโดยให้พระสงฆ์เข้ามาสอนในโรงเรียน ซึ่งแล้วแต่ข้อตกลงระหว่างโรงเรียนกับวัดว่าจะให้นักเรียนเรียนเป็นรายภาคหรือรายปี และการจัดโครงการโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ คือ เป็นการให้บริการด้านการศึกษาแก่สังคม โดยมีพระสงฆ์สอนวิชาจริยธรรมและพุทธศาสนาให้แก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป โดยโครงการนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมรวมทั้งเป็นการสนับสนุนให้พระสงฆ์มีบทบาทมากขึ้นในการให้การศึกษาก่อนเยาวชน เพื่อให้เยาวชนและสังคมได้เห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์มากยิ่งขึ้น
- **การจัดอบรมและเสวนาทางธรรม** คือ จะมีพระสงฆ์หรือผู้เชี่ยวชาญที่เป็นฆราวาสมาร่วมอบรมให้ที่โรงเรียนหรือโรงเรียนจะจัดให้เยาวชนมาอบรมที่วัด ซึ่งบางครั้งอาจจะเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปได้เข้ารับการอบรมด้วย จะเป็นการจัดอบรมสั้นๆ ไม่มีการค้างคืน รวมทั้งมีการจัดอบรมจริยธรรมให้กับเยาวชนในต่างจังหวัดด้วย
- **การจัดบวชสามเณร และศีลจารินีภาคฤดูร้อน(การบวชชีพราหมณ์)** คือ แล้วแต่โรงเรียนนั้นๆ จะกำหนดจัดร่วมกับทางวัดใด ซึ่งส่วนใหญ่จะจัดในช่วงปิดภาคเรียนใหญ่ คือ ช่วงเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม นอกจากนั้นยังมีการจัดบวชทั้ง 4 ภาค โดยความอุปถัมภ์ของผู้มีจิตศรัทธา เมื่อครบกำหนดสึกแล้วหากผู้ที่บวชอยู่ในต่างจังหวัดปรารถนาจะบวชต่อเพื่อศึกษาในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป ทางผู้จัดบวชก็จะช่วยให้มาอยู่อาศัยตามวัดต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้เรียนต่อซึ่งเป็นการช่วยเหลือผู้หมดโอกาสทางการศึกษาอีกทางหนึ่ง
- **การจัดทำหนังสือและวารสาร** เพื่อเป็นการเผยแพร่วิชาความรู้ในด้านหลักธรรมและการปฏิบัติวิปัสสนาที่ถูกต้อง
- **การเผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียง และรายการโทรทัศน์ตามโอกาส** คือ เป็นการเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อแต่ก็จะจัดตามโอกาส เช่น ในวันสำคัญทางพุทธศาสนา วันพระ และทุกวันอาทิตย์ตอนเช้า เป็นต้น แต่ทางวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์จะมีรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อเผยแพร่ธรรมะเป็นประจำโดยมีสถานียานเกราะคลื่น AM 540 ดำเนินงานโดยกองการวิปัสสนาธุระคณะ 5 ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะของทางวัดที่ได้จัดตั้งขึ้น

นอกจากนี้บทบาทด้านการศึกษาของสถาบันศาสนาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ มีการจัดตั้งวิทยาลัย, โรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นการเปิดสอนปริยัติธรรมหรือการสอนบาลี สอนนักธรรมสำหรับภิกษุ สามเณร และสอนธรรมศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไป รวมทั้งมีห้องสมุดเปิดให้บริการแก่พระสงฆ์ สามเณร และประชาชนทั่วไป

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในด้านการให้การศึกษา และการเผยแพร่ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของพระสงฆ์ในปัจจุบันไว้ว่า เนื่องจากทางคณะสงฆ์และผู้ที่เกี่ยวข้องยังขาดการจัดการที่ดี โดยเฉพาะในด้านการเรียนการสอนวิชาจริยธรรมคุณธรรม ซึ่งการเรียนหรือเนื้อหาวิชาที่สอนไปนั้นไม่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันหรือปรับใช้ให้เข้ากับสภาพปัญหาในปัจจุบัน รวมทั้งการให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ก็ยังขาดการให้การศึกษาที่ต่อเนื่อง คือ มีสถานศึกษาและบุคลากรไม่เพียงพอที่จะอบรมพระสงฆ์ และการจัดการศึกษาไม่ได้กระจายสู่ท้องถิ่นหรือต่างจังหวัดอย่างทั่วถึง ซึ่งส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในเมืองหลวง จึงทำให้พระสงฆ์ที่จะออกมาเผยแพร่และให้การศึกษาแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไปขาดคุณภาพและมาตรฐาน ทำให้เยาวชนเกิดความเบื่อหน่ายและไม่อยากที่จะศึกษาศีลธรรมจริยธรรม

ในส่วนด้านกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมผ่านการสงเคราะห์นั้น จากการศึกษาข้อมูล พบว่า พระสงฆ์ส่วนมากมีบทบาทในการสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป แบ่งออกได้เป็น 2 แนวทาง คือ ทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ ดังนี้

- ทางด้านจิตใจ คือ พระสงฆ์เป็นผู้นำและเป็นพี่เลี้ยงทางด้านจิตใจ คอยเป็นที่ปรึกษาแนะนำปัญหาต่างๆและปัญหาอื่น ๆเท่าที่จะสามารถทำได้ในขณะเดียวกันกับการให้คำแนะนำปรึกษานั้นพระสงฆ์ก็ยังให้การอบรมสั่งสอน เช่น การสอนวิปัสสนากรรมฐานเป็นการสอนธรรมปฏิบัติ ซึ่งทางวัดธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์นั้นได้เปิดสอนให้กับชาวต่างชาติด้วยอยู่ที่คณะ 5 สำนักงานกองวิปัสสนาธุระโดยเปิดสอน 3 เวลา คือ 7.00-10.00 น., 13.00-16.00 น. และ 18.00-21.00 น. รวมถึงการ ใ้หัวพระ สวดมนต์ และการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา เช่น ตักบาตร ถวายสังฆทาน ฟังเทศน์ เป็นต้น นอกจากนี้ทางวัดยังมีการเปิดโบสถ์ให้ได้เข้าไปปฏิบัติธรรมทุกวันพระและวันอาทิตย์ แต่ถ้าเป็นช่วงเข้าพรรษาหรือเทศกาลวันสำคัญจะเปิดโบสถ์ให้ปฏิบัติธรรมได้ตลอดคืน รวมทั้งยังมีการจัดพระวิทยากรไปอบรมธรรมนอกสถานที่ให้กับสถานศึกษาหรือสถานที่ราชการ และเอกชน เพื่อให้เข้าถึงหลักธรรมมากขึ้น และเพื่อให้เยาวชนมีคุณลักษณะที่ดีประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมจริยธรรมด้วย

- ทางด้านวัตถุ คือ การช่วยเหลือทั้งในด้านสิ่งของและทุนทรัพย์ เช่น เครื่องอุปโภคบริโภค ที่พักอาศัย และให้สถานที่เพื่อการศึกษาหรือสาธารณกุศล ช่วยเหลือในด้านทุนทรัพย์ ได้แก่ การจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษา เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนที่เรียนดีแต่ยากจน รวมถึงให้ทุนการศึกษาแก่เด็กกำพร้า คนชรา คนพิการ และคนป่วย นอกจากนี้ยังมีการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการประสบเคราะห์ต่างๆ เช่น ด้านพายุ น้ำท่วม และไฟไหม้ โดยการส่งข้าวของเครื่องใช้และปัจจัยจำเป็นให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบช่วยเหลือ และในการที่ให้การสงเคราะห์สิ่งต่างๆเหล่านี้ พระสงฆ์ก็ได้อบรมสั่งสอนให้ทุกคนเป็นคนดีอยู่ในศีลอยู่ในธรรม ซึ่งรวมถึงเยาวชนด้วย

นอกจากนี้สถาบันศาสนายังเป็นศูนย์รวมในการให้บริการสังคมช่วยพัฒนาชุมชน และสังคมโดยร่วมมือกับชาวบ้านและภาครัฐในการสร้างสาธารณสมบัติ สิ่งสาธารณูปโภค และการบูรณะ ซ่อมแซมสิ่งต่างๆ เช่น วัด โรงเรียน ชุมบ่อน้ำ สร้างสะพาน สร้างศาลา เป็นต้น และภายในวัดยังเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนอีกด้วย

กล่าวได้ว่าการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เยาวชนนั้น จากการศึกษาข้อมูลและสัมภาษณ์พระสงฆ์มีแนวทางในการปลูกฝังจริยธรรมให้กับเยาวชนทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนี้

- มีการปรับกระบวนการเรียนการสอนและหลักสูตรการศึกษาในด้านจริยธรรมให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันหรือให้อยู่เป็นเหมือนปกติในชีวิตประจำวันของเยาวชน คือ ไม่ควรบังคับแต่ควรทำให้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งส่วนเดียวกันในชีวิตประจำวันซึ่งจะทำให้เยาวชนคิดว่าเป็นสิ่งที่ไม่ลำบากและอึดอัด
- มีการจัดกิจกรรมและการใช้อุปกรณ์เสริมให้มีความน่าสนใจ เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ปฏิบัติจริงและได้เห็นจริง รวมทั้งใช้สื่อการเรียนการสอนเข้ามาเสริมเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและทำให้เยาวชนอยากจะเรียนรู้และเข้ามาศึกษา เช่น หนังสือการ์ตูน เพลง ภาพประกอบ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น
- มีการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรมให้กับเยาวชนตั้งแต่วัยระดับชั้นเล็กๆ เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้ซึมซับจนเกิดความเคยชินและกระทำอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่

ในประเด็นการปลูกฝังจริยธรรมให้กับเยาวชน พระสงฆ์ได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เยาวชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวพระสงฆ์เพียงอย่างเดียวแต่จะเกิดขึ้นจากตัวเยาวชนด้วย คือ การที่เยาวชนได้เข้ามาเรียนรู้และใกล้ชิดกับพระสงฆ์จริงๆ และการที่ให้เยาวชนได้เข้ามาใกล้ชิดและเรียนรู้จะทำให้เยาวชนได้ซึมซับเข้าไปโดยไม่รู้ตัว ยิ่งเมื่อผนวกเข้ากับการที่พระสงฆ์ได้ปลูกฝังและอบรมสั่งสอนศีลธรรมจริยธรรมอีกทางหนึ่งก็จะยิ่งทำให้เยาวชนปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันถึงแม้ว่าบทบาทของสถาบันศาสนาในปัจจุบันจะถูกลดบทบาทลงในด้านการให้ศึกษาและการเผยแผ่ แต่สถาบันศาสนาซึ่ง ได้แก่ วัดและพระสงฆ์ก็ได้มีความพยายามที่จะปรับบทบาทมาตอบสนองให้ทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปและตามที่ตั้งคมต้องการเพื่อช่วยพัฒนาจริยธรรมให้กับเยาวชนและสังคมให้ดีขึ้น

4.3.2 การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระสงฆ์

นอกจากบทบาทในการให้การศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์ของสถาบันศาสนาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว พระสงฆ์หรือผู้นำทางคุณธรรมและจริยธรรมในท้องถิ่นนั้นๆ ยังเป็นที่เคารพนับถือของคนในสังคมและได้ถูกมอบหมายให้เป็นผู้อบรมสั่งสอนและปลูกฝังในด้านจริยธรรมให้แก่ประชาชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ซึ่งการปฏิบัติดีและปฏิบัติชอบของพระสงฆ์หรือผู้นำทางศาสนาในท้องถิ่น จะมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนและผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย จากการสำรวจจากแบบสอบถามในส่วนของที่ 3 เรื่องการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระสงฆ์จากคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน คือ ในด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด และความขยันอุตสาหะ ดังตารางต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-11 อัตราร้อยละการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระสงฆ์
(ตอบได้มากกว่าหนึ่งคำตอบ)

คุณลักษณะทางจริยธรรม	การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระสงฆ์ (n = 10)
ความเสียสละมีเมตตา	50.0
ความมีระเบียบวินัย	40.0
ความขยันอุตสาหะ	30.0
ความกตัญญูกตเวที	30.0
ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	30.0
ความรับผิดชอบ	20.0
ความมีเหตุผล	20.0
ความสามัคคี	20.0
ความประหยัด	10.0

จากตารางข้างต้นการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับเยาวชนของพระสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับเยาวชนในด้านความเสียสละมีเมตตา คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา ความมีระเบียบวินัย ความขยันอุตสาหะ ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล ความสามัคคี และ ความประหยัด คิดเป็นร้อยละ 40, 30, 30, 30, 20, 20, 20 และ 10 ตามลำดับ

การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระสงฆ์ในแต่ละด้านที่กล่าวมานั้นจากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมใน 2 อันดับแรก คือ ความเสียสละมีเมตตา และความมีระเบียบวินัย ซึ่งในมุมมองของพระสงฆ์นั้น การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านการเสียสละมีเมตตาให้กับเยาวชนเป็นอันดับแรก เพราะถือว่าเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่สามารถปลูกฝังให้กับเยาวชนได้ตั้งแต่เด็ก ๆ เพราะเป็นเรื่องที่ใกล้ชิดและส่งผลไปยังสังคมส่วนรวมที่เยาวชนอาศัยอยู่ด้วย และกล่าวได้ว่าบทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นผู้ให้การสงเคราะห์แก่ประชาชนในด้านต่างๆ ทั้งทางจิตใจและวัตถุสิ่งของ ทำให้ในมุมมองของพระสงฆ์การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความเสียสละมีเมตตาจึงมีความสำคัญและยังเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ในส่วนของการมีระเบียบวินัย พระสงฆ์ได้ให้ความสำคัญและยังเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ในส่วนของการมีระเบียบวินัย พระสงฆ์ได้ให้ความสำคัญและยังเห็นว่าการมีระเบียบวินัยถือว่ามีสำคัญกับเยาวชนในวัยเรียนและควรจะให้เยาวชนได้เรียนรู้ตั้งแต่เด็ก ๆ เพราะจะได้ทำจนเกิดเป็นความเคยชินเมื่อมาอยู่ร่วมกับคนหมู่มาก ซึ่งเยาวชนควรจะเรียนรู้ในเรื่องกฎระเบียบที่ควรทำหรือไม่ควรทำทั้งในสังคมทั้งภายในครอบครัวและสังคม

ภายนอก เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมควรจะปฏิบัติตัวให้อยู่ในกฎระเบียบเพื่อความเรียบร้อยของคนหมู่มากและเพื่อลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุคคลอื่นๆ ต่อไป

4.3.3 แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้านของพระสงฆ์

นอกจากการให้การศึกษ การเผยแพร่ การสงเคราะห์ และการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้แก่เยาวชนแล้ว พระสงฆ์ได้ให้แนวปฏิบัติในเรื่องคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ซึ่งแนวปฏิบัติของพระสงฆ์ผู้วิจิตรจะรวบรวมมาจากการสัมภาษณ์และจากแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้สร้างแบบสอบถามในการประเมินระดับการมีคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนทั้งสองกลุ่มต่อไป ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-12 แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของพระสงฆ์ทั่วไป

คุณลักษณะทางจริยธรรม	สรุปแนวปฏิบัติของพระสงฆ์ทั่วไป
ความรับผิดชอบ	1 ทำงานที่ได้รับมอบหมายโดยไม่บกพร่องต่อหน้าที่ 2 ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สำเร็จ
ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	1 ตรงไปตรงมา มีความจริงใจต่อผู้อื่น 2 มีใจเป็นกลางไม่มีอคติต่อผู้อื่น 3 ไม่เอาเปรียบผู้อื่นหรือเห็นแก่ตัวเอง
ความมีเหตุผล	1 ไม่ใช้อารมณ์ตนเองเป็นใหญ่หรือเอาแต่ใจตัวเอง
ความกตัญญูกตเวที	1 การรู้จักบุญคุณและคิดตอบแทนคุณ นอบน้อม ไม่ลืมตัวต่อผู้มีพระคุณ
ความมีระเบียบวินัย	1 มีแบบแผนอย่างเดียวกัน 2 การปฏิบัติแบบเดียวกัน ไม่มักง่ายต่อส่วนรวม
ความเสียสละมีเมตตา	1 ช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่าเราหรือลำบากกว่าเรา 2 มีน้ำใจเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของต่อผู้อื่น
ความสามัคคี	1 มีความพร้อมเพรียงของหมู่คณะ 2 การร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือกัน
ความประหยัด	1 ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น 2 รู้จักอดออม เก็บออมไว้ใช้ยามจำเป็น 3 รู้จักใช้จ่ายอย่างพอเหมาะให้เกิดประโยชน์สูงสุดและรู้จักคุณค่าของสิ่งของ
ความขยันอุตสาหะ	1 มีความพยายาม บากบั่นต่อการทำงาน การศึกษาให้ประสบความสำเร็จ 2 ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

จากหน้าที่และบทบาทของสถาบันศาสนาทั้งด้านการศึกษา เผยแพร่ สงเคราะห์ และการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระสงฆ์ที่ช่วยขัดเกลาจริยธรรมให้แก่เยาวชนที่กล่าวไว้ข้างต้น กล่าวได้ว่าสถาบันศาสนาเป็นสถาบันสังคมหนึ่งที่เสริมสร้างจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนและสังคม และกำหนดแบบแผนความประพฤติในด้านจริยธรรมที่ดีเพื่อให้ศาสนิกชนยึดเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข

4.4 บทบาทของกลุ่มเพื่อนในกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน

กลุ่มเพื่อนถือเป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมหนึ่งที่มีบทบาทในการหล่อหลอมเยาวชนให้ยอมรับในค่านิยมและกฎเกณฑ์ต่างๆ จากการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อจะได้มีสถานภาพและปฏิบัติตามบทบาทต่างๆ ที่กลุ่มต้องการหรือเป็นการเรียนรู้บทบาทในอนาคตที่กลุ่มยอมรับ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่เป็นวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่พ้นจากสภาพของความเป็นผู้เยาว์และเริ่มเข้าสู่วัยของความเป็นหนุ่มสาว เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว มีความแปรปรวนของอารมณ์และจิตใจโดยเฉพาะความต้องการที่จะให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน ซึ่งเยาวชนจะคิดว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของเขา ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าเยาวชนในช่วงวัยรุ่นมักจะทำอะไรตามเพื่อนหรือกลุ่มเพื่อนของตน โดยในการศึกษาค้นคว้าวิจัยจะศึกษากลุ่มเพื่อนของเยาวชนเรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยในประเด็นเรื่องระยะเวลาที่รู้จักกันในโรงเรียนสามัญและโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย การทำกิจกรรมร่วมกันในช่วงวันหยุดหรือปิดเทอม และการเลือกคบเพื่อน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.4.1 ระยะเวลาที่รู้จัก และกิจกรรมที่ทำร่วมกันของกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย

จากการสำรวจข้อมูลแบบสอบถามของกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยมีประเด็นระยะเวลาที่รู้จักกัน และกิจกรรมที่ทำร่วมกันในช่วงวันหยุดหรือปิดเทอม ซึ่งการวิเคราะห์ในประเด็นระยะเวลาที่รู้จักและกิจกรรมที่ทำร่วมกันจะมาจาก การสำรวจข้อมูลในแบบสอบถามส่วนที่ 3 เรื่องบทบาทของกลุ่มเพื่อน มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-13 อัตราร้อยละระยะเวลาที่รู้จักกันของกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียนและไม่เรียน
โรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มเพื่อนของเยาวชนที่เรียน โรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์		กลุ่มเพื่อนของเยาวชนที่ไม่เรียน โรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาที่รู้จักกับเพื่อนใน				
โรงเรียนสามัญ				
- 1 ปี	10	33.3	9	30.0
- 2 ปี	8	26.7	11	36.7
- 3 ปี	5	16.7	8	26.7
- 4 ปี	3	10.0	0	0.0
- 6 ปี	2	6.7	0	0.0
- 7 ปี	1	3.3	0	0.0
- 8 ปี	0	0.0	1	3.3
- 10 ปี	1	3.3	1	3.3
รวม	30	100.0	30	100.0
ระยะเวลาที่รู้จักกับเพื่อน				
โรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์				
- 1 ปี	13	43.3	0	0
- 2 ปี	6	20.0	0	0
- 3 ปี	5	16.7	0	0
- 5 ปี	3	10.0	0	0
- 6 ปี	1	3.3	0	0
- 9 ปี	1	3.3	0	0
- 10 ปี	1	3.3	0	0
รวม	30	100.0	0	0

จากข้อมูลในตารางข้างต้นพบว่า เยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ส่วนใหญ่รู้จักกับกลุ่มเพื่อนในโรงเรียนสามัญมีระยะเวลา 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมา มีระยะเวลา 2 ปี, 3 ปี, 4 ปี, 6 ปี, 7 ปี และ 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.7, 16.7, 10, 6.7, 3.3 และ 3.3 ตามลำดับ ในส่วนกลุ่มเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ส่วนใหญ่รู้จักกับกลุ่มเพื่อนในโรงเรียนสามัญมีระยะเวลา 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมา มีระยะเวลา 1 ปี, 3 ปี, 8 ปี และ 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 30, 26.7, 3.3 และ 3.3 ตามลำดับ

สำหรับความสัมพันธ์ในด้านระยะเวลาที่รู้จักกับเพื่อนที่โรงเรียนสามัญของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์นั้น พบว่า ส่วนใหญ่เยาวชนทั้งสองกลุ่มมีระยะเวลาที่รู้จักกับเพื่อนที่โรงเรียนสามัญ 1-3 ปี เนื่องจากเมื่อเยาวชนเรียนจบในระดับชั้นประถมศึกษาแล้วก็จะเปลี่ยนโรงเรียนมาเป็นโรงเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา และมีเยาวชนบางส่วนเมื่อเรียนจบในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก็จะไปสอบเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนอื่น ซึ่งการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีระยะเวลาเรียนระดับละ 3 ปี ทำให้ระยะเวลาการรู้จักกับเพื่อนในโรงเรียนสามัญของเยาวชนทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่จึงมีระยะเวลาอยู่ระหว่าง 1-3 ปี จะมีเยาวชนเพียงส่วนน้อยที่มีระยะเวลารู้จักกับเพื่อนในโรงเรียนสามัญมากกว่า 3 ปีขึ้นไป ซึ่งจะเป็นเยาวชนที่ไม่ได้ย้ายโรงเรียนระหว่างระดับชั้น

ในส่วนระยะเวลาที่รู้จักกับเพื่อนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ของเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ส่วนใหญ่รู้จักกับเพื่อนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์มีระยะเวลา 1 ปี รองลงมา มีระยะเวลา 2 ปี, 3 ปี, 5 ปี, 6 ปี, 9 ปี และ 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 20, 16.7, 10, 3.3, 3.3 และ 3.3 ตามลำดับ

สำหรับระยะเวลาที่รู้จักกับเพื่อนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ของเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์นั้น พบว่า ส่วนใหญ่เยาวชนทั้งสองกลุ่มมีระยะเวลาที่รู้จักกับเพื่อนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ 1-3 ปีเช่นเดียวกับโรงเรียนสามัญ เนื่องจากที่โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์มีระดับชั้นเรียนเช่นเดียวกับโรงเรียนสามัญ คือ เยาวชนสามารถเข้ามาเรียนได้ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือจะลาออกระหว่างการเรียนในแต่ละระดับชั้นเช่นเดียวกับโรงเรียนสามัญก็ได้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ก็จะมีระยะเวลาที่รู้จักกับเพื่อนในโรงเรียนอยู่ระหว่าง 1-3 ปี โดยเยาวชนให้เหตุผลว่า เนื่องจากเยาวชนจะเลิกเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ก็ต่อเมื่อเรียนจบในแต่ละระดับชั้นก่อนเพื่อเข้ารับประกาศนียบัตรของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ (โรงเรียนพุทธศาสนา

วันอาทิตย์ 1 ระดับชั้นจะเรียน 3 ปี) ทำให้มีเวลารู้จักกับเพื่อนในโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ อยู่ระหว่าง 1-3 ปี โดยจะมีเยาวชนเพียงส่วนน้อยที่เรียนต่อในระดับชั้นสูงเนื่องจากมีข้อจำกัดในการเรียนโดยเยาวชนให้เหตุผลว่า ไม่มีเวลาเพียงพอ เพราะต้องเรียนพิเศษเพิ่มเติมในเชิงวิชาการเพื่อสอบเข้าแข่งขันทั้งในและนอกโรงเรียนทำให้ไม่มีเวลามาเรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้เยาวชนเลิกเรียน คือ ย้ายบ้าน ออกไปไกลจากโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ทำให้การเดินทางมาเรียนไม่สะดวก จากการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อนการเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ของเยาวชนยังมาจากการมาเรียนตามกลุ่มเพื่อนโรงเรียนสามัญ กล่าวคือ เพื่อนในโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์จะมาจากหลากหลายโรงเรียนสามัญซึ่งถ้าไม่ได้มาจากโรงเรียนสามัญเดียวกันถ้าเลิกเรียนไปแล้วก็จะไม่ได้ติดต่อกันอีก เยาวชนที่ตามกลุ่มเพื่อนมาเรียนส่วนใหญ่จะเป็นเยาวชนในระดับชั้นปลาย (1-3) ซึ่งถ้าญาติพี่น้องหรือกลุ่มเพื่อนสนิททั้งที่มาจากโรงเรียนสามัญเดียวกันและโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์เลิกเรียนเยาวชนก็จะเลิกเรียนตาม เพราะไม่มีเพื่อนสนิทมาเรียนด้วยทำให้ไม่อยากเรียนต่อ และไม่มีใครมารับ-ส่ง แต่ถ้าเป็นเยาวชนในระดับชั้นสูง (ม.4-6) นั้นจากการศึกษาข้อมูลเยาวชนจะมีความคิดเป็นของตนเองและมีการทำกิจกรรมมากกว่าเยาวชนในระดับชั้นปลาย (ม.1-3) ถึงแม้ว่าญาติพี่น้องหรือเพื่อนจะเลิกเรียนแต่ถ้าเยาวชนในระดับชั้นสูง (ม.4-6) สนใจที่จะเรียนและทำกิจกรรมที่โรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ก็จะเรียนต่อ รวมทั้งผู้ปกครองก็จะให้เยาวชนตัดสินใจที่จะเลือกเรียนในสิ่งที่เยาวชนสนใจโดยไม่บังคับ เพราะเยาวชนในวัยนี้สามารถดูแลตัวเองและเดินทางกลับบ้านเองได้ นอกจากนี้กลุ่มเพื่อนและเยาวชนในระดับชั้นสูง(ม.4-6) พระอาจารย์ในโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์จะมอบหมายงานให้ช่วยทำกิจกรรมเมื่อมีงานหรือจัดการแสดงต่างๆ รวมทั้งช่วยดูแลรุ่นน้องในโรงเรียนด้วย

ในส่วนกิจกรรมที่เยาวชนและกลุ่มเพื่อนทำร่วมกันในช่วงวันหยุดหรือปิดเทอมจากการสำรวจข้อมูลแบบสอบถามของกลุ่มเพื่อนของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ ผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ดังตารางต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-14 อัตราร้อยละของกิจกรรมที่เยาวชนและกลุ่มเพื่อนทำร่วมกันในช่วงวันหยุดหรือปิดเทอม (ตอบได้มากกว่าหนึ่งคำตอบ)

กิจกรรมที่ทำร่วมกันในช่วงวันหยุดหรือปิดเทอม	เยาวชนที่ <i>เรียน</i> โรงเรียน พุทธศาสนวันอาทิตย์ (n=30)	เยาวชนที่ <i>ไม่เรียน</i> โรงเรียน พุทธศาสนวันอาทิตย์ (n=30)
พูดคุยเล่น/เดินเที่ยวห้าง /ดูหนัง / ฟังเพลง	40.0	76.7
อ่านหนังสือ	23.3	23.3
เล่นกีฬา	20.0	6.7
ทำรายงาน / การบ้าน	6.7	20.0
ช่วยงานครูที่โรงเรียนสามัญ / พระอาจารย์ โรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์	6.7	0.0
เรียนพิเศษ	3.3	6.7
ทำงานพิเศษ	0.0	3.3

จากข้อมูลในตารางข้างต้นพบว่า กลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ส่วนใหญ่ทำกิจกรรมในด้านพูดคุยเล่น เดินเที่ยวห้างสรรพสินค้า ดูหนัง และฟังเพลง ร่วมกันในวันหยุดหรือปิดเทอม คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา คือ อ่านหนังสือ เล่นกีฬา ช่วยงานครูที่โรงเรียนสามัญหรือพระอาจารย์ที่โรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ ทำรายงานหรือการบ้าน และเรียนพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 23.3, 20, 6.7, 6.7 และ 3.3 ตามลำดับ ในส่วนกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ส่วนใหญ่ทำกิจกรรมในด้านการพูดคุยเล่น เดินเที่ยวห้างสรรพสินค้า ดูหนัง และฟังเพลง เช่นเดียวกับกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 76.7 รองลงมา อ่านหนังสือ ทำรายงานหรือการบ้าน เล่นกีฬา เรียนพิเศษ และทำงานพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 23.3, 20, 6.7, 6.7 และ 3.3 ตามลำดับ

ในประเด็นเรื่องการทำกิจกรรมร่วมกันในช่วงวันหยุดหรือปิดเทอม จากการสัมภาษณ์และสอบถามข้อมูลกลุ่มเพื่อนของเยาวชนทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่จะทำกิจกรรมในด้านการพูดคุยเล่น ดูหนัง ฟังเพลง และเดินเที่ยวห้างสรรพสินค้าในช่วงวันหยุดหรือปิดเทอม ซึ่งจะไปในช่วงที่มีเวลาว่างตรงกันแต่ไม่บ่อยครั้งนัก เนื่องจากกลุ่มเพื่อนของเยาวชนทั้งสองกลุ่มได้มีการทำกิจกรรมอย่างอื่นที่แตกต่างกันไป คือ เรียนพิเศษ ทำรายงาน/การบ้าน อ่านหนังสือ เล่นกีฬา และทำงานพิเศษ จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในส่วนการทำกิจกรรมที่ทำร่วมกันในด้านจริยธรรมของกลุ่มเพื่อนทั้งสองกลุ่ม กล่าวว่า ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ออกไปทำกิจกรรมร่วมกันใน

ด้านจริยธรรมเพราะจะไปทำกิจกรรมในด้านนี้กับครอบครัวมากกว่า แต่ถ้าไปกับกลุ่มเพื่อนซึ่งส่วนใหญ่จะไปร่วมกับโรงเรียนด้วย ซึ่งจะเป็นวันสำคัญทางพุทธศาสนาต่างๆ คือ ทำบุญ ไหว้พระและสวดมนต์ที่วัดใกล้กับโรงเรียนหรือไปงานนิทรรศการที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น ซึ่งบางครั้งก็จะเป็นการไปหาข้อมูลร่วมกันเพื่อทำรายงานกลุ่ม นอกจากนี้จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มเพื่อนของเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยังมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันในช่วงปิดเทอมที่น่าสนใจ คือ การช่วยเหลืองานและกิจกรรมของครูที่โรงเรียนสามัญและพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยครูและพระอาจารย์จะขออาสาสมัครมาช่วยและเยาวชนส่วนใหญ่ที่มาจะเป็นกลุ่มเพื่อนที่สนิทกัน ซึ่งในการได้ช่วยเหลือกิจกรรมของครูและพระอาจารย์ยังเป็นการส่งเสริมและสอดแทรกคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับเยาวชนอีกทางหนึ่ง เช่น ในด้านความรับผิดชอบ ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความกตัญญูกตเวทิตะ และความขยันอุตสาหะ เป็นต้น

4.4.2 การเลือกคบเพื่อนของกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ในส่วนประเด็นการเลือกคบเพื่อนของกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะมาจากการสำรวจข้อมูลแบบสอบถามกลุ่มเพื่อนของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในส่วนที่ 3 เรื่องบทบาทของกลุ่มเพื่อนซึ่งเป็นการเลือกคบเพื่อนจากคุณลักษณะทางจริยธรรมใน 9 ด้าน ผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ดังตารางต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-15 อัตราร้อยละการเลือกคบเพื่อนที่ดีตามคุณลักษณะทางจริยธรรมใน 9 ด้านของ
กลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์
(ตอบได้มากกว่าหนึ่งคำตอบ)

การเลือกคบเพื่อนที่ ดีตามคุณลักษณะ ทางจริยธรรม	เยาวชนที่เรียน โรงเรียนพุทธศาสนา วันอาทิตย์ (n=30)	การเลือกคบเพื่อนที่ดี ตามคุณลักษณะทาง จริยธรรม	เยาวชนที่ไม่เรียน โรงเรียนพุทธศาสนา วันอาทิตย์ (n=30)
ความเสียสละมีเมตตา	53.3	ความเสียสละมีเมตตา	56.7
ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	36.7	ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	50.0
ความขยันอุตสาหะ	30.0	ความมีเหตุผล	33.3
ความมีระเบียบวินัย	13.3	ความรับผิดชอบ	26.7
ความประหยัด	10.0	ความสามัคคี	20.0
ความรับผิดชอบ	6.7	ความขยันอุตสาหะ	20.0
ความมีเหตุผล	6.7	ความมีระเบียบวินัย	10.0
ความกตัญญูกตเวที	6.7	ความกตัญญูกตเวที	6.7
ความสามัคคี	6.7	ความประหยัด	0.0

จากข้อมูลในตารางข้างต้นการเลือกคบเพื่อนตามคุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้าน ของกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มเพื่อนจะเลือกคบเพื่อนตามคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความเสียสละมีเมตตา คิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมาเลือกคบเพื่อนตามคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความขยันอุตสาหะ ความมีระเบียบวินัย ความประหยัด ความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที และความสามัคคี คิดเป็น ร้อยละ 36.7, 30, 13.3, 10, 6.7, 6.7, 6.7 และ 6.7 ตามลำดับ ในส่วนการเลือกคบเพื่อนตามคุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้าน ของกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ พบว่าส่วนใหญ่กลุ่มเพื่อนจะเลือกคบเพื่อนตามคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความเสียสละมีเมตตา คิดเป็นร้อยละ 56.7 เช่นเดียวกับกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ รองลงมาในด้านความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความขยันอุตสาหะ ความมีระเบียบวินัย และ ความกตัญญูกตเวที คิดเป็นร้อยละ 50, 33.3, 26.7, 20, 20, 10 และ 6.7 ตามลำดับ

ในประเด็นเรื่องการเลือกคบเพื่อนตามคุณลักษณะทางจริยธรรมใน 9 ด้านที่กล่าวมาข้างต้นนั้น หากพิจารณาการเลือกคบเพื่อนตามคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ จะเห็นได้ว่ากลุ่มเพื่อนของเยาวชนทั้งสองกลุ่มได้ให้ความสำคัญในการเลือกคบเพื่อนตามคุณลักษณะทางจริยธรรมเกือบทุกๆ ด้านจากคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน แต่คุณลักษณะทางจริยธรรมที่กลุ่มเพื่อนของเยาวชนทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญเหมือนกันเป็นอันดับต้นๆ คือ ความเสียสละมีเมตตา และความซื่อสัตย์ยุติธรรม จากการศึกษาข้อมูลและการสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อนของเยาวชนทั้งสองกลุ่มให้เหตุผลในการเลือกคบเพื่อนจากคุณลักษณะทางจริยธรรมใน 2 ด้านนี้ กล่าวคือ ในด้านความเสียสละมีเมตตา โดยจะเลือกคบเพื่อนที่คอยช่วยเหลือเมื่อได้รับความเดือดร้อนหรือมีความลำบากโดยการแสดงความมีน้ำใจต่อเพื่อน คือ การเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ หรือยอมทำในสิ่งที่ตนไม่ยอมทำแต่เพื่อประโยชน์สุขของคนส่วนมาก รวมทั้งต้องมีความซื่อสัตย์ยุติธรรมต่อเพื่อน คือ ไม่คดโกง ไม่โกหกหรือหักหลังเพื่อนๆ ในกลุ่ม มีความเป็นกลางหรือจริงใจกับเพื่อน และไม่ขโมยของเพื่อน และในการจะเลือกคบเพื่อนใหม่ของกลุ่มเพื่อนเยาวชนทั้งสองกลุ่มนั้น จากการสัมภาษณ์เยาวชนทั้งสองกลุ่ม เยาวชนจะยึดถือกลุ่มเพื่อนเก่าที่สนิทกันมาก่อนเป็นแบบอย่าง รวมทั้งดูภาวะระยะเวลาที่รู้จักและกิจกรรมที่ทำร่วมกันด้วยว่ามีความคิดเห็นหรือทำอะไรคล้ายๆ กันหรือไม่ เพราะส่วนใหญ่จะใช้เวลาอยู่กับเพื่อนและมักจะเลือกคบเพื่อนที่มีลักษณะนิสัยคล้ายๆ กับตน รวมทั้งมักเลียนแบบหรือทำตามเพื่อนๆ ในกลุ่มเดียวกัน โดยจะคล้ายตามลักษณะของเพื่อนๆ ในกลุ่ม แต่ถ้าคนใดไม่สามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนในกลุ่มได้ก็จะต้องออกไปหากกลุ่มเพื่อนใหม่ที่มีลักษณะนิสัยและการทำกิจกรรมที่คล้ายๆ กัน

กล่าวได้ว่าในการเลือกคบเพื่อนของกลุ่มเพื่อนเยาวชนทั้งสองกลุ่มนั้น จะเลือกคบเพื่อนที่มีคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ดี คือ สามารถชักจูงเพื่อนๆ ให้ไปในแนวทางที่ถูกต้องทั้งในด้านการเรียน การทำงาน และการทำกิจกรรมร่วมกันโดยดูจากการกระทำและลักษณะนิสัยของเพื่อนและเป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ ในกลุ่ม ซึ่งการเลือกคบเพื่อนที่ดีนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเยาวชนในวัยนี้กลุ่มเพื่อนถือว่าเป็นกลุ่มที่ใกล้ชิดกับเยาวชนและใช้เวลาอยู่ด้วยกันในแต่ละวันเป็นเวลานาน ซึ่งอาจจะทำให้เยาวชนเกิดการเลียนแบบทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมได้

อย่างไรก็ตามกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมของกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ในประเด็นต่างๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นถือได้ว่าเป็นกระบวนการขัดเกลาทางอ้อม คือ จะเป็นการไม่ได้บอกกันโดยตรงแต่เป็นการได้รับจากประสบการณ์โดยจากการสังเกตหรือเรียนรู้จากการกระทำของผู้อื่น หรือมาจากการเลียนแบบหรือทำตามเพื่อนในวัยเดียวกันไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาที่รู้จักกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน และการ

เลือกคบเพื่อน โดยกลุ่มเพื่อนในวัยเดียวกันจะคล้ายตามหรือทำตามไปกับเพื่อนๆ ในกลุ่ม เพื่อให้เพื่อนยอมรับหรือเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ในปัจจุบันทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญต่อเยาวชนมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากขนาดครอบครัวที่เล็กลงซึ่งแต่ละครอบครัวก็จะมีบุตรน้อยลงทำให้เยาวชนจะใช้เวลาส่วนใหญ่ออกอยู่กับเพื่อนเล่นในวัยเดียวกัน นอกจากนี้เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้เกิดช่องว่างระหว่างกลุ่มอายุ พ่อแม่ผู้ปกครองกลายเป็นคนล้าสมัย หัวโบราณ ขณะที่กลุ่มเพื่อนๆ มีความทันสมัยและมีความคิดเห็นที่คล้ายกันมากกว่า และในปัจจุบันการที่เยาวชนมีการศึกษาสูงขึ้นและมีเยาวชนบางกลุ่มไม่ได้อยู่อาศัยกับครอบครัวทำให้พ่อแม่ ไม่สามารถให้คำแนะนำ ปรีกษา หรือเป็นที่พึ่งพาได้จึงทำให้เยาวชนหันไปปรึกษาเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ ซึ่งอาจจะทำให้เยาวชนหลงผิดเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์และนำไปสู่ความประพฤติน่าไม่เหมาะสมได้

4.4.3 แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้านของกลุ่มเพื่อน

นอกจากความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านจริยธรรมแล้ว กลุ่มเพื่อนยังได้ให้แนวปฏิบัติในเรื่องคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ซึ่งแนวปฏิบัติดังกล่าวผู้วิจัยจะนำไปรวบรวมเพื่อนำไปใช้สร้างแบบสอบถามในการประเมินการมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนทั้งสองกลุ่มต่อไป ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-16 แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

คุณลักษณะทางจริยธรรม	กลุ่มเพื่อนเยาวชนเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์	กลุ่มเพื่อนเยาวชนไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์	สรุปแนวปฏิบัติ
ความรับผิดชอบ	<ul style="list-style-type: none"> - ทำอะไรต้องยอมรับ - ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจและทำจนสำเร็จ - ตรงต่อเวลา - รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนและทำจนเรียบร้อยสมบูรณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ยอมรับในความผิดพลาดที่ได้กระทำลงไป - ทำสิ่งที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ - ตรงต่อเวลา - รู้จักหน้าที่ของตน 	<ol style="list-style-type: none"> 1 ยอมรับผิดในการกระทำของตนเอง 2 ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ 3 รู้จักหน้าที่และบทบาทของตนเอง 4 ตรงต่อเวลา

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 4-16 (ต่อ)

คุณลักษณะทางจริยธรรม	กลุ่มเพื่อนเยาวชนเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์	กลุ่มเพื่อนเยาวชนไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์	สรุปแนวปฏิบัติ
ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ตรงไปตรงมาและมีความจริงใจ - มีความเป็นกลาง - ไม่โก่งผู้อื่น - ไม่ลักขโมยของผู้อื่นมาเป็นของตน - ไม่โกหก 	<ul style="list-style-type: none"> - รักษาสัจจะและตรงไปตรงมา - ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง - ไม่โก่งผู้อื่น - ไม่ขโมยของผู้อื่นมาเป็นของตน - ไม่โกหกผู้อื่น 	<ol style="list-style-type: none"> 1 มีความเป็นกลางไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใด 2 ไม่คดโก่งผู้อื่น 3 ไม่พูดปด 4 ไม่เอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น 5 ทำอะไรตรงไปตรงมา 6 ไม่เอาของคนอื่น
ความมีเหตุผล	<ul style="list-style-type: none"> - ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น - รู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด - คิดก่อนทำ - มีหลักการคิดหรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเป็นระบบ - ยืนยันในสิ่งที่คิดและพูดในกระทำของตน 	<ul style="list-style-type: none"> - ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น - ไม่ใช่อารมณ์ตนเองเป็นใหญ่ - รู้ผิดชอบชั่วดี - มีการคิดวิเคราะห์ก่อนทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไป - อธิบายสิ่งต่างๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจในสิ่งที่เรากระทำลงไปได้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นไม่เอาความคิดของตนเป็นใหญ่ 2 มีการคิด วิเคราะห์ไตร่ตรองก่อนตัดสินใจทำสิ่งใดอย่างรอบคอบ 3 มีการคิดอย่างเป็นระบบ มีหลักการ 4 รู้ว่าสิ่งใดถูกหรือผิด 5 สามารถอธิบายสิ่งต่างๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจในสิ่งที่เรากระทำลงไปได้
ความกตัญญูกตเวที	<ul style="list-style-type: none"> - การตอบแทนผู้มีพระคุณ - เชื้อฟังกำสั่งสอนของผู้มีพระคุณ - ช่วยเหลือผู้มีพระคุณ - เลี้ยงดูผู้มีพระคุณ 	<ul style="list-style-type: none"> - การตอบแทนผู้มีพระคุณ - เชื้อฟังกำสั่งสอนของผู้มีพระคุณไม่ทำให้เสียใจ - ช่วยเหลือผู้มีพระคุณ - ดูแลผู้มีพระคุณ 	<ol style="list-style-type: none"> 1 การรู้จักบุญคุณและตอบแทนผู้มีพระคุณ 2 ช่วยเหลือผู้มีพระคุณ 3 เลี้ยงดูผู้มีพระคุณ 4 เชื้อฟังกำสั่งสอน
ความมีระเบียบวินัย	<ul style="list-style-type: none"> - การทำตามตามกฎ ระเบียบของสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการวางแผนและจัดการกับสิ่งต่างๆ อย่างเรียบร้อย - อยู่ในกฎระเบียบที่สังคมนั้น ๆ ได้กำหนดไว้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1 ปฏิบัติตนเคารพกฎระเบียบ ที่สังคมกำหนดไว้โดยไม่ฝ่าฝืนตามอำเภอใจ 2 รู้จักจัดการสิ่งต่างๆ โดยมีการวางแผนอย่างเป็นแบบแผนและเป็นระบบ

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 4-16 (ต่อ)

คุณลักษณะทางจริยธรรม	กลุ่มเพื่อนเยาวชนเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์	กลุ่มเพื่อนเยาวชนไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์	สรุปแนวปฏิบัติ
ความเสียสละมีเมตตา	<ul style="list-style-type: none"> - ยอมทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือยอมเสียผลประโยชน์เล็กน้อยเพื่อคนหมู่มาก - การให้ด้วยความเต็มใจเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข - ช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวม - ยอมทำทุกอย่างเพื่อคนอื่น - มีน้ำใจหรือแบ่งปันให้กับผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - การยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม - การให้สิ่งต่างๆ แก่ผู้อื่น - การช่วยเหลือผู้อื่น - แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นที่เดือดร้อนกว่าเรา 	<ol style="list-style-type: none"> 1 การช่วยเหลือผู้อื่น 2 การให้เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นที่ลำบากกว่าเรา 3 การยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 4 การรู้จักแบ่งปันสิ่งของให้แกผู้อื่น 5 การยอมทำทุกอย่างเพื่อคนอื่น
ความสามัคคี	<ul style="list-style-type: none"> - การทำงานร่วมกันกับผู้อื่นด้วยความร่วมมือร่วมใจและพร้อมเพรียง - มีความปรองดองกันไม่ทะเลาะกัน - ช่วยเหลือกันเป็นหมู่คณะ - รักใคร่กลมเกลียว 	<ul style="list-style-type: none"> - การพร้อมใจกันทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นหมู่คณะจนสำเร็จ - ไม่ทะเลาะกัน - การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 	<ol style="list-style-type: none"> 1 การรวมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน พร้อมเพรียงกันในการทำกิจกรรมหรืองานให้สำเร็จลุล่วง 2 การช่วยเหลือกันทำงาน 3 การไม่ทะเลาะกัน 4 รักใคร่กันในหมู่คณะ
ความประหยัด	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย - การอดออมไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินหรือเวลาเพื่อประโยชน์สูงสุด - รู้จักใช้ของอย่างพอเพียง 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น - รู้จักเก็บออมหรืออดออม - การรู้จักใช้ของให้เป็นประโยชน์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1 ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น 2 รู้จักใช้จ่าย คิดก่อนซื้อ โดยพิจารณาจากความสำคัญ ประโยชน์ และความเหมาะสม 3 รู้จักอดออม
ความขยันอดุสาหะ	<ul style="list-style-type: none"> - มีความเพียรพยายามในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง - ทำอะไรไม่ทอดทิ้งหรือย่อท้อ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค - มีความเพียรพยายาม มุ่งมั่นทำในสิ่งที่คิดว่าให้เป็นจริงและสำเร็จ - ไม่เกียจคร้าน - มีความอดทน 	<ol style="list-style-type: none"> 1 มีความเพียรพยายาม มุ่งมั่นในการทำงานสิ่งหนึ่งสิ่งใดจนสำเร็จ 2 ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค 3 มีความอดทน 4 ไม่ขี้เกียจ

4.5 อิทธิพลของสื่อมวลชนในกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน

สื่อมวลชนถือเป็นสถาบันทางสังคมหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญทั้งด้านบวกและลบต่อสังคมและวัฒนธรรม แต่หากสามารถนำศักยภาพในทางสร้างสรรค์ของสื่อมวลชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์จะทำให้เกิดคุณค่าอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมในด้านการศึกษาและการเรียนรู้ให้กับเยาวชนในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ นอกกระบบหรือเป็นการศึกษาตลอดชีวิต นอกจากนี้สื่อมวลชนยังมีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อเยาวชนอย่างมากทั้งในด้านทัศนคติและความเชื่อที่มาจากการทำงานของสื่อมวลชนซึ่งจะมีผลสืบเนื่องในการพัฒนาเยาวชนต่อไป ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนในการขัดเกลาจริยธรรมให้แก่เยาวชนทั้งที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์และจากความคิดเห็นของกลุ่มแวดล้อมเยาวชนทั้งสองกลุ่ม โดยสื่อมวลชนที่ใช้ในการวิเคราะห์ในครั้งนี้ ได้แก่ สื่อโทรทัศน์และวิทยุ อธิบายได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-17 อัตราร้อยละของสื่อที่มีอิทธิพลในการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์และกลุ่มแวดล้อม

ประเภทของสื่อ	เยาวชน (n=30)		ผู้ปกครอง (n=30)		ครูโรงเรียนสามัญ (n=30)		กลุ่มเพื่อน (n=30)		พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (n=10)	พระสงฆ์ทั่วไป (n=10)
	เรียน	ไม่เรียน	เรียน	ไม่เรียน	เรียน	ไม่เรียน	เรียน	ไม่เรียน		
โทรทัศน์	70.0	56.7	56.7	53.3	23.3	43.3	43.3	33.3	20.0	20.0
วิทยุ	10.0	0.0	20.0	10.0	0.0	0.0	13.3	6.7	0.0	0.0

จากข้อมูลในตารางข้างต้นเยาวชนเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์คิดว่าสื่อที่มีอิทธิพลในการขัดเกลาจริยธรรมให้แก่ตนเอง คือ สื่อโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมาคือ วิทยุ คิดเป็นร้อยละ 10 ในส่วนเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์คิดว่าสื่อที่มีอิทธิพลในการขัดเกลาจริยธรรมให้แก่ตนเอง คือ สื่อโทรทัศน์เช่นเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 56.7

ในส่วนกลุ่มแวดล้อมของเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์สื่อที่มีอิทธิพลต่อการขัดเกลาจริยธรรมให้แก่เยาวชน คือ สื่อโทรทัศน์ ผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 56.7 ครูโรงเรียนสามัญ คิดเป็นร้อยละ 23.3 พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ คิดเป็น

ร้อยละ 20 และกลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 43.3 รองลงมา คือ สื่อวิทยุ โดยกลุ่มแวดล้อมเยาวชนเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ที่คิดว่าสื่อวิทยุมีอิทธิพลต่อเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 20 และกลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ในกลุ่มแวดล้อมเยาวชนไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ที่สื่อที่มีอิทธิพลต่อการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชน คือ สื่อโทรทัศน์ เช่นเดียวกัน ผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 53.3 ครูโรงเรียนสามัญ คิดเป็นร้อยละ 43.3 และกลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมา คือ สื่อวิทยุ โดยกลุ่มแวดล้อมเยาวชนไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ที่คิดว่าสื่อวิทยุมีอิทธิพลต่อเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 10 และกลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 6.7 และในส่วนพระสงฆ์ทั่วไปสื่อที่มีอิทธิพลต่อการขัดเกลาจริยธรรม คือ สื่อโทรทัศน์เช่นเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 20

จากการสัมภาษณ์และศึกษาข้อมูลในประเด็นเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชนในการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชนและกลุ่มแวดล้อมที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์นั้น พบว่า ทั้งเยาวชนและกลุ่มแวดล้อมทั้งที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์คิดว่าสื่อที่มีอิทธิพลในการขัดเกลาจริยธรรม คือ สื่อโทรทัศน์ โดยให้เหตุผลว่า เนื่องจากปัจจุบันโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีใช้กันอย่างกว้างขวางและใกล้ตัว ยิ่งในสังคมเมืองอย่างกรุงเทพมหานครด้วยแล้วโทรทัศน์เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงกลุ่มบุคคลได้สะดวกและง่ายต่อการติดตาม สามารถเข้าถึงทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับการศึกษา และมีทั้งรูปและเสียงทำให้ไม่น่าเบื่อและน่าติดตามจากเหตุผลดังกล่าว ทำให้สื่อโทรทัศน์มีส่วนสำคัญต่อความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและค่านิยมต่างๆ ของเยาวชนได้มาก รวมทั้งยังก่อให้เกิดการเลียนแบบทั้งในทางสร้างสรรค์และก้าวร้าวได้ และนอกจากสื่อโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชนแล้วยังมีสื่อที่มีอิทธิพลในการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชน คือ วิทยุ โดยกลุ่มที่คิดว่าวิทยุมีอิทธิพลต่อการขัดเกลาจริยธรรม คือ กลุ่มเยาวชน ผู้ปกครอง และกลุ่มเพื่อน โดยเยาวชนและกลุ่มเพื่อนให้เหตุผลคล้ายกันว่า ในตอนแรกได้ยินผู้ปกครองหรือคนในครอบครัวเปิดฟังเป็นประจำจนเกิดความคุ้นชินหลังจากนั้นจึงได้ฟังตามผู้ปกครอง โดยจะมีช่วงเวลาและรายการธรรมะที่ฟังเป็นประจำรวมทั้งมีการซื้อเทปและซีดีฟัง นอกจากนี้วิทยุยังเป็นสื่อที่มีความสะดวก คือ สามารถฟังและทำกิจกรรมอื่นๆ ไปด้วยได้ ในส่วนผู้ปกครองของเยาวชนทั้งสองกลุ่มได้ให้เหตุผลในเรื่องสื่อวิทยุว่า เนื่องจากส่วนตัวผู้ปกครองสนใจและติดตามฟังรายการที่เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมหรือศาสนาเป็นประจำอยู่แล้ว และยังสามารถฟังและทำกิจกรรมหรืองานอื่นๆ ได้ด้วยรวมทั้งมีความสะดวกสามารถนำติดตัวไปไหนมาไหนได้ นอกจากนี้ผู้ปกครองของเยาวชนทั้งสองกลุ่มได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมในส่วนของสื่อวิทยุว่า สื่อวิทยุยังเป็นสื่อที่มีรายการในด้านส่งเสริมจริยธรรมน้อยซึ่งส่วนใหญ่รายการวิทยุจะมีแต่รายการเพลง ชาว ส่วนรายการวิทยุที่เกี่ยวกับส่งเสริม

จริยธรรมจะมีช่วงเวลาให้ติดตามน้อยและเป็นเครือข่ายที่เยาวชนไม่ติดตาม คือ จัดรายการในช่วงเช้ามากและมีช่วงเวลาให้ติดตามไม่หลากหลาย และส่วนใหญ่จะเป็นระบบ AM ซึ่งเป็นคลื่นที่เยาวชนไม่รู้จักและมีเครือข่ายและสัญญาณไม่ชัดเจน ทำให้เยาวชนไม่ค่อยอยากติดตามจากสื่อวิทยุมากนัก

อย่างไรก็ตามกล่าวได้ว่า สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่เยาวชนและกลุ่มแวดล้อมคิดว่ามีอิทธิพลในการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชน เนื่องจากปัจจุบันโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีใช้กันอย่างกว้างขวางสามารถเข้าถึงทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา และทุกสถานะสังคม และยังมีความสะดวกและง่ายในการติดตามเพราะมีทั้งภาพและเสียงสามารถเห็นของจริง นอกจากนี้ปัจจุบันสื่อโทรทัศน์มีความทันสมัยมากขึ้น เช่น มีขนาดที่เล็กลงสามารถพกพาไปไหนได้สะดวก และมีสัญญาณที่ชัดเจน และมีการถ่ายทอดสดจึงสามารถรับชมได้รวดเร็วและทันเหตุการณ์ ทำให้ดึงดูดความสนใจจากเยาวชนได้มาก และเนื่องจากในปัจจุบันทั้งภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นเหตุให้คนในครอบครัวที่ใกล้ชิดกับเยาวชน ได้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครองต้องออกไปทำงานนอกบ้านทำให้มีเวลาในการอยู่ใกล้ชิด อบรมสั่งสอน และให้ความอบอุ่นกับเยาวชนลดน้อยลง เยาวชนจึงใช้เวลาว่างส่วนใหญ่หลังจากการเรียนหนังสือในวันหยุด และในช่วงปิดเทอมอยู่กับสื่อต่างๆ เช่น การดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ และอ่านหนังสือต่างๆ เป็นต้น จึงทำให้สื่อเหล่านี้เข้ามามีส่วนสำคัญต่อความรู้สึกนึกคิด และค่านิยมต่างๆ ให้กับเยาวชน รวมทั้งอาจจะทำให้เยาวชนเกิดการเลียนแบบทั้งในทางสร้างสรรค์และก้าวร้าวได้

จากผลการศึกษาบทบาทของสถาบันสังคมต่างๆ ในการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน ทั้งประเด็นในด้านรูปแบบความสัมพันธ์ของครอบครัว วิธีการอบรมเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรม หลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมเสริม และการประเมินผลทั้งของโรงเรียนสามัญและโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การให้การศึกษา การเผยแพร่ และการสงเคราะห์ของวัดและพระสงฆ์ การเลือกคบเพื่อน อิทธิพลของสื่อมวลชน และการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรม กล่าวได้ว่า แต่ละสถาบันสังคมมีวิธีการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชนที่แตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับบทบาทหน้าที่และดุลยพินิจของตัวแทนในแต่ละสถาบันสังคม รวมถึงวัยของเยาวชนและสภาพแวดล้อมในด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย กล่าวคือ การที่จะขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชนในวัยนี้ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านทั้งในด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และจิตใจ การขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชนในวัยนี้จึงควรออกมาในรูปแบบการให้

ความเข้าใจ ให้ความต้องการ และให้ความสนใจโดยให้การสนับสนุนตามสมควรหรือตามความเหมาะสม รวมทั้งการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชนในวัยนี้ควรจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับยุคสมัยของสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย เพื่อไม่ให้เยาวชนเกิดความคิดที่ขัดแย้งหรือคิดว่าคนใกล้ตัวไม่เข้าใจ ทำให้เยาวชนออกห่างไม่กล้าปรึกษาและนำไปสู่การกระทำในสิ่งที่ผิดได้ โดยการขัดเกลาจริยธรรมของแต่ละสถาบันสังคมจะมีรูปแบบการขัดเกลาจริยธรรมใน 2 รูปแบบ แบบแรก คือ การขัดเกลาในทางตรง ได้แก่ การบอกกล่าว แนะนำโดยตรงว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ รวมทั้งอบรมสั่งสอนโดยการให้เยาวชนได้ปฏิบัติจริงและการพาเยาวชนไปเห็นจริง และในแบบที่สอง คือ การขัดเกลาในทางอ้อม ได้แก่ การมอบหมายงานหรือกิจกรรมให้เยาวชนทำเป็นประจำจนเกิดความเคยชิน และจากการเลียนแบบจากตัวแบบที่เยาวชนให้ความสนใจหรือใกล้ชิด ซึ่งการจะพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสถาบันสังคมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน ศาสนา สื่อมวลชน และกลุ่มเพื่อนควรจะต้องร่วมมือและเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในด้านจริยธรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวเยาวชนและสังคมต่อไป

จากบทบาทของสถาบันสังคมต่างๆ ในการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชนที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้นนั้น เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมจากสถาบันสังคมต่างๆ ให้กับเยาวชนทั้งที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินายกัตติย ซึ่งเมื่อเยาวชนผ่านกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมจากสถาบันสังคมต่างๆ แล้วจะส่งผลต่อการมีคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนในระดับใดนั้น ผู้วิจัยจะขอกล่าวในรายละเอียดในบทต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางจริยธรรม

การศึกษาเรื่องการขาดเกลาจริยธรรมของเยาวชน : เปรียบเทียบผู้ที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติตย์ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งในบทนี้จะได้อธิบายถึงภาพรวมของการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมเยาวชนผู้ที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติตย์ แนวปฏิบัติของคุณลักษณะทางจริยธรรมและระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ ในด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด และความขยันอดทนของสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีต่อเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติตย์ และวิเคราะห์สถาบันสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติตย์

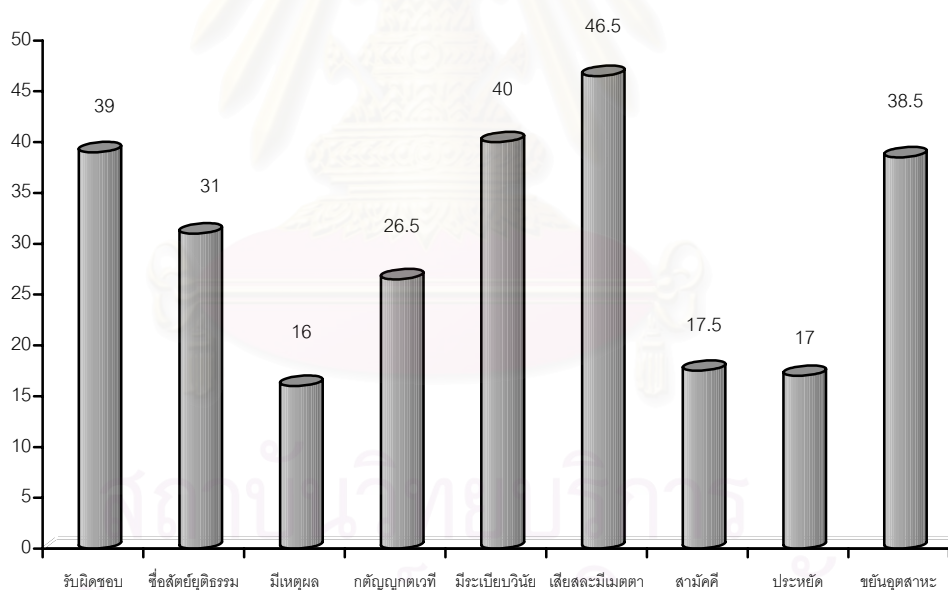
ในประเด็นการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ผ่านมาเป็นการศึกษาการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของแต่ละสถาบันสังคม โดยมีกลุ่มตัวแทนในการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรม ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มครูโรงเรียนสามัญ กลุ่มพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติตย์ และกลุ่มพระสงฆ์ทั่วไป แต่การนำเสนอในส่วนนี้จะเป็นการศึกษาภาพรวมของการให้ความสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของกลุ่มแวดล้อมเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติตย์ ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มครูโรงเรียนสามัญ กลุ่มพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติตย์ และกลุ่มพระสงฆ์ทั่วไป เพื่อให้เห็นภาพรวมในการให้ความสำคัญการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมจึงมีการให้คะแนนและจัดอันดับความสำคัญของการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในแต่ละด้านของทุกกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอานาติตย์ โดยมีการให้คะแนนและจัดอันดับ ดังนี้

- **การจัดอันดับ** โดยดูจากอัตราร้อยละของคุณลักษณะทางจริยธรรมที่กลุ่มแวดล้อมให้ความสำคัญ คือ อันดับที่ 1 มีอัตราร้อยละมากที่สุด และอันดับที่ 9 มีอัตราร้อยละน้อยที่สุด

- **การให้คะแนน** ในการศึกษาครั้งนี้การให้คะแนนจะให้คะแนนกับคุณลักษณะทางจริยธรรม ดังนี้ อันดับที่ 1 = 9 คะแนน อันดับที่ 2 = 8 คะแนน อันดับที่ 3 = 7 คะแนน อันดับที่ 4 = 6 คะแนน อันดับที่ 5 = 5 คะแนน อันดับที่ 6 = 4 คะแนน อันดับที่ 7 = 3 คะแนน อันดับที่ 8 = 2 คะแนน อันดับที่ 9 = 1 คะแนน

การให้คะแนนที่ได้กล่าวมาข้างต้นถ้ามีคะแนนที่ซ้ำกัน จะมีการให้คะแนนโดยการหารเป็นค่าเฉลี่ยลดหลั่นกันลงมาตามอันดับที่ซ้ำกัน (ดูรายละเอียดตารางการจัดอันดับและการให้คะแนนในภาคผนวก ง) ซึ่งผลการศึกษาอธิบายได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 5-1 คะแนนการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิติย์

จากแผนภาพข้างต้นเมื่อพิจารณาในภาพรวมกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิติย์ให้ความสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับเยาวชนใน 3 อันดับแรก ได้แก่ ในด้านความเสียสละมีเมตตา รองลงมา คือ ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อ ตามลำดับ ซึ่งคุณลักษณะทางจริยธรรมใน 3 ด้านนี้เป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมที่กลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนให้ความคิดเห็นว่าเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมพื้นฐานที่มีความเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตประจำวันของเยาวชน

ซึ่งอยู่ในวัยเรียน และเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมที่มีผลต่อสังคมส่วนรวม โดยจะปลูกฝังให้เยาวชนมีความเสียสละมีเมตตา ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและมีเมตตาต่อผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก เพราะในปัจจุบันการช่วยเหลือและการแบ่งปันกันหาได้ยากเพราะมีการแข่งขันกันในด้านต่างๆ ก่อนข้างสูงและทุกคนต่างต้องทำมาหากินเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว นอกจากนี้ยังปลูกฝังให้เยาวชนในวัยนี้รู้จักกฎระเบียบและให้เคารพกฎระเบียบเพื่ออยู่ร่วมกับคนหมู่มากได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยและจะได้ไม่เกิดความขัดแย้งกัน รวมทั้งปลูกฝังให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน เช่น ทำงานหรือการบ้านที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จและตรงต่อเวลาทั้งที่บ้านและโรงเรียน โดยกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนจะมีการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับเยาวชนโดยการยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรือพาไปปฏิบัติจริงควบคู่ไปกับการเรียนการสอนในเชิงวิชาการ

ในทางกลับกันการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความสามัคคี ความมีเหตุผล และความประหยัดเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมที่กลุ่มแวดล้อมทางสังคมให้ความสำคัญในการปลูกฝังให้กับเยาวชนน้อยที่สุด ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในเขตเมืองจึงได้รับผลจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้สังคมมีการแข่งขันในรูปแบบต่างๆและมีความฟุ้งเฟ้อ ซึ่งจะเห็นได้จากในปัจจุบันที่วิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับเงินเดือนและค่าจ้าง รวมทั้งการหันไปให้ความสนใจในด้านวัตถุนิยมและบริโภคนิยมส่งผลให้ต้องทำงานเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในส่วนนี้มากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งบางสิ่งบางอย่างเป็นสิ่งที่มีความฟุ้งเฟ้อเกินความจำเป็นแต่ก็เพื่อความสะดวกสบาย ทันสมัย และเพื่อให้ทัดเทียมกับคนอื่น ๆ หรือมีมากกว่าคนอื่นส่งผลให้เป็นสังคมที่ต่างคนต่างอยู่ ขาดการร่วมแรงร่วมใจในการที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการมีวิถีชีวิตที่เร่งรีบและการที่แต่ละคนมีภาระหน้าที่ของตนเองที่ต้องรับผิดชอบทั้งในด้านการเรียนและการทำงานทำให้มีเวลาในการพูดคุยหรืออธิบายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันน้อยลง รวมทั้งไม่ได้รับการส่งเสริมจากกลุ่มแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู/อาจารย์ ทำให้การปลูกฝังในด้านความสามัคคี การประหยัด และการใช้เหตุผลจึงมีความสำคัญน้อยลงไปด้วย

นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความกตัญญูกตเวทีซึ่งเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมที่มีความสำคัญต่อสังคมไทยและถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ได้มีการปลูกฝังอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษตั้งแต่ในอดีตได้มีการให้ความสำคัญน้อยลง ซึ่งกล่าวได้ว่าในปัจจุบันการมีรูปแบบของครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือจากการอยู่เป็นครอบครัวขยายเปลี่ยนมาเป็นครอบครัวเดี่ยวและการอยู่ตัวคนเดียวและเป็นโสดมากขึ้น นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงไปของสังคมเกษตรกรรมไปเป็นสังคมอุตสาหกรรม/หลานต้องออกไปหางานทำในเมืองหลวง ทำให้เกิดการละเลยในการที่จะดูแลและช่วยเหลือบิดา มารดา

ปู่ ย่า ตา ยาย ที่แก่ชรา และเมื่อเยาวชนเห็นแบบอย่างจากพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ละเอียดในการดูแล และช่วยเหลือปู่ ย่า ตา ยาย ที่แก่ชรา เยาวชนก็จะไม่เห็นความสำคัญหรือละเลยและทอดทิ้งใน การที่จะดูแลผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกในครอบครัวตามไปด้วยซึ่งก็จะพบเห็นมากในสังคมปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของแต่ละกลุ่มสถาบันสังคมที่ ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวได้ว่า กลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนทั้งสองกลุ่มให้ ความสำคัญในทุกด้าน ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความเห็นความสำคัญและดุลยพินิจของกลุ่มแวดล้อมทาง สังคมเยาวชนเป็นสำคัญโดยจะเป็นการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมไปตามวัยที่เหมาะสม ของเยาวชน รวมทั้งคุณลักษณะทางจริยธรรมที่กลุ่มแวดล้อมทางสังคมเห็นว่าสัมพันธ์กับสังคม ส่วนรวมหรือสังคมกำลังให้ความสำคัญอยู่ ณ ช่วงเวลาปัจจุบัน จึงนำมาปลูกฝังและอบรมสั่งสอน โดยการบอกกล่าว และแนะนำให้กับเยาวชนอีกทีหนึ่งว่าสิ่งใดควรทำหรือสิ่งใดไม่ควรทำ ซึ่งการ ปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมในด้านต่างๆ จะทำให้เยาวชนมีการ เรียนรู้ที่แตกต่างกัน เพราะต้นแบบของเยาวชนไม่ได้มาจากบุคคลเพียงคนเดียว ดังนั้นกลุ่ม แวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนในการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมจึงควรมีแนวทาง เดียวกันและร่วมมือกันในการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมในแต่ละด้านให้กับเยาวชนตาม สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น มีการทำกิจกรรมร่วมกันหรือยกตัวอย่างให้กับเยาวชนได้เห็นจริง เพื่อให้เยาวชนซึมซับและมีคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ดีและถูกต้องเหมาะสมทั้งต่อตนเองและ ผู้อื่นในสังคมต่อไป

5.2 แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้า เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์และกลุ่มแวดล้อมทางสังคม

ในการศึกษาแนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านนั้น ผู้วิจัยได้เก็บ ข้อมูลเบื้องต้นโดยให้กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเยาวชน ผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์ พระสงฆ์ทั่วไป และกลุ่มเพื่อนของกลุ่มเยาวชนที่เข้า เรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์ ได้อธิบายถึงแนวปฏิบัติคุณลักษณะทาง จริยธรรมทั้ง 9 ด้านตามความคิดเห็นของตนเอง และนำมารวบรวมสร้างเป็นแนวปฏิบัติเพื่อนำมา สร้างแบบสอบถามคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน เพื่อวัดระดับการมีคุณลักษณะทาง จริยธรรมของเยาวชน และจากคำอธิบายแนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของกลุ่ม เยาวชนและกลุ่มแวดล้อมทางสังคมทั้งกลุ่มที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิษย์ที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ผ่านมาผู้วิจัยได้นำมารวบรวมและสรุปเป็นแนวปฏิบัติ คุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5-1 แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียน
โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาติศย์และกลุ่มแวดล้อมทางสังคม

คุณลักษณะทางจริยธรรม	สรุปแนวปฏิบัติของทุกกลุ่มตัวอย่าง
ความรับผิดชอบ	<ol style="list-style-type: none"> 1 ยอมรับผิดในการกระทำของตนเอง 2 ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ 3 รู้จักหน้าที่และบทบาทของตนเอง 4 ตรงต่อเวลา
ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1 มีความเป็นกลาง ไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง 2 ไม่คดโกงผู้อื่น 3 ไม่พูดปด 4 ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น 5 ทำอะไรตรงไปตรงมา 6 ไม่เอาของคนอื่นมาเป็นของตน
ความมีเหตุผล	<ol style="list-style-type: none"> 1 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นไม่เอาความคิดของตนเป็นใหญ่ 2 มีการคิด วิเคราะห์ ไตร่ตรองก่อนตัดสินใจทำสิ่งใดอย่างรอบคอบ 3 มีการคิดอย่างเป็นระบบมีหลักการ 4 รู้ว่าสิ่งใดถูกหรือผิด 5 กล้าคิดกล้าแสดงออกในสิ่งที่ดี 6 ไม่มั่งมาย 7 สามารถอธิบายสิ่งต่างๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจในสิ่งที่เรากระทำลงไปได้
ความกตัญญูกตเวที	<ol style="list-style-type: none"> 1 การรู้จักบุญคุณและตอบแทนผู้มีพระคุณ 2 ช่วยเหลือผู้มีพระคุณ 3 เลี้ยงดูผู้มีพระคุณ 4 เชื้อฟังกผู้มีพระคุณ
ความมีระเบียบวินัย	<ol style="list-style-type: none"> 1 ปฏิบัติตนเคารพกฎ ระเบียบ ที่สังคมกำหนดไว้โดยไม่ฝ่าฝืนตามใจ 2 รู้จักจัดการสิ่งต่างๆ โดยมีการวางแผนอย่างเป็นแบบแผนและเป็นระบบ
ความเสียสละมีเมตตา	<ol style="list-style-type: none"> 1 การช่วยเหลือผู้อื่น 2 การให้เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นที่ลำบากกว่าเรา 3 การยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 4 การรู้จักแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น 5 การยอมทำทุกอย่างเพื่อคนอื่น
ความสามัคคี	<ol style="list-style-type: none"> 1 การรวมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน พร้อมเพรียงกันในการทำกิจกรรมหรืองานให้สำเร็จลุล่วง 2 การช่วยเหลือกันทำงาน 3 การไม่ทะเลาะกัน 4 การรู้จักประนีประนอมและแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี 5 รักใคร่กันในหมู่คณะ 6 สร้างความสัมพันธ์อันดีในหมู่คณะ

ตารางที่ 5-1 (ต่อ)

คุณลักษณะทางจริยธรรม	สรุปแนวปฏิบัติ
ความประหยัด	1 ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น 2 รู้จักใช้จ่าย คิดก่อนซื้อโดยพิจารณาจากความสำคัญ ประโยชน์ และความเหมาะสม 3 รู้จักอดออม 4 ไม่ใช้ของที่มีราคาสูงหรือแพงเกินฐานะ
ความขยันอดทน	1 มีความเพียรพยายาม มุ่งมั่น ในการทำงานสิ่งหนึ่งสิ่งใดจนสำเร็จ 2 ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค 3 มีความอดทน 4 มีความสม่ำเสมอในการทำงาน 5 แสวงหาความรู้อยู่เสมอ 6 ไม่ขี้เกียจ

จากแนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ได้กล่าวมาข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นมุมมองและความคิดเห็นที่กำหนดโดยบุคคลและองค์กรหลายหลายกลุ่มซึ่งเป็นการกำหนดคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ไม่ได้เป็นสิ่งตายตัวสามารถปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปได้ แนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมในการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการมองแนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมในช่วงเวลาที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน ซึ่งในอนาคตแนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมเหล่านี้ อาจมีการเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ อาจจะขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและวัฒนธรรมในช่วงเวลานั้นๆ ด้วย

5.3 ผลการวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้านของกลุ่มเยาวชน การประเมินของกลุ่มแวดล้อมทางสังคม และของทุกกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิติย์

จากการรวบรวมแนวปฏิบัติคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิติย์และกลุ่มแวดล้อมทางสังคมที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาการมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชน จากการประเมินของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมที่ได้ใกล้ชิดกับเยาวชนทั้งสองกลุ่มเป็นประจำ ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ กลุ่มเพื่อน และของทุกกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิติย์ ซึ่งการ

วิเคราะห์ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณและมาจากแบบสอบถามในส่วนที่ 4 เรื่อง คุณลักษณะทางจริยธรรม โดยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มเยาวชน การประเมินของกลุ่มแวดล้อมทางสังคม และรวมของทุกกลุ่มตัวอย่างทั้งโดยรวม และรายด้านทั้ง 9 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด และความขยันอดทนสาหัส ซึ่งมีข้อคำถามทั้งหมด 40 ข้อ โดยคำถามจะมีทั้งคำถามเชิงบวกและคำถามเชิงลบ ซึ่งจะนำเสนอโดยการใช้อัตราร้อยละและแบ่งระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ โดยใช้เกณฑ์การจัดระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมในบทที่ 3 มีรายละเอียดดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 อัตราร้อยละระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมจำแนกตามกลุ่มเยาวชน ผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ กลุ่มเพื่อน และรวมทุกกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์

รายการ	กลุ่มเยาวชน (n=30)		กลุ่มผู้ปกครอง (n=30)		กลุ่มครูโรงเรียน สามัญ (n=30)		กลุ่มเพื่อน (n=30)		รวมทุกกลุ่ม ตัวอย่าง (n=120)	
	เรียน	ไม่ เรียน	เรียน	ไม่ เรียน	เรียน	ไม่ เรียน	เรียน	ไม่ เรียน	เรียน	ไม่ เรียน
คุณลักษณะทางจริยธรรม										
โดยรวม										
ระดับสูง	33.3	26.7	40.0	26.7	6.7	0.0	13.3	6.7	21.7	16.7
ระดับปานกลาง	63.3	63.3	53.3	66.7	63.3	73.3	70.0	73.3	63.3	68.3
ระดับต่ำ	3.3	10.0	6.7	6.7	30.0	26.7	16.7	20.0	15.0	15.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ความรับผิดชอบ										
ระดับสูง	76.7	63.3	86.7	76.7	33.3	36.7	46.7	50.0	60.8	56.7
ระดับปานกลาง	20.0	30.0	13.3	20.0	53.3	43.3	40.0	33.3	31.7	31.7
ระดับต่ำ	3.3	6.7	0.0	3.3	13.3	20.0	13.3	16.7	7.5	11.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ความซื่อสัตย์ยุติธรรม										
ระดับสูง	50.0	53.3	46.7	30.0	23.3	6.7	10.0	6.7	32.5	24.2
ระดับปานกลาง	46.7	40.0	46.7	63.3	63.3	66.7	63.3	66.7	55.0	59.2
ระดับต่ำ	3.3	6.7	6.7	6.7	13.3	26.7	26.7	26.7	12.5	16.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

จากตารางที่ 5-2 ผลการศึกษาระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมและรายด้านทั้ง 9 ด้านของเยาวชน การประเมินของกลุ่มแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูโรงเรียน สามีญ์ กลุ่มเพื่อน และระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมรวมของทุกกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย มีรายละเอียดดังนี้

1) กลุ่มเยาวชน

ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมของกลุ่มเยาวชนเปรียบเทียบเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย พบว่า เยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย (ร้อยละ 33.3 เปรียบเทียบร้อยละ 26.7) และในส่วนระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมในรายด้าน พบว่า กลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย ในด้านความรับผิดชอบ (ร้อยละ 76.7 เปรียบเทียบร้อยละ 63.3) ความมีเหตุผล (ร้อยละ 53.3 เปรียบเทียบร้อยละ 43.3) ความกตัญญูกตเวที (ร้อยละ 80 เปรียบเทียบร้อยละ 76.7) ความเสียสละมีเมตตา (ร้อยละ 26.7 เปรียบเทียบร้อยละ 6.7) และความขยันอดสาหะ (ร้อยละ 43.3 เปรียบเทียบร้อยละ 26.7) และกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่าเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย ในด้านความซื่อสัตย์ยุติธรรม (ร้อยละ 53.3 เปรียบเทียบร้อยละ 50) ความมีระเบียบวินัย (ร้อยละ 30 เปรียบเทียบร้อยละ 20) ความสามัคคี (ร้อยละ 53.3 เปรียบเทียบร้อยละ 50) และความประหยัด (ร้อยละ 36.7 เปรียบเทียบร้อยละ 20)

2) กลุ่มผู้ปกครอง

ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมจากการประเมินของกลุ่มผู้ปกครองเปรียบเทียบเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย พบว่า เยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย (ร้อยละ 40 เปรียบเทียบร้อยละ 26.7) และในส่วนระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมในรายด้าน พบว่า กลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยประเมินระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยในด้านความรับผิดชอบ (ร้อยละ 86.7 เปรียบเทียบร้อยละ 76.7) ความซื่อสัตย์ยุติธรรม (ร้อยละ 46.7 เปรียบเทียบร้อยละ 30) ความมีเหตุผล (ร้อยละ 66.7 เปรียบเทียบร้อยละ 60) ความกตัญญูกตเวที (ร้อยละ 76.7 เปรียบเทียบร้อยละ 56.7) ความมีระเบียบวินัย (ร้อยละ 46.7 เปรียบเทียบ

ร้อยละ 36.7) ความเสียสละมีเมตตา (ร้อยละ 30 เปรียบเทียบร้อยละ 23.3) และความขยัน
 อุตสาหะ (ร้อยละ 60 เปรียบเทียบร้อยละ 56.7) และกลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่ไม่เข้าเรียน
 โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาภิบาลประเมิณระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่ไม่เข้าเรียน
 โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาภิบาลสูงกว่าเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาภิบาลในด้าน
 ความสามัคคี (ร้อยละ 16.7 เปรียบเทียบร้อยละ 3.3) และประเมิณระดับคุณลักษณะทางจริยธรรม
 เยาวชนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันในด้านความประหยัด (ร้อยละ 3.3) เท่ากัน

3) กลุ่มครูโรงเรียนสามัญ

ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมจากการประเมินของกลุ่มครูโรงเรียน
 สามัญเปรียบเทียบเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาภิบาล พบว่า เยาวชนที่
 เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาภิบาลมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมสูงกว่าเยาวชนที่
 ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาภิบาล (ร้อยละ 6.7 เปรียบเทียบร้อยละ 0) และในส่วนระดับ
 คุณลักษณะทางจริยธรรมในรายด้าน พบว่า กลุ่มครูโรงเรียนสามัญเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียน
 พุทธศาสนาวินาศาภิบาลประเมิณระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธ
 ศาสนาวินาศาภิบาลสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาภิบาลในด้านความซื่อสัตย์
 ยุติธรรม (ร้อยละ 23.3 เปรียบเทียบร้อยละ 6.7) ความมีเหตุผล (ร้อยละ 40 เปรียบเทียบร้อยละ
 26.7) ความกตัญญูกตเวทิตี (ร้อยละ 56.7 เปรียบเทียบร้อยละ 53.3) ความเสียสละมีเมตตา
 (ร้อยละ 10 เปรียบเทียบร้อยละ 6.7) ความสามัคคี (ร้อยละ 20 เปรียบเทียบร้อยละ 0) และ
 ความขยันอุตสาหะ (ร้อยละ 13.3 เปรียบเทียบร้อยละ 3.3) และกลุ่มครูโรงเรียนสามัญเยาวชนที่
 ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาภิบาลประเมิณระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่ไม่
 เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาภิบาลสูงกว่าเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาภิบาลใน
 ด้านความรับผิดชอบ (ร้อยละ 36.7 เปรียบเทียบร้อยละ 33.3) ความมีระเบียบวินัย (ร้อยละ 23.3
 เปรียบเทียบร้อยละ 10) และประเมิณระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมเยาวชนทั้งสองกลุ่มไม่
 แตกต่างกันในด้านความประหยัด (ร้อยละ 0) เท่ากัน

4) กลุ่มเพื่อน

ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมจากการประเมินของกลุ่มเพื่อน
 เปรียบเทียบเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาภิบาล พบว่า เยาวชนที่เข้าเรียน
 โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาภิบาลมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้า
 เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาภิบาล (ร้อยละ 13.3 เปรียบเทียบร้อยละ 6.7) และในส่วนระดับ
 คุณลักษณะทางจริยธรรมในรายด้าน พบว่า กลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวิน
 ศาสนาวินาศาภิบาลประเมิณระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวิน
 ศาสนาวินาศาภิบาลสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาภิบาลในด้านความซื่อสัตย์ยุติธรรม

(ร้อยละ 10 เปรียบเทียบร้อยละ 6.7) ความกตัญญูทเวที (ร้อยละ 70 เปรียบเทียบร้อยละ 66.7) และความประหยัด (ร้อยละ 6.7 เปรียบเทียบร้อยละ 3.3) และกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ประเมินระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์สูงกว่าเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านความรับผิดชอบ (ร้อยละ 50 เปรียบเทียบร้อยละ 46.7) ความมีเหตุผล (ร้อยละ 66.7 เปรียบเทียบร้อยละ 53.3) ความมีระเบียบวินัย (ร้อยละ 33.3 เปรียบเทียบร้อยละ 16.7) ความเสียสละมีเมตตา (ร้อยละ 16.7 เปรียบเทียบร้อยละ 3.3) และความขยันอดุสาหะ (ร้อยละ 40 เปรียบเทียบร้อยละ 20) และประเมินระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมเยาวชนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันในด้านความสามัคคี (ร้อยละ 16.7) เท่ากัน

5) ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมรวมของทุกกลุ่มตัวอย่าง

ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมของทุกกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า เยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ร้อยละ 21.7 เปรียบเทียบร้อยละ 16.7) และในส่วนระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมในรายด้าน พบว่า เยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านความรับผิดชอบ (ร้อยละ 60.8 เปรียบเทียบร้อยละ 56.7) ความซื่อสัตย์ยุติธรรม (ร้อยละ 32.5 เปรียบเทียบร้อยละ 24.2) ความมีเหตุผล (ร้อยละ 53.3 เปรียบเทียบร้อยละ 49.2) ความกตัญญูทเวที (ร้อยละ 70.8 เปรียบเทียบร้อยละ 63.3) ความเสียสละมีเมตตา (ร้อยละ 15 เปรียบเทียบร้อยละ 13.3) ความสามัคคี (ร้อยละ 22.5 เปรียบเทียบร้อยละ 21.7) ความขยันอดุสาหะ (ร้อยละ 34.2 เปรียบเทียบร้อยละ 31.7) และเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่าเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านความมีระเบียบวินัย (ร้อยละ 30.8 เปรียบเทียบร้อยละ 23.3) และในด้านความประหยัด (ร้อยละ 10.8 เปรียบเทียบร้อยละ 7.5)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาแจกแจงรายละเอียดคุณลักษณะทางจริยธรรมเป็นรายด้านใน 9 ด้านของกลุ่มเยาวชน การประเมินกลุ่มแวดล้อมทางสังคม และระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมรวมของทุกกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยแบ่งออกเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ดีหรือมีคะแนนในระดับสูง และคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ควรปรับปรุง มีรายละเอียดดังนี้

1) คุณลักษณะทางจริยธรรมที่มีคะแนนในระดับสูง

ในกลุ่มเยาวชนเข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์มีคะแนนคุณลักษณะทางจริยธรรมในระดับสูง 3 อันดับแรก คือ ในด้านความกตัญญูตเวที (ร้อยละ 80) ในด้านความรับผิดชอบ (ร้อยละ 76.7) และในด้านความมีเหตุผล (ร้อยละ 53.3) และในส่วนของกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ คือ ในด้านความกตัญญูตเวที (ร้อยละ 76.6) และในด้านความรับผิดชอบ (ร้อยละ 63.3) ในส่วนการประเมินจากกลุ่มแวดล้อมทางสังคมเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ และกลุ่มเพื่อน โดยในกลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ประเมินการให้คะแนนในระดับสูงของเยาวชนใน 3 อันดับแรก คือ ความรับผิดชอบ (ร้อยละ 86.7) ความกตัญญูตเวที (ร้อยละ 76.7) และความมีเหตุผล (ร้อยละ 66.7) และกลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ คือ ความรับผิดชอบ (ร้อยละ 76.7) ความกตัญญูตเวที (ร้อยละ 56.7) และความมีเหตุผล (ร้อยละ 60) ในกลุ่มครูโรงเรียนสามัญเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ประเมินการให้คะแนนในระดับสูงของเยาวชนใน 3 อันดับแรก คือ ความกตัญญูตเวที (ร้อยละ 56.7) ความมีเหตุผล (ร้อยละ 40) และความรับผิดชอบ (ร้อยละ 33.3) และในกลุ่มครูโรงเรียนสามัญเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ให้คะแนนในระดับสูงใน 3 อันดับแรก คือ ความกตัญญูตเวที (ร้อยละ 53.3) ความรับผิดชอบ (ร้อยละ 36.7) และความมีเหตุผล (ร้อยละ 26.7) ในกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ประเมินการให้คะแนนในระดับสูงของเยาวชนใน 3 อันดับแรก คือ ความกตัญญูตเวที (ร้อยละ 70) ความมีเหตุผล (ร้อยละ 53.3) และความรับผิดชอบ (ร้อยละ 46.7) ในกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ให้คะแนนในระดับสูงใน 3 อันดับแรก คือ ความกตัญญูตเวที (ร้อยละ 66.7) ความมีเหตุผล (ร้อยละ 66.7) และความรับผิดชอบ (ร้อยละ 50) และในส่วนระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมรวมของทุกกลุ่มตัวอย่างให้คะแนนในระดับสูงใน 3 อันดับแรก คือ ความกตัญญูตเวที (ร้อยละ 63.3) ความรับผิดชอบ (ร้อยละ 56.7) และความมีเหตุผล (ร้อยละ 49.2) (ดูรายละเอียดในตารางที่ 5-2)

เมื่อพิจารณาคุณลักษณะทางจริยธรรมในรายด้านของเยาวชน การประเมินของกลุ่มแวดล้อมทางสังคม และรวมของทุกกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบเยาวชนทั้งสองกลุ่มจะเห็นได้ว่าคุณลักษณะทางจริยธรรมที่มีคะแนนระดับสูงใน 3 อันดับแรก คือ ในด้านความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล และความกตัญญูตเวที (ดูรายละเอียดในตารางที่ 5-2) ดังนั้นจึงเป็นการดีที่ผู้ใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับเยาวชน เช่น ผู้ปกครอง และครู/อาจารย์จะช่วยกันส่งเสริมและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชน โดยเฉพาะเยาวชนในวัยนี้ซึ่งเป็นวัยของการเรียนรู้ในด้านต่างๆ และเป็นวัยที่มีการเลียนแบบจากคนใกล้ชิดให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ตรงต่อเวลา

รู้ว่าสิ่งใดถูกหรือสิ่งใดผิด ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และรู้จักช่วยเหลือหรือดูแลผู้มีพระคุณ โดยมีการอบรมสั่งสอนและส่งเสริมให้เยาวชนมีคุณลักษณะทางจริยธรรมเหล่านี้ให้ดียิ่งขึ้นหรือรักษาคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ดีเหล่านี้ไว้ เช่น พาไปร่วมกิจกรรมที่เยาวชนมีความสนใจเป็นพิเศษและเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยซึ่งเป็นกิจกรรมที่สอดแทรกในด้านจริยธรรมให้กับเยาวชน และควรจะมีการอบรมและส่งเสริมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เยาวชนเกิดความเคยชินและนำมาปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน

2) คุณลักษณะทางจริยธรรมที่มีการประพฤติปฏิบัติน้อยหรือควรปรับปรุง

ในกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์คุณลักษณะทางจริยธรรมที่มีการประพฤติปฏิบัติน้อยหรือควรปรับปรุง ได้แก่ ในด้านความมีระเบียบวินัยและความประหยัด (ร้อยละ 20) เท่ากัน และเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ คือ ความเสียสละมีเมตตา (ร้อยละ 6.7) และความขยันอดสาหะ (ร้อยละ 26.7) ในส่วนการประเมินจากกลุ่มแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ และกลุ่มเพื่อน โดยในกลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ประเมินการมีคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่มีการประพฤติปฏิบัติน้อยหรือควรปรับปรุง คือ ด้านความสามัคคีและความประหยัด (ร้อยละ 3.3) เท่ากัน และในกลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ คือ ความประหยัด (ร้อยละ 3.3) และความสามัคคี (ร้อยละ 16.7) ในกลุ่มครูโรงเรียนสามัญเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ประเมินการมีคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่มีการประพฤติปฏิบัติน้อยหรือควรปรับปรุง คือ ความมีระเบียบวินัยและความเสียสละมีเมตตา (ร้อยละ 10) เท่ากัน และคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ไม่ได้ให้ความสำคัญ คือ ในด้านความประหยัด (ร้อยละ 0) และกลุ่มครูโรงเรียนสามัญเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ประเมินการมีคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่มีการประพฤติปฏิบัติน้อยหรือควรปรับปรุง คือ ความมีระเบียบวินัยและความเสียสละมีเมตตา (ร้อยละ 6.7) และคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ไม่ได้ให้ความสำคัญ คือ ในด้านความสามัคคีและความประหยัด (ร้อยละ 0) เท่ากัน ในกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ประเมินการมีคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่มีการประพฤติปฏิบัติน้อยหรือควรปรับปรุง คือ ในด้านความเสียสละมีเมตตา (ร้อยละ 3.3) ความประหยัด (ร้อยละ 6.7) และความซื่อสัตย์ยุติธรรม (ร้อยละ 10) และกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ คือ ในด้านความประหยัด (ร้อยละ 3.3) ความซื่อสัตย์ยุติธรรม (ร้อยละ 6.7) และความเสียสละมีเมตตาและความสามัคคี (ร้อยละ 16.7) เท่ากัน และในส่วนระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมรวมของทุกกลุ่มตัวอย่างคุณลักษณะทางจริยธรรมที่มีการประพฤติปฏิบัติน้อยหรือควรปรับปรุง คือ ความประหยัด (ร้อยละ 10.8)

ความเสียสละมีเมตตา (ร้อยละ 13.3) และความสามัคคี (ร้อยละ 21.7) (ดูรายละเอียดในตารางที่ 5-2)

เมื่อพิจารณาคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มเยาวชน การประเมินของกลุ่มแนวคิดลุ่มทางสังคม และรวมของทุกกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบเยาวชนทั้งสองกลุ่ม พบว่าคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ควรปรับปรุงหรือเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมที่มีคะแนนในการปฏิบัติน้อยและเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ไม่ได้ให้ความสำคัญมีอยู่ 5 ด้าน คือ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี และความประหยัด (ดูรายละเอียดในตารางที่ 5-2) ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน ได้แก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง ครู/อาจารย์ควรจะต้องเป็นผู้ให้การอบรมสั่งสอน พาเข้าร่วมกิจกรรม และจัดหากิจกรรมให้กับเยาวชนเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ควรปรับปรุงเหล่านี้ให้ดีขึ้น ได้แก่ ในด้านความซื่อสัตย์ยุติธรรม เช่น การนำข่าวหรือเหตุการณ์ประจำวันมาเล่าให้กับเยาวชนฟังเป็นการกระตุ้นให้เยาวชนหันมาให้ความสนใจในด้านนี้แต่ถ้าหากเป็นสิ่งที่เข้าใจยากก็ควรยกตัวอย่าง โรงเรียนอาจจะมีการจัดนิทรรศการแสดงประวัติชีวิตบุคคลที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ยุติธรรมให้เยาวชนได้ศึกษาหรือให้เยาวชนได้ศึกษาจากบุคคลในท้องถิ่นหรือคนใกล้ตัวแล้วนำมาเล่าเป็นตัวอย่างให้ครูหรือเพื่อนๆ ในห้องฟัง เป็นต้น ในส่วนด้านการมีระเบียบวินัย เช่น ให้เยาวชนฝึกเก็บของใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบ และสอนให้เคารพกฎระเบียบทั้งที่บ้านหรือที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อเป็นการสร้างนิสัยความมีวินัยโดยมีการฝึกเป็นประจำให้เกิดความเคยชินหรือเป็นนิสัย ในด้านความเสียสละมีเมตตา เช่น ผู้ปกครองอาจจะให้เยาวชนช่วยเหลืองานบ้านเล็กๆ น้อยๆ หรือให้ช่วยดูแลน้อง บริจาคสิ่งของให้แก่คนยากจน และการพาเยาวชนเข้าร่วมในกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น ปลูกต้นไม้และเก็บขยะในบริเวณโรงเรียนหรือบริเวณชุมชนใกล้ๆ โรงเรียน รวมทั้งพาเยาวชนออกไปทัศนศึกษาในสถานสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ยากไร้ด้อยโอกาสต่างๆ เช่น ผู้พิการ คนชรา เด็กกำพร้า เป็นต้น ในด้านความสามัคคี เช่น มีการจัดกิจกรรมงานกีฬาสีหรือให้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อให้เยาวชนได้สร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นและในด้านการประหยัด มีการอบรมสั่งสอนให้รู้จักความพอเพียง การใช้จ่ายอย่างประหยัดโดยมีการจัดกิจกรรมให้เยาวชนได้เข้าร่วม เช่น จัดตั้งธนาคารย่อยของโรงเรียนให้เยาวชนนำเงินมาฝาก ให้เยาวชนทำสมุดรายรับ-รายจ่ายในแต่ละวันเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เยาวชนเกิดการประหยัด รู้จักใช้จ่าย คิดก่อนซื้อ เป็นต้น ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนควรจะมีการบอกเหตุผลถึงข้อดีและข้อเสียของการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติว่าเป็นอย่างไร และควรมีการฝึกปฏิบัติให้เยาวชนเกิดความเคยชินหรืออาจจะยกตัวอย่างให้เยาวชนเห็นจริงควบคู่กันไปด้วย รวมทั้งควรให้มีการบรรจุลงในหลักสูตรการเรียนการสอนของเยาวชนตั้งแต่ระดับชั้นเล็กๆ และมีการจัดกิจกรรมที่เน้นหรือส่งเสริมคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลต่อเยาวชนอย่างแท้จริง

ซึ่งควรจะเน้นการฝึกปฏิบัติมากกว่าการเรียนในเชิงทฤษฎีเพราะวิชาจริยธรรมเป็นวิชาที่เป็นนามธรรมถ้าไม่มีการยกตัวอย่างหรือปฏิบัติให้เห็นก็จะทำให้เยาวชนเกิดความเบื่อหน่ายและไม่เข้าใจได้ ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า เยาวชนมีความสนใจในวิชาจริยธรรมมากขึ้นเมื่อมีกิจกรรมเสริมเข้ามา ร่วมกับการเรียนการสอนเพราะทำให้วิชาที่มีความน่าสนใจและเข้าใจง่ายขึ้น

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาค้นคว้าความแตกต่างของระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมและรายด้านของกลุ่มเยาวชน จากการประเมินของกลุ่มแวดล้อมทางสังคม และจากทุกกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบเยาวชนทั้งสองกลุ่ม พบว่า คุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมของกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ (รายละเอียดดูในตารางที่ 5-2) ซึ่งพิจารณาได้ว่าการที่เยาวชนได้เข้ามาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์มีส่วนช่วยให้เยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ดีขึ้น เนื่องจากเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ได้รับการเรียนการสอนในด้านจริยธรรมเพิ่มเติมจากโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ โดยทางโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์จะมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นในด้านจริยธรรม คือ วิชาธรรมศึกษาซึ่งเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศีลธรรมและจริยธรรม เช่น ในด้านสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน คือ การให้ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ปิยวาจา คือ การกล่าววาจาสุภาพ สร้างสามัคคี รักใคร่เกื้อกูลกัน อุดมจริยธรรม คือ การทำประโยชน์ให้แก่สังคม และสมานัตตา คือ การทำตนให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างเสมอภาค เป็นต้น และนอกจากการเรียนการสอนในเชิงทฤษฎีแล้วทางโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ยังได้มีการสอนในเชิงปฏิบัติด้วยเพื่อให้เยาวชนได้ประพฤติปฏิบัติจริง รวมทั้งมีการสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและความรู้ของเยาวชนด้วย นอกจากนี้ในกลุ่มผู้ปกครองของเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ยังมีความศรัทธาในด้านพุทธศาสนาจึงเน้นที่จะอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรม เช่น การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว บาปบุญคุณโทษ และต้องการให้บุตรได้ศึกษาในด้านนี้เพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมให้บุตรมีจริยธรรมที่ดีขึ้น ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยให้การอบรมสั่งสอนจากพระอาจารย์โดยตรงและต้องการให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับวัดและพระสงฆ์มากขึ้น แต่เมื่อพิจารณาคุณลักษณะทางจริยธรรมในรายด้านของแต่ละกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ พบว่า เยาวชนทั้งสองกลุ่มมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมในรายด้านที่แตกต่างกัน (ดูรายละเอียดในตารางที่ 5-2) ซึ่งจะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนทั้งสองกลุ่มว่าให้ความสำคัญกับการปลูกฝังจริยธรรมในด้านใดก็จะเน้นให้เยาวชนได้ประพฤติและปฏิบัติสิ่งนั้นเป็นประจำจนเกิดความเคยชิน นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เยาวชนได้อาศัยหรือพบเจออยู่เป็นประจำที่เข้ามามีส่วนร่วมใน

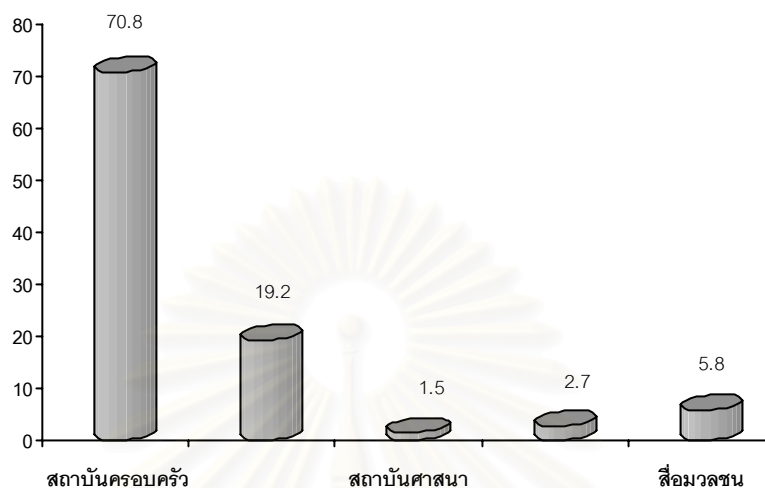
การอบรมสั่งสอนและแนะนำทำให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้จริยธรรมในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไป และมาจากการสังเกตหรือเลียนแบบสิ่งที่ยาวชนคุ้นเคยหรือใกล้ชิดทั้งที่บ้านและในโรงเรียน แล้วนำมาปฏิบัติ เช่น การทำกิจกรรมร่วมกัน การเรียนรู้เพิ่มเติมจากการเรียนเสริมทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน และการเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น จึงทำให้เยาวชนและการประเมินของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมเยาวชนทั้งสองกลุ่มประเมินการมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมในรายด้านแตกต่างกัน

5.4 สถาบันสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชน

ในประเด็นต่อไปนี้จะเป็นการศึกษาถึงสถาบันสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชน โดยวิเคราะห์จากการประเมินของเยาวชนและการประเมินโดยกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนที่มีต่อสถาบันสังคมต่างๆ ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พระสงฆ์ทั่วไป และกลุ่มเพื่อนเปรียบเทียบกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ภาพรวมของกลุ่มเยาวชนและกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ให้ความสำคัญกับสถาบันสังคมในการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมให้กับเยาวชน ซึ่งในส่วนนี้จะวิเคราะห์จากแบบสอบถามใน ส่วนที่ 3 เรื่องสถาบันสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชน (รายละเอียดอัตราร้อยละของแต่ละสถาบันสังคมดูในภาคผนวก จ) ผลการศึกษาอธิบายได้ดังแผนภาพที่ 5-2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 5-2 อัตราร้อยละสถาบันสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชน (n=260)

จากข้อมูลในแผนภาพที่ 5-2 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่าสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชน คิดเป็นร้อยละ 70.8 รองลงมา สถาบันการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 19.2 สื่อมวลชน คิดเป็นร้อยละ 5.8 กลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 2.7 และสถาบันศาสนา คิดเป็นร้อยละ 1.5

จากข้อมูลข้างต้นเยาวชนและกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นว่างานครอบครัวมีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชน โดยทุกกลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลที่สอดคล้องกันว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความใกล้ชิดและผูกพันกับเยาวชนมากที่สุดตั้งแต่แรกเกิดและเป็นสถาบันที่เยาวชนจะใช้เวลาอยู่ด้วยมาก รวมถึงเป็นสถาบันแรกที่ทำให้ความอบอุ่น อบรมเลี้ยงดู และอบรมสั่งสอนในด้านต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อให้รู้ว่าจะทำอะไรถูกสิ่งใดผิด อะไรควรทำหรือไม่ควรทำ และเป็นสถาบันที่มีความจริงจังในการที่บอกหรือว่ากล่าวตักเตือน ซึ่งพ่อแม่เปรียบเสมือนครูคนแรกของลูกด้วย รวมทั้งดูแลในด้านต่างๆ แก่เยาวชนทั้งในด้านการใช้ชีวิต การปฏิบัติตน และในด้านจิตใจให้เติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เพื่อให้มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่นต่อไป และสถาบันที่เยาวชนและกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นว่าเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญรองลงมา คือ สถาบันการศึกษา โดยทุกกลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลที่สอดคล้องกันว่า เนื่องจากสถาบันการศึกษาถือได้ว่าเป็นสถาบันที่ใกล้ชิดกับเยาวชนรองลงมาจากสถาบันครอบครัว รวมทั้งเยาวชนจะมีช่วงชีวิตอยู่ในสถานศึกษาค่อนข้างนานและใช้เวลาส่วนใหญ่

ในแต่ละวันอยู่ในสถานศึกษา ทำให้เยาวชนได้รับการอบรมสั่งสอนจริยธรรมจากครู/อาจารย์อยู่อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสถาบันการศึกษายังเป็นแหล่งความรู้ที่ให้การอบรมสั่งสอนในด้านวิชาการต่างๆ อย่างเป็นทางการ เป็นระบบ และมีแบบแผนมากกว่าการเรียนรู้ในสถาบันครอบครัวทำให้เยาวชนเกิดความรู้ใหม่ๆ และยังเป็นสถาบันที่เยาวชนได้มีโอกาสพบปะเพื่อนในวัยเดียวกันและพบเจอสังคมใหม่ๆ ที่แตกต่างออกไปจากในครอบครัว

ในส่วนบทบาทที่เยาวชนและกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญรองลงมาจากสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา คือ กลุ่มเพื่อนและสื่อมวลชน กล่าวได้ว่าในปัจจุบันปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจได้เข้ามาส่งผลกระทบต่อตัวเยาวชนไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมสมัยใหม่ ลักษณะและรูปแบบของครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป และวิธีการอบรมเลี้ยงดูของคนในครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทำให้เยาวชนมีความใกล้ชิดกับเพื่อนและสื่อมวลชนต่างๆ มากขึ้น และเนื่องจากเยาวชนในวัยนี้เป็นวัยที่มีอายุใกล้เคียงกันและใช้เวลาอยู่กับเพื่อนเป็นส่วนมากในแต่ละวัน ทำอะไรจึงมักจะทำตามเพื่อนเพื่อให้เพื่อนๆ ยอมรับเข้ากลุ่มและในส่วนสื่อมวลชน กล่าวได้ว่า ในปัจจุบันสื่อต่างๆ มีความสะดวกและทันสมัยทำให้เยาวชนสามารถเข้าถึงสื่อต่างๆ เหล่านี้ได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น ทั้งในด้านการติดต่อสื่อสาร การเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และถึงแม้ว่ากลุ่มเพื่อนและสื่อมวลชนจะไม่ได้เป็นกลุ่มที่ปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมให้กับเยาวชนโดยตรง แต่ก็มาจากการสังเกตและเลียนแบบจากสิ่งที่เยาวชนคุ้นเคยและใกล้ชิด ทำให้ปัจจุบันกลุ่มเพื่อนและสื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลและกลายมาเป็นส่วนสำคัญทั้งในด้านความคิด และพฤติกรรมต่างๆ ของเยาวชน

นอกจากนี้จากข้อมูลในแผนภาพที่ 5-2 ยังเป็นที่น่าสังเกตว่าปัจจุบันสถาบันศาสนากลายเป็นสถาบันที่เยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาติศย์และกลุ่มแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครอง พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาติศย์ พระสงฆ์ ครูโรงเรียนสามัญของเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาติศย์ และกลุ่มเพื่อน ให้ความสำคัญน้อยที่สุดในการที่จะพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรม ซึ่งกลุ่มเยาวชนทั้งสองกลุ่มได้ให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ไม่ค่อยได้ใกล้ชิดกับศาสนาเพราะติดเรียนพิเศษหรือเรียนเสริมในเชิงวิชาการ ซึ่งจะเรียนในตอนเย็นหลังเลิกเรียนหรือในวันหยุดเพื่อสอบแข่งขันและเพิ่มความรู้ให้เท่าทันกับผู้อื่น นอกจากนี้การถ่ายทอดความรู้ของสถาบันศาสนาซึ่งผู้ถ่ายทอดก็คือพระสงฆ์นั้น มีการถ่ายทอดความรู้ในด้านธรรมะไม่เข้าถึงเยาวชน คือ ถ่ายทอดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับยุคสมัยหรือเข้าใจยากทำให้เยาวชนเกิดความเบื่อหน่ายไม่ยากที่จะเรียนรู้หรือติดตาม และในส่วนกลุ่มผู้ปกครองได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถาบันศาสนาไว้ว่า ปัจจุบันสถาบันศาสนายังต้องเผชิญกับปัญหาที่มีคนใช้ศาสนาในการหาเงินในทางที่ผิด ทำให้บิดา มารดา และผู้ปกครองเกิด

ความเลื่อมศรัทธาจึงพาบุตรหลานเข้าใกล้ชิดกับศาสนาหรือไปวัดน้อยลง และเลือกที่จะพาบุตรหลานไปที่อื่นมากกว่าวัด เช่น เรียนพิเศษ ห้างสรรพสินค้า สวนสนุกหรือสถานบันเทิงต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้สถาบันศาสนายังมีข้อจำกัดโดยพระสงฆ์และครูโรงเรียนสามัญของเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า สถาบันศาสนายังขาดงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์และไม่มีสถานที่ที่จะใช้ในการเรียนหรืออบรมเพียงพอ รวมทั้งขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในการถ่ายทอดหรือส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมของสถาบันศาสนาจะเป็นไปตามความสนใจและความสมัครใจของแต่ละบุคคล คือ ใครอยากจะมาเรียนรู้ก็มาตามความสมัครใจโดยไม่ได้มีการบังคับหรือมีการจัดการให้เป็นระบบเหมือนการเรียนการสอนในเชิงวิชาการทั่วไป รวมทั้งไม่ได้มีส่งเสริมอย่างจริงจังและต่อเนื่องทำให้การพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมของสถาบันศาสนามีความห่างเหินจากเยาวชน

จากข้อมูลดังกล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า สถาบันที่ทุกกลุ่มให้ความสำคัญมากที่สุดในการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรม คือ สถาบันครอบครัว ดังนั้นคนในครอบครัวของเยาวชนจึงควรจะเข้าใจถึงความต้องการของเยาวชนในวัยนี้ซึ่งเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ มีการรวมกลุ่มกับเพื่อนฝูงในวัยเดียวกัน และเป็นวัยที่ชอบทดลองในสิ่งที่แตกต่างกันจากกฎระเบียบของสังคม ครอบครัวจึงควรหาเวลาใกล้ชิดกับเยาวชนเพื่ออบรมสั่งสอนหรือหาวิธีการที่จะส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมให้กับเยาวชน เช่น ทำกิจกรรมที่เน้นในด้านจริยธรรมร่วมกัน ได้แก่ การทำบุญ ตักบาตร เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาหรือหาหนังสือการ์ตูนหรือวีซีดีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมให้เยาวชนได้ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติม รวมทั้งยกตัวอย่างในเรื่องบาปบุญคุณโทษ การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่วให้แก่เยาวชนจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันหรือจากสื่อต่างๆ ที่เยาวชนสนใจเพื่อให้เยาวชนได้เห็นจริงและนำมาปรับใช้กับตนเอง เพื่อให้เยาวชนมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในด้านจริยธรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวเยาวชนเองและสังคมต่อไป

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชน : ศึกษาเปรียบเทียบผู้ที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร” ซึ่งในบทนี้จะเป็นการสรุปสาระสำคัญของการศึกษาพร้อมทั้งข้อเสนอแนะ โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการสรุปผลการศึกษา และส่วนที่ 2 เป็นข้อเสนอแนะที่เกิดจากการศึกษาครั้งนี้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทสถาบันสังคมในการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชนเปรียบเทียบผู้ที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ และศึกษาเปรียบเทียบการมีคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนผู้ที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ เยาวชนผู้ที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร และกลุ่มแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ พระสงฆ์ทั่วไป และกลุ่มเพื่อนของเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 260 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์เชิงลึกจำนวนทั้งหมด 35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สำหรับใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และแนวคำถามสำหรับใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ บทบาทสถาบันสังคมในการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน และคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชน ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิเคราะห์บทบาทสถาบันสังคมในการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

การวิเคราะห์บทบาทสถาบันสังคมในการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชนแบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ส่วน คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 บทบาทสถาบันครอบครัวในกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน

ผลการศึกษากระบวนการขัดเกลาจริยธรรมของสถาบันครอบครัว พบว่า ครอบครัวเยาวชนทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่มีบิดามารดาเป็นผู้ปกครอง และส่วนใหญ่มีรูปแบบครอบครัวเดี่ยวโดยมีทั้งหมด 43 ครอบครัวจากทั้งหมด 60 ครอบครัว สำหรับประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวในด้านสถานภาพสมรส พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งผู้ปกครองของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีสถานภาพสมรสและอยู่กับคู่สมรส และมีบางครอบครัวของเยาวชนทั้งที่เรียนและไม่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีบิดามารดาแยกกันอยู่และหย่าร้างกัน และในส่วนของอาชีพของผู้ปกครอง พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ปกครองของเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะประกอบอาชีพที่ขึ้นอยู่กับเงินเดือนหรือค่าจ้าง และมีเวลาทำงานที่กำหนดไว้แน่นอน ได้แก่ อาชีพพนักงานบริษัท ราชการ/รัฐวิสาหกิจ และธุรกิจส่วนตัว และในส่วนผู้ปกครองของเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านโดยจะมีการรับงานมาทำที่บ้านหรือทำงานอยู่กับบ้านเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว

ในส่วนประเด็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่า ผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ส่วนใหญ่จะมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรในแบบที่คล้ายกัน แต่ในกลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะให้ความสำคัญกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผลมากกว่า ส่วนกลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่ไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะให้ความสำคัญกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบควบคุมมากกว่า แต่เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจะพบว่าวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของผู้ปกครองเยาวชนทั้งสองกลุ่มมีอยู่ใน 2 กลุ่มใหญ่ คือ ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมและวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ซึ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการอธิบาย ยกตัวอย่าง พูดคุย เปิดโอกาสให้บุตรแสดงความคิดเห็นรวมถึงอธิบายเหตุและผลให้บุตรฟังว่าจะอะไรเป็นสิ่งที่ถูกอะไรเป็นสิ่งที่ผิด และให้บุตรตัดสินใจเองว่าสิ่งใดควรและทำสิ่งใดไม่ควรทำซึ่งเป็นการให้อิสระแก่บุตรในการตัดสินใจทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีผู้ปกครองคอยดูแลและแนะนำอย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดูทั้งแบบทางตรงและทางอ้อม

และนอกจากการอบรมสั่งสอนผู้ปกครองก็จะมีภาระกิจเพื่อเป็นการควบคุมความประพฤติที่ไม่ดีของบุตรโดยวิธีการลงโทษของผู้ปกครองจะลงโทษบุตรโดยดูจากวัยและความรุนแรงของการทำผิด

ในส่วนประเด็นการอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรมของผู้ปกครองเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของผู้ปกครองและเยาวชนหลายประการด้วยกัน สรุปได้ดังนี้

1) ความศรัทธาในด้านพุทธศาสนาของผู้ปกครอง และต้องการให้บุตรหลานได้ศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เพื่อเพิ่มความรู้ และฝึกมารยาท

2) ขึ้นอยู่กับเวลาของเยาวชนและผู้ปกครอง เนื่องจากในปัจจุบันเยาวชนส่วนใหญ่จะใช้เวลาว่างในการไปเรียนพิเศษเสริมในเชิงวิชาการ เพราะการศึกษาในเชิงวิชาการเป็นวิชาเรียนหลักและมีการแข่งขันกันค่อนข้างสูง ในส่วนผู้ปกครองติดในเรื่องของการทำงานทำให้ไม่มีเวลาในการสนับสนุนในด้านจริยธรรมให้กับบุตรได้อย่างเต็มที่

3) ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ปกครอง คือ ในปัจจุบันมีข่าวไม่ดีในการปฏิบัติตัวของพระสงฆ์ออกมาทำให้ทั้งผู้ปกครองและเยาวชนมีความศรัทธาและความเชื่อถือต่อพระสงฆ์ลดลง ประกอบกับผู้ปกครองส่วนหนึ่งเชื่อว่าในเรื่องจริยธรรมนั้นผู้ปกครองสามารถสอนเองได้โดยไม่ต้องไปศึกษาเพิ่มเติมจากข้างนอกไม่เหมือนเรียนในเชิงวิชาการจึงอยากให้ศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของวิชาที่เป็นวิชาการมากกว่า

4) ผู้ปกครองไม่รู้จักสถาบันที่มีการอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรมและศาสนาจึงไม่ได้สนใจให้บุตรเข้าเรียน

1.2 บทบาทของสถาบันการศึกษาในกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน

ผลการศึกษากระบวนการขัดเกลาจริยธรรมของสถาบันการศึกษาผู้วิจัยได้แบ่งบทบาทสถาบันการศึกษาครั้งนี้ออกเป็น 2 ส่วน คือ ศึกษาบทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และศึกษาบทบาทของโรงเรียนสามัญสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1.2.1 บทบาทการขัดเกลาจริยธรรมของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีการแบ่งภาคการศึกษาออกเป็น 2 ภาค โดยภาคเรียนแรกจะเริ่มต้นตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายนและภาคเรียนที่สองจะเริ่มต้นตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ โดยมีเวลาเรียน

สัปดาห์ละ 1 วัน คือ วันอาทิตย์ เริ่มเรียนตั้งแต่เวลา 8.30 น. ไปจนถึง 16.00 น. โดยการเรียนจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ช่วงเช้าจะเรียนวิชาบังคับ คือ วิชาธรรมะตั้งแต่เวลา 8.30 – 11.30 น. และจะพักรับประทานอาหารกลางวันจนถึงเวลา 13.00 น. จึงจะเริ่มเรียนภาคบ่ายซึ่งจะเป็นวิชาเลือกของนักเรียนไม่ได้มีการบังคับเรียนเหมือนภาคเช้าซึ่งใครจะเรียนหรือไม่เรียนก็ได้ ได้แก่ วิชาธรรมะภาคปฏิบัติ วิชาดนตรีไทย นาฏศิลป์ ภาษาจีน มารยาทไทย สวดมนต์และร้องเพลงธรรมะ วาทยศิลป์ อบรมธรรมศึกษาเพื่อใช้สอบแข่งขันหรือสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อ และวิชาสามัญทั่วไป เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา เป็นต้น

ในส่วนหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั้น เป็นหลักสูตรที่ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกำหนดขึ้นเองและมีการจัดทำหนังสือเรียนขึ้นมาเอง ซึ่งหนังสือเรียนที่นำมาให้เยาวชนเรียนเนื้อเรื่องจะมาจากหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โท และเอก โดยเลือกหัวข้อให้เหมาะสมกับเวลาที่เรียนและระดับชั้นนั้นๆ ของเยาวชน ซึ่งมีวิชาบังคับ 4 วิชา คือ วิชาธรรมศึกษา (เนื้อหาจะเกี่ยวกับศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรม) วิชาพุทธประวัติ (ภาคภาษาไทย) วิชาพุทธประวัติ (ภาคภาษาอังกฤษ) และวิชากัมมัฏฐาน-มารยาทไทย (ภาคปฏิบัติ) นอกจากนี้หลักสูตรการเรียนการสอนทางโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยยังมีกิจกรรมเสริมประกอบหลักสูตรการเรียนการสอน คือ สวดมนต์ ไหว้พระ นั่งสมาธิ ฟังเทศน์ การเข้าค่ายปฏิบัติธรรม กิจกรรมวันพ่อและวันแม่แห่งชาติ กิจกรรมวันไหว้ครู การออกไปทัศนศึกษานอกสถานที่เนื่องในวันสำคัญ ได้แก่ วันปิยมหาราช การบำเพ็ญสาธารณกุศล ในสถานสงเคราะห์และกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันมาฆบูชา โดยการพาเยาวชนไปเข้าร่วมกับทางวัดและหน่วยงานราชการต่างๆ ที่จัดกิจกรรม ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่ให้เยาวชนได้ปฏิบัติจริงและเห็นจริงควบคู่ไปกับการเรียนการสอนในเชิงวิชาการ

สำหรับการวัดและการประเมินผลการเรียนของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดให้มีการสอบวัดผลปีละ 2 ครั้ง คือ สอบวัดผลกลางปี คือ ในช่วงเดือนกันยายน และการสอบวัดผลปลายปี คือ ในช่วงปลายเดือนมกราคมถึงต้นกุมภาพันธ์ โดยนักเรียนทุกคนจะต้องมีเวลาเรียนทั้งสิ้นร้อยละ 80 จึงมีสิทธิ์สอบ โดยพระอาจารย์ผู้สอนประจำวิชาเป็นผู้ออกข้อสอบ ตรวจข้อสอบ และกำหนดการให้คะแนนและพระอาจารย์ประจำชั้นจะเป็นผู้ให้คะแนนในหมวดของเวลาเรียนและหมวดความประพฤติ โดยพิจารณาให้ตามที่เห็นสมควรหรืออาจจะปรึกษาร่วมกับพระอาจารย์ที่สอนประจำวิชา

1.2.2 บทบาทการขัดเกลาจริยธรรมของโรงเรียนสามัญ

รูปแบบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรมในโรงเรียนสามัญของเยาวชนกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาทั้งที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะมีการแบ่งการเรียนการสอนของแต่ละปีการศึกษาออกเป็น 2 ภาค ภาคเรียนแรกจะเริ่มต้นเรียนเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายนและภาคเรียนที่สองจะเริ่มเรียนตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ ซึ่งการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรมที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้จะเรียนสัปดาห์ละ 1 คาบ แต่จำนวนชั่วโมงการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรมที่เพิ่มขึ้นในแต่ละสัปดาห์จะขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของโรงเรียนนั้นๆ โดยมีครูประจำวิชาหรือครูประจำชั้น และพระสงฆ์เป็นผู้สอน ซึ่งโรงเรียนสามัญแต่ละโรงเรียนจะแบ่งระยะเวลาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรมแตกต่างกัน คือ เรียนวิชาพระพุทธศาสนาและจริยธรรมรวมกันสัปดาห์ละ 1 คาบ (ตามกระทรวงศึกษาธิการกำหนดเป็นวิชาบังคับ) เรียนวิชาพระพุทธศาสนาสัปดาห์ละ 1 คาบและวิชาจริยธรรมสัปดาห์ละ 1 คาบ (รวม 2 คาบ/สัปดาห์) เรียนวิชาพระพุทธศาสนาสัปดาห์ละ 1 คาบและวิชาเสริมพระพุทธศาสนา 1 คาบ (รวม 2 คาบ/สัปดาห์) และเรียนวิชาพระพุทธศาสนาสัปดาห์ละ 1 คาบ วิชาบังคับเลือกที่เกี่ยวกับศาสนาและจริยธรรมสัปดาห์ละ 1 คาบ และวิชาคุณธรรม 1 คาบหรือบางโรงเรียนจะเรียกว่าชั่วโมงโฮมรูมโดยจะเรียนทุกวัน คือ สอนก่อนเข้าเรียนหรือก่อนเลิกเรียนประมาณ 50 นาทีถึง 1 ชั่วโมง โดยจะให้นักเรียนนั่งสมาธิหรือสวดมนต์ รวมทั้งอบรมจริยธรรมก่อนเข้าเรียนหรือก่อนกลับบ้าน ซึ่งก็แล้วแต่ทางโรงเรียนนั้นๆ จะกำหนดตามความเหมาะสม (รวม 3 คาบ/สัปดาห์)

ในส่วนหลักสูตรการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรมของโรงเรียนสามัญจะขึ้นอยู่กับกระทรวงศึกษาธิการกำหนด ประกอบด้วยวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 5 สาระ คือ ด้านศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม ด้านหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ นอกจากนี้หลักสูตรการเรียนการสอนแล้วโรงเรียนสามัญยังมีกิจกรรมเสริมในด้านจริยธรรมให้กับเยาวชน คือ การเข้าค่ายอบรมพุทธศาสนา ตักบาตร ฝึกมารยาทไทย การแข่งขันธรรมะ และกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น การสวดมนต์ ไหว้พระ นั่งสมาธิ ฟังเทศน์ จัดปายนิเทศ การเวียนเทียน ทำเทียนพรรษา ทอดผ้าป่า และนอกจากกิจกรรมเสริมเหล่านี้ยังมีบางโรงเรียนได้เข้าร่วมเป็นโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งเป็นกิจกรรมเสริมที่ทางกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม โดยการนำหลักพุทธศาสนามาบูรณาการให้เข้ากับกิจกรรมและให้เข้ากับสาระการเรียนรู้ในเชิงวิชาการของเยาวชน ซึ่งเป็นการสอนให้เยาวชนได้

ปฏิบัติจริงและเห็นจริงควบคู่ไปกับการเรียนการสอนในวิชาหลัก เพื่อดึงดูดให้เยาวชนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ในเรื่องศีลธรรมและจริยธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

สำหรับการวัดและประเมินผลการเรียนของโรงเรียนสามัญจะใช้วิธีการที่

หลากหลายแต่จะเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินจากความประพฤติ การเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมผลงาน โดยจะจัดให้มีการประเมินผลการเรียนปีละ 2 ครั้ง คือ สอบวัดผลกลางปี (ในภาคการศึกษาแรก) และสอบวัดผลปลายปี (ในภาคการศึกษาปลาย) ซึ่งเป็นไปตามกระทรวงศึกษาธิการกำหนด แต่ในบางโรงเรียนจะมีการสอบกลางภาคเพื่อเป็นการเก็บคะแนน ซึ่งการสอบกลางภาคนั้นจะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและเวลาของแต่ละโรงเรียนจะกำหนด

กล่าวโดยสรุปกระบวนการวัดกลางจริยธรรมของสถาบันการศึกษาทั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และโรงเรียนสามัญที่มีต่อเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีดังนี้

1) การวัดกลางจริยธรรมโดยใช้หลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมที่มีผู้กำหนดไว้แล้ว คือ ตามหลักสูตรของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการพุทธศักราช 2544 โดยมีการประเมินผลอย่างเป็นระบบ

2) การวัดกลางจริยธรรมโดยการใช้กิจกรรมเสริมประกอบหลักสูตรเพื่อให้เยาวชนได้ปฏิบัติจริงและเห็นจริง

3) การวัดกลางจริยธรรมที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ทำหน้าที่ปลูกฝังหรือถ่ายทอดโดยตรง คือ ครูหรือพระสงฆ์ผู้สอน โดยครูและพระอาจารย์จะเป็นคนกำหนดวิธีการเรียนการสอนซึ่งจะสอดคล้องและเป็นไปตามลักษณะเหตุการณ์ในปัจจุบัน และเป็นสิ่งที่เยาวชนสนใจอยู่ในขณะนั้น

1.3 บทบาทของสถาบันศาสนาในกระบวนการวัดกลางจริยธรรมเยาวชน

ในปัจจุบันวัดและพระสงฆ์ได้พยายามทำหน้าที่เท่าที่จะทำได้ แม้จะไม่สามารถคงบทบาทเดิมไว้ได้ทุกอย่างท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะบทบาทที่วัดและพระสงฆ์ยังคงพยายามเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมากก็คือ การให้การศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์ ซึ่งผู้ทำหน้าที่ให้การศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์ให้แก่เยาวชนและบุคคลทั่วไปก็คือ พระสงฆ์ ซึ่งการศึกษาของพระสงฆ์ที่เป็นผู้ให้การศึกษาและเผยแผ่ พบว่า มีระดับ

การศึกษาทั้งสายสามัญและทางธรรม โดยทางสายสามัญ ได้แก่ มัธยมศึกษา ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี ส่วนในทางธรรม ได้แก่ ระดับนักธรรมเอกขึ้นไป

ในด้านการให้การศึกษาและการเผยแพร่หลักธรรมเพื่อส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรมให้กับเยาวชนทั้งที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดและพระสงฆ์นั้น พบว่า การให้การศึกษาและเผยแพร่ของวัดและพระสงฆ์นั้นมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การเข้าค่ายจริยธรรม จัดโครงการสอนธรรมะศึกษา การจัดอบรมและเสวนาทางธรรม การจัดบวชสามเณรและศีลจาริณี (การบวชชีพราหมณ์สำหรับผู้หญิง)ภาคฤดูร้อน การจัดทำหนังสือและวารสาร และการเผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียงและรายการโทรทัศน์ตามโอกาส นอกจากนี้ยังพบว่าสถาบันศาสนายังมีบทบาทในด้านการศึกษาที่สำคัญอีกคือ มีการจัดตั้งวิทยาลัยมหาวิทยาลัย และโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อสอนปริยัติธรรมหรือการสอนบาลี สอนนักธรรมสำหรับภิกษุ สามเณร และสอนธรรมศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไป รวมทั้งมีห้องสมุดเปิดให้บริการแก่พระสงฆ์ สามเณร และประชาชนทั่วไปได้เข้าศึกษาหาความรู้

ในส่วนด้านกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมผ่านการสงเคราะห์นั้น พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป แบ่งออกได้เป็น 2 แนวทาง คือ ด้านจิตใจ คือ คอยเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำเท่าที่จะสามารถทำได้ ในขณะที่เดียวกันกับการให้คำแนะนำปรึกษานั้นพระสงฆ์ก็ยังให้การอบรมสั่งสอนไปด้วย และด้านวัตถุ คือ การช่วยเหลือทั้งในด้านสิ่งของและทุนทรัพย์ เช่น เครื่องอุปโภคบริโภค ที่พักอาศัย และให้สถานที่เพื่อการเรียนหรือสาธารณกุศล การช่วยเหลือในด้านทุนทรัพย์ ได้แก่ การจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการเรียน เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนที่เรียนดีแต่ยากจน รวมถึงให้ทุนการศึกษาแก่เด็กกำพร้า คนชรา คนพิการ และคนป่วย และยังมี การช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการประสบภัยต่างๆ เช่น ด้านพายุ น้ำท่วม และไฟไหม้ นอกจากนี้สถาบันศาสนายังเป็นศูนย์รวมในการให้บริการสังคมช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม โดยร่วมมือกับชาวบ้านและภาครัฐในการสร้างสาธารณสมบัติ สิ่งสาธารณูปโภค และการบูรณะ ซ่อมแซมสิ่งต่างๆ เช่น วัด โรงเรียน ขุดบ่อน้ำ สร้างสะพาน สร้างศาลา เป็นต้น และภายในวัดยังเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนอีกด้วย กล่าวสรุปได้ว่าพระสงฆ์มีแนวทางและการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เยาวชน ดังนี้

- มีการปรับกระบวนการเรียนการสอนและหลักสูตรการศึกษาในด้านจริยธรรมให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันหรือให้อยู่เป็นเหมือนปกติในชีวิตรประจำวันของเยาวชน คือ เป็นการสอนแบบไม่บังคับแต่เป็นการสอนให้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งส่วนเดียวกันในชีวิตรประจำวันซึ่งจะทำให้เยาวชนคิดว่า เป็นสิ่งที่ไม่ลำบากและยึดอัด

- มีจัดกิจกรรมและการใช้อุปกรณ์เสริมให้มีความน่าสนใจ คือ เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ปฏิบัติจริงและได้เห็นจริง รวมทั้งใช้สื่อการเรียนการสอนเข้ามาเสริมเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและทำให้เยาวชนอยากจะเรียนรู้และเข้ามาศึกษา เช่น หนังสือการ์ตูน เพลง ภาพประกอบ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น
- มีจัดการศึกษาที่ส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรมให้กับเยาวชนตั้งแต่ระดับชั้นเล็ก ๆ เพื่อให้เยาวชนได้ซึมซับจนเกิดความเคยชินและกระทำอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่

1.4 บทบาทของกลุ่มเพื่อนในกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทของกลุ่มเพื่อนในการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชนทั้งที่เรียนและไม่เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กล่าวได้ว่าเยาวชนในช่วงวัยรุ่น กลุ่มเพื่อนถือว่ามีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าเยาวชนในช่วงวัยรุ่นมักจะทำอะไรตามเพื่อนหรือกลุ่มเพื่อนของตน เพื่อให้ตนเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อนจึงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้เยาวชนดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกหรือผิดได้ ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ระยะเวลาที่รู้จัก กิจกรรมที่ทำร่วมกันในช่วงวันหยุดหรือปิดเทอม และการเลือกคบเพื่อน ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ในประเด็นความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อนในด้านระยะเวลาที่รู้จักกันแบ่งออกเป็นในโรงเรียนสามัญและโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า ส่วนใหญ่เยาวชนทั้งสองกลุ่มมีระยะเวลาที่รู้จักกับเพื่อนที่โรงเรียนสามัญและโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์อยู่ระหว่าง 1-3 ปี เช่นเดียวกัน ในส่วนการทำกิจกรรมร่วมกันในช่วงวันหยุดหรือปิดเทอมกลุ่มเพื่อนของเยาวชนทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่จะทำกิจกรรมไม่แตกต่างกัน คือ จะมีการพูดคุย เล่น ดูหนัง ฟังเพลง และเดินเที่ยวห้างสรรพสินค้าในช่วงวันหยุดหรือปิดเทอม ซึ่งจะไปในช่วงที่มีเวลาว่างตรงกันแต่ไม่บ่อยครั้งนัก เนื่องจากกลุ่มเพื่อนของเยาวชนทั้งสองกลุ่มได้มีการทำกิจกรรมอย่างอื่นที่แตกต่างกันไป คือ เรียนพิเศษ ทำรายงาน/การบ้าน อ่านหนังสือ เล่นกีฬา และทำงานพิเศษ ในส่วนการทำกิจกรรมร่วมกันในด้านจริยธรรมของกลุ่มเพื่อนและเยาวชนทั้งสองกลุ่ม พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ออกไปทำกิจกรรมร่วมกันในด้านจริยธรรมเพราะจะไปทำกิจกรรมเหล่านี้กับครอบครัวและโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่จะไปทำบุญในวันสำคัญทางพุทธศาสนา คือ ไหว้พระและสวดมนต์ที่วัดใกล้กับโรงเรียนหรือไปงานนิทรรศการที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มเพื่อนของเยาวชนทั้งสองกลุ่มยังมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันในช่วงปิดเทอมที่น่าสนใจ คือ การช่วยเหลือกิจกรรม

ของครูที่โรงเรียนสามัญและพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ ซึ่งการช่วยเหลือกิจกรรมของครูและพระอาจารย์ดังกล่าวยังเป็นการส่งเสริมคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับเยาวชนอีกทางหนึ่ง เช่น ในด้านความเสียสละมีเมตตา คือ เป็นการช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียน ความสามัคคี คือ การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ และความกตัญญูกตเวทิตะ คือ ช่วยเหลือผู้มีพระคุณทำงานหรือแบ่งเบาภาระ เป็นต้น

ในส่วนประเด็นเรื่องการเลือกคบเพื่อนหากพิจารณาการเลือกคบเพื่อนตามคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านของกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ กลุ่มเพื่อนของเยาวชนทั้งสองกลุ่มได้ให้ความสำคัญในการเลือกคบเพื่อนตามคุณลักษณะทางจริยธรรมเกือบทุกๆ ด้านจากคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน แต่คุณลักษณะทางจริยธรรมที่กลุ่มเพื่อนของเยาวชนทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญเหมือนกันเป็นอันดับต้นๆ คือ ความเสียสละมีเมตตา ความซื่อสัตย์ยุติธรรม และความขยันอุตสาหะ ตามลำดับ ซึ่งการเลือกคบเพื่อนของกลุ่มเพื่อนเยาวชนทั้งสองกลุ่มนั้น จะเลือกคบเพื่อนโดยจะดูจากการทำกิจกรรมที่คล้ายๆ กันหรือจากการเลียนแบบกันในกลุ่มเพื่อน

กล่าวโดยสรุปกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมของกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์นั้น กล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการขัดเกลาทางอ้อม คือ เป็นการได้รับจากประสบการณ์โดยจากการสังเกตหรือเรียนรู้จากการกระทำของผู้อื่นหรือมาจากการเลียนแบบหรือทำตามเพื่อนในวัยเดียวกัน ซึ่งกลุ่มเพื่อนในวัยเดียวกันมักจะคล้อยตามหรือทำตามไปกับเพื่อนๆ ในกลุ่มเพื่อให้เพื่อนยอมรับหรือเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ซึ่งกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมของกลุ่มเพื่อนเยาวชนในวัยนี้ พบว่า จะออกมาในรูปของการทำกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มเพื่อนสนิทและเป็นกิจกรรมที่มีความชอบคล้ายๆ กัน โดยเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นและเป็นกิจกรรมที่กลุ่มเพื่อนและเยาวชนมีความชอบส่วนตัวที่คล้ายกัน เช่น การเข้าค่ายอบรมพุทธบุตร การเข้าชมรมพุทธศาสนา การเข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ และการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาทั้งที่ทางหน่วยงานราชการต่างๆ จัดขึ้นและโรงเรียนจัด เป็นต้น

1.5 อิทธิพลของสื่อมวลชนในกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน

ในปัจจุบันสื่อต่างๆ มีความทันสมัยมากขึ้น รวมทั้งมีสื่อที่ช่วยกล่อมเกลาจิตใจไม่ว่าจะเป็นในด้านธรรมะ คุณธรรม จริยธรรม ให้เลือกรับหลากหลายทั้งที่เป็นรายการโทรทัศน์ หนังสือที่เกี่ยวกับหลักธรรมจริยธรรม วิชญา และจากการถ่ายทอดจากผู้ศึกษาทางด้านนี้โดยเฉพาะ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาอิทธิพลของสื่อในการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชนทั้งที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์และจากความคิดเห็นของกลุ่มแวดล้อมทางสังคม

ของเยาวชนทั้งสองกลุ่ม โดยเป็นความคิดเห็นที่มีต่อสื่อ 2 ชนิด คือ สื่อโทรทัศน์และสื่อวิทยุเท่านั้น ทั้งนี้ผลการศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนในการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชนและกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์นั้น พบว่า ทั้งเยาวชนและกลุ่มแวดล้อมทางสังคมทั้งที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์คิดว่าสื่อที่มีอิทธิพลในการขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชน คือ สื่อโทรทัศน์ โดยทั้งกลุ่มเยาวชนและกลุ่มแวดล้อมทางสังคมให้เหตุผลสอดคล้องกันว่า เนื่องจากปัจจุบันโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีใช้กันอย่างกว้างขวาง สามารถเข้าถึงทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา และทุกสถานะสังคมได้ง่าย และยังเป็นสื่อที่มีทั้งภาพและเสียงสามารถเห็นของจริง ทำให้สื่อโทรทัศน์มีส่วนสำคัญต่อความรู้สึกนึกคิดและค่านิยมต่างๆ และทำให้เยาวชนเกิดการเลียนแบบได้ ซึ่งรายการจริยธรรมทางสื่อโทรทัศน์ที่เยาวชนติดตามส่วนใหญ่จะเป็นรายการในช่วงวันหยุดเสาร์และอาทิตย์และในวันหยุดพิเศษต่างๆ และจะติดตามรายการในด้านจริยธรรมที่มีความสนุกสนาน มีสิ่งที่น่าสนใจให้อยากติดตาม เช่น เป็นการ์ตูนหรือมีการนำเสนอที่เข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้เยาวชนทั้งสองกลุ่มได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ส่วนใหญ่จะติดตามรายการจริยธรรมที่มีช่วงเวลาที่ไม่วุ่นวายเกินไป คือ จะเป็นรายการในช่วงสายๆ หรือบ่ายมากกว่าเพราะในวันหยุดบางครั้งอยากจะทำอะไรสักอย่างเนื่องจากเป็นวันพักผ่อน แต่รายการในด้านจริยธรรมก็มักจะมีในช่วงเวลาที่เข้ามาและจะมีในวันธรรมดาเป็นส่วนมาก ทำให้บางครั้งจึงไม่ค่อยได้ติดตามรายการในด้านจริยธรรมได้ต่อเนื่อง

2. สรุปผลการวิเคราะห์คุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้าน ของกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์และกลุ่มแวดล้อม

การวิเคราะห์ในประเด็นคุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้านในการศึกษาคั้งนี้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมระดับคุณลักษณะทางจริยธรรม 9 ด้านของกลุ่มเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์และกลุ่มแวดล้อมทางสังคม และสถาบันสังคมที่มีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมให้กับเยาวชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มแวดล้อม เยาวชนที่เรียนและไม่เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ในประเด็นการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มแวดล้อมเยาวชน โดยการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มแวดล้อมทางสังคม 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มครูโรงเรียนสามัญ พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และพระสงฆ์ทั่วไป สรุปผลการศึกษาดังนี้

การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในภาพรวมของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมพบว่า กลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความเสียสละมีเมตตาเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความขยันอุตสาหะ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความกตัญญูกตเวที ความสามัคคี ความประหยัด และความมีเหตุผล ตามลำดับ

ในส่วนการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของแต่ละกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชน ในกลุ่มผู้ปกครองเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกันระหว่างผู้ปกครองของเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า ผู้ปกครองเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความเสียสละมีเมตตาเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ในด้านความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความขยันอุตสาหะ ความประหยัด ความมีระเบียบวินัย ความกตัญญูกตเวที ความสามัคคี และความมีเหตุผล ตามลำดับ และในส่วนกลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความขยันอุตสาหะเป็นอันดับแรก รองลงมา ในด้านความเสียสละมีเมตตา ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความประหยัด ความมีเหตุผล และความสามัคคี ตามลำดับ

การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของครูโรงเรียนสามัญเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกันระหว่างครูโรงเรียนสามัญของเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า ครูโรงเรียนสามัญของเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความมีระเบียบวินัยเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความเสียสละมีเมตตา ความขยันอุตสาหะ ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความสามัคคี และความประหยัด ตามลำดับ และในส่วนกลุ่มครูโรงเรียนสามัญของเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมในด้านความขยันอุตสาหะเป็นอันดับแรก

รองลงมา คือ ในด้านความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความมีเหตุผล ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความกตัญญูทศเวที ความสามัคคี และความประหยัด ตามลำดับ

การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ พบว่า พระอาจารย์ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับเยาวชนในด้านความเสียสละมีเมตตาเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ความสามัคคี ความรับผิดชอบ ความกตัญญูทศเวที ความมีระเบียบวินัย ความประหยัด ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความขยันอดสาหัส และความมีเหตุผล ตามลำดับ

การปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของพระสงฆ์ทั่วไป พบว่า พระสงฆ์ทั่วไปให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับเยาวชนในด้านความเสียสละมีเมตตาเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความกตัญญูทศเวที ความขยันอดสาหัส ความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล ความสามัคคี และความประหยัด ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุปได้ว่าลักษณะของการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ พระสงฆ์ทั่วไป และพระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ จะขึ้นอยู่กับการมีผลต่อสังคมส่วนรวม การให้ความสำคัญและดูแลพิทักษ์ของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมโดยไม่มีกำหนดแบบแผนที่ตายตัวหรือแน่นอน โดยจะดูสิ่งใดที่เยาวชนควรปฏิบัติและสิ่งใดที่ไม่ควรปฏิบัติและปลูกฝังให้เหมาะสมกับวัยและบทบาทหน้าที่ของเยาวชน

2.1 ผลการวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านเปรียบเทียบกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

ผลการวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรม พบว่า เยาวชนทั้งสองกลุ่มมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมอยู่ในระดับสูง 3 ด้าน คือ ในด้านความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล และความกตัญญูทศเวที และมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ควรปรับปรุง 5 ด้าน คือ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี และความประหยัด

ในส่วนผลการวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้านเปรียบเทียบกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวม และระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมรายด้าน ผลการศึกษาในระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมของกลุ่มเยาวชน การประเมินของกลุ่มแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ กลุ่มเพื่อน และรวมของทุกกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวม

สูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และเมื่อพิจารณาระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมเป็นรายด้านของกลุ่มเยาวชน การประเมินของกลุ่มแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ กลุ่มเพื่อน และรวมของทุกกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเยาวชน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์รายด้านใน 5 ด้าน คือ ในด้านความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละมีเมตตา และความขยันอดสาหัส และกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่าเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์รายด้านใน 4 ด้าน คือ ในด้านความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี และความประหยัด

กลุ่มผู้ปกครอง

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ประเมินระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์สูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์รายด้านใน 7 ด้าน คือ ในด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา และความขยันอดสาหัส และกลุ่มผู้ปกครองเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ประเมินระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์สูงกว่าเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์รายด้านใน 1 ด้าน คือ ในด้านความสามัคคี และประเมินระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมเยาวชนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน 1 ด้าน คือ ในด้านความประหยัด

กลุ่มครูโรงเรียนสามัญ

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มครูโรงเรียนสามัญเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ประเมินระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์สูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์รายด้านใน 6 ด้าน คือ ในด้านความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี และความขยันอดสาหัส และกลุ่มครูโรงเรียนสามัญเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ประเมินระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์สูงกว่าเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์รายด้านใน 2 ด้าน คือ ในด้านความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และประเมินระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมเยาวชนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน 1 ด้าน คือ ในด้านความประหยัด

กลุ่มเพื่อน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเพื่อนเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ประเมินระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์สูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์รายด้านใน 3 ด้าน คือ ในด้านความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความกตัญญูกตเวที และความประหยัด และกลุ่มเพื่อนเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ประเมินระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์สูงกว่าเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์รายด้านใน 5 ด้าน คือ ในด้านความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา และความขยันอดทน และประเมินระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมเยาวชนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน 1 ด้าน คือ ในด้านความสามัคคี

ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมรวมของทุกกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ใน 7 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี และความขยันอดทน และในกลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ใน 2 ด้าน คือ ด้านความมีระเบียบวินัยและในด้านความประหยัด

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการที่เยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น พิจารณาได้ว่าเนื่องจากเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้รับการเรียนการสอนในด้านจริยธรรมเพิ่มเติมจากโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยทางโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นในด้านจริยธรรม คือ วิชาธรรมศึกษาซึ่งเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศีลธรรมและจริยธรรม และนอกจากการเรียนการสอนในเชิงทฤษฎีแล้วทางโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยังได้มีการสอนในเชิงปฏิบัติควบคู่กับเชิงทฤษฎีเพื่อให้เยาวชนได้ประพฤติปฏิบัติจริง รวมทั้งมีการสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและความรู้ของเยาวชนด้วย นอกจากนี้ในกลุ่มผู้ปกครองของเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยังมีความศรัทธาในด้านพุทธศาสนาจึงเน้นที่จะอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรม เช่น ให้อ่านพระไตรปิฎก ทำชั่วได้ชั่ว รู้จักบาปบุญคุณโทษ รวมทั้งใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยต้องการให้ได้รับการอบรมสั่งสอนจากพระอาจารย์โดยตรงและต้องการให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับวัดและพระสงฆ์มากขึ้น และเมื่อพิจารณาคุณลักษณะทางจริยธรรมในรายด้านของแต่ละกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบกลุ่ม

เยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์จะเห็นได้ว่าเยาวชนทั้งสองกลุ่มมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมในรายด้านที่แตกต่างกัน ซึ่งจะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของกลุ่มแวดล้อมทางสังคมของเยาวชนทั้งสองกลุ่มว่าให้ความสำคัญกับการปลูกฝังจริยธรรมในด้านใดก็จะเน้นให้เยาวชนได้ประพฤติและปฏิบัติสิ่งนั้นเป็นประจำจนเกิดความเคยชิน นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เยาวชนได้อาศัยหรือพบเจออยู่เป็นประจำที่เข้ามามีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอนและแนะนำทำให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้จริยธรรมในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไป และมาจากการสังเกตหรือเลียนแบบสิ่งที่เยาวชนคุ้นเคยหรือใกล้ชิดทั้งที่บ้านและในโรงเรียน แล้วนำมาปฏิบัติ เช่น การทำกิจกรรมร่วมกัน การเรียนรู้เพิ่มเติมจากการเรียนเสริมทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน และการเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อโทรทัศน์และวิทยุ เป็นต้น โดยผลการวิเคราะห์สรุปได้ตามตารางที่ 6-1

ตารางที่ 6-1 สรุปผลการวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมและรายด้าน เปรียบเทียบกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

รายการ	ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจริยธรรมระหว่างกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์				
	เยาวชน	ผู้ปกครอง	ครูโรงเรียน สามัญ	กลุ่มเพื่อน	รวมทุกกลุ่ม ตัวอย่าง
คุณลักษณะทาง จริยธรรมโดยรวม	✓	✓	✓	✓	✓
ความรับผิดชอบ	✓	✓	X	X	✓
ความซื่อสัตย์ยุติธรรม	X	✓	✓	✓	✓
ความมีเหตุผล	✓	✓	✓	X	✓
ความกตัญญูกตเวที	✓	✓	✓	✓	✓
ความมีระเบียบวินัย	X	✓	X	X	X
ความเสียสละมีเมตตา	✓	✓	✓	X	✓
ความสามัคคี	X	X	✓	*	✓
ความประหยัด	X	*	*	✓	X
ความขยันอดทน	✓	✓	✓	X	✓

หมายเหตุ

✓ = กลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

X = กลุ่มเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์มีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่าเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

* = เยาวชนทั้งสองกลุ่มมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการวิเคราะห์สถาบันสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริม จริยธรรมให้กับเยาวชน

จากการศึกษา พบว่า เยาวชน ผู้ปกครอง ครูโรงเรียนสามัญ พระอาจารย์
โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พระสงฆ์ทั่วไป และกลุ่มเพื่อนของเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้า
เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้สถาบันสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริม
จริยธรรมให้กับเยาวชนมากที่สุด คือ สถาบันครอบครัว โดยทุกกลุ่มสถาบันสังคมได้ให้เหตุผล
สอดคล้องกันว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความมีความใกล้ชิดกับเยาวชนมากที่สุดตั้งแต่
แรกเกิด รวมถึงเป็นสถาบันแรกที่ทำให้ความอบอุ่น อบรมเลี้ยงดู และอบรมสั่งสอนในด้านต่างๆ ทั้ง
ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อให้รู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด อะไรควรทำหรือไม่ควรทำ และเป็น
สถาบันที่มีความจริงจังในการที่บอกหรือว่ากล่าวตักเตือน ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นทั้งพ่อแม่และครู
ของลูกด้วย รวมทั้งดูแลในด้านต่างๆ แก่เยาวชนทั้งในด้านการใช้ชีวิต การปฏิบัติตน และในด้าน
จิตใจให้เติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เพื่อให้มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่นต่อไป รองลงมา คือ
สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน กลุ่มเพื่อน และสถาบันศาสนา ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์สรุป
ได้ตามตารางที่ 6-2

ตารางที่ 6-2 สรุปผลการวิเคราะห์สถาบันสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริม
จริยธรรมให้กับเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

อันดับ	สถาบันทางสังคม
1	สถาบันครอบครัว
2	สถาบันการศึกษา
3	สื่อมวลชน
4	กลุ่มเพื่อน
5	สถาบันศาสนา

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการในครั้งนี้นี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อเสนอแนะต่อสถาบันสังคม และข้อเสนอแนะด้านคุณลักษณะทางจริยธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะต่อสถาบันสังคม

1) จากผลการศึกษา พบว่า ครอบครัวมีบทบาทมากที่สุดที่จะขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชน ดังนั้นครอบครัวจึงต้องมีความเข้มแข็ง ให้ความรักความอบอุ่น และมีเวลาใกล้ชิดเพื่ออบรมสั่งสอนบุตรหลานและเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านจริยธรรมให้กับเยาวชนเพื่อให้เยาวชนมีคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ดีตามไปด้วย เพราะครอบครัวเปรียบเสมือนเกราะคุ้มกันเยาวชนจากสิ่งเลวร้ายต่างๆ ที่อยู่ในสังคม

2) โรงเรียนสามัญและโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยควรจัดสรรวันและเวลาในการเรียนวิชาจริยธรรมให้มีมากขึ้นและควรเพิ่มกิจกรรมเสริมซึ่งเป็นกิจกรรมที่เยาวชนสนใจให้สอดคล้องกับการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างเหมาะสม และควรจะมีการปลูกฝังและทำกิจกรรมในด้านจริยธรรมให้กับเยาวชนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เยาวชนได้ซึมซับและสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

3) เนื่องจากวัดและพระสงฆ์เป็นสถาบันที่เยาวชนให้ความสำคัญน้อยในการที่จะพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรม ดังนั้นวัดและพระสงฆ์จึงควรต้องปรับตัวให้เข้าถึงตัวเยาวชนและดึงเยาวชนเข้ามาหาโดยการปรับวิธีการสอนให้เข้ากับยุคสมัย เป็นความรู้ที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปใช้ได้ เช่น เป็นหนังสือการ์ตูน ละคร เป็นต้น เพื่อไม่ให้เยาวชนเกิดความเบื่อหน่ายรวมทั้งมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้เยาวชนได้เข้ามาร่วมกิจกรรมในวัดเพื่อจะให้เยาวชนได้เข้าใกล้วัดและพระสงฆ์มากขึ้น

4) เนื่องจากเยาวชนในวัยนี้มักจะใช้เวลาอยู่กับเพื่อนค่อนข้างมาก ซึ่งเพื่อนของเยาวชนในวัยนี้มักจะมีอิทธิพลต่อความคิด และการกระทำของเยาวชน ดังนั้นผู้ที่ใกล้ชิดกับเยาวชนและกลุ่มเพื่อน เช่น ครู/อาจารย์ บิดา มารดา และผู้ปกครอง ควรจะหากิจกรรมให้เยาวชนและกลุ่มเพื่อนได้ทำร่วมกันในด้านจริยธรรมเพื่อเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีร่วมกันและจะได้ช่วยกันเตือนเมื่อเพื่อนคนใดคนหนึ่งกระทำผิด เช่น พาไปเข้าค่ายอบรมจริยธรรมหรือปฏิบัติธรรมในวัดร่วมกัน และจัดกิจกรรมในช่วงวันหยุดหรือปิดเทอมที่เยาวชนและเพื่อนสามารถมาเข้าร่วมกิจกรรมด้วยกันและเดินทางมาเข้าร่วมได้สะดวก เช่น สวนสาธารณะ สถานศึกษา สนามกีฬา เป็นต้น

5) จากผลการศึกษาพบว่า สื่อที่เยาวชนให้ความสนใจมากที่สุดคือ สื่อโทรทัศน์ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ เช่น ผู้ผลิตรายการและผู้จัดรายการโทรทัศน์ จึงควรจัดสรรเวลาและผลิตรายการที่เกี่ยวกับจริยธรรมผ่านสื่อโทรทัศน์ให้มากขึ้น โดยนำเสนอในรูปแบบที่เยาวชนสนใจ หรือมีสิ่งทีเยาวชนสนใจ เช่น ดารา นักร้อง ละคร การ์ตูน เป็นต้น และควรนำเสนอในช่วงเวลาที่เยาวชนติดตาม

ข้อเสนอแนะในด้านคุณลักษณะทางจริยธรรม

1) เนื่องจากข้อค้นพบจากการศึกษาระดับคุณลักษณะทางจริยธรรม พบว่า คุณลักษณะทางจริยธรรมที่เยาวชนยังควรปรับปรุงให้มากขึ้น ได้แก่ ในด้านความสามัคคี ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความซื่อสัตย์ยุติธรรม และความประหยัด ดังนั้นผู้ปกครอง บิดา มารดา ครู/อาจารย์ควรจะมีส่วนร่วมให้คำแนะนำแก่เยาวชนตัวอย่าง ทางโรงเรียนอาจจะมีการให้เยาวชนได้ร่วมทำกิจกรรมที่สอดแทรกเกี่ยวกับจริยธรรมหรือหาสิ่งที่ดีๆมาให้เยาวชนหันมาให้ความสนใจ เช่น ให้ทำโครงการหรือรายงานในประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจริยธรรม และนำเสนอโดยการเล่าหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือแสดงเป็นละครสั้นให้เพื่อนๆ ดูหน้าชั้นเรียนเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและดึงดูดให้เยาวชนหันมาปฏิบัติตาม การนำเอาประเด็นคุณลักษณะทางจริยธรรมมาเป็นเงื่อนไขในการให้คะแนนในด้านความประพฤติเพิ่มเติม และการพาเยาวชนไปอบรมคุณธรรมศรการหรือทัศนศึกษาเพื่อส่งเสริมในเรื่องจริยธรรม ทั้งในด้านความสามัคคี การมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความซื่อสัตย์ยุติธรรม และการประหยัดหรือการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง รวมทั้งการสร้างโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้การปฏิบัติจริงควบคู่ไปกับการเรียนการสอนในเชิงวิชาการ เพื่อให้เยาวชนได้มีความรู้และความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

2) ผลการศึกษาโดยรวมของทุกกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับสูงกว่าเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แต่เมื่อพิจารณาในรายด้านเยาวชนทั้งสองกลุ่มมีระดับของคุณลักษณะทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้เยาวชนทั้งสองกลุ่มมีระดับคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ดีขึ้นในทุกๆ ด้าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน เช่น กระทรวงศึกษาธิการ ครู/อาจารย์ ผู้ปกครอง บิดา มารดา ควรจะให้ความสำคัญกับวิชาจริยธรรมศึกษา เช่น ควรจะมีการจัดสรรเวลาในการเรียนการสอนวิชาจริยธรรมให้เพิ่มมากขึ้นในแต่ละสัปดาห์และควรจัดวิชาจริยธรรมให้เป็นวิชาหลัก เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า วิชาจริยธรรมในโรงเรียนสามัญมีเวลาเรียนเฉลี่ย 1-3 คาบ/สัปดาห์และมีบางโรงเรียนยังกำหนดให้เป็นแค่วิชาเลือกไม่ใช่วิชาหลักซึ่งในแต่ละสัปดาห์มีเวลาเรียนที่ไม่ได้กำหนดไว้แน่นอน นอกจากนี้ควรจะใช้

วิชาจริยธรรมในการสอบเข้าในสถาบันการศึกษาและสอบเข้าทำงานในหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการประพฤติปฏิบัติในด้านจริยธรรมให้มากขึ้น

6.2.2 ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

เนื่องจากผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในการอบรมสั่งสอน เลี้ยงดู และขัดเกลาจริยธรรมให้กับเยาวชน เพื่อให้เยาวชนเติบโตขึ้นมาเป็นคนดีของสังคม ดังนั้นภาครัฐจึงควรสนับสนุน ส่งเสริม และให้ความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวบนพื้นฐานการสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีและความรักความอบอุ่นระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยอาจจะมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ แก่คู่สมรสหรือบิดามารดา เพื่อให้สามารถมีบทบาทและหน้าที่อย่างเหมาะสม เช่น การให้ความรู้ด้านครอบครัวศึกษาและการให้ความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร รวมถึงการให้ความคุ้มครองแก่ครอบครัวในรูปแบบต่างๆ เช่น การขยายเวลาลาคลอด การจัดบริการแนะแนวให้คำปรึกษาปัญหาครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวที่มีปัญหา เช่น ครอบครัวหย่าร้าง ครอบครัวยากจน เป็นต้น นอกจากนี้ถึงแม้ว่าครอบครัวจะเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคมแต่ก็มีบทบาทมากที่สุดในการทำหน้าที่เป็นสถาบันขัดเกลาทางสังคม ดังนั้นภาครัฐควรจะยกนโยบายการพัฒนาครอบครัวขึ้นเป็นนโยบายสำคัญในระดับชาติเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับครอบครัว เช่น มีมาตรการจูงใจให้นายจ้างในสถานประกอบการขนาดใหญ่ให้มีบริการแม่และเด็กในที่ทำงาน การให้เวลาหรือวันลาเพื่อให้พ่อหรือแม่ไปร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนของลูก และควรจะมีการพัฒนาและบรรจุหลักสูตรวิชาครอบครัวศึกษาและสมรสศึกษาให้เยาวชนได้เรียนรู้ตั้งแต่ระดับชั้นเล็กๆ เป็นต้น

6.2.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษากระบวนการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชนในด้านความแตกต่างของเขตพื้นที่ คือ ควรทำการศึกษาถึงกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชนที่ตั้งอยู่นอกเขตพื้นที่เมืองกับพื้นที่เมืองในเชิงเปรียบเทียบด้วย
- 2) ควรมีการศึกษาความแตกต่างของช่วงอายุเยาวชนเพื่อดูถึงกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมของเยาวชนว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ และอย่างไร ทั้งนี้เพราะกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมมีผลเชื่อมโยงกับหลายสถาบันสังคม รวมถึงองค์กรและหน่วยงานทั้งในระดับชุมชนและระดับชาติ
- 3) ควรมีการศึกษาโดยการติดตามและสังเกตการณ์พฤติกรรมจริยธรรมของเยาวชนทั้งที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาสนาวันอาทิตย์เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจริยธรรมของเยาวชนทั้งสองกลุ่มว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกพรพรรณ บุญธรรม. พฤติกรรมของครูในการปลูกฝังจริยธรรมให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนา. ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์การศาสนา, 2525.
- กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์. หลักการและทฤษฎีการปลูกฝังสร้างเสริมจริยธรรม. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2529.
- กระทรวงศึกษาธิการ พบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 [online]. แหล่งที่มา : www.moe.go.th [19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548]
- กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา [online]. แหล่งที่มา : www.academic.obec.go.th [12 พฤษภาคม พ.ศ. 2550]
- กลุ่มเป้าหมายทางวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2548.
- กัญญิกา พรหมมณีพิทักษ์. บทบาทของโรงเรียน ครอบครัวและมัสยิดในการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม : การศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลลุมพดี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาสารัตถศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- เกียรติคุณ สิทธิชัยและคณะ. ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของอาจารย์และนักศึกษาในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคใต้. รายงานการวิจัย. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคใต้, 2541.
- คำพลอย โพธิ์ทอง. การศึกษารูปแบบของแม่ชีในพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาสารัตถศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- งามพิศ สัตย์สงวน. สังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.
- จุฑารัตน์ ไพศาลโรจนรัตน์. บทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ในการขัดเกลาศีลธรรม ศึกษากรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- เฉลียว ฤกษ์จุฬิมล. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545.
- ณรงค์ เส็งประชา. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ. พิมพ์ที่ โอ.เอส. พรีเมียมติ้งเฮาส์, 2541.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. รายงานการวิจัยเรื่องจริยธรรมของเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ, 2520.
- เต็มศักดิ์ คทวนิช. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ. ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2545.
- ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. สถาบันครอบครัวกับความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ. พิมพ์ที่ บริษัท ฟ้าอภัย จำกัด, 2545.
- ธีระพร อุวรรณโณ. พฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาตามแนวทางจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ. จัดพิมพ์โดยโครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- นิตา ชูโต. เด็กและเยาวชนไทย : ภาพฉายสู่อนาคต. กรุงเทพฯ. 2528.
- นิเทศ ดินณะกุล. การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- บุญมี แทนแก้ว. จริยธรรมกับชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2541.
- ปฟ้าณี จิตวิวัฒนา. การพัฒนาเด็ก เยาวชน สตรี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2535.
- ปฟ้าณี จิตวิวัฒนา. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. บทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ที่มีต่อเยาวชน. วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์และประนอม รอดคำดี. ความรู้คู่คุณธรรม : รวมบทความเกี่ยวกับ คุณธรรมจริยธรรมและการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2534.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ.

พิมพ์ที่บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2532.

โรงเรียนพุทธศาสนาวินอชาติตย์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงเรียนพุทธศาสนาวินอชาติตย์

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ท่าพระจันทร์, 2534.

วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์. จิตวิทยาการปรับตัว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริม

วิชาการ, 2545.

ศิริรัตน์ แอดสกุล. รวมบทความสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2545.

ศิริลักษณ์ เกิดจันทร์ตรง. ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนกับพฤติกรรมทาง

จริยธรรมตามความคิดเห็นของผู้สอนในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการ

นิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย วัยรุ่น-วัยสูงอายุ. พิมพ์ครั้งที่ 7.

กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

สมิทธิ์ สระอุบล. การพัฒนาเยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ. โอเดียนสโตร์, 2534.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. กระบวนการเสริมสร้าง

จริยธรรม บูรณาการระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ.

สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, 2546.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ [online]. แหล่งที่มา : www.nso.go.th [30 สิงหาคม พ.ศ. 2549]

สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. แนวทางการดำเนินงาน

ศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวินอชาติตย์. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ

ภัณฑ์, 2548.

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน [online]. แหล่งที่มา : www.oppo.opp.go.th

[30 สิงหาคม 2549]

สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ. ไทยวัฒนาพานิช, 2541.

สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ. ไทยวัฒนาพานิช, 2542.

สุชาติ กาญจนวลีกุล. รายงานการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนโนนสะอาดพิทยาสรรค์

อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี. กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2540.

สุพิศวง ธรรมพันทา. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ภูมิไทย, 2543.

สุริชัย หวันแก้ว. สังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2547.

หรรษา เลหาเสรีกุล. การเรียนรู้ในโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยกับลักษณะทางพุทธศาสนาและ
ทางพฤติกรรมศาสตร์ของนักเรียนวัยรุ่น. ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.

อรุณี สุบัญญัติ. การปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นชายในสถานสงเคราะห์ในเขตกรุงเทพมหานคร
และปริมณฑล สังกัดกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาสังคมสงเคราะห์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

แนวคำถามและแบบสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างต่างๆ

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

1) ประเด็นคำถามเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม

- ข้อมูลทั่วไป / สภาพครอบครัว / รูปแบบครอบครัว
- เพราะเหตุใดจึงเข้ามาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีใครเป็นคนชักนำให้มาเรียนหรือไม่ อย่างไร
- การใช้เวลาร่วมกันของครอบครัวในช่วงวันหยุดหรือเวลาร่วมทำกิจกรรมอะไรบ้าง
- กลุ่มเพื่อนที่เยาวชนคบอยู่มีคุณลักษณะทางจริยธรรมอย่างไร
- กลุ่มเพื่อนที่เยาวชนคบอยู่ช่วยส่งเสริมจริยธรรมให้แก่ตนเองในด้านใดบ้าง
- เยาวชนคิดว่าเพื่อนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์และเพื่อนโรงเรียนสามัญมีการส่งเสริมจริยธรรมในด้านใดมากที่สุด เพราะอะไร และกลุ่มเพื่อนโรงเรียนใดส่งเสริมมากกว่ากัน เพราะอะไร
- ในช่วงวันหยุดหรือปิดภาคการศึกษา คุณและกลุ่มเพื่อนมักจะใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ทำกิจกรรมอะไร ร่วมกันบ้าง
- โรงเรียนสามัญและโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีกิจกรรมและหลักสูตรในการพัฒนาจริยธรรมหรือไม่ อย่างไร
- เรียนวิชาพุทธศาสนาหรือจริยธรรมในโรงเรียนสามัญมีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร เรียนที่คาบต่อสัปดาห์ และเยาวชนคิดว่าสามารถส่งเสริมจริยธรรมให้แก่ตนเองหรือไม่ อย่างไร
- ท่านคิดว่าสื่อใดในปัจจุบันมีอิทธิพลในการส่งเสริมจริยธรรมมากที่สุด เพราะอะไร
- เยาวชนคิดว่าบทบาทของสถาบันสังคมใดช่วยส่งเสริมจริยธรรมให้กับตนเองมากที่สุด
- อธิบายความหมายของคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ตามความคิดเห็นของท่านว่าแต่ละด้านมีความหมายอย่างไร ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวทิตะ ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด ความขยันอุตสาหะ

2) ประเด็นคำถามพ่อ แม่ ผู้ปกครองของเยาวชนกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม

- ข้อมูลทั่วไป คือ จำนวนสมาชิกในครอบครัวประกอบด้วยใครบ้าง อาชีพ ระดับการศึกษา
- ครอบครัวของท่านมีวิธียอบรมเลี้ยงดูและลงโทษอย่างไร เพราะอะไร
- ครอบครัวของท่านมีวิธีการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่บุตร อย่างไร
- ท่านคิดว่าการเรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีส่วนช่วยในการพัฒนาจริยธรรมให้กับบุตรของท่านหรือไม่ อย่างไร
- ท่านให้ความรู้ข่าวสารแก่บุตร/หลานของท่านในเรื่องจริยธรรมอย่างไร
- ความประพฤติของบุตร/หลานท่านก่อนและหลังเข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นอย่างไร
- ท่านคิดว่าการเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีส่วนทำให้บุตร/หลานของท่านมีการพัฒนาในด้านจริยธรรมหรือไม่ เพราะอะไร

- ท่านคิดว่าบทบาทของสถาบันสังคมใดช่วยส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชนมากที่สุด เพราะอะไร
- ท่านคิดว่าสื่อใดในปัจจุบันมีอิทธิพลในการส่งเสริมจริยธรรมมากที่สุด เพราะอะไร
- อธิบายความหมายของคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ตามความคิดเห็นของท่านว่าแต่ละด้านมีความหมายอย่างไร ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญู กตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด ความขยัน อุตสาหะ

3) ประเด็นคำถามครูที่สอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยและครูที่โรงเรียนสามัญของเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง

- ข้อมูลทั่วไปของครู และพระอาจารย์
- หลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยและกิจกรรมเสริมในด้านจริยธรรม มีส่วนในการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนในด้านใดบ้าง อย่างไร
- หลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนสามัญในด้านส่งเสริมจริยธรรมและกิจกรรมเสริมในด้านจริยธรรม มีส่วนในการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนในด้านใดบ้าง อย่างไร
- ตามความคิดเห็นของท่านการสอนจริยธรรมให้แก่เยาวชน ควรมีการปรับปรุงแก้ไขในด้านใดบ้าง เพราะอะไร
- ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการเรียนและการสอนจริยธรรมของโรงเรียนสามัญและโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยคืออะไร และเพราะอะไร
- ท่านคิดว่าชั่วโมงการเรียนการสอนจริยธรรมในโรงเรียน มีชั่วโมงการเรียนน้อยเกินไปหรือไม่ต่อสัปดาห์ เพราะอะไร
- กระบวนการปลูกฝังจริยธรรมของท่าน มีวิธีการอย่างไร
- ท่านคิดว่าบทบาทของสถาบันสังคมใดช่วยส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชนมากที่สุด เพราะอะไร
- ท่านคิดว่าสื่อใดในปัจจุบันมีอิทธิพลในการส่งเสริมจริยธรรมมากที่สุด เพราะอะไร
- อธิบายความหมายของคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ตามความคิดเห็นของท่านว่าแต่ละด้านมีความหมายอย่างไร ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญู กตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด ความขยัน อุตสาหะ

4) ประเด็นคำถามกลุ่มเพื่อนของเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งเพื่อนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยและเพื่อนที่โรงเรียนสามัญ

- ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเพื่อน
- เพราะเหตุใดจึงเข้ามาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย มีใครเป็นคนชักนำให้มาเรียนหรือไม่อย่างไร
- กลุ่มเพื่อนที่เยาวชนคบอยู่ช่วยส่งเสริมจริยธรรมให้แก่ตนเองในด้านใดบ้าง
- ในช่วงวันหยุดหรือปิดภาคการศึกษา คุณและกลุ่มเพื่อนมักจะใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ทำกิจกรรมอะไรร่วมกันบ้าง

- เรียนวิชาพุทธศาสนาหรือจริยธรรมในโรงเรียนสามัญและโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยมีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร เรียนก็คาบต่อสัปดาห์ และท่านคิดว่าสามารถส่งเสริมจริยธรรมให้แก่ตนเองหรือไม่อย่างไร
- ท่านคิดว่าสื่อใดในปัจจุบันมีอิทธิพลในการส่งเสริมจริยธรรมมากที่สุด เพราะอะไร
- ท่านคิดว่าบทบาทของสถาบันสังคมใดช่วยส่งเสริมจริยธรรมให้กับท่านมากที่สุด
- อธิบายความหมายของคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ตามความคิดเห็นของท่านว่าแต่ละด้านมีความหมายอย่างไร ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญู กตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด ความขยัน อุตสาหะ

5) แนวคำถามพระสงฆ์ทั่วไป

- ข้อมูลทั่วไปของพระสงฆ์
- ท่านคิดว่าบทบาทของสถาบันศาสนามีส่วนช่วยส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชนได้อย่างไร และในด้านใดบ้าง
- ท่านคิดว่าบทบาทของสถาบันศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชนควรมีการปรับปรุงหรือไม่ อย่างไร
- ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชนของสถาบันศาสนาคืออะไร
- ท่านคิดว่าสื่อใดในปัจจุบันมีอิทธิพลในการส่งเสริมจริยธรรม มากที่สุด เพราะอะไร
- ท่านคิดว่าบทบาทของสถาบันสังคมใดช่วยส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชนมากที่สุด
- อธิบายความหมายของคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ตามความคิดเห็นของท่านว่าแต่ละด้านมีความหมายอย่างไร ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญู กตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด ความขยัน อุตสาหะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เยาวชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย 0 ล้อมรอบเลขคำตอบหรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ตามความเป็นจริงให้ครบทุกข้อ

1. เพศ _____
2. อายุ _____ ปี
3. ปัจจุบันท่านกำลังศึกษาโรงเรียนชื่อ _____
เริ่มเรียนที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่ปีพ.ศ. _____ และขณะนี้กำลังเรียนอยู่ชั้น _____
4. ท่านเริ่มเรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิยต์ตั้งแต่ชั้น _____ ในปีพ.ศ. _____
5. จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ท่านอาศัยอยู่ด้วย ณ ปัจจุบันมีจำนวน _____ คน
ประกอบด้วย _____
6. ปัจจุบันใครคือผู้ปกครองของท่าน

1 บิดาและมารดา	2 พี่สาว / พี่ชาย
3 น้ำ / อา	4 ลุง / ป้า
5 ปู่ / ย่า/ตา/ยาย	6 ญาติห่างๆ (ระบุ) _____
7. ท่านทราบได้อย่างไรว่ามีการเรียนการสอนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิยต์
(ผู้ที่ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิยต์ข้ามไปตอบส่วนที่ 2)

1 ทราบด้วยตนเอง	2 พ่อ แม่
3 เพื่อน	4 ญาติ
5 ครูที่โรงเรียนสามัญ	6 สื่อต่างๆ ระบุ _____
อื่น ๆ ระบุ _____	
8. เพราะเหตุใดท่านจึงตัดสินใจเข้ามาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิยต์ (ตอบได้หลายคำตอบ)

1 ต้องการมาเรียนเอง เพราะต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับพุทธศาสนาและกิจกรรมของพุทธศาสนา	
2 ผู้ปกครองให้มาเรียน	
3 มาเรียนตามเพื่อน	
4 ครู อาจารย์ ที่โรงเรียนสามัญแนะนำให้มาเรียน	
5 มาเรียนตามพี่ / น้อง / ญาติ	
6 ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	
7 ต้องการมาเรียนวิชาอื่น ๆ ที่โรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิยต์จัดให้	
อื่น ๆ ระบุ _____	

ส่วนที่ 2 ความหมายคุณลักษณะทางจริยธรรม

คำชี้แจง โปรดเติมคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. ตามความคิดเห็นของท่านคุณลักษณะทางจริยธรรมในแต่ละด้านต่อไปนี้มีความหมายอย่างไร

1.1 ความรับผิดชอบ

1.2 ความซื่อสัตย์ยุติธรรม

1.3 ความมีเหตุผล

1.4 ความกตัญญูกตเวทิต

1.5 ความมีระเบียบวินัย

1.6 ความเสียสละ

1.7 ความสามัคคี

1.8 ความประหยัด

1.9 ความขยันอุตสาหะ

ส่วนที่ 3 บทบาทของสถาบันสังคมในการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน

คำชี้แจง โปรดเติมคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. โรงเรียนสามัญของท่านมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านจริยธรรมหรือไม่
  - 1 มี ได้แก่ _____
  - 2 ไม่มี
2. โรงเรียนสามัญของท่านมีหลักสูตรหรือวิชาเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านจริยธรรมหรือไม่
  - 1 มี ได้แก่ _____
  - 2 ไม่มี
3. ตามความคิดเห็นของท่าน ท่านคิดอย่างไรเกี่ยวกับความจำเป็นให้มีการเรียนพุทธศาสนาในโรงเรียนสามัญ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
  - 1 พระพุทธศาสนาช่วยให้เป็นคนมีเหตุผล มีหลักธรรมประจำใจ
  - 2 พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย จึงเห็นควรมีความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา
  - 3 จะทำให้นักเรียนเป็นคนดี มีศีลธรรม
  - 4 ปัจจุบันทางบ้านไม่มีเวลาพอที่จะอบรมสั่งสอน
  - 5 พระพุทธศาสนาสามารถช่วยให้แต่ละคนแก้ไขปัญหาได้เมื่อจำเป็น
4. ท่านไปทำกิจกรรมที่วัดใดวัดหนึ่งเป็นประจำ
  - ไม่มีวัดใดที่ไปเป็นประจำ
  - ไปเป็นประจำที่วัด (ระบุ) ชื่อ _____ และวัดที่ไปเป็นประจำอยู่ใกล้
  - ใกล้บ้าน หรือ ใกล้โรงเรียน
5. ท่านและครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมหรือประกอบศาสนพิธีในวัดบ้างหรือไม่
  - ไม่เข้าร่วม
  - เข้าร่วมเป็นประจำ
  - เข้าร่วม เป็นบางครั้ง
6. ท่านคิดว่าสื่อใดมีอิทธิพลในการส่งเสริมจริยธรรมมากที่สุด และเพราะอะไร

---
7. ท่านคิดว่าสถาบันสังคมใดที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมด้านจริยธรรมให้กับท่าน โปรดเรียงลำดับจากความสำคัญ (โดยใส่หมายเลข 1 มากที่สุด - 5 น้อยที่สุด) และเพราะอะไร
  - ครอบครัว โรงเรียน
  - วัดและพระสงฆ์ กลุ่มเพื่อน
  - สื่อมวลชน

ส่วนที่ 4 คุณลักษณะทางจริยธรรม

คำชี้แจง แบบสอบถามในส่วนนี้ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูตเวที ความระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด และความขยันอุตสาหะ โดยให้อ่านข้อความแล้วพิจารณาจากกรกระทำที่ท่านเคยปฏิบัติ แล้วกาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง

ข้อ	คุณลักษณะทางจริยธรรม	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง	สำหรับ ผู้วิจัย
1	ท่านยอมรับผิดเมื่อท่านทำความผิด					
2	ท่านทำการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมายและส่งทันตามกำหนด					
3	ท่านยินดีช่วยงานของชั้นเรียนตามที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จ					
4	ท่านไม่เคยขาดเรียนหรือถ้าจะขาดเรียนก็เฉพาะเมื่อป่วยจริงๆ					
5	ท่านจะไม่เข้าข้างญาติ พี่น้อง เพื่อนฝูงในเรื่องที่ไม่ถูกต้อง ถึงแม้ว่าจะสนิทสนมรักใคร่กัน					
6	ในการสอบท่านจะไม่เปิดโอกาสให้เพื่อนลอกคำตอบ					
7	เมื่อผู้ปกครองให้ไปซื้อของ ท่านมักจะไม่นำเงินทอนให้ท่าน					
8	ท่านพูดความจริงและปฏิบัติตามคำพูดของตนเอง					
9	เมื่อผู้ปกครองให้เงินท่าน ท่านจะแบ่งให้พี่น้องน้อยกว่าของท่าน					
10	เมื่อเก็บของมีค่าได้ท่านจะนำสิ่งของที่เก็บได้ส่งคืนเจ้าของ หรือประกาศหาเจ้าของ					
11	ท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยไม่เอาความคิดของตนเป็นใหญ่					
12	ท่านมักคิดไตร่ตรองถึงต้นสายปลายเหตุก่อนตัดสินใจทำสิ่งใด เช่น ไม่ดื่มน้ำอัดลมต่างๆ ที่ชอบเพราะก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ					
13	ท่านรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ เช่น มีโอกาสหยิบสินค้าที่มีราคาสูงจากห้างสรรพสินค้าโดยไม่มีคนเห็น แต่ไม่ทำเพราะว่ามันผิดศีลธรรม					
14	ท่านกล้าคิดกล้าแสดงออกในสิ่งที่ดีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน					
15	ท่านเป็นคนกล้ามีหรือเชื่อถือในเครื่องกลางของขลัง					

ข้อ	คุณลักษณะทางจริยธรรม	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง	สำหรับ ผู้วิจัย
16	ท่านเป็นผู้ที่สามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ถึงต้นสายปลายเหตุของสิ่งที่ท่านได้กระทำลงไป					
17	ท่านระลึกถึงบุญคุณและยึดมั่นต่อการตอบแทนบุญคุณแก่ผู้มีพระคุณ					
18	ท่านยินดีที่จะหยุดเรียนเพื่อดูแลพ่อแม่ที่กำลังป่วย					
19	ท่านยินดีช่วยเหลืองานของพ่อแม่ และครูอย่างเต็มใจ					
20	ท่านจะตั้งใจปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู และผู้มีพระคุณ					
21	ท่านไม่เคยฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน เช่น การแต่งตัวกฎระเบียบของโรงเรียน					
22	เมื่อเวลาใกล้สอบท่านจะเตรียมตัวอ่านหนังสือ สบล้างหน้า เพื่อจะได้ไม่สอบตก					
23	ท่านอาสาสมัครไปช่วยงานของโรงเรียนหรือชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาส					
24	ท่านมักจะบริจาคเงิน เพื่อร่วมทำบุญให้แก่คนยากจนหรือผู้ที่ยากกว่า					
25	ท่านทำสิ่งต่างๆ โดยเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม					
26	ท่านแบ่งส่วนแบ่งที่ท่านได้รับให้แก่เพื่อนและคนอื่นเสมอ					
27	ท่านมักจะช่วยผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ					
28	ท่านมักร่วมมือและช่วยเหลือเพื่อน ๆ ทำกิจกรรมของชั้นเรียนและของโรงเรียน					
29	ท่านมักจะทะเลาะกับเพื่อนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอยู่บ่อย ๆ					
30	เมื่อท่านทำงานกลุ่มและเกิดปัญหาท่านและเพื่อน ๆ จะช่วยกันแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี					
31	ท่านมักชวนเพื่อนสนิทรวมเป็นกลุ่มย่อย แยกจากเพื่อน ๆ คนอื่นในห้องเพราะไม่ชอบใจกัน					
32	ท่านชอบชมเชยอุปการะการเรียนและนำมาใช้ประโยชน์ต่อไป					
33	ท่านนำสมุด กระดาษหรือสิ่งของที่เหลือใช้มาทำประโยชน์อย่างอื่น					
34	ท่านมักจะนำเงินที่เหลือจากค่าขนมไปเล่นเกมหรือซื้อหนังสือการ์ตูนจนหมด					
35	ท่านใช้สิ่งของเครื่องใช้ด้วยความทะนุถนอมและไม่ใช้ของที่มีราคาสูงหรือแพงเกินฐานะ					

ข้อ	คุณลักษณะทางจริยธรรม	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง	สำหรับ ผู้วิจัย
36	ท่านรู้สึกวิตกกังวล เมื่อท่านทำการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมายไม่เสร็จ และจะพยายามทำจนเสร็จ					
37	เมื่อท่านทำงานหรือการบ้านที่ยากและไม่เข้าใจ ท่านจะเลิกทำทันทีและขอความช่วยเหลือจากเพื่อนคนอื่น					
38	ท่านทำงานหรือการบ้านจนเสร็จเรียบร้อยทุกครั้ง โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นเตือน					
39	ท่านมักจะใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือ เรียนพิเศษเพิ่มเติม เป็นต้น					
40	ท่านจะไปโรงเรียนทุกวัน จะหยุดก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นจริงๆ หรือเกิดเจ็บป่วย					

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย 0 ล้อมรอบเลขคำตอบหรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ตามความเป็นจริงให้ครบทุกข้อ

1. ท่านมีความสัมพันธ์กับเยาวชนเป็น

1 บิดา	2 มารดา
3 น้ำ / อา	4 ลูก / ป้า
5 ปู่	6 ย่า
7 ตา	8 ยาย
อื่น ๆ ระบุ _____	

2. สถานภาพสมรส

1 โสด	2 สมรสและอยู่กับคู่สมรส
3 หย่าร้าง	4 หม้าย
5 แยกกันอยู่	อื่น ๆ ระบุ _____

3. การศึกษาระดับสูงสุด

1 ไม่ได้เรียน	2 ประถมศึกษา
3 มัธยมศึกษา	4 อนุปริญญา
5 ปริญญาตรี	6 สูงกว่าปริญญาตรี
อื่น ๆ ระบุ _____	

4. ปัจจุบันท่านทำอาชีพ

1 รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	2 เกษตรกรรม
3 ธุรกิจส่วนตัว	4 พนักงานบริษัท
5 รับจ้างทั่วไป	6 รับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม
อื่น ๆ ระบุ _____	

ส่วนที่ 2 ความหมายคุณลักษณะทางจริยธรรม

คำชี้แจง โปรดเติมคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. ตามความคิดเห็นของท่านคุณลักษณะทางจริยธรรมในแต่ละด้านต่อไปนี้มีความหมายอย่างไร

1.1 ความรับผิดชอบ

1.2 ความซื่อสัตย์ยุติธรรม

1.3 ความมีเหตุผล

1.4 ความกตัญญูกตเวทิต

1.5 ความมีระเบียบวินัย

1.6 ความเสียสละ

1.7 ความสามัคคี

1.8 ความประหยัด

1.9 ความขยันอุตสาหะ

ส่วนที่ 3 บทบาทของสถาบันครอบครัวในการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน

คำชี้แจง โปรดเติมคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. ท่านรู้จักโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศวันอาทิตย์หรือไม่ ถ้ารู้จักรู้จักที่ใด

---

2. เพราะเหตุใดท่านจึงให้บุตร / หลาน เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศวันอาทิตย์

(สำหรับผู้ปกครองที่มีบุตร/หลานเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศวันอาทิตย์ ถ้าไม่ได้เรียนข้ามไปตอบข้อ 3)

---

3. ท่านให้ความสนใจและความร่วมมือกับโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ในกิจกรรมด้านใดบ้าง เพราะอะไร

---

4. ตามความคิดเห็นของท่านหลังจากบุตร / หลานของท่านได้เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์มีการเปลี่ยนแปลงไปในด้านใดบ้าง

---

5. การอบรมสั่งสอนในด้านจริยธรรม

5.1 ท่านปฏิบัติศาสนกิจ พิธีกรรมหรือกิจกรรมทางพุทธศาสนาอะไรเป็นประจำ และที่ไหน

5.2 ท่านได้ให้ความรู้หรือข่าวสารแก่บุตร / หลานของท่านในเรื่องจริยธรรมบ้างหรือไม่ และอย่างไร

5.3 ครอบครัวของท่านมีการอบรมและแนะนำในด้านจริยธรรมให้แก่บุตร/หลานอย่างไรบ้าง (ตอบได้หลายคำตอบ)

- 1 เล่าเรื่องเกี่ยวกับธรรมะ หรือพุทธศาสนาให้ฟังประจำ
- 2 อ่านหนังสือหรือซื้อหนังสือเกี่ยวกับธรรมะ หรือจริยธรรมให้อ่าน
- 3 พาเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา
- 4 พาไปเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

อื่น ๆ ระบุ _____

6. วิธีการอบรมเลี้ยงดู

6.1 ท่านมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร / หลานอย่างไร (ตอบได้หลายคำตอบ)

- 1 แสดงความรักอย่างชัดเจน ใกล้ชิด สนับสนุน และสนับสนุนช่วยเหลือในสิ่งที่ลูกต้องการ
- 2 สอนให้เด็กรู้จักคิด เป็นตัวของตัวเอง โดยไม่เข้าไปยุ่งมากนัก
- 3 มีการแจกแจงเหตุผลต่าง ๆ ให้แก่เด็กในสิ่งที่ควรหรือไม่ควรทำและคอยดูแลใกล้ชิดว่าเด็กทำตามหรือไม่ ถ้าไม่จะมีการลงโทษ
- 4 ว่ากล่าวตักเตือน ชู และตัดสิทธิ์พิเศษต่าง ๆ เมื่อเด็กกระทำผิด
- 5 เปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองภายใต้การแนะนำหรือฝึกฝนจากผู้ปกครอง หรือผู้เลี้ยงดูคนอื่น ๆ

6.2 ท่านมีวิธีการลงโทษบุตรเมื่อบุตรกระทำผิดหรือไม่ ถ้าลงโทษลงโทษอย่างไร และเพราะอะไร

---

7. ท่านปลุกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้แก่บุตร/หลานของท่านในด้านใดบ้าง (9 ด้าน) เพราะอะไร

---

8. ท่านคิดว่าสื่อใดมีอิทธิพลในการส่งเสริมจริยธรรมให้กับบุตร/หลานของท่าน และเพราะเหตุใด

---

9. ท่านคิดว่าสถาบันสังคมใดที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมด้านจริยธรรมให้กับเยาวชน โปรดเรียงลำดับตามความสำคัญ (1 มากที่สุด - 5 น้อยที่สุด) และเพราะอะไร

☐ ครอบครัว	☐ โรงเรียน
☐ วัดและพระสงฆ์	☐ กลุ่มเพื่อน
☐ สื่อมวลชน	

ส่วนที่ 4 คุณลักษณะทางจริยธรรม

คำชี้แจง แบบสอบถามในส่วนนี้ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูตักเตือนที่ ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด และความขยันอดทน โดยให้อ่านข้อความแล้วพิจารณาจากกรกระทำที่ท่านเคยปฏิบัติ แล้วกาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง

ข้อ	คุณลักษณะทางจริยธรรม	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง	สำหรับ ผู้วิจัย
1	ลูก/หลานของท่านยอมรับผิดเมื่อทำความผิด					
2	ลูก/หลานของท่านทำการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมายและส่งทันตามกำหนด					
3	ลูก/หลานของท่านยินดีช่วยงานบ้านตามที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จ					
4	ลูก/หลานของท่านไม่เคยขาดเรียนหรือจะขาดเรียนก็เฉพาะเมื่อป่วยจริงๆ					
5	ลูก/หลานของท่านไม่เข้าข้างญาติ พี่น้อง เพื่อนฝูงในเรื่องที่ไม่ถูกต้อง ถึงแม้ว่าจะสนิทสนมรักใคร่กัน					
6	ลูก/หลานของท่านจะไม่ลักขโมยหรือไม่ใช้สิ่งของของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตก่อน					
7	เมื่อท่านให้ลูก/หลานไปซื้อของ ลูก/หลานของท่านมักจะไม่นำเงินทอนให้ท่าน					
8	ลูก/หลานของท่านพูดความจริงและปฏิบัติตามคำพูดของตนเอง					

ข้อ	คุณลักษณะทางจริยธรรม	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง	สำหรับ ผู้วิจัย
9	เมื่อคนในครอบครัวช่วยกันทำงานบ้านลูก/ หลานของท่านมักจะหลีกเลี่ยง					
10	เมื่อเก็บของมีค่าได้ลูก/หลานของท่านจะนำ สิ่งของที่เก็บได้ส่งคืนเจ้าของหรือประกาศหา เจ้าของ					
11	ลูก/หลานของท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่นโดยไม่เอาความคิดของตนเป็นใหญ่					
12	ลูก/หลานของท่านมักคิดไตร่ตรองถึงต้นสาย ปลายเหตุก่อนตัดสินใจทำสิ่งใด เช่น ไม่ดื่ม น้ำอัดลมทั้ง ๆ ที่ชอบเพราะก่อให้เกิดผลเสียต่อ สุขภาพ					
13	ลูก/หลานของท่านรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งใด ควรหรือไม่ควรทำ เช่น มีโอกาสหยิบสินค้าที่มี ราคาสูงจากห้างสรรพสินค้าโดยไม่มีคนเห็น แต่ ไม่ทำเพราะว่ามันผิดศีลธรรม					
14	ลูก/หลานของท่านกล้าคิดกล้าแสดงออกในสิ่งที่ ดีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน					
15	ลูก/หลานของท่านเป็นคนกล้ามี หรือเชื่อถือใน เครื่องกลางของซ่ง					
16	ลูก/หลานของท่านเป็นผู้ที่สามารถอธิบายให้ ผู้อื่นเข้าใจถึงต้นสายปลายเหตุที่ได้กระทำลงไป					
17	ลูก/หลานของท่านระลึกถึงบุญคุณของท่านและ ยึดมั่นต่อการตอบแทนบุญคุณแก่ผู้มีพระคุณ					
18	ลูก/หลานของท่านยินดีที่จะหยุดเรียนเพื่อดูแล พ่อแม่ ที่กำลังป่วย					
19	ลูก/หลานของท่านยินดีช่วยเหลืองานของพ่อแม่ ครู อย่างเต็มใจ					
20	ลูก/หลานของท่านปฏิบัติตามคำสั่งสอนของ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และผู้มีพระคุณ					
21	ลูก/หลานของท่านไม่เคยฝ่าฝืนกฎระเบียบของ โรงเรียน เช่น แต่งตัวถูกระเบียบของโรงเรียน					
22	เมื่อเวลาใกล้สอบลูก/หลานของท่านมักจะ เตรียมตัวอ่านหนังสือสอบล่วงหน้าเพื่อจะได้ไม่ สอบตก					
23	ลูก/หลานของท่านมักจะอาสาสมัครไปช่วยงาน ของโรงเรียนหรือชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาส					
24	ลูก/หลานของท่านมักจะบริจาคเงิน เพื่อร่วม ทำบุญให้แก่คนยากจนหรือผู้ที่ลำบากกว่า					

ข้อ	คุณลักษณะทางจริยธรรม	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง	สำหรับ ผู้วิจัย
25	ลูก/หลานของท่านทำสิ่งต่างๆ โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม					
26	ลูก/หลานของท่านมักจะแบ่งปันสิ่งของต่างๆ ให้แก่เพื่อนและคนอื่นเสมอ					
27	ลูก/หลานของท่านมักจะช่วยบุคคลอื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ					
28	ลูก/หลานของท่านมักร่วมมือและช่วยเหลือเพื่อน ๆ ทำกิจกรรมของชั้นเรียนและโรงเรียน					
29	ลูก/หลานของท่านมักจะทะเลาะกับเพื่อน หรือญาติ พี่น้อง					
30	เมื่อลูก/หลานของท่านทำงานกลุ่มและเกิดปัญหามักจะช่วยกันแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี โดยไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน					
31	ท่านมักชวนเพื่อนสนิทรวมเป็นกลุ่มย่อย แยกจากเพื่อน ๆ คนอื่นในห้องเพราะไม่ชอบใจกัน					
32	ลูก/หลานของท่านมักชวนเพื่อนสนิทรวมเป็นกลุ่มย่อย และแยกจากเพื่อน ๆ คนอื่นในห้อง					
33	ลูก/หลานของท่านซ่อมแซมอุปกรณ์การเรียน และนำมาใช้ประโยชน์ต่อไป					
34	ลูก/หลานของท่านนำสมุด กระดาษหรือสิ่งของอื่นๆ ที่เหลือใช้มาใช้ประโยชน์อย่างอื่น					
35	ท่านใช้สิ่งของเครื่องใช้ด้วยความทนุถนอมและไม่ใช้ของที่มีราคาสูงหรือแพงเกินฐานะ					
36	ท่านรู้สึกวิตกกังวล เมื่อท่านทำการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมายไม่เสร็จ และจะพยายามทำจนเสร็จ					
37	เมื่อท่านทำงานหรือการบ้านที่ยากและไม่เข้าใจ ท่านจะเลิกทำทันทีและขอความช่วยเหลือจากเพื่อนคนอื่น					
38	ท่านทำงานหรือการบ้านจนเสร็จเรียบร้อยทุกครั้ง โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นเตือน					
39	ท่านมักจะใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือ เรียนพิเศษเพิ่มเติม เป็นต้น					
40	ท่านจะไปโรงเรียนทุกวัน จะหยุดก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นจริงๆ หรือเกิดเจ็บป่วย					
35	ท่านใช้สิ่งของเครื่องใช้ด้วยความทนุถนอมและไม่ใช้ของที่มีราคาสูงหรือแพงเกินฐานะ					

แบบสัมภาษณ์คุณครูโรงเรียนสามัญ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย 0 ล้อมรอบเลขคำตอบหรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ตามความเป็นจริงให้ครบทุกข้อ

1. ท่านมีความสัมพันธ์กับเยาวชนในฐานะเป็น

- 1 ครูประจำชั้น
- 2 ครูประจำวิชาพุทธศาสนาหรือจริยธรรม
- 3 เป็นทั้งครูประจำชั้นและครูสอนพุทธศาสนาหรือจริยธรรม

2. ชื่อโรงเรียน _____

3. ระดับชั้นที่ท่านสอน _____

4. วิชาที่ท่านสอนในโรงเรียนมีวิชาอะไรบ้าง

5. จำนวนชั่วโมงการสอนต่อสัปดาห์ (กรุณาแยกเป็นแต่ละรายวิชาที่ท่านทำการสอน)

6. การศึกษาระดับสูงสุด

- 1 อนุปริญญา สาขา _____
- 2 ปริญญาตรี สาขา _____
- 3 สูงกว่าปริญญาตรี สาขา _____
- อื่น ๆ ระบุ _____

ส่วนที่ 2 ความหมายคุณลักษณะทางจริยธรรม

คำชี้แจง โปรดเติมคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. ตามความคิดเห็นของท่านคุณลักษณะทางจริยธรรมในแต่ละด้านต่อไปนี้มีความหมายอย่างไร

1.1 ความรับผิดชอบ

1.2 ความซื่อสัตย์ยุติธรรม

1.3 ความมีเหตุผล

1.4 ความกตัญญูทวดเวที

1.5 ความมีระเบียบวินัย

1.6 ความเสียสละ

1.7 ความสามัคคี

1.8 ความประหยัด

1.9 ความขยันอุตสาหะ

ส่วนที่ 3 บทบาทของสถาบันการศึกษาในการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน

คำชี้แจง โปรดเติมคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. หลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรม และการประเมินผลการเรียน

1.1 ท่านคิดว่าหลักสูตรและการเรียนการสอนของโรงเรียนมีสาระหรือประเด็นใดบ้างที่มีส่วนในการส่งเสริมจริยธรรมให้กับนักเรียน

1.2 โรงเรียนมีหลักสูตรการเรียนการสอนในด้านจริยธรรมแบบใดบ้าง

1.3 โรงเรียนมีกิจกรรมประกอบหลักสูตรใดบ้างที่ส่งเสริมในด้านจริยธรรมให้แก่ นักเรียน

1.4 โรงเรียนมีการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างไรในด้านจริยธรรม และท่านคิดว่ามีผลต่อนักเรียนหรือไม่ อย่างไร

1.5 โรงเรียนของท่านมีกระบวนการปลูกฝังจริยธรรมให้กับนักเรียนอย่างไรบ้าง

---

2. ท่านปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับนักเรียนในด้านใดบ้าง (9ด้าน) เพราะอะไร

---

3. ท่านคิดว่าสื่อใดมีอิทธิพลในด้านจริยธรรมกับเยาวชนมากที่สุด และเพราะเหตุใด

---

4. ท่านคิดว่าสถาบันสังคมใดที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมด้านจริยธรรมให้กับเยาวชน โปรดเรียงลำดับตามความสำคัญ (1 มากที่สุด - 5 น้อยที่สุด) และเพราะอะไร

☐ ครอบครัว	☐ โรงเรียน
☐ วัดและพระสงฆ์	☐ กลุ่มเพื่อน
☐ สื่อมวลชน	

ส่วนที่ 4 คุณลักษณะทางจริยธรรม

คำชี้แจง แบบสอบถามในส่วนนี้ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด และความขยันอุตสาหะ โดยให้อ่านข้อความแล้วพิจารณาจากกรกระทำที่ท่านเคยปฏิบัติ แล้วกาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง

ข้อ	คุณลักษณะทางจริยธรรม	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง	สำหรับ ผู้วิจัย
1	ลูกศิษย์ของท่านยอมรับผิดเมื่อทำความผิด					
2	ลูกศิษย์ของท่านทำการบ้านที่ได้รับมอบหมาย และส่งทันตามกำหนด					
3	ลูกศิษย์ของท่านยินดีช่วยงานของชั้นเรียนตามที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จ					
4	ลูกศิษย์ของท่านไม่เคยขาดเรียน หรือถ้าขาดเรียนก็จะส่งใบลาหรือบอกทุกครั้ง					
5	ลูกศิษย์ของท่านจะไม่เข้าข้างเพื่อนหรือครูในเรื่องที่ไม่ถูกต้อง ถึงแม้ว่าจะสนิทสนมรักใคร่กัน					

ข้อ	คุณลักษณะทางจริยธรรม	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง	สำหรับ ผู้วิจัย
6	ในการสอบลูกศิษย์ของท่านจะไม่ยอมให้เพื่อนลอกคำตอบ					
7	เมื่อลูกศิษย์ของท่านยื่นอุทธรณ์การเรียนมักจะไม่นำมาคืน					
8	ลูกศิษย์ของท่านพูดความจริงและปฏิบัติตามคำพูดของตนเอง					
9	เมื่อท่านมอบหมายให้ทำงานกลุ่ม ลูกศิษย์ของท่านมักจะหลีกเลี่ยง					
10	เมื่อเก็บของมีค่าได้ลูกศิษย์ของท่านจะนำสิ่งของที่เก็บได้ส่งคืนเจ้าของ หรือประกาศหาเจ้าของ					
11	ลูกศิษย์ของท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยไม่เอาความคิดของตนเป็นใหญ่					
12	ลูกศิษย์ของท่านมักคิดไตร่ตรองถึงต้นสายปลายเหตุก่อนตัดสินใจทำอะไร เช่น ไม่ดื่มน้ำอัดลมต่างๆ ที่ชอบเพราะก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ					
13	ลูกศิษย์ของท่านรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ เช่น มีโอกาสหยิบสินค้าที่มีราคาสูงจากห้างสรรพสินค้าโดยไม่มีคนเห็น แต่ไม่ทำเพราะว่ามันผิดศีลธรรม					
14	ลูกศิษย์ของท่านกล้าคิดกล้าแสดงออกในสิ่งที่ดีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน					
15	ลูกศิษย์ของท่านเป็นคนกล้ามี หรือเชื่อถือในเครื่องรางของขลัง					
16	ลูกศิษย์ของท่านเป็นผู้ที่สามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ถึงต้นสายปลายเหตุของสิ่งที่ได้กระทำลงไป					
17	ลูกศิษย์ของท่านระลึกถึงบุญคุณและยึดมั่นต่อการตอบแทนบุญคุณแก่ผู้มีพระคุณ					
18	ลูกศิษย์ของท่านยินดีที่จะหยุดเรียนเพื่อดูแลพ่อแม่ที่กำลังป่วย					
19	ลูกศิษย์ของท่านยินดีช่วยเหลืองานของพ่อแม่และครูอย่างเต็มใจ					
20	ลูกศิษย์ของท่านปฏิบัติตามคำสั่งสอนของท่าน					
21	ลูกศิษย์ของท่านไม่เคยฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน เช่น แต่งตัวถูกระเบียบของโรงเรียน					
22	เมื่อเวลาใกล้สอบลูกศิษย์ของท่านจะเตรียมตัวอ่านหนังสือสอบล่วงหน้าเพื่อจะได้ไม่สอบตก					

ข้อ	คุณลักษณะทางจริยธรรม	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง	สำหรับ ผู้วิจัย
23	ลูกศิษย์ของท่านอาสาสมัครไปช่วยงานของโรงเรียนหรือ ชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาส					
24	ลูกศิษย์ของท่านมักจะบริจาคเงิน เพื่อร่วมทำบุญให้แก่คนยากจนหรือผู้ทีลำบากกว่า					
25	ลูกศิษย์ของท่านทำสิ่งต่างๆ โดยเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม					
26	ลูกศิษย์ของท่านมักจะแบ่งปันสิ่งของให้แก่เพื่อนและคนอื่นเสมอ					
27	ลูกศิษย์ของท่านมักจะช่วยบุคคลอื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ					
28	ลูกศิษย์ของท่านมักจะร่วมมือกับเพื่อน ๆ ทำกิจกรรมของชั้นเรียนและโรงเรียน					
29	ลูกศิษย์ของท่านมักจะทะเลาะกับเพื่อน ๆ ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอยู่บ่อยๆ					
30	เมื่อลูกศิษย์ของท่านทำงานกลุ่มและเกิดปัญหากับเพื่อน ๆ จะช่วยกันแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี					
31	ลูกศิษย์ของท่านมักชวนเพื่อนสนิทรวมเป็นกลุ่มย่อย แยกจากเพื่อน ๆ คนอื่นในห้องเพราะไม่ชอบใจกัน					
32	ลูกศิษย์ของท่านชอบชมเชยอุปการะการเรียนและนำมาใช้ประโยชน์ต่อไป					
33	ลูกศิษย์ของท่านนำสมุด กระดาษหรือสิ่งของอื่น ๆ ที่เหลือใช้มาใช้ประโยชน์อย่างอื่น					
34	ลูกศิษย์ของท่านมักจะนำเงินที่เหลือจากค่าขนมไปเล่นเกม หรือซื้อหนังสือการ์ตูนจนหมด					
35	ลูกศิษย์ของท่านใช้สิ่งของเครื่องใช้ด้วยความทะนุถนอมและไม่ใช้ของที่มีราคาสูงหรือแพงเกินฐานะ					
36	ลูกศิษย์ของท่านรู้สึกวิตกกังวล เมื่อทำการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมายไม่เสร็จ แต่พยายามทำจนเสร็จ					
37	เมื่อท่านสอนหนังสือในเรื่องที่จะเข้าใจยาก ลูกศิษย์ของท่านจะไม่สนใจเรียนและพูดคุยกัน					
38	ลูกศิษย์ของท่านทำงานหรือการบ้านจนเสร็จเรียบร้อยทุกครั้ง โดยไม่ต้องให้เตือน					
39	ลูกศิษย์ของท่านมักจะใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือ เรียนพิเศษเพิ่มเติม					
40	ลูกศิษย์ของท่านจะไปโรงเรียนทุกวัน จะหยุดก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นจริง ๆ หรือเกิดเจ็บป่วย					

แบบสัมภาษณ์พระอาจารย์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย 0 ล้อมรอบเลขคำตอบหรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ตาม
ความเป็นจริงให้ครบทุกข้อ

1. ชื่อและฉายา _____
2. อายุ _____ ปี ปีเกิดพ.ศ. _____
3. ท่านมีความสัมพันธ์กับเยาวชนในฐานะ
  - 1 พระอาจารย์ประจำชั้น _____
  - 2 พระอาจารย์ประจำวิชา _____
4. ตำแหน่งคณะสงฆ์ในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ณ ปัจจุบัน
_____
5. วิชาที่ท่านสอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ณ ปัจจุบัน มีวิชาอะไรบ้าง
_____
6. ระดับชั้นที่ท่านสอน _____
7. จำนวนปีที่ท่านสอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ _____ ปี เริ่มสอนปีพ.ศ.
_____
8. จำนวนชั่วโมงการสอนต่อสัปดาห์ (กรุณาแยกเป็นแต่ละรายวิชาที่ท่านทำการสอน)
_____
9. การศึกษาระดับสูงสุดในสายสามัญศึกษา
  - 1 ไม่ได้เรียน
  - 2 ประถมศึกษา
  - 3 มัธยมศึกษา
  - 4 อนุปริญญา สาขา _____
  - 5 ปริญญาตรี สาขา _____
  - 6 สูงกว่าปริญญาตรี สาขา _____
  - อื่น ๆ ระบุ _____
10. การศึกษาระดับสูงสุดในทางธรรม (ระบุ) _____

ส่วนที่ 2 คุณลักษณะทางจริยธรรม

คำชี้แจง โปรดเติมคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. ตามความคิดเห็นของท่านคุณลักษณะทางจริยธรรมในแต่ละด้านต่อไปนี้มีความหมายอย่างไร

1.1 ความรับผิดชอบ

1.2 ความซื่อสัตย์ยุติธรรม

1.3 ความมีเหตุผล

1.4 ความกตัญญูกตเวที

1.5 ความมีระเบียบวินัย

1.6 ความเสียสละ

1.7 ความสามัคคี

1.8 ความประหยัด

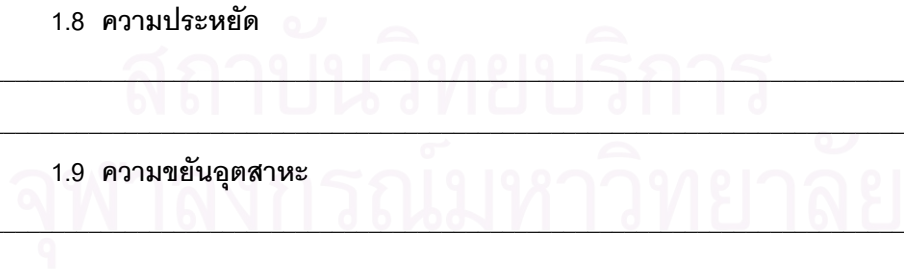

1.9 ความซื่อสัตย์สุจริต

ส่วนที่ 3 บทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ในการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน

คำชี้แจง โปรดเติมคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. หลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรม และการประเมินผล

1.1 ท่านคิดว่าหลักสูตรของโรงเรียนมีสาระหรือประเด็นใดบ้างที่มีส่วนในการส่งเสริมจริยธรรมให้กับนักเรียน

1.2 โรงเรียนมีหลักสูตรการเรียนการสอนในด้านจริยธรรมแบบใดบ้าง

1.3 โรงเรียนมีกิจกรรมประกอบหลักสูตรใดบ้างที่ส่งเสริมในด้านจริยธรรมให้แก่ นักเรียน

1.4 โรงเรียนมีการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างไรในด้านจริยธรรม และท่านคิดว่ามีผลต่อนักเรียนหรือไม่ อย่างไร

1.5 โรงเรียนของท่านมีกระบวนการปลูกฝังจริยธรรมให้กับนักเรียนอย่างไรบ้าง

---

2. ท่านคิดว่าสื่อใดมีอิทธิพลในการส่งเสริมจริยธรรมให้กับนักเรียนมากที่สุด และเพราะเหตุใด

---

3. ท่านปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับนักเรียนในด้านใดบ้าง (9 ด้าน) เพราะอะไร

---

4. ท่านคิดว่าสถาบันสังคมใดที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมด้านจริยธรรมให้กับเยาวชน โปรดเรียงลำดับตามความสำคัญ (1 มากที่สุด - 5 น้อยที่สุด) และเพราะอะไร

ครอบครัว

โรงเรียน

วัดและพระสงฆ์

กลุ่มเพื่อน

สื่อมวลชน

แบบสัมภาษณ์พระสงฆ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย 0 ล้อมรอบเลขคำตอบหรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ตามความเป็นจริงให้ครบทุกข้อ

1. ชื่อและฉายา _____
2. อายุ _____ ปี ปีเกิดพ.ศ. _____
3. วัดที่ท่านจำพรรษา ณ ปัจจุบัน _____
4. ตำแหน่งคณะสงฆ์ ณ ปัจจุบัน _____
5. จำนวนพรรษาที่บวช _____ ปี
6. การศึกษาระดับสูงสุดในสายสามัญศึกษา
  - 1 ไม่ได้เรียน
  - 2 ประถมศึกษา
  - 3 มัธยมศึกษา
  - 4 อนุปริญญา สาขา _____
  - 5 ปริญญาตรี สาขา _____
  - 6 สูงกว่าปริญญาตรี สาขา _____
  - 7 อื่น ๆ ระบุ _____
7. การศึกษาระดับสูงสุดในทางธรรม (ระบุ) _____

ส่วนที่ 2 คุณลักษณะทางจริยธรรม

คำชี้แจง โปรดเติมคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. ตามความคิดเห็นของท่านคุณลักษณะทางจริยธรรมในแต่ละด้านต่อไปนี้มีความหมายอย่างไร

1.1 ความรับผิดชอบ

1.2 ความซื่อสัตย์ยุติธรรม

1.3 ความมีเหตุผล

1.4 ความกตัญญูทเวที

1.5 ความมีระเบียบวินัย

1.6 ความเสียสละ

1.7 ความสามัคคี

1.8 ความประหยัด

1.9 ความขยันอุตสาหะ

ส่วนที่ 3 บทบาทของสถาบันศาสนาในการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน

คำชี้แจง โปรดเติมคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. การให้การศึกษา การเผยแพร่ และการสงเคราะห์

1.1 ปัจจุบันท่านคิดว่าวัดมีบทบาทในด้านการอบรมสั่งสอนหรือเผยแพร่เกี่ยวกับจริยธรรมให้กับเยาวชน ในด้านใดบ้าง และอย่างไร

1.2 ปัจจุบันทางวัดได้มีการจัดกิจกรรมใดบ้างที่สนับสนุนด้านจริยธรรมให้แก่เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม

1.3 ตามความคิดเห็นของท่านการให้การศึกษา การเผยแพร่ ของสถาบันศาสนา ควรมีการปรับปรุงในด้านใดบ้าง และอย่างไร

1.4 ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันทางศาสนาในปัจจุบันคืออะไรบ้าง และควรแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคนั้นอย่างไร

1.5 ในปัจจุบันสถาบันศาสนามีการให้การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือในด้านใดบ้างที่จะพัฒนาจริยธรรมให้กับเยาวชน

---

2. ท่านปลุกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมให้กับเยาวชนในด้านใดบ้าง (9 ด้าน) เพราะอะไร

---

3. ท่านคิดว่าสื่อใดมีอิทธิพลในการส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชนมากที่สุด เพราะอะไร

---

4. ท่านคิดว่าสถาบันสังคมใดที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมด้านจริยธรรมให้กับเยาวชนโปรดเรียงลำดับตามความสำคัญ (1 มากที่สุด – 5 น้อยที่สุด) และเพราะอะไร

☐ ครอบครัว	☐ โรงเรียน
☐ วัดและพระสงฆ์	☐ กลุ่มเพื่อน
☐ สื่อมวลชน	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย 0 ล้อมรอบเลขคำตอบหรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ตามความเป็นจริงให้ครบทุกข้อ

1. ปัจจุบันท่านเรียนโรงเรียนสามัญชื่อ _____ ขณะนี้กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้น _____

2. ระยะเวลาที่ท่านรู้จักกับเพื่อนที่โรงเรียนสามัญ _____ ปี

3. ท่านเริ่มเรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ตั้งแต่ระดับชั้น _____ ในพ.ศ. _____

(ผู้ที่ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ข้ามไปตอบส่วนที่ 2)

4. ระยะเวลาที่ท่านรู้จักกับเพื่อนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ _____ ปี

5. ปัจจุบันท่านเรียนอยู่ในระดับชั้นใดของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ _____

6. ท่านทราบได้อย่างไรว่ามีการเรียนการสอนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

1 ทราบด้วยตนเอง

2 พ่อ แม่

3 เพื่อน

4 ญาติ

5 ครูที่โรงเรียนสามัญ

6 สื่อต่างๆ ระบุ _____

อื่น ๆ ระบุ _____

7. เพราะเหตุใดท่านจึงตัดสินใจเข้ามาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

1 ต้องการมาเรียน เพราะต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับพุทธศาสนา

2 ผู้ปกครองให้มาเรียน

3 มาเรียนตามเพื่อน

4 ครู อาจารย์ ที่โรงเรียนสามัญแนะนำให้มาเรียน

5 มาเรียนตามพี่ / น้อง / ญาติ

6 ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

7 ต้องการมาเรียนวิชาอื่น ๆ ที่โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์จัดให้

8 อื่น ๆ ระบุ _____

ส่วนที่ 2 ความหมายคุณลักษณะทางจริยธรรม

คำชี้แจง โปรดเติมคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. ตามความคิดเห็นของท่านคุณลักษณะทางจริยธรรมในแต่ละด้านต่อไปนี้มีความหมายอย่างไร

1.1 ความรับผิดชอบ

1.2 ความซื่อสัตย์ยุติธรรม

1.3 ความมีเหตุผล

1.4 ความกตัญญูกตเวที

1.5 ความมีระเบียบวินัย

1.6 ความเสียสละ

1.7 ความสามัคคี

1.8 ความประหยัด

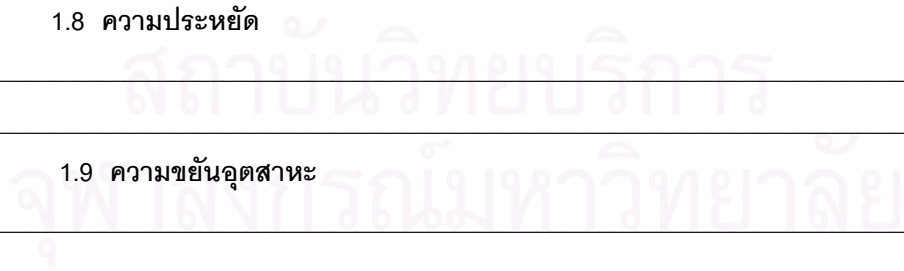

1.9 ความขยันอุตสาหะ

ส่วนที่ 3 บทบาทของกลุ่มเพื่อนในการขัดเกลาจริยธรรมเยาวชน

คำชี้แจง โปรดเติมคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. ในช่วงวันหยุดหรือปิดเทอมท่านและเพื่อนสนิทที่โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ทำกิจกรรมอะไรร่วมกันบ้าง (ผู้ที่ไม่ได้เรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ข้ามไปตอบข้อ 2)

---

2. ในช่วงวันหยุดหรือปิดเทอมท่านและเพื่อนสนิทที่โรงเรียนสามัญใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ทำกิจกรรมอะไรร่วมกันบ้าง

---

3. ตามความคิดของท่านถ้าท่านจะเลือกคบเพื่อนสักคนหนึ่ง ท่านจะเลือกคบเพื่อนที่มีคุณลักษณะอย่างไร (9 ด้าน)

---

4. ท่านคิดว่าสื่อใดมีอิทธิพลในการส่งเสริมจริยธรรมมากที่สุด เพราะอะไร

---

5. ท่านคิดว่าสถาบันสังคมใดที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมด้านจริยธรรมให้กับเยาวชน โปรดเรียงลำดับตามความสำคัญ (1 มากที่สุด - 5 น้อยที่สุด) และเพราะอะไร

☐ ครอบครัว	☐ โรงเรียน
☐ วัดและพระสงฆ์	☐ กลุ่มเพื่อน
☐ สื่อมวลชน	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 4 คุณลักษณะทางจริยธรรม

คำชี้แจง แบบสอบถามในส่วนนี้ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความมีเหตุผล ความกตัญญูตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละมีเมตตา ความสามัคคี ความประหยัด และความขยันอุตสาหะ โดยให้อ่านข้อความแล้วพิจารณาจากกรกระทำที่ท่านเคยปฏิบัติ แล้วกาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง

ข้อ	คุณลักษณะทางจริยธรรม	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง	สำหรับ ผู้วิจัย
1	เพื่อนของท่านยอมรับผิดชอบเมื่อทำความผิด					
2	เพื่อนของท่านทำการบ้านที่ได้รับมอบหมาย และส่งทันตามกำหนด					
3	เพื่อนของท่านยินดีช่วยงานของชั้นเรียนตามที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จ					
4	เพื่อนของท่านไม่เคยขาดเรียน หรือถ้าขาดเรียน ก็จะส่งใบลาหรือบอกทุกครั้ง					
5	เพื่อนของท่านจะไม่เข้าข้างเพื่อนหรือครู ในเรื่องที่ไม่ถูกต้อง ถึงแม้ว่าจะสนิทสนมรักใคร่กัน					
6	ในการสอบเพื่อนของท่านจะไม่ยอมให้เพื่อนลอกคำตอบ					
7	เมื่อเพื่อนของท่านยืมอุปกรณ์การเรียนมักจะไม่นำมาคืน					
8	เพื่อนของท่านพูดความจริงและปฏิบัติตามคำพูดของตนเอง					
9	เมื่อท่านมอบหมายให้ทำงานกลุ่ม เพื่อนของท่านมักจะหลีกเลี่ยง					
10	เมื่อเก็บของมีค่าได้เพื่อนของท่านจะนำสิ่งของที่เก็บได้ส่งคืนเจ้าของ หรือประกาศหาเจ้าของ					
11	เพื่อนของท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยไม่เอาความคิดของตนเป็นใหญ่					
12	เพื่อนของท่านมักคิดไตร่ตรองถึงต้นสายปลายเหตุก่อนตัดสินใจทำอะไร เช่น ไม่ดื่มน้ำอัดลมต่างๆ ที่ชอบเพราะก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ					
13	เพื่อนของท่านรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งใดควรทำอะไรไม่ควรทำ เช่น มีโอกาสหยิบสินค้าที่มีราคาสูงจากห้างสรรพสินค้าโดยไม่มีคนเห็น แต่ไม่ทำเพราะว่ามันผิดศีลธรรม					
14	เพื่อนของท่านกล้าคิดกล้าแสดงออกในสิ่งที่ดีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน					
15	เพื่อนของท่านเป็นคนก้วมี หรือเชื่อถือในเครื่องรางของขลัง					

ข้อ	คุณลักษณะทางจริยธรรม	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง	สำหรับ ผู้วิจัย
16	เพื่อนของท่านเป็นผู้ที่สามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ถึงต้นสายปลายเหตุของสิ่งที่ได้กระทำลงไป					
17	เพื่อนของท่านระลึกถึงบุญคุณและยึดมั่นต่อการตอบแทนบุญคุณแก่ผู้มีพระคุณ					
18	เพื่อนของท่านยินดีที่จะหยุดเรียนเพื่อดูแลพ่อแม่ที่กำลังป่วย					
19	เพื่อนของท่านยินดีช่วยเหลืองานของพ่อแม่ และครูอย่างเต็มใจ					
20	เพื่อนของท่านปฏิบัติตามคำสั่งสอนของท่าน					
21	เพื่อนของท่านไม่เคยฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน เช่น แต่งตัวถูกระเบียบของโรงเรียน					
22	เมื่อเวลาใกล้สอบเพื่อนของท่านจะเตรียมตัวอ่านหนังสือสอบล่วงหน้าเพื่อจะได้ไม่สอบตก					
23	เพื่อนของท่านอาสาสมัครไปช่วยงานของโรงเรียนหรือ ชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาส					
24	เพื่อนของท่านมักจะบริจาคเงิน เพื่อร่วมทำบุญให้แก่คนยากจนหรือผู้ที่ลำบากกว่า					
25	เพื่อนของท่านทำสิ่งต่างๆ โดยเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม					
26	เพื่อนของท่านมักจะแบ่งปันสิ่งของให้แก่เพื่อนและคนอื่นเสมอ					
27	เพื่อนของท่านมักจะช่วยบุคคลอื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ					
28	เพื่อนของท่านมักจะร่วมมือกับเพื่อน ๆ ทำกิจกรรมของชั้นเรียนและโรงเรียน					
29	เพื่อนของท่านมักจะทะเลาะกับเพื่อน ๆ ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอยู่บ่อยๆ					
30	เมื่อเพื่อนของท่านทำงานกลุ่มและเกิดปัญหาเกี่ยวกับเพื่อน ๆ จะช่วยกันแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี					
31	เพื่อนของท่านมักชวนเพื่อนสนิทรวมเป็นกลุ่มย่อย แยกจากเพื่อน ๆ คนอื่นในห้องเพราะไม่ชอบใจกัน					
32	เพื่อนของท่านชอบชมเชยอุปการะการเรียนและนำมาใช้ประโยชน์ต่อไป					
33	เพื่อนของท่านนำสมุด กระดาษหรือสิ่งของอื่น ๆ ที่เหลือใช้มาใช้ประโยชน์อย่างอื่น					
34	เพื่อนของท่านมักจะนำเงินที่เหลือจากค่าขนมไปเล่นเกม หรือซื้อหนังสือการ์ตูนจนหมด					

ข้อ	คุณลักษณะทางจริยธรรม	จริงมาก	ค่อนข้างจริง	จริงบางครั้ง	ไม่จริง	สำหรับ ผู้วิจัย
35	เพื่อนของท่านใช้สิ่งของเครื่องใช้ด้วยความ ทรุ ถนอมและไม่ใช้ของที่มามีราคาสูงหรือแพงเกิน ฐานะ					
36	เพื่อนของท่านรู้สึกวิตกกังวล เมื่อทำการบ้าน หรืองานที่ได้รับมอบหมายไม่เสร็จ แต่พยายาม ทำจนเสร็จ					
37	เมื่อท่านสอนหนังสือในเรื่องที่จะเข้าใจยาก เพื่อนของท่านจะไม่สนใจเรียนและพูดคุยกัน					
38	เพื่อนของท่านทำงานหรือการบ้านจนเสร็จ เรียบร้อยทุกครั้ง โดยไม่ต้องให้เตือน					
39	เพื่อนของท่านมักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือ เรียนพิเศษเพิ่มเติม เป็นต้น					
40	เพื่อนของท่านจะไปโรงเรียนทุกวัน จะหยุดก็ ต่อเมื่อมีความจำเป็นจริง ๆ หรือเกิดเจ็บป่วย					

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

รูปภาพกิจกรรมเสริมของโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาติย์รอบ 1 ปี

กิจกรรมแห่เทียนพรรษา (เดือนกรกฎาคม)

กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ (เดือนสิงหาคม)

กิจกรรมวันปิยมหาราช (เดือนตุลาคม)

กิจกรรมวางพวงมาลาสมเด็จพระราชวังบรมมหาสุรสิงหนาท (เดือนพฤศจิกายน)

กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ (เดือนธันวาคม)

กิจกรรมวันมอบประกาศนียบัตร-วุฒิปัตร์-ธรรมศึกษา-ทุนการศึกษา (เดือนมกราคม)

กิจกรรมไหว้ครู (เดือนมิถุนายน)

กิจกรรมวันสงกรานต์ (เดือนเมษายน)

ภาคผนวก ค
 รูปภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

เข้าแถวสวดมนต์ และฟังโอวาทของพระอาจารย์ก่อนเข้าเรียน

การเรียนการสอนในห้องเรียน (ช่วงเช้า)

การเรียนการสอนในช่วงบ่ายซึ่งจะเป็นวิชาเลือกต่างๆ

กิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์ของชมรมผู้ปกครองและนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนา วันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แก่ การทำดอกไม้ประดิษฐ์ ดอกไม้จันทร์ ขายขนม และของเล่นต่างๆ

ชุดนักเรียนชาย - หญิงระดับชั้นประถมศึกษา (ป.1-6)

ชุดนักเรียนชาย - หญิงระดับชั้นมัธยมศึกษา (ม. 1-6)

ภาคผนวก ง

อัตราร้อยละ อันดับ และคะแนนการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมของกลุ่มแวดล้อมจำแนกตามกลุ่มเยาวชนที่เรียนและไม่เรียนพุทธศาสนาวินาศาวันอาทิตย์

คุณลักษณะทาง จริยธรรม	กลุ่มแวดล้อมเยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศาวันอาทิตย์									กลุ่มแวดล้อมเยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนา วันอาทิตย์						พระสงฆ์ ทั่วไป (n=10)	อันดับ	คะแนน	คะแนน รวม
	ผู้ปกครอง (n=30)	อันดับ	คะแนน	ครู โรงเรียน สามัญ (n=30)	อันดับ	คะแนน	พระ อาจารย์ (n=10)	อันดับ	คะแนน	ผู้ปกครอง (n=30)	อันดับ	คะแนน	ครู โรงเรียน สามัญ (n=30)	อันดับ	คะแนน				
ความรับผิดชอบ	16.7	3	20.0	66.7	5	50.5	20.0	3	5.5	16.7	4	6	60.0	2	8	20.0	6	3	39
ความซื่อสัตย์ ยุติธรรม	23.3	2	10.0	33.3	2	38	10.0	7	2.5	10.0	6	4	10.0	6	3.5	30.0	3	6	31
ความมีเหตุผล	0	9	20.0	13.3	5	28	20.0	9	1	3.3	8	2	13.3	5	5	20.0	6	3	16
ความกตัญญู กตเวที	6.7	6	10.0	10.0	2	27.5	10.0	3	5.5	13.3	5	5	10.0	6	3.5	30.0	3	6	26.5
ความมีระเบียบ วินัย	6.7	6	40.0	73.3	8	51	40.0	3	5.5	30.0	3	7	56.7	3	7	40.0	2	8	40
ความเสียสละมี เมตตา	56.7	1	50.0	30.0	9	61	50.0	1	9	46.7	2	8	23.3	4	6	50.0	1	9	46.5
ความสามัคคี	3.3	8	20.0	6.7	5	24	20.0	2	8	0	9	1	3.3	8	1.5	20.0	6	3	17.5
ความประหยัด	13.3	5	10.0	3.3	2	26	10.0	3	5.5	6.7	7	3	3.3	8	1.5	10.0	9	1	17
ความขยัน อุตสาหกรรม	16.7	3	30.0	30.0	7	53	30.0	7	2.5	66.7	1	9	63.3	1	9	30.0	3	6	38.5

ภาคผนวก จ

อัตราร้อยละสถาบันสังคมที่มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมให้กับเยาวชนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

สถาบันสังคม	เยาวชนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์และกลุ่มแวดล้อม					เยาวชนที่ไม่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์และ กลุ่มแวดล้อม				พระสงฆ์ ทั้งหมด (n=10)	รวม (n=260)
	เยาวชน (n=30)	ผู้ปกครอง (n=30)	ครูโรงเรียน สามัญ (n=30)	กลุ่ม เพื่อน (n=30)	พระ อาจารย์ (n=10)	เยาวชน (n=30)	ผู้ปกครอง (n=30)	ครูโรงเรียน สามัญ (n=30)	กลุ่มเพื่อน (n=30)		
สถาบันครอบครัว	56.7	76.7	83.3	53.3	70.0	60.0	90.0	83.3	56.7	90.0	70.8
สถาบันการศึกษา	36.7	16.7	3.3	30.0	20.0	30.0	10.0	0	33.3	0	19.2
สถาบันศาสนา	0	0	3.3	0	0	0	0	10.0	0	0	1.5
กลุ่มเพื่อน	0	3.3	3.3	3.3	10.0	0	0	0	10.0	0	2.7
สื่อมวลชน	6.7	3.3	6.7	13.3	0	10.0	0	6.7	0	10.0	5.8

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวฝนทิพย์ โพธิวิรัตน์นนท์ เกิดที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2522 สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2545 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2547

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย